

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja
Prezes Rady Ministrów
RM-0610-36-24

Druk nr 406

Warszawa, 16 maja 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przedstawiam
Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy

**- o zmianie ustawy o prawie autorskim
i prawach pokrewnych oraz niektórych innych
ustaw.**

Projekt ma na celu wykonanie prawa Unii Europejskiej.

Do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych
został upoważniony Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Z poważaniem

Donald Tusk

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw^{1), 2)}

Art. 1. W ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2509) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 6 w ust. 1:

a) pkt 4 i 5 otrzymują brzmienie:

„4) nadawaniem utworu jest jego rozpowszechnianie drogą emisji radiowej lub telewizyjnej prowadzonej w sposób bezprzewodowy (naziemny lub satelitarny) lub w sposób przewodowy, w tym przesyłanie przez organizację radiową lub telewizyjną sygnału zawierającego program innemu podmiotowi w taki sposób, że nie jest on publicznie dostępny w trakcie tego przesyłu, w celu przejęcia programu przez ten podmiot w całości i bez zmian oraz równoczesnego i integralnego przekazania go do powszechnego odbioru (wprowadzenie bezpośrednie);

5) reemitowaniem utworu jest jego rozpowszechnianie przez inny podmiot niż pierwotnie nadający lub podmiot, pod którego kontrolą i na którego odpowiedzialność takie pierwotne nadawanie jest prowadzone, drogą przejmowania w całości i bez zmian programu organizacji radiowej lub telewizyjnej oraz równoczesnego i integralnego przekazywania tego programu do powszechnego odbioru, niezależnie od sposobu, w jaki reemitent otrzymuje

¹⁾ Niniejsza ustawa wdraża:

- 1) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/789 z dnia 17 kwietnia 2019 r. ustanawiającą przepisy dotyczące wykonywania praw autorskich i praw pokrewnych mające zastosowanie do niektórych transmisji online prowadzonych przez organizacje radiowe i telewizyjne oraz do reemisji programów telewizyjnych i radiowych oraz zmieniającą dyrektywę Rady 93/83/EWG (Dz. Urz. UE L 130 z 17.05.2019, str. 82);
- 2) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE (Dz. Urz. UE L 130 z 17.05.2019, str. 92).

²⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych oraz ustawę z dnia 15 czerwca 2018 r. o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi.

sygnał umożliwiający mu reemisję, w tym programu nadawanego drogą wprowadzenia bezpośredniego;”,

b) pkt 13 otrzymuje brzmienie:

„13) instytucją oświatową są jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 900, 1672, 1718 i 2005), szkoły polskie, o których mowa w art. 4 pkt 29d tej ustawy, oraz szkoły podoficerskie, ośrodki szkolenia lub centra szkolenia, o których mowa w art. 91 ustawy z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz. U. z 2024 r. poz. 248), a także Centralna Komisja Egzaminacyjna, o której mowa w art. 9a ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2022 r. poz. 2230 oraz z 2023 r. poz. 1234 i 2005), oraz okręgowe komisje egzaminacyjne, o których mowa w art. 9c ust. 1 tej ustawy;”,

c) w pkt 20 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 21–26 w brzmieniu:

- „21) instytucją dziedzictwa kulturowego jest biblioteka, muzeum, archiwum oraz instytucja kultury, której statutowym zadaniem jest gromadzenie, ochrona i upowszechnianie zbiorów dziedzictwa filmowego lub fonograficznego;
- 22) eksploracją tekstów i danych jest ich analiza wyłącznie przy zastosowaniu zautomatyzowanej techniki służącej do analizowania tekstów i danych w postaci cyfrowej w celu wygenerowania określonych informacji, obejmujących w szczególności wzorce, tendencje i korelacje;
- 23) usługodawcą jest usługodawca w rozumieniu art. 2 pkt 6 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. z 2020 r. poz. 344);
- 24) usługobiorcą jest usługobiorca w rozumieniu art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną;
- 25) dostawcą usług udostępniania treści online jest usługodawca, którego głównym przedmiotem działalności jest przechowywanie i udzielanie publicznego dostępu do znacznej liczby utworów lub przedmiotów praw pokrewnych zamieszczanych przez usługobiorców, które to utwory lub przedmioty praw pokrewnych są przez niego organizowane i promowane w celach zarobkowych; za takich dostawców nie uznaje się w szczególności dostawców takich usług, jak niedziałające w celach zarobkowych encyklopedie internetowe, repozytoria naukowe i edukacyjne, platformy tworzenia otwartego oprogramowania i platformy wymiany otwartego oprogramowania, dostawców usług

komunikacji elektronicznej, internetowych platform handlowych oraz usług w chmurze dla przedsiębiorstw i usług w chmurze obliczeniowej, które umożliwiają usługobiorcom zamieszczanie treści na własny użytek;

- 26) dodatkową usługą online jest usługa dostarczana w systemie teleinformatycznym w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną, polegająca na przekazywaniu do powszechnego odbioru przez organizację radiową lub telewizyjną lub pod jej kontrolą i na jej odpowiedzialność, audycji telewizyjnych lub radiowych równocześnie z ich nadawaniem lub w określonym czasie po ich nadaniu przez tę organizację oraz na przekazywaniu do powszechnego odbioru wszelkich materiałów dodatkowych w stosunku do takiego nadania, które wzbogacają lub w inny sposób poszerzają nadawane audycje, w szczególności przez zapowiedzi, uzupełnianie lub ocenę treści danej audycji.”;

- 2) po art. 6¹ dodaje się art. 6² i art. 6³ w brzmieniu:

„Art. 6². 1. Rozpowszechnianie przez organizację radiową lub telewizyjną w sposób przewodowy lub w sposób bezprzewodowy utworów:

- 1) zawartych w audycjach radiowych,
- 2) zawartych w audycjach telewizyjnych o charakterze informacyjnym, publicystycznym lub będących jej własnymi produkcjami w całości przez nią finansowanymi oraz
- 3) stanowiących materiały dodatkowe w stosunku do audycji, o których mowa w pkt 1 i 2

– w ramach świadczenia dodatkowej usługi online, jak również zwielokrotnianie tych utworów, niezbędne w celu świadczenia dodatkowej usługi online, umożliwienia dostępu do niej lub korzystania z niej w odniesieniu do audycji, o których mowa w pkt 1 i 2, i materiałów dodatkowych, o których mowa w pkt 3, uznaje się, do celów wykonywania praw autorskich dotyczących tych czynności, za mające miejsce wyłącznie w państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w którym organizacja radiowa lub telewizyjna posiada swoje główne przedsiębiorstwo.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do nadawania audycji telewizyjnych z wydarzeń sportowych oraz zawartych w tych nadaniach utworów.

Art. 6³. 1. Strony, ustalając wysokość wynagrodzenia za korzystanie z praw, do których mają zastosowanie przepisy art. 6¹ ust. 1 i 2 oraz art. 6² ust. 1, uwzględniają wszystkie aspekty nadania lub świadczenia dodatkowej usługi online, takie jak: liczbę lub rodzaj odbiorców oraz dostępne wersje językowe i cechy nadania lub usługi, w tym czas dostępności online programów udostępnianych w ramach tej usługi. Nie wyklucza to możliwości ustalenia wysokości wynagrodzenia na podstawie przychodów organizacji radiowej lub telewizyjnej.

2. Przepisy art. 6¹ ust. 1 i 2 oraz art. 6² ust. 1 nie ograniczają uprawnionym oraz organizacjom radiowym i telewizyjnym możliwości uzgodnienia zakresu, miejsca i czasu korzystania z utworu.”;

3) w art. 18 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Prawo do wynagrodzenia, o którym mowa w art. 19 ust. 1, art. 19¹, art. 20 ust. 2–4, art. 20¹, art. 70 ust. 2¹ i art. 86a, nie podlega zrzeczeniu się, zbyciu ani egzekucji. Nie dotyczy to wymagalnych wierzytelności.”;

4) art. 21¹ otrzymuje brzmienie:

„Art. 21¹.1. Wolno reemitować utwory wyłącznie na podstawie umowy zawartej z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

2. Obowiązku pośrednictwa właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, o którym mowa w ust. 1, nie stosuje się do:

- 1) praw, z których organizacja radiowa lub telewizyjna korzysta w odniesieniu do jej własnych transmisji, niezależnie od tego, czy dane prawa należą do tej organizacji, czy też zostały na nią przeniesione przez innego uprawnionego;
- 2) reemitowania utworów pierwotnie nadawanych wyłącznie w systemie teleinformatycznym w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną;
- 3) reemitowania utworów za pośrednictwem usługi dostępu do Internetu, o której mowa w art. 2 akapit 2 pkt 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2120 z dnia 25 listopada 2015 r. ustanawiającego środki dotyczące dostępu do otwartego internetu oraz zmieniającego dyrektywę 2002/22/WE w sprawie usługi powszechnej i związanych z sieciami i usługami łączności elektronicznej praw użytkowników, a także rozporządzenie (UE) nr 531/2012 w sprawie roamingu w publicznych sieciach łączności ruchomej wewnątrz Unii (Dz. Urz. UE L 310

z 26.11.2015, str. 1, z późn. zm.³⁾), chyba że jest ono dokonywane w sposób umożliwiający dostęp do nich wyłącznie upoważnionym użytkownikom.

3. Do sporów związanych z zawarciem umowy w zakresie praw, o których mowa w ust. 2 pkt 1, lub jej warunkami przepis art. 85 ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi stosuje się odpowiednio.

4. W przypadku reemitowania utworów nadawanych techniką wprowadzania bezpośredniego nadawca i reemitent dokonują jednej czynności rozpowszechniania utworu, przy czym każdy z nich jest obowiązany uzyskać zgodę uprawnionego odpowiednio na nadawanie tych utworów oraz ich reemitowanie.”;

5) w rozdziale 3 po oddziale 2 dodaje się oddział 2a w brzmieniu:

„Oddział 2a

Dostawcy usług udostępniania treści online

Art. 22a. 1. Udzielenie przez dostawcę usług udostępniania treści online publicznego dostępu do utworu zamieszczonego przez usługobiorcę stanowi publiczne udostępnienie utworu przez tego dostawcę.

2. Zgoda uprawnionego na publiczne udostępnienie utworu przez dostawcę usług udostępniania treści online obejmuje również zgodę na publiczne udostępnienie tego utworu przez usługobiorcę za pośrednictwem tego dostawcy, jeżeli nie jest dokonywane przez usługobiorcę w celach zarobkowych lub nie przynosi mu znaczących przychodów.

3. Do publicznego udostępniania, o którym mowa w ust. 1, nie stosuje się przepisu art. 14 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną.

Art. 22b. 1. Dostawca usług udostępniania treści online, który bez wymaganej zgody uprawnionego dokonał publicznego udostępnienia utworu zamieszczonego przez usługobiorcę, ponosi odpowiedzialność z tytułu naruszenia prawa autorskiego, chyba że wykaze, że:

- 1) dołożył należytej staranności, aby uzyskać tę zgodę oraz
- 2) dołożył należytej staranności, aby uniemożliwić dostęp do tego utworu, jeżeli uprawniony przekazał mu informacje odpowiednie i niezbędne do osiągnięcia tego celu, pozwalające w szczególności na ustalenie uprawnionego i identyfikację utworu z uwzględnieniem dostępnych środków technologicznych, oraz

³⁾ Zmiany wymienionego rozporządzenia zostały ogłoszone w Dz. Urz. UE L 27 z 03.02.2016, str. 14 oraz Dz. Urz. UE L 321 z 17.12.2018, str. 1.

- 3) działał niezwłocznie po otrzymaniu od uprawnionego należycie uzasadnionego żądania zablokowania dostępu do tego utworu lub usunięcia go ze swoich stron internetowych, a także dołożył należytej staranności, aby uniemożliwić dostęp do tego utworu w przyszłości, jeżeli uprawniony przekazał mu informacje, o których mowa w pkt 2.

2. Dostawca usług udostępniania treści online, którego usługi są dostępne publicznie na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym krócej niż trzy lata i którego roczny obrót nie przekracza równowartości 10 milionów euro, ustalonej według kursu średniego walut obcych ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień obliczenia tego obrotu, ponosi odpowiedzialność za publiczne udostępnienie utworu bez wymaganej zgody uprawnionego, chyba że wykaze okoliczności, o których mowa w ust. 1 pkt 1, a także że działał niezwłocznie po otrzymaniu od uprawnionego należycie uzasadnionego żądania zablokowania dostępu do tego utworu lub usunięcia go ze swoich stron internetowych. Jeżeli średnia miesięczna liczba odwiedzających tego dostawcy, obliczona na podstawie poprzedniego roku kalendarzowego przekracza 5 milionów euro, jest on również obowiązany wykazać, że dołożył należytej staranności, aby uniemożliwić dostęp do utworu, jeżeli uprawniony przekazał mu informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 2. Roczny obrót oblicza się zgodnie z zaleceniem Komisji Europejskiej z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącym definicji przedsiębiorstw mikro-, małych i średnich (Dz. Urz. UE L 124 z 20.05.2003, str. 36).

3. Oceny, czy dany dostawca usług udostępniania treści online spełnił przesłanki zwolnienia z odpowiedzialności, określone w ust. 1 i 2, dokonuje się, biorąc pod uwagę wszystkie istotne okoliczności sprawy, takie jak rodzaj i skala świadczonych usług, krąg usługobiorców, rodzaj udostępnianych utworów oraz dostępność i koszt odpowiednich i skutecznych środków uniemożliwiających dostęp do poszczególnych utworów lub zapobiegających ich ponownemu zamieszczaniu przez usługobiorców.

Art. 22c. 1. Współpraca między dostawcą usług udostępniania treści online a uprawnionym w zakresie stosowania przepisów art. 22b ust. 1 i 2 nie może prowadzić do niedostępności utworów zamieszczanych przez usługobiorcę zgodnie z prawem, w szczególności na podstawie przepisów o dozwolonym użytku. Działania podejmowane przez dostawcę usług udostępniania treści online nie mogą prowadzić do

zautomatyzowanego uniemożliwiania dostępu do utworów, blokowania dostępu lub ich usuwania, jeżeli publiczne udostępnienie tych utworów nie narusza praw autorskich w sposób oczywisty.

2. Dostawca usług udostępniania treści online niezwłocznie informuje usługobiorcę o każdym przypadku uniemożliwienia dostępu do zamieszczonego przez niego utworu, zablokowania dostępu lub usunięcia utworu.

Art. 22d. Dostawca usług udostępniania treści online udostępnia uprawnionemu, na jego żądanie:

- 1) informacje na temat stosowanej przez niego praktyki w zakresie współpracy z uprawnionymi, o której mowa w art. 22c;
- 2) informacje na temat wykorzystywania utworów, co do których uzyskał zgodę uprawnionego na ich publiczne udostępnienie, niezbędne do określenia wysokości wynagrodzenia należnego uprawnionemu od dostawcy usług udostępniania treści online.

Art. 22e. 1. Dostawca usług udostępniania treści online umożliwia usługobiorcy składanie skarg, przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, w przypadku uniemożliwienia dostępu do utworu zamieszczonego przez usługobiorcę, zablokowania dostępu do tego utworu lub jego usunięcia.

2. Skarga nie podlega opłacie i jest rozpatrywana bez zbędnej zwłoki, wyłącznie na podstawie zamieszczonych w niej informacji i załączonych do niej dokumentów oraz informacji i żądań uprawnionego, o których mowa w art. 22b ust. 1 pkt 2 i 3.

3. W przypadku uznania skargi za uzasadnioną dostawca usług udostępniania treści online niezwłocznie umożliwia dostęp do utworu, odblokowuje dostęp do utworu lub przywraca usunięty utwór oraz niezwłocznie informuje usługobiorcę o pozytywnym rozpatrzeniu skargi. Skargę uważa się za uzasadnioną w szczególności wtedy, gdy zamieszczenie utworu nastąpiło za zgodą uprawnionego lub na podstawie przepisów o dozwolonym użytku.

4. W przypadku uznania skargi za nieuzasadnioną dostawca usług udostępniania treści online niezwłocznie informuje o tym usługobiorcę i przedstawia pisemne uzasadnienie faktyczne i prawne.

5. Uznanie skargi za nieuzasadnioną nie może nastąpić w sposób zautomatyzowany.

Art. 22f. 1. Działania dostawcy usług udostępniania treści online oraz uprawnionego, o których mowa w art. 22a–22e, nie mogą prowadzić do identyfikacji

indywidualnych usługobiorców ani do przetwarzania ich danych osobowych, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

2. Dostawca usług udostępniania treści online informuje usługobiorcę o warunkach korzystania ze swoich usług, w tym o możliwości korzystania z utworów na podstawie przepisów o dozwolonym użytku.

Art. 22g. Przepisy niniejszego oddziału nie nakładają na dostawcę usług udostępniania treści online ogólnego obowiązku monitorowania, czy publiczne udostępnienie utworu zamieszczonego przez usługobiorcę następuje zgodnie z prawem.”;

6) po art. 26¹ dodaje się art. 26² i art. 26³ w brzmieniu:

„Art. 26². 1. Instytucje dziedzictwa kulturowego, a także podmioty, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, mogą zwielokrotniać utwory w celu eksploracji tekstów i danych do celów badań naukowych, jeżeli czynności te nie są dokonywane w celu osiągnięcia bezpośredniej lub pośredniej korzyści majątkowej.

2. Utwory zwielokrotnione zgodnie z ust. 1 mogą być przechowywane do celów badań naukowych, w tym weryfikacji wyników tych badań. Przechowywanie utworów odbywa się z zachowaniem poziomu bezpieczeństwa zapewniającego dostęp do tych utworów wyłącznie upoważnionym osobom, z uwzględnieniem procedur uwierzytelniających.

3. Uprawniony, w celu zapewnienia bezpieczeństwa i integralności sieci i baz danych, w których utwory są przechowywane, może stosować wyłącznie środki niezbędne do osiągnięcia tego celu.

Art. 26³. 1. Wolno zwielokrotniać rozpowszechnione utwory w celu eksploracji tekstów i danych, chyba że uprawniony zastrzegł inaczej.

2. Zastrzeżenie, o którym mowa w ust. 1, powinno być wyraźne i odpowiednie do sposobu, w jaki utwór został udostępniony. W przypadku utworów publicznie udostępnionych w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym, zastrzeżenie następuje w formacie przeznaczonym do odczytu maszynowego w rozumieniu art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1524) wraz z metadanymi.

3. Utwory zwielokrotnione zgodnie z ust. 1 mogą być przechowywane wyłącznie w celu eksploracji tekstów i danych, tak długo, jak jest to konieczne do osiągnięcia tego celu.”;

7) art. 27 otrzymuje brzmienie:

„Art. 27. 1. Instytucje oświatowe oraz podmioty, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, mogą na potrzeby zilustrowania treści przekazywanych w celach dydaktycznych lub w celu prowadzenia działalności naukowej korzystać z rozpowszechnionych utworów w oryginale i w tłumaczeniu, w tym zwielokrotniać rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów nieprzekraczające 20% objętości utworu, pod warunkiem że korzystanie to nie ma charakteru zarobkowego oraz odbywa się na odpowiedzialność tych instytucji lub podmiotów, na ich terenie lub w innym miejscu, lub za pośrednictwem bezpiecznego środowiska elektronicznego dostępnego, dzięki zastosowaniu procedur uwierzytelniających, tylko dla uczących się i nauczających lub prowadzących działalność naukową w danej instytucji lub podmiocie.

2. Uznaje się, że korzystanie z utworu na potrzeby zilustrowania treści przekazywanych w celach dydaktycznych za pośrednictwem bezpiecznego środowiska elektronicznego, w sposób określony w ust. 1, odbywa się w państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w którym dana instytucja oświatowa lub dany podmiot mają siedzibę.”;

8) w art. 28 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Instytucje oświatowe, uczelnie, federacje podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki, instytuty badawcze prowadzące działalność, o której mowa w art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz. U. z 2024 r. poz. 534), instytuty naukowe Polskiej Akademii Nauk prowadzące działalność, o której mowa w art. 50 ust. 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. z 2020 r. poz. 1796), Centrum Łukasiewicz i instytuty Sieci Badawczej Łukasiewicz prowadzące działalność, o której mowa w art. 4 pkt 6 ustawy z dnia 21 lutego 2019 r. o Sieci Badawczej Łukasiewicz (Dz. U. z 2020 r. poz. 2098 oraz z 2023 r. poz. 1672), oraz instytucje dziedzictwa kulturowego mogą:

1) używać, w zakresie swoich zadań statutowych, egzemplarze utworów rozpowszechnionych,

- 2) zwielokrotniać utwory znajdujące się na stałe we własnych zbiorach, niezależnie od formatu lub nośnika, w celu uzupełnienia, zachowania lub ochrony tych zbiorów,
- 3) udostępniać zbiory dla celów badawczych lub poznawczych za pośrednictwem końcówek systemu informatycznego (terminali) znajdujących się na terenie tych jednostek

– jeżeli czynności te nie są dokonywane w celu osiągnięcia bezpośredniej lub pośredniej korzyści majątkowej.”;

9) w rozdziale 3:

- a) oddział 6 otrzymuje brzmienie:

„Oddział 6

Postanowienia wspólne dotyczące korzystania z utworów niedostępnych w handlu

Art. 35¹⁰. Utworami niedostępnymi w handlu są utwory, w odniesieniu do których, w wyniku działań przeprowadzonych w dobrej wierze i z należytą starannością, stwierdzono, że nie są one dostępne publicznie za pośrednictwem kanałów dystrybucji właściwych dla danego rodzaju utworów. Przy określaniu dostępności utworu nie uwzględnia się dostępności jego opracowań.

Art. 35¹¹. Za utwór niedostępny w handlu nie może zostać uznany utwór, w odniesieniu do którego istnieje duże prawdopodobieństwo, że będzie dostępny w handlu w przyszłości.

Art. 35¹². W odniesieniu do zbioru utworów działania, o których mowa w art. 35¹⁰ ust. 1, mogą polegać na wrywkowym badaniu dostępności w handlu wybranych utworów należących do zbioru, chyba że za badaniem dostępności poszczególnych utworów przemawia znaczące prawdopodobieństwo ich dostępności.

Art. 35¹³. Jeżeli zachodzi prawdopodobieństwo, że pierwsze rozpowszechnienie utworu w danej wersji językowej miało miejsce na terytorium innego państwa, działania, o których mowa w art. 35¹⁰ ust. 1, powinny polegać również na zbadaniu dostępności utworu w handlu w tym państwie.

Art. 35¹⁴. Przepisy oddziałów 6a i 6b nie mają zastosowania do zbioru utworów, co do którego w wyniku działań, o których mowa w art. 35¹⁰ ust. 1, stwierdzono, że składa się w głównej mierze z:

- 1) utworów audiowizualnych, których producenci mają siedzibę albo miejsce stałego pobytu w państwie innym niż państwo członkowskie Unii Europejskiej lub państwo członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strona umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym,
- 2) utworów innych niż utwory audiowizualne, opublikowanych po raz pierwszy albo – w przypadku braku publikacji – nadanych po raz pierwszy w państwie, o którym mowa w pkt 1,
- 3) utworów, do których majątkowe prawa autorskie przysługują obywatelom państwa, o którym mowa w pkt 1, jeżeli mimo podjęcia działań, o których mowa w art. 35¹⁰ ust. 1, nie można było ustalić tego państwa zgodnie z pkt 1 i 2

– chyba że istnieje organizacja zbiorowego zarządzania reprezentatywna w odniesieniu do utworów, pól eksploatacji oraz kategorii uprawnionych tego państwa.

Art. 35¹⁵. Korzystanie, o którym mowa w art. 35¹⁹ i art. 35²² ust. 1, jest dozwolone, jeżeli nie odbywa się w celu osiągnięcia bezpośredniej lub pośredniej korzyści majątkowej. Instytucje dziedzictwa kulturowego mogą uzyskiwać przychody z takiego korzystania, o ile zostaną one przeznaczone na pokrycie bezpośrednich kosztów digitalizacji, rozpowszechniania utworów uznanych za niedostępne w handlu lub kosztów uzyskania licencji na korzystanie z tych utworów.

Art. 35¹⁶. 1. Instytucja dziedzictwa kulturowego zainteresowana korzystaniem z utworów niedostępnych w handlu lub organizacja zbiorowego zarządzania zainteresowana zawieraniem umów licencji niewyłącznych uprawniających do takiego korzystania składa wniosek do ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o dokonanie rejestracji tego podmiotu w portalu utworów niedostępnych w handlu prowadzonym przez Urząd Unii Europejskiej ds. własności intelektualnej w ramach europejskiego obserwatorium do spraw naruszeń praw własności intelektualnej, zwanego dalej „portalem”. Wniosek jest składany za pomocą systemu teleinformatycznego służącego do obsługi portalu.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego niezwłocznie rejestruje wnioskodawcę w portalu.

3. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego odmawia, w drodze decyzji, rejestracji wnioskodawcy w portalu lub dokonania zmiany wpisu w przypadku, gdy:

- 1) wniosek nie pochodzi od podmiotu, o którym mowa w ust. 1;
- 2) wniosek dotyczy korzystania z utworu wykraczającego poza zakres zezwolenia wnioskodawcy na zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi lub określony statutem zakres działalności instytucji dziedzictwa kulturowego.

Art. 35¹⁷. 1. Uprawniony może żądać powstrzymania się od korzystania, o którym mowa w art. 35¹⁹ i art. 35²² ust. 1, przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego służącego do obsługi portalu.

2. Organizacja zbiorowego zarządzania, która otrzymała informację o złożeniu żądania przez uprawnionego, o którym mowa w ust. 1, zaprzestaje zawierania umów, o których mowa w art. 35¹⁹, oraz zamieszczania danych, o których mowa w art. 35²⁰, w zakresie objętym tym żądaniem.

3. Instytucja dziedzictwa kulturowego, która otrzymała informację o złożeniu żądania przez uprawnionego, o którym mowa w ust. 1:

- 1) nie rozpoczyna korzystania z utworu w zakresie objętym tym żądaniem – jeżeli informację tę otrzymała przed rozpoczęciem korzystania objętego żądaniem;
- 2) zaprzestaje korzystania z utworu w zakresie objętym tym żądaniem w terminie miesiąca od dnia otrzymania tej informacji – jeżeli informację tę otrzymała po rozpoczęciu korzystania objętego żądaniem.

4. W przypadku powzięcia wątpliwości co do tożsamości osoby, która złożyła żądanie, lub co do przysługiwania tej osobie praw do utworu instytucja dziedzictwa kulturowego lub organizacja zbiorowego zarządzania niezwłocznie przesyła tej osobie na adres poczty elektronicznej wskazany w żądaniu wezwanie do złożenia w formie pisemnej oświadczenia potwierdzającego te okoliczności. Przepisy ust. 2 i 3 stosuje się od momentu otrzymania oświadczenia.

5. Żądanie, o którym mowa w ust. 1, może być wniesione w formie pisemnej, za pośrednictwem operatora pocztowego w rozumieniu art. 2 pkt 13 ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 1640 oraz z 2024 r. poz. 467) albo złożone bezpośrednio w siedzibie organizacji zbiorowego zarządzania albo instytucji dziedzictwa kulturowego, która zamieściła w portalu dane dotyczące

tego korzystania. Organizacja zbiorowego zarządzania przekazuje niezwłocznie informację o złożeniu tego żądania instytucji dziedzictwa kulturowego, której ono dotyczy. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio, przy czym wezwanie do złożenia oświadczenia jest przesyłane na adres wskazany w żądaniu uprawnionego.

6. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego przekazuje Urzędowi Unii Europejskiej ds. własności intelektualnej informację o aktualnie obowiązujących przepisach dotyczących składania żądania, o którym mowa w ust. 1, w celu zamieszczenia jej przez ten urząd w portalu.

Art. 35¹⁸. 1. Instytucja dziedzictwa kulturowego korzystająca z utworu niedostępnego w handlu oraz organizacja zbiorowego zarządzania zawierająca umowy licencji niewyłącznych uprawniające do takiego korzystania zamieszczają na swoich stronach internetowych:

- 1) odesłanie do strony internetowej portalu;
- 2) informację o dostępnych sposobach złożenia żądania, o którym mowa w art. 35¹⁷.

2. Jeżeli pierwsze rozpowszechnienie utworu miało miejsce na terytorium innego państwa oraz zaistnieje konieczność zwiększenia świadomości uprawnionych w tym państwie, podmioty, o których mowa w ust. 1, podejmują dodatkowe działania informacyjne na terytorium tego państwa.”,

- b) po oddziale 6 dodaje się oddziały 6a i 6b w brzmieniu:

„Oddział 6a

Korzystanie z utworów niedostępnych w handlu na podstawie umowy licencji niewyłącznej zawartej z reprezentatywną organizacją zbiorowego zarządzania

Art. 35¹⁹. Na zasadach określonych w tym oddziale i oddziale 6 instytucje dziedzictwa kulturowego mogą korzystać z utworów niedostępnych w handlu, znajdujących się na stałe w ich zbiorach, na podstawie umowy licencji niewyłącznej zawartej z reprezentatywną organizacją zbiorowego zarządzania, o której mowa w art. 5 ust. 2a ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi.

Art. 35²⁰. 1. Organizacja zbiorowego zarządzania zarejestrowana w portalu, przed rozpoczęciem korzystania z utworu niedostępnego w handlu i na 6 miesięcy

przed jego rozpowszechnieniem na podstawie art. 35¹⁹, zamieszcza w tym portalu następujące dane:

- 1) imię i nazwisko oraz pseudonim twórcy albo wzmiankę o anonimowości,
- 2) imię i nazwisko albo nazwę uprawnionego, któremu w zakresie pól eksploatacji objętych umową licencji niewyłącznej, o której mowa w art. 35¹⁹, przysługują autorskie prawa majątkowe do utworu,
- 3) tytuł utworu, a w przypadku jego braku – inne informacje umożliwiające jego identyfikację,
- 4) imię i nazwisko albo nazwę producenta lub wydawcy utworu
– o ile są dostępne;
- 5) informację o zakresie korzystania, do którego uprawnia umowa licencji niewyłącznej zawarta z instytucją dziedzictwa kulturowego i objętych nią terytoriach;
- 6) nazwy, siedziby, adresy oraz adresy poczty elektronicznej stron umowy licencji niewyłącznej.

2. W przypadku zawarcia przez organizację zbiorowego zarządzania kolejnej umowy licencji niewyłącznej dotyczącej tego samego utworu i uprawnionego organizacja zbiorowego zarządzania uzupełnia wpis w portalu o dane, o których mowa w ust. 1 pkt 5 i 6, dotyczące tej umowy. Rozpowszechnianie na podstawie tej umowy można rozpocząć po upływie 6 miesięcy od dnia uzupełnienia wpisu w portalu.

Art. 35²¹. 1. Korzystanie, o którym mowa w art. 35¹⁹, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez instytucję dziedzictwa kulturowego z siedzibą w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym może odbywać się na podstawie umowy licencji niewyłącznej zawartej z zagraniczną organizacją zbiorowego zarządzania w rozumieniu art. 3 pkt 3 ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, która jest reprezentatywna zgodnie z przepisami tego państwa członkowskiego.

2. Umowa licencji niewyłącznej, o której mowa w art. 35¹⁹, może obejmować terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa

członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym.

Oddział 6b

Dozwolony użytek utworów niedostępnych w handlu

Art. 35²². 1. Na zasadach określonych w tym oddziale i oddziale 6 instytucje dziedzictwa kulturowego mogą zwielokrotniać utwory niedostępne w handlu, znajdujące się na stałe w ich zbiorach, oraz rozpowszechniać je na stronach internetowych, które nie są prowadzone w celach zarobkowych.

2. Przepis ust. 1 stosuje się wyłącznie, jeżeli korzystanie na podstawie przepisów oddziału 6a nie jest możliwe ze względu na brak reprezentatywnej organizacji zbiorowego zarządzania, o której mowa w art. 5 ust. 2a ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, oraz uprawniony, któremu w zakresie pól eksploatacji wymienionych w ust. 1 przysługują autorskie prawa majątkowe do utworu, nie jest reprezentowany przez żadną organizację zbiorowego zarządzania na podstawie umowy o zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi albo umowy o reprezentacji w rozumieniu ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi.

Art. 35²³. Instytucja dziedzictwa kulturowego zarejestrowana w portalu przed rozpoczęciem zwielokrotniania utworu niedostępnego w handlu i na 6 miesięcy przed dniem jego publicznego udostępnienia na podstawie art. 35²² ust. 1 zamieszcza w tym portalu następujące dane:

- 1) imię i nazwisko oraz pseudonim twórcy albo wzmiankę o anonimowości,
- 2) imię i nazwisko albo nazwę uprawnionego, któremu w zakresie pól eksploatacji wymienionych w art. 35²² ust. 1 przysługują autorskie prawa majątkowe do utworu,
- 3) tytuł utworu, a w przypadku jego braku – inne informacje umożliwiające jego identyfikację,
- 4) imię i nazwisko albo nazwę producenta lub wydawcy utworu
– o ile są dostępne;
- 5) informację o zakresie korzystania z utworu niedostępnego w handlu i terytoriach objętych tym korzystaniem;
- 6) swój adres i siedzibę oraz adres poczty elektronicznej.

Art. 35²⁴. Uznaje się, że korzystanie, o którym mowa w art. 35²² ust. 1, ma miejsce wyłącznie w państwie członkowskim Unii Europejskiej albo państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w którym korzystająca instytucja dziedzictwa kulturowego ma siedzibę.

Art. 35²⁵. Do korzystania, o którym mowa w tym oddziale, stosuje się przepisy art. 34 i art. 35.”;

- 10) w art. 44 dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1 i dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do umów o korzystanie z utworów zawieranych z organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi albo z niezależnym podmiotem zarządzającym, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi.”;

- 11) art. 47 otrzymuje brzmienie:

„Art. 47. Jeżeli wynagrodzenie twórcy zależy od wysokości wpływów z korzystania z utworu, twórca ma prawo do:

- 1) otrzymania informacji mającej istotne znaczenie dla określenia wysokości tego wynagrodzenia w sytuacjach, w których nie stosuje się art. 47a;
- 2) wglądu w niezbędnym zakresie do dokumentacji mającej istotne znaczenie dla określenia wysokości tego wynagrodzenia.”;

- 12) po art. 47 dodaje się art. 47a w brzmieniu:

„Art. 47a. 1. Twórca ma prawo do regularnego otrzymywania od osoby, na którą przeniósł autorskie prawa majątkowe, lub od osoby, której udzielił licencji, aktualnej informacji o przychodach z korzystania ze swojego utworu oraz o wynagrodzeniu należnym w związku z tym korzystaniem, odrębnie dla każdego ze sposobów korzystania. Informacja może być wykorzystana przez twórcę wyłącznie w celu ustalenia wartości majątkowej praw przeniesionych albo stanowiących przedmiot licencji.

2. Informacja, o której mowa w ust. 1, jest przekazywana z regularnością odpowiednią do rodzaju działalności, w ramach której utwór jest wykorzystywany, nie rzadziej niż raz w roku i nie częściej niż raz na kwartał.

3. Jeżeli obowiązani, o których mowa w ust. 1, następnie przenieśli prawa majątkowe lub udzielili licencji i w związku z tym nie posiadają pełnej informacji, o której mowa w ust. 1, powiadamiają o tym fakcie twórcę i udostępniają mu, na jego żądanie, imię i nazwisko lub nazwę oraz adres zamieszkania lub siedzibę i adres nabywcy praw

lub licencjodawcy. W takim przypadku na żądanie twórcy brakującej informacji udziela ten nabywca lub licencjodawca.

4. Przepisów ust. 1–3 nie stosuje się w przypadku, gdy wkład twórczy nie jest znaczący w stosunku do wykorzystywanej całości, chyba że twórca, który żąda informacji, o której mowa w ust. 1, wykaże, że informacja ta jest niezbędna do wykonania prawa, o którym mowa w art. 44. W przypadku utworu zbiorowego, zbioru utworów oraz utworu współautorskiego domniemywa się, że wkład twórczy nie jest znaczący w stosunku do wykorzystywanej całości. W przypadku utworu audiowizualnego domniemanie to nie ma zastosowania do reżysera, operatora obrazu, twórcy adaptacji utworu literackiego, twórcy stworzonych dla utworu audiowizualnego utworów muzycznych lub słowno-muzycznych oraz twórcy scenariusza.

5. W uzasadnionych przypadkach, jeżeli koszty lub obciążenie administracyjne związane z realizacją obowiązku wynikającego z przepisów ust. 1 lub 3 okazałyby się niewspółmiernie uciążliwe w stosunku do przychodów z korzystania z utworu, wykonanie obowiązku można ograniczyć do informacji o łącznych przychodach z korzystania z utworu oraz o łącznym wynagrodzeniu należnym w związku z tym korzystaniem.

6. Przepisów ust. 1–5 nie stosuje się do korzystania dokonywanego na podstawie:

- 1) umowy o korzystanie z utworów zawartej z organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi albo z niezależnym podmiotem zarządzającym, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi;
 - 2) nieodpłatnej licencji udzielonej przez twórcę ogółowi społeczeństwa;
 - 3) nabycia praw, o którym mowa w art. 12.”;
- 13) art. 57 otrzymuje brzmienie:

„Art. 57. 1. Jeżeli nabywca autorskich praw majątkowych lub licencjodawca, któremu udzielono licencji wyłącznej, zobowiązany do rozpowszechnienia utworu nie przystąpi do jego rozpowszechnienia w uzgodnionym terminie, twórca może wyznaczyć mu dodatkowy termin na rozpowszechnienie utworu, nie krótszy niż 6 miesięcy, z zastrzeżeniem że w razie bezskutecznego upływu tego terminu będzie uprawniony do odstąpienia od umowy lub jej wypowiedzenia.

2. Niezależnie od terminu uzgodnionego w umowie, twórca może odstąpić od umowy lub ją wypowiedzieć, jeżeli nabywca autorskich praw majątkowych lub licencjodawca, któremu udzielono licencji wyłącznej, zobowiązany do

rozpowszechnienia utworu nie przystąpi do jego rozpowszechnienia w terminie 10 lat, a w przypadku utworów architektonicznych, architektoniczno-urbanistycznych i urbanistycznych – w terminie 20 lat od dnia przeniesienia majątkowych praw autorskich lub udzielenia licencji wyłącznej. Przed odstąpieniem od umowy lub jej wypowiedzeniem twórca wyznacza dodatkowy termin na rozpowszechnienie utworu, nie krótszy niż 6 miesięcy.

3. Twórca, który udzielił licencji wyłącznej, może po upływie dodatkowego terminu na rozpowszechnienie utworu, o którym mowa w ust. 1 i 2, zamiast wypowiedzieć umowę, udzielić licencji innym osobom. Licencja wyłączna staje się wówczas licencją niewyłączną.

4. Przepisów ust. 1–3 nie stosuje się, jeżeli brak rozpowszechnienia utworu wynika z okoliczności w przeważającej mierze zależnych od twórcy.

5. W przypadku współtwórców prawo, o którym mowa w ust. 1, przysługuje tylko tym, których wkłady pracy twórczej mają samodzielne znaczenie.”;

14) w art. 66 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Umowa licencyjna uprawnia do korzystania z utworu w okresie 5 lat na terytorium państwa, w którym licencjobiorca ma swoją siedzibę albo miejsce zamieszkania, chyba że w umowie postanowiono inaczej.”;

15) w art. 70 w ust. 2¹ w pkt 4 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 5 w brzmieniu:

„5) stosownego wynagrodzenia z tytułu publicznego udostępniania utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym.”;

16) uchyla się art. 72;

17) po art. 73 dodaje się art. 73a w brzmieniu:

„Art. 73a. 1. Strony negocjujące umowę o publiczne udostępnianie utworu audiowizualnego w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym, mogą wystąpić do Komisji Prawa Autorskiego, o której mowa w ustawie o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, o przeprowadzenie mediacji, wskazując mediatora z listy arbitrów.

2. Jeżeli mediator wskazany przez strony wyrazi zgodę na mediację, uzgadnia on ze stronami warunki, zasady i harmonogram mediacji.

3. W zakresie nieuregulowanym w ust. 1 i 2 do mediacji stosuje się odpowiednio przepisy o mediacji zawarte w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1550, 1429, 1606, 1615, 1667, 1860 i 2760).

4. Obsługę techniczno-organizacyjną mediacji zapewnia urząd obsługujący ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego nie dłużej niż przez 3 miesiące od dnia wyrażenia przez mediatora zgody na mediację.”;

18) w art. 77 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Do programów komputerowych nie stosuje się przepisów art. 16 pkt 3–5, art. 20, art. 23, art. 23¹, art. 26², art. 33²–33⁵, art. 43, art. 44, art. 47a, art. 49 ust. 2, art. 56, art. 57, art. 60 i art. 62.”;

19) po art. 86 dodaje się art. 86a w brzmieniu:

„Art. 86a. Artyści wykonawcy utworu muzycznego lub słowno-muzycznego są uprawnieni do stosownego wynagrodzenia z tytułu publicznego udostępniania utrwalenia artystycznego wykonania w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym.”;

20) w rozdziale 11 po oddziale 3¹ dodaje się oddział 3² w brzmieniu:

„Oddział 3²

Prawo do publikacji prasowych w ramach świadczenia usług drogą elektroniczną

Art. 99⁷. 1. Publikacją prasową jest zbiór utworów lub przedmiotów praw pokrewnych złożony głównie z utworów słownych o charakterze dziennikarskim, stanowiący odrębną całość w ramach periodycznej lub regularnie aktualizowanej pod jednym tytułem publikacji, takiej jak dziennik, czasopismo, serwis agencji prasowej lub internetowy serwis informacyjny, rozpowszechniany w celach informacyjnych w dowolnej formie i w dowolny sposób w ramach działalności gospodarczej lub statutowej i na odpowiedzialność podmiotu, który sprawuje nad nim faktyczną i prawną kontrolę. Publikacjami prasowymi nie są publikacje periodyczne rozpowszechniane do celów naukowych lub akademickich.

2. Bez uszczerbku dla praw twórców i pozostałych uprawnionych wydawcy publikacji prasowej przysługuje wyłączne prawo do rozporządzania publikacją prasową i korzystania z niej w zakresie:

1) zwielokrotniania publikacji prasowej w celu korzystania z niej w sposób, o którym mowa w pkt 2;

- 2) publicznego udostępniania publikacji prasowej przez usługodawcę w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niej dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym.

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do:

- 1) własnego użytku osobistego, niezwiązanego z celem zarobkowym;
- 2) publicznego udostępniania hiperłącza do publikacji prasowej;
- 3) pojedynczych słów lub bardzo krótkich fragmentów publikacji prasowej;
- 4) utworów lub przedmiotów praw pokrewnych zamieszczonych w publikacji prasowej, których ochrona wygasła lub które nigdy nie były przedmiotem ochrony.

4. Przepis ust. 2 nie upoważnia do zakazywania korzystania z utworu lub przedmiotu prawa pokrewnego zamieszczonych w publikacji prasowej na podstawie licencji niewyłącznej, jeżeli korzystanie to odbywa się za zgodą uprawnionego.

Art. 99⁸. Prawo, o którym mowa w art. 99⁷ ust. 2, wygasa z upływem 2 lat następujących po roku, w którym publikacja prasowa została rozpowszechniona po raz pierwszy.

Art. 99⁹. 1. Twórcy utworów zamieszczonych w publikacji prasowej mają prawo do 50% wynagrodzenia należnego wydawcy z tytułu korzystania z prawa, o którym mowa w art. 99⁷ ust. 2.

2. Wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 1, wydawca wypłaca twórcy nie później niż w terminie 30 dni od dnia otrzymania tego wynagrodzenia przez wydawcę.

Art. 99¹⁰. Przepisy ustawy stosuje się do publikacji prasowych:

- 1) wydawcy, który ma miejsce zamieszkania lub siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 2) wydawcy, który ma miejsce zamieszkania lub siedzibę na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym.”;

- 21) art. 100 i art. 101 otrzymują brzmienie:

„Art. 100. Wykonywanie praw pokrewnych podlega odpowiednio ograniczeniom wynikającym z przepisów art. 23–35.

Art. 101. 1. Do przedmiotów praw pokrewnych stosuje się odpowiednio przepisy art. 1 ust. 4, art. 6–6³, art. 8 ust. 2, art. 15, art. 35⁵–35²⁵, art. 35a–35e, art. 39, art. 51, art. 79 i art. 80.

2. Do przedmiotów praw pokrewnych, z wyłączeniem praw wydawców prasowych do publikacji prasowych w ramach świadczenia usług drogą elektroniczną, o których mowa w przepisach art. 99⁷–99¹⁰, stosuje się odpowiednio przepisy art. 22a–22g.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych (Dz. U. z 2021 r. poz. 386) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2 w ust. 1 w pkt 4 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 5–7 w brzmieniu:
„5) eksploracja tekstów i danych oznacza eksplorację tekstów i danych w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 22 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych;
- 6) instytucja oświatowa oznacza instytucję oświatową w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych;
- 7) instytucja dziedzictwa kulturowego oznacza instytucję dziedzictwa kulturowego w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 21 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych.”;

- 2) w art. 8 po ust. 1 dodaje się ust. 1a i 1b w brzmieniu:

„1a. W przypadku instytucji oświatowych oraz podmiotów, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742, 1088, 1234, 1672, 1872 i 2005 oraz z 2024 r. poz. 124 i 227), korzystanie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, odbywa się na odpowiedzialność tych instytucji lub podmiotów, na ich terenie lub w innym miejscu, lub za pośrednictwem bezpiecznego środowiska elektronicznego dostępnego, dzięki zastosowaniu procedur uwierzytelniających, tylko dla osób uczących się i nauczających lub prowadzących działalność naukową w danej instytucji lub danym podmiocie.

1b. Uznaje się, że korzystanie z baz danych w charakterze ilustracji w celach dydaktycznych, za pośrednictwem bezpiecznego środowiska elektronicznego, w sposób określony w ust. 1a, odbywa się w państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w którym dana instytucja oświatowa lub podmiot mają siedzibę.”;

- 3) po art. 8 dodaje się art. 8a–8d w brzmieniu:

„Art. 8a. 1. Wolno zwielokrotniać rozpowszechnione bazy danych w celu eksploracji tekstów i danych, chyba że uprawniony zastrzegł inaczej.

2. Zastrzeżenie, o którym mowa w ust. 1, powinno być wyraźne i odpowiednie do sposobu, w jaki baza danych została udostępniona. W przypadku baz danych publicznie udostępnionych w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym, zastrzeżenie następuje w formacie przeznaczonym do odczytu maszynowego, w rozumieniu art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1524) wraz z metadanymi.

3. Bazy danych zwielokrotnione zgodnie z ust. 1 mogą być przechowywane wyłącznie w celu eksploracji tekstów i danych, tak długo, jak jest to konieczne do osiągnięcia tego celu.

Art. 8b. 1. Instytucje dziedzictwa kulturowego, a także podmioty, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, mogą zwielokrotniać bazy danych w celu eksploracji tekstów i danych do celów badań naukowych, jeżeli czynności te nie są dokonywane w celu osiągnięcia bezpośredniej lub pośredniej korzyści majątkowej.

2. Bazy danych zwielokrotnione zgodnie z ust. 1 mogą być przechowywane do celów badań naukowych, w tym weryfikacji wyników tych badań. Przechowywanie baz danych odbywa się z zachowaniem poziomu bezpieczeństwa zapewniającego dostęp do nich wyłącznie upoważnionym osobom, z uwzględnieniem procedur uwierzytelniających.

3. Uprawniony, w celu zapewnienia bezpieczeństwa i integralności sieci i baz danych, w których utwory są przechowywane, może stosować wyłącznie środki niezbędne do osiągnięcia tego celu.

Art. 8c. Instytucje dziedzictwa kulturowego mogą zwielokrotniać bazy danych znajdujące się na stałe we własnych zbiorach, niezależnie od formatu lub nośnika, w celu uzupełnienia, zachowania lub ochrony tych zbiorów.

Art. 8d. Instytucje dziedzictwa kulturowego mogą zwielokrotniać znajdujące się na stałe w ich zbiorach bazy danych uznane za niedostępne w handlu oraz rozpowszechniać je na stronach internetowych, które nie są prowadzone w celach zarobkowych. Przepisy oddziału 6 i 6b ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych stosuje się odpowiednio.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 15 czerwca 2018 r. o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2207) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 5:

a) po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. W zakresie, w jakim art. 35¹⁹ ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych przewiduje możliwość korzystania z utworów niedostępnych w handlu lub przedmiotów praw pokrewnych na podstawie umowy zawartej z organizacją zbiorowego zarządzania, prawami danej kategorii uprawnionych do danego rodzaju utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na danym polu eksploatacji, którzy nie zawarli umowy o zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi z żadną organizacją, zbiorowo zarządza ta organizacja, która jest reprezentatywna w odniesieniu do tych praw. W zakresie swojej reprezentatywności organizacja ta, na wniosek instytucji dziedzictwa kulturowego, w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 21 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, może objąć umową licencji niewyłącznej również niedostępne w handlu utwory lub przedmioty praw pokrewnych, w odniesieniu do których uprawnieni zawarli umowę o zbiorowe zarządzanie z inną organizacją zbiorowego zarządzania.”,

b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Umowa zawarta z reprezentatywną organizacją zbiorowego zarządzania uprawnia użytkownika do korzystania także z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, do których prawami zarządza ona zbiorowo na podstawie ust. 2 i 2a.”;

2) po art. 5 dodaje się art. 5a w brzmieniu:

„Art. 5a. 1. Organizacja zbiorowego zarządzania, która zawiera umowę w zakresie, o którym mowa w art. 99⁷ ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, może rozszerzyć zakres takiej umowy o prawa tej samej kategorii uprawnionych do tego samego rodzaju utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na tym samym polu eksploatacji, którymi organizacja ta nie zarządza na podstawie umowy o zbiorowe zarządzanie lub umowy o reprezentacji (rozszerzona licencja zbiorowa), pod warunkiem że w zakresie tego rozszerzenia:

- 1) umowa dotyczy wyłącznie korzystania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) organizacja zbiorowego zarządzania jest reprezentatywna w odniesieniu do tych praw.

2. Uprawnieni objęci rozszerzeniem, o którym mowa w ust. 1, mogą w każdym czasie i ze skutkiem natychmiastowym, w drodze oświadczenia złożonego organizacji zbiorowego zarządzania, wyłączyć swoje utwory lub przedmioty praw pokrewnych

z zakresu rozszerzonych licencji zbiorowych. Przepisy art. 32 ust. 3–5 stosuje się odpowiednio, z zastrzeżeniem, że okres, o którym mowa w ust. 3, wynosi 6 miesięcy.

3. Organizacja zbiorowego zarządzania, o której mowa w ust. 1, w rozsądnym czasie, nie krótszym niż 3 miesiące, przed udzieleniem rozszerzonej licencji zbiorowej podaje do publicznej wiadomości na swojej stronie internetowej, że zamierza udzielić takiej licencji, a następnie że udzieliła takiej licencji oraz, w każdym przypadku, że uprawnieni mogą złożyć oświadczenie, o którym mowa w ust. 2.”;

- 3) w art. 7 w ust. 1 w pkt 2 w lit. c kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

„3) zrzesza istotną liczbę uprawnionych w zakresie objętym wnioskiem o udzielenie zezwolenia, biorąc pod uwagę ogólną liczbę uprawnionych danej kategorii.”.

Art. 4. 1. Do obowiązujących w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy zgód uprawnionego na rozpowszechnianie utworów lub przedmiotów praw pokrewnych nadawanych drogą wprowadzenia bezpośredniego przepisy art. 6 ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się od dnia 7 czerwca 2025 r., jeżeli wygasają po tej dacie.

2. Do obowiązujących w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy umów o przeniesienie autorskich praw majątkowych lub umów o korzystanie z utworu określony w art. 47a ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, obowiązek informacyjny stosuje się w zakresie korzystania z utworu lub artystycznego wykonania mającego miejsce od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 5. Ustawa wchodzi w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 1 pkt 19, który wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

I. Część ogólna – wyjaśnienie potrzeby i celu wydania ustawy

Celem projektowanej ustawy jest wdrożenie do polskiego porządku prawnego dwóch dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 17 kwietnia 2019 r.:

- 1) dyrektywy 2019/789 ustanawiającej przepisy dotyczące wykonywania praw autorskich i praw pokrewnych mające zastosowanie do niektórych transmisji online prowadzonych przez organizacje radiowe i telewizyjne oraz do reemisji programów telewizyjnych i radiowych oraz zmieniającej dyrektywę Rady 93/83/EWG (Dz. Urz. UE L 130 z 17.05.2019, str. 82), tzw. „dyrektywy satelitarno-kablowej II” (zwanej dalej „dyrektywą SATCAB II¹⁾”) oraz
- 2) dyrektywy 2019/790 w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE (Dz. Urz. UE L 130 z 17.05.2019, str. 92), tzw. „dyrektywy Digital Single Market” (zwanej dalej „dyrektywą DSM”).

Termin implementacji obydwu dyrektyw upłynął 7 czerwca 2021 r., jednakże Komisja Europejska dopiero 4 czerwca 2021 r. wydała wytyczne dotyczące prawidłowego stosowania art. 17 dyrektywy DSM m.in. przez ustawodawców krajowych, do czego zobowiązuje Komisję ust. 10 tego artykułu²⁾.

Wdrożenie tych dyrektyw do prawa krajowego nastąpi przez odpowiednie zmiany w trzech ustawach:

- 1) w ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2509), zwanej dalej „ustawą o prawie autorskim”;
- 2) w ustawie z dnia 15 czerwca 2018 r. o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2207), zwanej dalej „ustawą o zbiorowym zarządzaniu”;
- 3) w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych (Dz. U. z 2021 r. poz. 386).

¹⁾ Przez „SATCAB I” rozumie się dyrektywę 93/83/EWG, którą dyrektywa 2019/789 zmienia i, jak np. określił R. Markiewicz, „aktualizuje w kontekście postępu technicznego” (zob. R. Markiewicz, *„Prawo autorskie na jednolitym rynku cyfrowym. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790”*, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2021, str. 352).

²⁾ Zob. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady „Wytyczne dotyczące art. 17 dyrektywy 2019/790 w sprawie prawa autorskiego na jednolitym rynku cyfrowym” COM(2021) 288 final.

Ponadto przewiduje się dokonanie w ustawie o prawie autorskim jednej zmiany o mniej istotnym znaczeniu, niezwiązanej z ww. dyrektywami.

Prace nad dyrektywą SATCAB II rozpoczęły się we wrześniu 2016 r. i stanowiły element szerszej strategii związanej z modernizacją przepisów unijnych dotyczących prawa autorskiego na jednolitym rynku cyfrowym. Pierwotnie przepisy te miały być ujęte w formie rozporządzenia. W ten sposób zostałoby zapewnione jednolite stosowanie nowych rozwiązań w całej Unii Europejskiej i udałoby się zapobiec różnicom w porządkach krajowych poszczególnych państw członkowskich wynikających z różnego sposobu implementacji dyrektywy. Ostatecznie zdecydowano się na formę dyrektywy, istotnie przy tym modyfikując pierwotną propozycję przygotowaną przez Komisję Europejską (m.in. ograniczony został przedmiotowy zakres stosowania zasady państwa pochodzenia oraz wdrożone zostały przepisy dotyczące „wprowadzenia bezpośredniego”). Negocjacje między Komisją, Radą i Parlamentem (trilog) zakończyły się 13 grudnia 2018 r.³⁾.

Celem dyrektywy SATCAB II jest stworzenie na gruncie prawa autorskiego warunków umożliwiających szersze rozpowszechnianie w państwach członkowskich programów telewizyjnych i radiowych pochodzących z innych państw członkowskich, z korzyścią dla użytkowników w całej Unii Europejskiej. Dyrektywa ma ułatwić udzielanie licencji na korzystanie z utworów i przedmiotów praw pokrewnych w nadawanych programach telewizyjnych i radiowych, które są „ważnym narzędziem promowania różnorodności kulturowej i językowej, spójności społecznej oraz coraz większego dostępu do informacji” (motyw 1 dyrektywy).

W ramach implementacji dyrektywy SATCAB II zostaną wprowadzone następujące zmiany w polskim prawie autorskim:

- 1) nastąpi wskazanie jednego prawa krajowego właściwego w zakresie wykonywania praw autorskich i praw pokrewnych na potrzeby świadczenia przez organizacje radiowe i telewizyjne tzw. „dodatkowych usług online” (według zasady państwa pochodzenia);
- 2) nastąpi ujednolicenie zasad licencjonowania reemitowania programów radiowych i telewizyjnych bez względu na zastosowaną technikę (przymusowe pośrednictwo organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi);

³⁾ Odnośnie do genezy i przebiegu prac nad dyrektywą zob. np. T. Schapiro, *Comment on the EU's Update of the "SatCab" Directive: A Brave New Digital World for the Audiovisual Sector?*, https://www.wiggin.co.uk/insight/comment-on-the-eus-update-of-the-satcab-directive-a-brave-new-digital-world-for-the-audiovisual-sector/#_ftn3

- 3) nastąpi prawne uregulowanie rozpowszechniania programów radiowych i telewizyjnych udostępnianych rozpowszechniającemu drogą „wprowadzenia bezpośredniego” (ang. „*direct injection*”, normatywne uznanie za postać nadawania i reemitowania).

Dyrektywa DSM jest natomiast odpowiedzią Unii Europejskiej na aktualne wyzwania związane z rozwojem technologii cyfrowych w obszarze prawa autorskiego. Jak wskazuje się w dyrektywie, „szybki rozwój technologii cyfrowych zmienia sposób, w jaki tworzy się, produkuje, rozpowszechnia i eksploatuje utwory i inne przedmioty objęte ochroną”. Wciąż pojawiają się „nowe modele biznesowe i nowe podmioty”, w związku z czym „odpowiednie przepisy ustawodawcze powinny uwzględniać przyszłe przemiany, aby nie ograniczać rozwoju technologicznego”. Podkreśla się, że „cele i zasady określone w unijnych ramach prawa autorskiego są nadal solidne”, wciąż jednak „istnieje problem braku pewności prawa, zarówno dla podmiotów uprawnionych, jak i użytkowników, w odniesieniu do niektórych sposobów korzystania, w tym transgranicznych sposobów korzystania, z utworów i innych przedmiotów objętych ochroną w środowisku cyfrowym” (motyw 3 dyrektywy). Na problemy te Komisja Europejska wskazała m.in. w swoim komunikacie do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 9 grudnia 2015 r. pt. „W kierunku nowoczesnych, bardziej europejskich ram prawa autorskiego”⁴⁾. Dyrektywa DSM wprowadza zatem pewne nowe formy dozwolonego użytku utworów i baz danych (eksploracja tekstów i danych, zwielokrotnianie dla zachowania zbiorów dziedzictwa kulturowego) oraz istotnie modyfikuje formy już istniejące w prawie Unii Europejskiej (korzystanie z utworów na potrzeby edukacji zdalnej). Wprowadza też środki ułatwiające korzystanie z utworów niedostępnych w handlu („*out-of-commerce works*”) oraz umożliwiające, w ograniczonym zakresie, licencjonowanie utworów, co do których uprawnieni nie udzielili stosownego upoważnienia (tzw. rozszerzony zbiorowy zarząd). Istotną nowością jest wprowadzenie nowego prawa pokrewnego dla wydawców prasy do korzystania online z ich publikacji prasowych, jak również ujednolicenie i jednoznaczne przesądzenie zasad korzystania przez dostawców usług udostępniania treści online z utworów i przedmiotów praw pokrewnych zamieszczanych przez użytkowników tych usług, w szczególności zasad odpowiedzialności tych usługodawców za naruszenia praw autorskich. Dyrektywa wymaga też wprowadzenia rozwiązań zapewniających godziwe wynagrodzenie twórcom i wykonawcom, którzy przenoszą swoje prawa lub udzielają licencji (ochrona przed wyzyskiem), w tym środków umożliwiających lub ułatwiających praktyczne egzekwowanie tych uprawnień

⁴⁾ COM (2015) 626 final.

(wymóg przejrzystości umów i wpływów z nich, prawo żądania dodatkowego wynagrodzenia itp.).

Komisja Europejska przedstawiła projekt dyrektywy w dniu 14 września 2016 r.⁵⁾. Wzbudził on znaczne zainteresowanie opinii publicznej. Obok nadziei środowisk kreatywnych na poprawę ich sytuacji w relacjach kontraktowych z największymi użytkownikami wyrażano z drugiej strony także obawy, że oczywista potrzeba ochrony praw autorskich w środowisku cyfrowym, głównie w Internecie, zaczyna przesłaniać potrzebę ochrony także innych, równie ważnych (lub nawet ważniejszych) wartości, jak prawo do swobodnej wypowiedzi oraz dostępu do informacji, czy wręcz nawet zagrażać tym wartościom. Ostatecznie dyrektywa SATCAB II została przyjęta w dniu 17 kwietnia 2019 r. Została ona ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej w dniu 17 maja 2019 r. Weszła w życie dwudziestego dnia po ogłoszeniu, natomiast państwa członkowskie zostały zobowiązane do jej wdrożenia w terminie do dnia 7 czerwca 2021 r.

W głosowaniu w Radzie nad ostatecznym przyjęciem dyrektywy Polska i pięć innych Państw Członkowskich (Włochy, Luksemburg, Holandia, Finlandia, Szwecja) były temu przeciwnie, a trzy inne wstrzymały się od głosu (Belgia, Estonia, Słowenia)⁶⁾. Finlandia, Holandia, Luksemburg, Polska i Włochy wydały wspólne oświadczenie, w którym stwierdzono:

„Celem przedmiotowej dyrektywy miała być poprawa dobrego funkcjonowania rynku wewnętrznego oraz stymulowanie innowacji, kreatywności, inwestycji i produkcji nowych treści, również w środowisku cyfrowym. Sygnatariusze popierają te cele. Technologie cyfrowe radykalnie zmieniły sposoby produkcji i dystrybucji treści oraz dostępu do nich. Ramy prawne muszą odzwierciedlać te zmiany i je ukierunkowywać. Jednak naszym zdaniem ostateczny tekst dyrektywy nie realizuje tych celów w odpowiedni sposób. Jesteśmy przekonani, że w swojej obecnej formie dyrektywa ta jest dla jednolitego rynku cyfrowego krokiem wstecz, a nie krokiem naprzód. Ubolewamy szczególnie nad faktem, że dyrektywa nie zapewnia równowagi między ochroną posiadaczy praw a interesami obywateli UE i unijnych przedsiębiorstw. Istnieje więc ryzyko, że utrudni ona innowacje zamiast je promować oraz że będzie miała negatywny wpływ na konkurencyjność europejskiego jednolitego rynku cyfrowego. Mamy ponadto poczucie, że dyrektywa ta nie zapewnia jasności prawa, w przypadku wielu zainteresowanych podmiotów

⁵⁾ COM(2016) 593 final 2016/0280(COD).

⁶⁾ Wyniki głosowania: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8612-2019-INIT/pl/pdf>

doprowadzi do braku pewności prawa i może zagrozić prawom obywateli UE. Nie możemy zatem wyrazić zgody na proponowany tekst dyrektywy.”⁷⁾

Również Estonia wydała oświadczenie, w którym wskazała, że *„ostateczny tekst dyrektywy nie zapewnia wystarczającej równowagi we wszystkich aspektach między poszczególnymi interesami”*. Niemcy ostatecznie poparły projekt, jednak również wydały oświadczenie, iż *„jednocześnie rząd federalny wyraża ubolewanie w związku z tym, że nie udało się osiągnąć porozumienia w sprawie szeroko popieranej przez wszystkie strony koncepcji odpowiedzialności platform służących udostępnianiu treści za treści chronione prawem autorskim”*. W odniesieniu do art. 17 dyrektywy wskazano, że przepis ten *„spotyka się z poważnymi obiekcjami i powszechną krytyką niemieckiego społeczeństwa”*, a *„głosowanie, które odbyło się w Parlamencie Europejskim 26 marca 2019 r., również uwidoczniło głęboki rozdzźwięk między zwolennikami tego aktu a jego krytykami”⁸⁾*.

Ostatecznie Polska zdecydowała się na złożenie skargi do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wnosząc o stwierdzenie nieważności art. 17 ust. 4 lit. b i c *in fine* (przesłanki zwolnienia dostawców usług udostępniania treści online z odpowiedzialności za naruszenie praw autorskich), względnie całego art. 17 dyrektywy DSM. Przede wszystkim podniosła zarzut naruszenia prawa do wolności wypowiedzi i informacji gwarantowanego przez art. 11 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Określone w dyrektywie przesłanki zwolnienia dostawców usług udostępniania treści online z odpowiedzialności za naruszenie praw autorskich mogą bowiem skutkować *de facto* koniecznością uprzedniego automatycznego weryfikowania (filtrowania) treści udostępnianych przez użytkowników tych usług. Doprowadzi to do prewencyjnej kontroli udostępnianych treści, a tym samym do podważenia istoty prawa do wolności wypowiedzi i informacji w zakresie wykraczającym poza wymogi proporcjonalności i niezbędności. W dniu 26 kwietnia 2022 r. TSUE oddalił skargę. Potwierdził jednak słuszność stanowiska Polski, że zaskarżone przepisy stanowią ograniczenie wykonywania prawa do wolności wypowiedzi i informacji (szczegóły w części uzasadnienia do art. 17 dyrektywy)⁹⁾.

Termin implementacji dyrektywy DSM upłynął 7 czerwca 2021 r. Należy jednak wskazać, że art. 17 ust. 10 dyrektywy zobowiązuje Komisję Europejską do wydania wytycznych (*guidance*) dotyczących prawidłowego stosowania tego artykułu, zwanych dalej „Wytycznymi”. Komisja

⁷⁾ Dokument 7986/19 ADD 1 REV 2 z dnia 15 kwietnia 2019 r., <https://eur-lex.europa.eu>

⁸⁾ Tamże.

⁹⁾ Tekst wyroku jest dostępny na stronie Trybunału: curia.europa.eu.

uczyniła to dopiero 4 czerwca 2021 r.¹⁰⁾, potwierdzając, że Wytyczne „*mają pomóc w prawidłowej i spójnej transpozycji art. 17 w państwach członkowskich, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeby wyważenia praw podstawowych oraz stosowania wyjątków i ograniczeń*”. Wytyczne spotkały się z krytyką środowisk kreatywnych oraz niektórych państw członkowskich. Zarzuca się Komisji, że osłabia kluczowe przepisy dyrektywy lub wręcz „*pisze ją na nowo*”¹¹⁾. Wytyczne nie mają jednak mocy wiążącej. Projektowana ustawa uwzględnia je w zakresie, w jakim nie budzą wątpliwości co do zgodności z literalnym brzmieniem dyrektywy.

Po opublikowaniu dyrektyw w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, z uwagi na wysokie zainteresowanie społeczne materiały dyrektywy DSM, w sierpniu i wrześniu 2020 r. przeprowadziło prekonsultacje publiczne, których celem było rozpoznanie potrzeb i oczekiwań zainteresowanych środowisk, jak też specyfiki poszczególnych obszarów tematycznych objętych postanowieniami obydwu dyrektyw. Z uwagi na ograniczenia związane z epidemią COVID-19 konsultacje odbyły się w formie korespondencyjnej. Uczestnicy mieli swobodę co do zakresu prezentowanych stanowisk, jednakże w celu odpowiedniego ukierunkowania wypowiedzi zadanych zostało 17 szczegółowych pytań dotyczących dyrektywy DSM oraz dwa dotyczące dyrektywy SATCAB II. W konsultacjach wzięło udział 40 podmiotów, w tym organizacje zbiorowego zarządzania, stowarzyszenia twórcze oraz organizacje reprezentujące przedsiębiorców. Uzyskano obszerny materiał liczący ponad 450 stron, udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej¹²⁾. Na podstawie uzyskanego materiału przygotowany został projekt ustawy (włączony do Wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów pod nr UC103), przekazany do konsultacji publicznych w czerwcu 2022 r. Prace rządowe nad tym projektem zostały jednak wstrzymane na etapie Stałego Komitetu Rady Ministrów (od marca 2023 r.) mimo wniesienia przez Komisję Europejską już w kwietniu 2023 r. dwóch skarg do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na brak wdrożenia obydwu dyrektyw, z żądaniem kar finansowych.

Decyzją obecnego rządu procedura legislacyjna zostaje powtórzona. Ponieważ przedstawiony projekt w znacznym stopniu opiera się na projekcie UC103, terminy konsultacji i uzgodnień zostały odpowiednio skrócone.

¹⁰⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 czerwca 2021 r. „*Wytyczne dotyczące art. 17 dyrektywy 2019/790 w sprawie prawa autorskiego na jednolitym rynku cyfrowym*” COM(2021) 288 final.

¹¹⁾ Zob. np. komentarz Europejskiego Zrzeszenia Stowarzyszeń Autorów i Kompozytorów GESAC <https://authorsocieties.eu/gesac-reacts-to-article-17-guidelines/>

¹²⁾ <https://bip.mkdns.gov.pl/pages/posts/konsultacje-publiczne-3276.php>

W dniu 29 stycznia 2024 r. projekt ustawy został wpisany do Wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów pod nr UC6. Jednocześnie zostały ogłoszone założenia tego projektu¹³⁾.

W ramach implementacji dyrektywy DSM zostaną wprowadzone następujące zmiany w polskim prawie autorskim:

- 1) wprowadzenie nowych postaci dozwolonego użytku (eksploracja tekstów i danych) oraz modyfikacja niektórych już istniejących (korzystanie z utworów w działalności dydaktycznej oraz zwielokrotnianie utworów w celu zachowania dziedzictwa kulturowego, art. 3–7 dyrektywy);
- 2) modyfikacja zasad korzystania z utworów niedostępnych w handlu (art. 8–11 dyrektywy);
- 3) wprowadzenie licencji zbiorowych z rozszerzonym skutkiem (art. 12 dyrektywy);
- 4) wprowadzenie środków ułatwiających licencjonowanie utworów udostępnianych w ramach usług wideo na żądanie (art. 13 dyrektywy);
- 5) wprowadzenie nowego prawa pokrewnego dla wydawców prasy (art. 15–16 dyrektywy);
- 6) wprowadzenie przepisów szczególnych dotyczących dostawców usług udostępniania treści online (art. 17 dyrektywy);
- 7) zapewnienie godziwego wynagrodzenia twórcom i wykonawcom (przyznanie twórcom i wykonawcom niezbywalnego prawa do wynagrodzenia za eksploatację w Internecie utworów audiowizualnych, muzycznych i słowno-muzycznych, wprowadzenie obowiązku przejrzystości i modyfikacja mechanizmu dostosowywania umów w relacjach kontraktowych między uprawnionymi i użytkownikami, wprowadzenie zmian w zakresie prawa twórców i wykonawców do wypowiedzenia zawartych umów lub odstąpienia od nich (art. 18–22 dyrektywy);
- 8) wprowadzenie nowych postaci dozwolonego użytku baz danych *sui generis*, tj. objętych ustawą z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych (art. 3, art. 4 i art. 6 dyrektywy).

Projektowana ustawa przewiduje również, poza implementacją ww. dyrektyw, uzupełnienie treści art. 66 ust. 1 ustawy o prawie autorskim przez doprecyzowanie, że licencjobiorca może mieć, obok siedziby (osoba prawna), także miejsce zamieszkania (osoba fizyczna). Jest to zmiana o charakterze porządkującym i doprecyzowującym, postulowana przez sejmową Komisję do Spraw Petycji (obecnie przepis ten wskazuje, że umowa licencyjna uprawnia do

¹³⁾ <https://www.gov.pl/web/premier/wplip-rm>

korzystania z utworu w okresie pięciu lat na terytorium państwa, w którym licencjobiorca ma swoją siedzibę, chyba że w umowie postanowiono inaczej).

Projektowana ustawa opiera się na następujących ogólnych wytycznych:

- 1) przepisy wdrażające obie dyrektywy powinny możliwie ściśle odpowiadać brzmieniu implementowanych przepisów tych dyrektyw, z uwzględnieniem wytycznych zawartych w wyroku TSUE C-401/19;
- 2) nie będzie się wykraczać poza materię objętą dyrektywami, z zastrzeżeniem zmiany jednego przepisu ustawy o prawie autorskim;
- 3) w możliwie największym stopniu zostaną wykorzystane już istniejące instytucje (Komisja Prawa Autorskiego, mediacja uregulowana w przepisach ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1550, z późn. zm.), zwanej dalej „Kodeksem postępowania cywilnego”, itd.);
- 4) nie nastąpi obciążenie finansów publicznych wskutek wprowadzenia projektowanych zmian.

II. Część szczegółowa – przedstawienie istniejącego stanu rzeczy w dziedzinie, która ma być unormowana, oraz wykazanie różnic między dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

Implementacja dyrektywy SATCAB II

1. Dodatkowe usługi online (art. 2 pkt 1, art. 3 i art. 11 zdanie pierwsze dyrektywy)

Rozwój technologii cyfrowych i Internetu zmienił sposób rozpowszechniania programów telewizyjnych i radiowych oraz sposób dostępu do takich programów. Coraz więcej użytkowników chciałoby posiadać dostęp do programów telewizyjnych i radiowych zarówno w czasie rzeczywistego nadawania, jak i na żądanie, za pośrednictwem tradycyjnych kanałów, takich jak przekaz satelitarny czy sieć kablowa, jak również w ramach usług online (motyw 2 dyrektywy). W związku z tym organizacje radiowe i telewizyjne oprócz nadawania własnych programów coraz częściej oferują „dodatkowe usługi online” związane z tymi programami, które je odpowiednio wzbogacają (zapowiedzi, uzupełnienia, zwiastuny, komentarze, recenzje, zdjęcia z planu itp.). Ponieważ te „dodatkowe usługi online” są świadczone w Internecie, a więc dla nieograniczonego kręgu odbiorców w różnych państwach, aby ułatwić organizacjom radiowym i telewizyjnym nabywanie stosownych licencji lub ustalanie zakresu już nabytych praw dyrektywa nakazuje stosować fikcję prawną, przesądzając w art. 3 ust. 1, że wykonywanie tych praw ma miejsce wyłącznie w państwie, w którym dana organizacja ma swoje główne przedsiębiorstwo. Jest to przykład stosowania tzw. zasady państwa pochodzenia, która w

aktualnym stanie prawnym została zastosowana do nadań satelitarnych uregulowanych w art. 6¹ ust. 1 i 2 ustawy o prawie autorskim, w ślad za dyrektywą 93/83/EWG, jest także uwzględniona w dyrektywie DSM (art. 5 ust. 3 i art. 9 ust. 2). W aktualnym stanie prawnym, w braku powyższej regulacji, organizacje radiowe i telewizyjne zmuszone są posiadać wymagane prawa dla wszystkich terytoriów, których dotyczy świadczona usługa (motyw 3 dyrektywy SATCAB II).

Dyrektywa SATCAB II w art. 2 pkt 1 definiuje „dodatkową usługę online” jako „usługę online polegającą na przekazywaniu do powszechnego odbioru, przez organizację radiową lub telewizyjną lub pod jej kontrolą i na jej odpowiedzialność, programów telewizyjnych lub radiowych równocześnie z ich nadawaniem lub w określonym czasie po ich nadaniu przez tę organizację oraz na przekazywaniu do powszechnego odbioru wszelkich materiałów dodatkowych w stosunku do takiego nadania”. Chodzi zatem o usługi świadczone przez nadawców radiowych i telewizyjnych „online”, a więc drogą elektroniczną. Jak wskazuje się w motywach dyrektywy (motyw 8), usługi te mają „wyraźny i zależny” związek z nadawanymi programami i obejmują zarówno usługi dostępu do programów w sposób ściśle linearny, tj. równocześnie z ich nadaniem, jak też usługi dające dostęp do programów nadanych wcześniej (tzw. „usługi catch-up”). Dodatkowe usługi online obejmują także usługi dostępu do materiałów, które, stosownie do postanowień motywu 8 dyrektywy SATCAB II, „wzbogacają lub w inny sposób poszerzają programy telewizyjne i radiowe”, m.in. przez zapowiedzi, poszerzanie, uzupełnianie lub ocenę treści danego programu. Dyrektywa SATCAB II nie wymaga przy tym, aby użytkownicy dodatkowej usługi online musieli mieć jednoczesny dostęp do nadawanego programu, np. dzięki abonamentowi. Pozostaje decyzją organizacji radiowej lub telewizyjnej, czy dostęp do obu kategorii usług będzie jednoczesny, czy też niezależny.

Omawiana regulacja nie dotyczy natomiast usług online świadczonych przez nadawców bez „wyraźnego i zależnego” związku z nadawanymi programami, a więc jako działalność dodatkowa lub uzupełniająca działalność nadawczą, np. polegająca na udzielaniu dostępu do określonych utworów (lub albumów) muzycznych lub audiowizualnych, w tym audiowizualnych usług medialnych na żądanie (*ang. video-on-demand, VOD*).

W motywach dyrektywy SATCAB II wskazuje się, że aby ułatwić na gruncie prawa autorskiego świadczenie dodatkowych usług online, tj. ułatwić weryfikację lub pozyskiwanie niezbędnych na potrzeby tych usług praw autorskich i pokrewnych, należy ustanowić zasadę państwa pochodzenia w odniesieniu do wykonywania tych praw. Dotyczy to jednak wyłącznie

relacji między uprawnionymi a organizacjami radiowymi i telewizyjnymi, a nie dalszego rozpowszechniania lub zwielokrotniania tych treści przez inne podmioty (motyw 9).

W motywie 10 dyrektywy SATCAB II wskazuje się, że z uwagi na specyfikę mechanizmów finansowania i licencjonowania niektórych utworów audiowizualnych, które często są oparte na wyłącznej licencji terytorialnej, właściwe jest, aby w odniesieniu do programów telewizyjnych ograniczyć zakres stosowania zasady państwa pochodzenia tylko do niektórych rodzajów programów. Do takich należą programy informacyjne i publicystyczne oraz własne produkcje organizacji radiowej lub telewizyjnej, finansowane wyłącznie przez nią, ale także z funduszy pochodzących ze środków publicznych. Przez produkcje własne dyrektywa SATCAB II rozumie produkcje realizowane przez organizację radiową lub telewizyjną z wykorzystaniem zasobów własnych, ale nie produkcje zlecone przez taką organizację producentom od niej niezależnym ani koprodukcje. Z tych samych powodów zasada państwa pochodzenia nie będzie mieć zastosowania do nadawania audycji telewizyjnych z wydarzeń sportowych. Nie będzie mieć też zastosowania do udzielania licencji na produkcję własną organizacji radiowej lub telewizyjnej osobom trzecim, w tym innym organizacjom radiowym i telewizyjnym. Zasada państwa pochodzenia nie stanowi natomiast przeszkody dla uprawnionych oraz organizacji radiowych i telewizyjnych, aby stosować, zgodnie z prawem Unii Europejskiej, określone ograniczenia korzystania z ich praw, w tym ograniczenia terytorialne.

Ponieważ na mocy dyrektywy uznaje się, że świadczenie dodatkowej usługi online, dostęp do niej lub korzystanie z niej następuje wyłącznie w państwie członkowskim, w którym organizacja radiowa lub telewizyjna posiada główne przedsiębiorstwo, podczas gdy faktycznie usługę tę można świadczyć transgranicznie w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego, dyrektywa wskazuje, aby przy ustalaniu wynagrodzenia za dane prawa strony uwzględniały wszystkie aspekty dodatkowej usługi online, takie jak jej cechy (m.in. czas dostępności w Internecie), odbiorców zarówno w państwie członkowskim, w którym organizacja radiowa lub telewizyjna posiada główne przedsiębiorstwo, jak i w innych państwach członkowskich, w których jest uzyskiwany dostęp do dodatkowej usługi online, oraz w których są udostępniane wersje językowe. Dyrektywa SATCAB II dopuszcza jednak stosowanie określonych metod ustalania wysokości wynagrodzenia należnego z tytułu praw podlegających zasadzie państwa pochodzenia, np. w oparciu o metody bazujące na przychodach organizacji radiowej lub telewizyjnej uzyskanych z usługi online (motyw 12).

W dyrektywie SATCAB II omawiana problematyka została uregulowana w art. 3. Definicja „dodatkowych usług online” jest zawarta w art. 2 pkt 1, natomiast odpowiedni przepis przejściowy – w art. 11.

W polskim systemie prawa autorskiego nie istnieje obecnie regulacja, która w sposób szczególny określałaby status prawny dodatkowych usług online, definiowała je, ani tym bardziej wskazywała prawo państwa pochodzenia jako właściwe dla wykonywania praw autorskich i praw pokrewnych w tym zakresie. Projektowana ustawa przewiduje zatem wprowadzenie w art. 6 ust. 1 ustawy o prawie autorskim (słowniczek terminów ustawowych) definicji „dodatkowej usługi online” (nowo dodawany pkt 26) oraz stosownych regulacji w art. 6² oraz art. 6³. Definicja jest oparta na definicji zawartej w dyrektywie, przy czym w celu określenia znaczenia samego terminu „usługa online” odwołuje się do usługi dostarczanej w „systemie teleinformatycznym” zdefiniowanym w art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. z 2020 r. poz. 344). Należy zwrócić uwagę, że dodatkowa usługa online może być świadczona wyłącznie przez organizację radiową lub telewizyjną, ewentualnie „pod jej kontrolą i na jej odpowiedzialność”. Może ona obejmować wyłącznie audycje radiowe lub telewizyjne (dyrektywa SATCAB II posługuje się terminem „program”, ale właściwą transpozycją jest termin „audycja”; w polskim prawie „program” to „uporządkowany zestaw audycji” – zob. art. 4 pkt 2 i 6 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2022 r. poz. 1722, z późn. zm.)) nadawane równocześnie lub nadane uprzednio oraz „materiały dodatkowe” zdefiniowane zgodnie z motywem 8 dyrektywy jako „poszerzające” nadawane audycje (zapowiedzi, uzupełnianie, ocena treści itd.).

Z kolei w dodawanym art. 6² ust. 1 przesądza się, że rozpowszechnianie przez organizację radiową lub telewizyjną drogą przewodową lub bezprzewodową utworów (i odpowiednio przedmiotów praw pokrewnych – zob. projektowana zmiana art. 101 ustawy) w ramach świadczenia dodatkowej usługi online, a także ich zwielokrotnianie niezbędne w celu świadczenia takiej usługi, umożliwienia dostępu do niej lub korzystania z niej, uznaje się „do celów wykonywania praw autorskich dotyczących tych czynności” (i odpowiednio wykonywania praw pokrewnych) za mające miejsce wyłącznie w państwie członkowskim Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego, w którym organizacja radiowa lub telewizyjna posiada swoje główne przedsiębiorstwo. Zgodnie z dyrektywą przepis ten będzie miał jednak zastosowanie do utworów odnoszących się do wszystkich audycji radiowych i tylko niektórych kategorii audycji telewizyjnych, tj. audycji telewizyjnych o charakterze informacyjnym, publicystycznym lub będących własnymi produkcjami organizacji radiowej

lub telewizyjnej w całości przez nią finansowanymi. Jak wcześniej wspomniano, termin „główne przedsiębiorstwo” występuje już w art. 6¹ ust. 2 pkt 2 ustawy o prawie autorskim, który równolegle posługuje się terminem „siedziby” i tym samym nakazuje rozróżniać obydwa terminy.

W projektowanym art. 6² ust. 2 ustawy o prawie autorskim, zgodnie z dyrektywą SATCAB II (art. 3 ust. 1 ostatnie zdanie), przesądza się, że ww. regulacja nie będzie miała zastosowania do nadawania audycji telewizyjnych z wydarzeń sportowych oraz zawartych w tych nadaniach utworów i przedmiotów praw pokrewnych.

Dodane przepisy art. 6³ ust. 1 i 2 ustawy o prawie autorskim implementują, odpowiednio, art. 3 ust. 2 i 3 dyrektywy SATCAB II. Z uwagi na fakt, że zasadę państwa pochodzenia stosuje się już na gruncie obowiązujących przepisów również do nadań satelitarnych (art. 6¹ ust. 1 i 2 ustawy o prawie autorskim) przepisy art. 6³ ustawy o prawie autorskim wprowadzają jednocześnie regulacje dotyczące nadań satelitarnych, co jest uzasadnione względami zapewnienia aksjologicznej spójności nowych regulacji z już istniejącymi przepisami. W ust. 1 zawarto zatem wytyczne dla ustalania wynagrodzenia zarówno za korzystanie z praw w ramach świadczenia dodatkowej usługi online, zgodnie z art. 3 ust. 2 tej dyrektywy, jak również nadań satelitarnych, zgodnie z dyrektywą SATCAB I (motyw 17). Z kolei przepis ust. 2 potwierdza, że zasada państwa pochodzenia nie ogranicza zasady swobody umów pozwalającej uprawnionym oraz organizacjom radiowym i telewizyjnym uzgodnić szczególne zasady korzystania z utworów. W tym przepisie projektodawca ponownie odnosi się zarówno do zasady państwa pochodzenia mającej zastosowanie do dodatkowych usług online (zgodnie z art. 3 ust. 3 dyrektywy SATCAB II), jak i nadań satelitarnych. Dopuszczalność proponowanego rozwiązania nie budzi zastrzeżeń (także w świetle orzecznictwa TSUE¹⁴⁾). Natomiast nieuwzględnienie w projektowanym przepisie obowiązującej regulacji dotyczącej nadań satelitarnych (art. 6¹ ust. 1 i 2 ustawy o prawie autorskim) mogłoby prowadzić do wątpliwości interpretacyjnych, gdyż, *a contrario*, mogłoby być podnoszone jako argument na rzecz odmiennego stanu prawnego na gruncie art. 6¹ tej ustawy.

W poprzednim projekcie ustawy (UC103) w art. 4 ust. 1, zgodnie z art. 11 akapit pierwszy dyrektywy SATCAB II, przewidziany był przepis przejściowy, zgodnie z którym do obowiązujących w dniu wejścia w życie projektowanej ustawy umów o korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych w ramach dodatkowej usługi online ww. przepis art. 6² ust.

¹⁴⁾ np. wyrok TSUE z dnia 4 października 2011 r. w sprawach połączonych C-403/08 i C-429/08.

1 ustawy o prawie autorskim miał mieć zastosowanie od dnia 7 czerwca 2023 r., jeżeli umowy te wygasłyby po tej dacie. Ponieważ jednak projektowana ustawa wejdzie w życie w terminie późniejszym, niniejszy projekt tego przepisu przejściowego już nie zawiera.

2. Reemitowanie (art. 2 pkt 2 i 3, art. 4–7 i art. 9 dyrektywy)

Dyrektywa SATCAB II istotnie zmienia zasady licencjonowania reemitowania, opierając się jednakże na założeniach i konstrukcjach przewidzianych w dyrektywie 93/83/EWG, implementowanych do polskiego prawa w art. 21¹ ustawy o prawie autorskim. W aktualnym stanie prawnym obowiązuje zatem pośrednictwo organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi przy zawieraniu umów licencyjnych na reemitowanie, ale wyłącznie w sieciach kablowych. Reemitowanie wykonywane inną techniką nie podlega obowiązkowemu licencjonowaniu przez organizacje zbiorowego zarządzania i reemitenci mogą uzyskiwać niezbędne licencje bezpośrednio od uprawnionych. Zgodnie z dyrektywą 93/83/EWG obowiązek pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania nie dotyczy praw „z których organizacja radiowa lub telewizyjna korzysta w odniesieniu do jej własnych transmisji, niezależnie od tego, czy dane prawa należą do tej organizacji, czy też zostały na nią przeniesione przez innego uprawnionego”. Spory związane z zawarciem i warunkami umowy z organizacją zbiorowego zarządzania mogą być rozpatrywane w trybie mediacji określonej w ustawie o zbiorowym zarządzaniu. Sama definicja pola eksploatacji reemitowanie jest zawarta w art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o prawie autorskim i zgodnie z nią reemitowaniem utworu jest jego „rozpowszechnianie przez inny podmiot niż pierwotnie nadający, drogą przejmowania w całości i bez zmian programu organizacji radiowej lub telewizyjnej oraz równoczesnego i integralnego przekazywania tego programu do powszechnego odbioru”.

Operatorzy sieci kablowych wielokrotnie wskazywali na nierówne traktowanie względem pozostałych reemitentów i tym samym brak „neutralności technologicznej” istniejących rozwiązań. Rozwój rynku doprowadził do tego, że jak wskazuje się w motywach dyrektywy (motyw 2), reemitowanie jest dokonywane obecnie nie tylko przez sieć kablową czy przekaz satelitarny, ale stosowane są także przykładowo: transmisja cyfrowa drogą naziemną, przekaz w systemach sieci mobilnych lub sieci zamkniętych opartych na protokole IP czy otwarty Internet. Reemitenci korzystają również z różnych sposobów uzyskiwania sygnału od organizacji radiowych i telewizyjnych, w tym za pomocą tzw. wprowadzenia bezpośredniego, tj. bez jednoczesnego nadawania programu przez daną organizację (o czym niżej). Wśród użytkowników obserwuje się rosnące zapotrzebowanie na dostęp do programów telewizyjnych i radiowych, które pochodzą nie tylko z ich państwa członkowskiego, lecz również z innych

państw członkowskich. Do grona takich użytkowników należą także np. członkowie mniejszości językowych Unii Europejskiej oraz osoby, które mieszkają w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie ich pochodzenia.

Organizacje radiowe i telewizyjne codziennie przez wiele godzin nadają programy telewizyjne i radiowe zawierające różnorodne treści, w tym np. utwory audiowizualne, muzyczne, literackie czy graficzne, chronione prawem autorskim lub prawami pokrewnymi. Skutkuje to złożonym procesem weryfikacji lub pozyskiwania praw należących do wielu uprawnionych i dotyczących różnych kategorii utworów i przedmiotów praw pokrewnych. Często prawa te należy zweryfikować lub pozyskać w krótkim terminie, w szczególności w przypadku przygotowywania programów informacyjnych czy publicystycznych. Jak podkreśla się w motywach dyrektywy SATCAB II (motyw 3), aby udostępniać swoje programy za granicą, organizacje radiowe i telewizyjne muszą posiadać wymagane prawa dla wszystkich terytoriów, których to dotyczy, przez co kwestia weryfikacji lub pozyskiwania takich praw staje się szczególnie złożona. W przypadku organizacji radiowych i telewizyjnych problemy te częściowo rozwiązują przepisy dyrektywy wprowadzające zasadę państwa pochodzenia na potrzeby eksploatacji utworów i przedmiotów praw pokrewnych w ramach świadczenia dodatkowych usług online. Z podobnymi problemami muszą się jednak mierzyć także reemitenci, którzy rozpowszechniają te same programy radiowe i telewizyjne, ale inną techniką i w pakietach obejmujących nieraz programy kilkuset nadawców. Reemitowanie obejmuje zatem ogromną liczbę utworów i przedmiotów praw pokrewnych, a reemitenci, podobnie jak nadawcy, także mają bardzo mało czasu na uzyskanie niezbędnych licencji. Powstaje zatem ryzyko, że chronione utwory i przedmioty praw pokrewnych będą eksploatowane bez zezwolenia uprawnionych lub bez wypłaty im godziwego wynagrodzenia (motywy 3 i 4 dyrektywy). Minimalizacji tego ryzyka służy obowiązkowe pośrednictwo organizacji zbiorowego zarządzania.

Dyrektywa 93/83/EWG ułatwia transgraniczny przekaz satelitarny i transgraniczne reemitowanie drogą kablową programów telewizyjnych i radiowych z innych państw członkowskich. Przepisy te nie mają jednak zastosowania do dodatkowych usług online związanych z nadawanymi programami, natomiast w zakresie reemitowania ograniczają się tylko do reemitowania w systemie kablowym lub mikrofalowym i nie uwzględniają innych technologii. Dyrektywa SATCAB II ma zatem ułatwić zarówno transgraniczne świadczenie tych dodatkowych usług online (przez wprowadzenie zasady państwa pochodzenia), jak też reemitowania programów telewizyjnych i radiowych pochodzących z innych państw

członkowskich dokonywanego inną techniką niż w sieciach kablowych i mikrofalowych –przez rozciągnięcie dotychczasowych zasad obowiązkowego pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania na pozostałe sposoby reemitowania, prócz reemitowania sygnału nadawanego „online” oraz reemitowania w Internecie w środowisku „niekontrolowanym”. Utrzymany przy tym zostaje ten sam, generalny wyjątek od tego pośrednictwa, obejmujący prawa samodzielnie wykonywane przez nadawców, tj. wykonywane bez pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania. W konsekwencji przyjmuje się, że na gruncie obecnie obowiązującego prawa europejskiego wykonywanie prawa do reemitowania zostało uregulowane w sposób technicznie neutralny¹⁵⁾.

Ponieważ dyrektywa 93/83/EWG jest już wdrożona do polskiego systemu prawnego, a dyrektywa SATCAB II stanowi w zakresie reemitowania pewnego rodzaju „aktualizację” tej dyrektywy i powiela cały szereg przyjętych w niej rozwiązań, część już obowiązujących przepisów zawartych w ustawie o prawie autorskim oraz w ustawie o zbiorowym zarządzaniu, wdrażających dyrektywę 93/83/EWG, może być uznana za prawidłowe wdrożenie także dyrektywy SATCAB II – po stosownej zmianie przepisów definiujących nadawanie i reemitowanie oraz przepisów określających zakres przymusowego pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania (dyrektywa SATCAB II określa zakres tego przymusowego pośrednictwa przez stworzoną w tym celu szczególną definicję reemitowania).

W celu wdrożenia przepisów dyrektywy SATCAB II w zakresie reemitowania (art. 2 pkt 2 i 3, art. 4–7 oraz art. 9) projektowana ustawa przewiduje przede wszystkim zmianę kluczowego art. 21¹ ust. 1 ustawy o prawie autorskim, polegającą na objęciu zakresem tego przepisu każdej postaci reemitowania. Tym samym każde reemitowanie, niezależnie od zastosowanej techniki przekazywania reemitowanego sygnału (z zastrzeżeniem trzech wyjątków wskazanych w art. 21¹ ust. 2), będzie podlegało obowiązkowemu pośrednictwu organizacji zbiorowego zarządzania w zakresie uzyskiwania licencji na reemitowanie lub wypłaty wynagrodzenia za reemitowanie przedmiotów praw pokrewnych. Z kolei przepis art. 4 ust. 2 dyrektywy SATCAB II, który wskazuje właściwość organizacji zbiorowego zarządzania w przypadku, gdy dany uprawniony nie powierzył swoich praw do reemitowania żadnej organizacji, należy uznać za wdrożony przez przepisy ustawy o zbiorowym zarządzaniu wprowadzające instytucję tzw. reprezentatywnej organizacji zbiorowego zarządzania. Zgodnie z art. 5 ust. 2 tej ustawy, w zakresie, w jakim m.in. art. 21¹ ustawy o prawie autorskim przewiduje obowiązek zawarcia umowy lub zapłaty wynagrodzenia za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania,

¹⁵⁾ J. Niebler, Die Online-SATCAB-Richtlinie – Weitersendung 2.0?, ZUM 2019/7, s. 548.

prawami danej kategorii uprawnionych do danego rodzaju utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na danym polu eksploatacji, którzy nie zawarli umowy o zbiorowe zarządzanie swoimi prawami z żadną organizacją, zbiorowo zarządza ta organizacja, która jest reprezentatywna w odniesieniu do tych praw. Zgodnie z art. 10 ust. 1–3 ustawy o zbiorowym zarządzaniu reprezentatywną organizacją zbiorowego zarządzania jest ta, która jako jedyna posiada zezwolenie na zbiorowe zarządzanie prawami danej kategorii uprawnionych do danego rodzaju utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na danym polu eksploatacji. Jeżeli natomiast zezwolenie na zbiorowe zarządzanie w tym zakresie posiada więcej niż jedna organizacja, organizacją reprezentatywną jest ta, która w tym zakresie reprezentuje największą liczbę uprawnionych na podstawie umowy o zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi oraz umowy o reprezentacji. Reprezentatywność tę potwierdza z urzędu minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w drodze decyzji (deklaratoryjnej), a więc w trybie postępowania administracyjnego. Art. 4 ust. 3 dyrektywy SATCAB II nakazuje w tym zakresie równe traktowanie wszystkich uprawnionych. Zasada ta, jako generalna zasada zbiorowego zarządu, jest wdrożona w art. 4 ust. 3 ustawy o zbiorowym zarządzaniu, zgodnie z którym każda organizacja zbiorowego zarządzania „jednakowo traktuje uprawnionych bez względu na podstawę prawną zbiorowego zarządzania ich prawami”. W odniesieniu do organizacji reprezentatywnych zasada ta jest doprecyzowana w art. 5 ust. 4 powołanej ustawy, zgodnie z którym uprawnionemu niereprezentowanemu przez żadną organizację zbiorowego zarządzania, którego utwór lub przedmiot prawa pokrewnego jest objęty umową zawartą przez reprezentatywną organizację, przychody z praw z tytułu tej umowy przysługują na takich samych warunkach jak uprawnionym, którzy w tym zakresie zawarli z daną organizacją umowę o zbiorowe zarządzanie swoimi prawami. Roszczenie o wypłatę może być dochodzone wyłącznie wobec organizacji zbiorowego zarządzania, która zawarła umowę. Zgodnie z dyrektywą SATCAB II uprawniony powinien mieć minimum 3 lata na ewentualne dochodzenie swoich roszczeń, licząc od dnia, w którym jego utwór był reemitowany. W polskim prawie stosować się będą w tym zakresie przepisy ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2023 r. poz. 1610, z późn. zm.), zwanej dalej „Kodeksem cywilnym”, o przedawnieniu roszczeń. Zgodnie z art. 118 Kodeksu cywilnego, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi sześć lat, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej – trzy lata, przy czym koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego.

Dyrektywa SATCAB II, podobnie jak dyrektywa 93/83/EWG (art. 10), przewiduje w art. 5 ust. 1 istotny wyjątek od obowiązkowego pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania dla praw do reemitowania „wykonywanych przez organizację radiową lub telewizyjną w odniesieniu do jej własnych transmisji, niezależnie od tego, czy dane prawa należą do tej organizacji, czy też zostały na nią przeniesione przez inny podmiot uprawniony”. Przepis ten należy uznać za już wdrożony przez art. 21¹ ust. 2 ustawy o prawie autorskim, wprowadzony jako implementacja art. 10 dyrektywy 93/83/EWG.

Dwa nowe przypadki wyłączenia spod obowiązkowego pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania wynikają z definicji reemitowania przewidzianej w przepisach art. 2 pkt 2 i 3 dyrektywy SATCAB II. Przepisy te zostaną transponowane w projektowanym art. 21¹ ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy o prawie autorskim.

Pierwszy z nich obejmuje reemitowanie utworów nadawanych „online”, a więc – przenosząc to pojęcie na grunt krajowych przepisów – rozpowszechnianych wyłącznie w systemie teleinformatycznym w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (projektowany art. 21¹ ust. 2 pkt 2).

Drugi przypadek dotyczy reemitowania utworów za pośrednictwem usługi dostępu do Internetu zdefiniowanej w art. 2 akapit 2 pkt 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2120 z dnia 25 listopada 2015 r. ustanawiającego środki dotyczące dostępu do otwartego internetu oraz zmieniającego dyrektywę 2002/22/WE w sprawie usługi powszechnej i związanych z sieciami i usługami łączności elektronicznej praw użytkowników, a także rozporządzenie (UE) nr 531/2012 w sprawie roamingu w publicznych sieciach łączności ruchomej wewnątrz Unii (Dz. Urz. UE L 310 z 26.11.2015, str. 1, z późn. zm.), chyba że jest ono dokonywane w „środowisku kontrolowanym”, tj. w sposób umożliwiający dostęp do reemitowanych treści wyłącznie upoważnionym użytkownikom. Z projektowanej regulacji (art. 21¹ ust. 2 pkt 3 ustawy o prawie autorskim) wynika więc, że jeżeli reemitent dokonuje zabezpieczonego reemitowania do upoważnionych użytkowników, uprawniony będzie mógł wykonywać swoje prawa do reemitowania wyłącznie za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania.

Z kolei przewidziany w art. 5 ust. 2 dyrektywy SATCAB II wymóg prowadzenia w dobrej wierze negocjacji przez organizacje zbiorowego zarządzania oraz organizacje radiowe i telewizyjne jest już realizowany w art. 45 ust. 5 ustawy o zbiorowym zarządzaniu, który ma ogólny charakter i jest adresowany do każdych negocjacji prowadzonych przez organizacje zbiorowego zarządzania i użytkowników. Natomiast jeżeli chodzi o negocjacje między

reemitentami a nadawcami, wymogi dyrektywy realizuje art. 72 Kodeksu cywilnego, który rozpoczęcie lub prowadzenie negocjacji z naruszeniem dobrych obyczajów kwalifikuje jako czyn niedozwolony. W literaturze przyjmuje się, że tym sposobem w polskim prawie cywilnym istnieje obowiązek prowadzenia negocjacji w dobrej wierze (tak np. System Prawa Prywatnego t. 2 pod red. Z. Radwańskiego, wyd. 3, 2019, str. 455).

Art. 6 dyrektywy SATCAB II, podobnie jak art. 11 dyrektywy 93/83/EWG, zobowiązuje państwa członkowskie do wprowadzenia mediacyjnego mechanizmu rozwiązywania sporów dotyczących umów na reemitowanie. Mechanizm taki został już wdrożony w ramach implementacji dyrektywy 93/83/EWG – jest uregulowany w art. 85 ustawy o zbiorowym zarządzaniu i stosowany na podstawie odesłania zawartego w art. 21¹ ust. 3 ustawy o prawie autorskim. Przepis ten implementuje jednak tylko pierwszy przypadek z art. 6 dyrektywy SATCAB II, tj. mediację między organizacją zbiorowego zarządzania a reemitentem. Drugi przypadek z tej dyrektywy dotyczy natomiast możliwości korzystania z mediacji w przypadku niepowodzenia negocjacji między reemitentem a nadawcą. W projektowanym art. 21¹ ust. 3 ustawy o prawie autorskim przewiduje się zatem odpowiednie stosowanie w takich sytuacjach przepisów art. 85 ustawy o zbiorowym zarządzaniu. Nie wydaje się bowiem, aby właściwym rozwiązaniem było stosowne uzupełnienie kompetencji Komisji Prawa Autorskiego w art. 64 ust. 1 tej ustawy z uwagi na to, że zgodnie ze swoim tytułem ustawa ta dotyczy zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, a nie relacji między pozostałymi uczestnikami obrotu tymi prawami.

Zgodnie z art. 7 dyrektywy SATCAB II państwa członkowskie mogą postanowić, że ww. regulacje, jak też regulacje dotyczące reemitowania zawarte w dyrektywie 93/83/EWG, mogą być stosowane także do reemitowania „krajowego”, tj. w sytuacji, gdy zarówno nadawanie, jak i reemitowanie nadawanych treści odbywają się na terytorium danego państwa członkowskiego. Polskie regulacje korzystają z tej możliwości – odnoszą się do każdego reemitowania, zarówno programów nadawanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak i programów nadawanych z terytorium innych państw.

Jak wskazano wyżej, dyrektywa SATCAB II w art. 9 modyfikuje definicję „reemisji drogą kablową” zawartą w art. 1 ust. 3 dyrektywy 93/83/EWG. Zmiana polega na doprecyzowaniu, że dla powstania reemitowania nie jest istotne, w jaki sposób reemitent otrzymuje „sygnał będący nośnikiem programu” od organizacji radiowej lub telewizyjnej, co należy postrzegać jako realizację postulatu „neutralności technologicznej” rozwiązań prawnych, w tym także

uwzględnienie przypadku, w którym „sygnał będący nośnikiem programu” zostanie przez reemitenta otrzymany w drodze „wprowadzenia bezpośredniego”.

W prawie polskim przez „reemitowanie” utworu rozumie się, zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o prawie autorskim „jego rozpowszechnianie przez inny podmiot niż pierwotnie nadający, drogą przejmowania w całości i bez zmian programu organizacji radiowej lub telewizyjnej oraz równoczesnego i integralnego przekazywania tego programu do powszechnego odbioru”. Zatem już obecnie obowiązująca definicja „reemitowania” jest technologicznie neutralna. W ślad za dyrektywą projektodawca doprecyzowuje jednak, że dla zaistnienia reemitowania sygnał może pochodzić także od podmiotu „pod którego kontrolą i na którego odpowiedzialność takie pierwotne nadawanie jest prowadzone”. Wyraźnie przesądza się też, że reemitowanie powstanie „niezależnie od sposobu w jaki reemitent otrzymuje sygnał umożliwiający mu reemitowanie, w tym programu nadawanego drogą wprowadzenia bezpośredniego”. Ostatni element tej definicji dotyczy implementacji przepisów dyrektywy SATCAB II o wprowadzeniu bezpośrednim, o czym niżej.

3. Wprowadzenie bezpośrednie („direct injection”, art. 2 pkt 4, art. 8 i 11 zdanie drugie dyrektywy)

Celem art. 8 dyrektywy SATCAB II jest harmonizacja zasad stosowanych w sytuacji, w której nadawca programu telewizyjnego lub radiowego rozpowszechnia swój program wyłącznie za pośrednictwem innych podmiotów (według dyrektywy: „dystrybutorów sygnału”). Taki sposób rozpowszechniania programu radiowego lub telewizyjnego unijny prawodawca określa mianem „wprowadzania bezpośredniego” (ang. „*direct injection*”). Zdefiniowano je w art. 2 pkt 4 dyrektywy jako „proces techniczny, za pomocą którego organizacja radiowa lub telewizyjna przesyła swój sygnał będący nośnikiem programu organizacji innej niż organizacja radiowa lub telewizyjna w taki sposób, że sygnał ten nie jest publicznie dostępny w trakcie tego przesyłu”.

„Dystrybutor sygnału” – o ile nie świadczy jedynie „usług technicznych” w rozumieniu orzecznictwa TSUE (motyw 20 dyrektywy SATCAB II), przejmuje program otrzymany bezpośrednio od nadawcy (nie dokonuje zatem „przechwycenia” sygnału już dostępnego publicznie) i udostępnia go swoim abonentom za wynagrodzeniem. Funkcjonalnie jego działalność jest zatem równoznaczna z reemitowaniem programów. Porządkując kwestie eksploatacji dokonywanej w takim przypadku przez nadawcę i „dystrybutora sygnału” dyrektywa SATCAB II potwierdza dotychczasową praktykę, zgodnie z którą każdy z tych podmiotów zawiera odrębną umowę licencyjną, odpowiednio w zakresie nadawania i

reemitowania. Jak wynika z art. 8 ust. 1 dyrektywy SATCAB II, „organizację radiową lub telewizyjną i dystrybutora sygnału uznaje się za uczestniczących w pojedynczej czynności publicznego komunikowania, w odniesieniu do której wymagane jest uzyskanie przez tę organizację i tego dystrybutora zezwolenia podmiotów uprawnionych”. Chodzi przy tym o czynność publicznego komunikowania w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 2001/29/WE oraz art. 8 dyrektywy 2006/115/WE, którą na gruncie prawa Unii Europejskiej należy rozumieć jako obejmującą „każde udostępnianie utworu odbiorcom nieznajdującym się w miejscu, z którego przekazywanie pochodzi”, czyli „każdą publiczną transmisję lub retransmisję utworów, drogą przewodową lub bezprzewodową, w tym nadawanie programów” (motyw 23 preambuły dyrektywy 2001/29/WE). Stosując siatkę pojęciową z polskiej ustawy o prawie autorskim, czynność ta jest najbardziej zbliżona do zbiorczego pojęcia „rozpowszechniania” utworu w inny sposób niż przez obrót jego oryginałem albo egzemplarzami, w ramach którego również mieszczą się różne pola eksploatacji, m.in. właśnie nadawanie i reemitowanie (art. 50 pkt 3).¹⁶⁾

W aktualnym stanie prawnym „wprowadzenie bezpośrednie” nie jest uregulowane jako odrębne pole eksploatacji. Aktualna definicja pola eksploatacji „reemitowanie” zawarta w art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o prawie autorskim wymaga, aby reemitowany program był pierwotnie nadawany, a zgodnie z definicją „nadawania” zawartą w art. 6 ust. 1 pkt 4 tej ustawy – nadawaniem utworu jest jego „rozpowszechnianie drogą emisji radiowej lub telewizyjnej”. W przypadku „wprowadzenia bezpośredniego” organizacja radiowa lub telewizyjna nie nadaje zatem swojego programu (nie jest nadawcą), a jedynie przekazuje swój „sygnał będący nośnikiem programu” wybranemu użytkownikowi. Z kolei ten użytkownik nie dokonuje reemitowania (nie jest reemitentem), ponieważ programy, które rozpowszechnia, nie są równolegle nadawane. W praktyce rozpowszechnianie programów radiowych i telewizyjnych przekazywanych w drodze „wprowadzenia bezpośredniego” bardzo przypomina nadawanie i reemitowanie, ekonomicznie ma zasadniczo taki sam sens. W aktualnym stanie prawnym wydaje się jednak wymykać definicjom tych pól eksploatacji.

Wdrożenie art. 8 dyrektywy SATCAB II będzie zatem polegać na jednoznacznym przesądzeniu, że udostępnienie sygnału radiowego lub telewizyjnego w drodze „wprowadzania bezpośredniego” stanowi postać nadawania w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o prawie autorskim. Za takim rozwiązaniem dość zgodnie opowiedziała się większość uczestników

¹⁶⁾ Podobnie K. Wojciechowski, *Pojęcie komunikowania publicznego utworu w prawie autorskim* [w:] K. Szczepanowska-Kozłowska, *Oblicza prawa cywilnego. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bleszyńskiemu*, Wolters Kluwer Polska 2013, s. 641–642.

konsultacji publicznych pierwszego projektu ustawy. W tym celu zmieniona zostanie definicja nadawania. Zgodnie z projektowanym art. 6 ust. 1 pkt 4 za nadawanie utworu uznaje się „jego rozpowszechnianie drogą emisji radiowej lub telewizyjnej prowadzonej w sposób bezprzewodowy (naziemny lub satelitarny) lub w sposób przewodowy, w tym przesyłanie przez organizację radiową lub telewizyjną sygnału zawierającego program innemu podmiotowi w taki sposób, że nie jest on publicznie dostępny w trakcie tego przesyłu, w celu przejęcia programu przez ten podmiot w całości i bez zmian oraz równoczesnego i integralnego przekazania go do powszechnego odbioru (wprowadzenie bezpośrednie)”. W związku z tym jednoczesne udostępnianie odbiorcom otrzymanego w ten sposób (czyli pierwotnie nadanego) programu automatycznie stanowić będzie jego reemitowanie, gdyż zostanie spełniona podstawowa przesłanka, tj. aby program był „nadawany”. W definicji „reemitowania” (projektowany art. 6 ust. 1 pkt 5), projektodawca zgodnie z dyrektywą doprecyzowuje ponadto, że dla zakwalifikowania danego aktu eksploatacji jako reemitowania nie jest istotne, w jaki sposób reemitent otrzymał sygnał zawierający program. Jak zwrócono uwagę w części niniejszego uzasadnienia dotyczącej reemisji, dyrektywa SATCAB II w art. 9 zmienia definicję reemisji zawartą w art. 1 ust. 3 dyrektywy 93/83/EWG przez wyraźne wskazanie, że nie jest istotny sposób, w jaki reemitent otrzymuje od organizacji radiowej lub telewizyjnej „sygnał będący nośnikiem programu” przeznaczony do reemitowania. Skoro nie jest istotny sposób, w jaki reemitent otrzymuje sygnał RTV celem jego dalszego reemitowania, to sygnał ten może być też przekazany drogą „wprowadzenia bezpośredniego”. Aby jednak rozstrzygnąć w tym zakresie wszelkie ewentualne wątpliwości, w projektowanym art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o prawie autorskim doprecyzowuje się (*in fine*), że reemitowanie dotyczy też „programu nadawanego drogą wprowadzenia bezpośredniego”.

Aby dopełnić wdrożenia dyrektywy, w art. 21¹ ustawy o prawie autorskim zostaje dodany ust. 4, zgodnie z którym w przypadku reemitowania utworów nadawanych techniką wprowadzania bezpośredniego nadawca i reemitent dokonują jednej czynności rozpowszechniania utworu, przy czym każdy w nich jest obowiązany uzyskać zgodę uprawnionego odpowiednio na nadawanie oraz reemitowanie. Dzięki temu zostanie osiągnięty cel zakładany przez dyrektywę SATCAB II, tj. zobowiązanie nadawcy i reemitenta, uczestniczących w jednej czynności rozpowszechniania utworu obejmującej dwa pola eksploatacji, do uzyskania zgody uprawnionych na eksploatację dokonywaną przez każdego z nich. W zakresie, w jakim udział w tej czynności będzie stanowić odpowiednio nadawanie oraz reemitowanie, znajdą zastosowanie wprost przepisy ustawy dotyczące tych pól, w tym

dotyczące przymusowego zbiorowego zarządu (art. 21 i art. 21¹ oraz art. 70 ust. 3 ustawy o prawie autorskim).

Proponowane rozwiązanie pozwoli ograniczyć do minimum dalsze zmiany ustawowe, a także zachować dotychczasowe brzmienie zezwoleń na zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi i prawami pokrewnymi. Alternatywą dla takiego rozwiązania byłoby wyodrębnienie „wprowadzenia bezpośredniego” jako nowego pola eksploatacji – powstałaby jednak wtedy konieczność dokonania zmian całego szeregu przepisów ustawy o prawie autorskim oraz kolejnej zmiany zezwoleń organizacji zbiorowego zarządzania polegającej na dopisaniu w nich tego nowego pola eksploatacji. Co jednak bardziej istotne – pola eksploatacji aktualnie wyodrębnione w art. 50 ustawy o prawie autorskim mają bardzo różny charakter, stanowią ekonomicznie całkowicie odmienne sposoby eksploatacji utworów. Tymczasem „wprowadzenie bezpośrednie” jest ekonomicznie tożsame z nadawaniem i reemitowaniem, jednakże w tym przypadku postęp techniki udostępniania sygnału RTV wyprzedził regulacje prawne i zawarte w nich definicje tych pól eksploatacji. Nie wydaje się zatem zasadne normatywne wyodrębnienie w tym zakresie nowego pola eksploatacji.

Zgodnie z art. 11 ust. 2 dyrektywy SATCAB II wprowadza się w art. 4 ust. 2 projektowanej ustawy przepis przejściowy, zgodnie z którym do obowiązujących w dniu wejścia w życie projektowanej ustawy zgód uprawnionego na rozpowszechnianie utworów lub przedmiotów praw pokrewnych nadawanych drogą wprowadzenia bezpośredniego nowe przepisy art. 6 ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy o prawie autorskim będą stosowane od dnia 7 czerwca 2025 r., jeżeli zgody te wygasają po tej dacie. Przepis dyrektywy odnosi się do zgód obowiązujących w dniu 7 czerwca 2021 r., ponieważ jednak projektowana ustawa wejdzie w życie w terminie późniejszym, zasadne jest stosowanie przepisu przejściowego do zgód obowiązujących w dniu wejścia w życie tej ustawy.

Implementacja dyrektywy DSM

1. Dozwolony użytek (art. 3–7 dyrektywy DSM)

1.1. Eksploracja tekstów i danych na potrzeby badań naukowych (art. 3 dyrektywy DSM)

Art. 3 dyrektywy DSM wprowadza do prawa autorskiego nową postać dozwolonego użytku na rzecz uczelni, organizacji badawczych oraz instytucji dziedzictwa kulturowego – możliwość eksploracji tekstów i danych. Prawodawca unijny dostrzega, że badania naukowe są coraz częściej prowadzone przy pomocy technologii, która umożliwia automatyczną matematyczną analizę informacji w postaci cyfrowej, takich jak teksty, dźwięki, obrazy lub dane, powszechnie określanej jako „eksploracja tekstów i danych” (ang. *text and data mining*, TDM). Technologie

eksploracji tekstów i danych umożliwiają przetwarzanie dużych ilości informacji w celu uzyskania nowej wiedzy lub zidentyfikowania nowych tendencji i korelacji. Mogą one przynieść szczególne korzyści uczelniom, organizacjom badawczym i instytucjom dziedzictwa kulturowego, które prowadzą badania w ramach swojej głównej działalności, tym samym wspierając innowacje i postęp naukowy (motyw 8 dyrektywy DSM). W motywach 8, 10 i 11 tej dyrektywy zwrócono jednak uwagę na związany z eksploracją tekstów i danych problem braku pewności prawa w odniesieniu do tego, czy pewne czynności wchodzące w zakres takiej eksploracji (np. zwielokrotnianie utworów, pobieranie baz danych) wkraczają w monopol autorski lub prawo producenta baz danych. Wprowadzenie dozwolonego użytku w postaci eksploracji tekstów i danych do celów badań naukowych ma rozwiązać ten problem, a tym samym zwiększyć konkurencyjność Unii Europejskiej jako przestrzeni badawczej.

W aktualnym stanie prawnym polskie przepisy nie przewidują omawianej postaci dozwolonego użytku. Implementację dyrektywy w tym zakresie stanowi projektowany przepis art. 26² ustawy o prawie autorskim.

Art. 2 pkt 2 dyrektywy DSM definiuje „eksplorację tekstów i danych” jako „zautomatyzowaną technikę analityczną służącą do analizowania tekstów i danych w postaci cyfrowej w celu wygenerowania informacji, obejmujących między innymi wzorce, tendencje i korelacje”. Jednocześnie motyw 8 wskazuje, że TDM jest „automatyczną matematyczną analizą informacji w postaci cyfrowej, takich jak teksty, dźwięki, obrazy lub dane”. Dyrektywa rozróżnia też w motywach „techniki” eksploracji tekstów i danych (motyw 8 i 9), jak i „czynności” eksploracji tekstów i danych (motyw 10). Z kolei w motywie 11 jest mowa o „dokonywaniu” eksploracji tekstów i danych, rozumianej jako czynność, a nie narzędzie (technikę) eksploracji. Definicja przyjęta w projekcie nie służy powieleniu definicji z dyrektywy, będzie natomiast odnosiła się do technologicznego procesu (czynności) pozyskiwania danych przez podmioty wskazane w projektowanych przepisach art. 26² i art. 26³ ustawy o prawie autorskim.

Wskazany w dyrektywie DSM zakres beneficjentów przyjętego rozwiązania odnosi się do uczelni, organizacji badawczych i instytucji dziedzictwa kulturowego. Dwa ostatnie terminy zostały również zdefiniowane w dyrektywie. Zgodnie z art. 2 pkt 1 dyrektywy DSM „organizacja badawcza” oznacza uczelnię, łącznie z należącymi do niej bibliotekami, instytut badawczy lub inny podmiot, których głównym celem jest prowadzenie badań naukowych lub działalności edukacyjnej obejmującej także prowadzenie badań naukowych: w sposób nienastawiony na zysk lub przez ponowne inwestowanie całości zysków w swoje badania naukowe lub zgodnie z uznaną przez dane państwo misją realizowania interesu publicznego –

w taki sposób, że z dostępu do wyników takich badań naukowych nie może korzystać na preferencyjnych warunkach przedsiębiorstwo mające decydujący wpływ na taką organizację. Motyw 12 dyrektywy DSM wskazuje ponadto, że definicję organizacji badawczej należy rozumieć szeroko. Wykluczeniu będą podlegały tylko te organizacje badawcze, nad którymi przedsiębiorstwa sprawują kontrolę ze względów komercyjnych (są np. akcjonariuszami lub współnikami instytucji badawczej, co mogłoby skutkować preferencyjnym dostępem do wyników prowadzonych przez nią badań). Nie ma natomiast przeszkód, jak wskazuje motyw 11, aby uwzględnić te instytucje badawcze, które współpracują z sektorem prywatnym w ramach partnerstw publiczno-prywatnych.

Przyjęta w art. 26² ustawy o prawie autorskim definicja „organizacji badawczej” ma charakter zakresowy i odwołuje się do przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742, z późn. zm.). Wymienione enumeratywnie podmioty spełniają ww. kryteria zawarte w definicji dyrektywy DSM, tzn. prowadzą badania naukowe lub działalność edukacyjną obejmującą badania naukowe w sposób nienastawiony na zysk lub przez ponowne inwestowanie całości zysków w swoje badania naukowe lub zgodnie z misją realizowania interesu publicznego wynikającą z przepisów prawa krajowego. Przykładowo art. 49 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce stanowi, że w uczelni działa system biblioteczno-informacyjny, którego podstawę stanowi biblioteka, a zatem biblioteki uczelniane również będą objęte przepisem art. 26² ww. ustawy o prawie autorskim.

„Instytucja dziedzictwa kulturowego” została z kolei zdefiniowana w art. 2 pkt 3 dyrektywy jako ogólnodostępna biblioteka, muzeum, archiwum, instytucja dziedzictwa filmowego lub instytucja dziedzictwa dźwiękowego. Krąg podmiotów wskazanych w tej definicji został uwzględniony w definicji „instytucji dziedzictwa kulturowego” wprowadzonej w projektowanym art. 6 ust. 1 pkt 21 ustawy o prawie autorskim.

Zakres przedmiotowy dozwolonego użytku w postaci eksploracji tekstów i danych do celów badań naukowych został wskazany w art. 3 dyrektywy DSM, który przewiduje wyjątek od praw przewidzianych w art. 5 lit a i art. 7 ust. 1 dyrektywy 96/9/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 marca 1996 r. w sprawie ochrony prawnej baz danych, w art. 2 dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (tzw. dyrektywa Infosoc) oraz w art. 15 ust. 1 dyrektywy DSM. Dopuszczalne jest zatem zwielokrotnianie utworów i przedmiotów praw pokrewnych, pobieranie baz danych

chronionych prawem producenta bazy danych oraz ich przechowywanie w celu przeprowadzania eksploracji tekstów i danych do celów badań naukowych.

Skorzystanie przez uprawnione podmioty z omawianej postaci dozwolonego użytku jest uzależnione jednak od spełnienia przez nie określonych warunków. Korzystanie z utworów i pozostałych przedmiotów objętych ochroną powinno zatem odbywać się wyłącznie w celu eksploracji tekstów i danych i wyłącznie do celów badań naukowych (art. 3 ust.1 dyrektywy). Warunkiem wstępnym, zgodnie z motywem 14 dyrektywy, jest legalny dostęp do eksplorowanych treści. Celem eksploracji nie może być osiągnięcie bezpośredniej lub pośredniej korzyści majątkowej, co należy rozumieć jako wymóg nienastawienia działalności beneficjenta na osiąganie zysku. Ewentualny zysk powinien być reinwestowany w badania naukowe. Ponadto w art. 3 ust. 2 dyrektywy DSM przewidziano wymóg, aby utwory zwielokrotnione w ramach omawianej postaci dozwolonego użytku były przechowywane z zachowaniem odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa. Przechowywanie musi jednak służyć celom badań naukowych, w tym weryfikacji wyników tych badań. Jak wskazano w motywie 16 tej dyrektywy, środki służące zachowaniu odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa mogą polegać na tym, że dostęp do chronionych treści mają tylko osoby mające do nich zgodny z prawem dostęp, w tym dzięki uwierzytelnieniu adresu IP czy uwierzytelnieniu użytkownika. Środki te powinny być proporcjonalne do zagrożenia i nie powinny wykraczać poza to, co jest niezbędne do realizacji celu polegającego na zapewnieniu bezpieczeństwa i integralności systemu, oraz nie powinny utrudniać skutecznego stosowania tego wyjątku. Projektowany przepis art. 26² ust. 2 ustawy o prawie autorskim uwzględnia zatem, że przechowywanie utworów będzie odbywać się z zachowaniem poziomu bezpieczeństwa „zapewniającego dostęp do tych utworów wyłącznie upoważnionym osobom, z uwzględnieniem procedur uwierzytelniających”.

W motywie 17 dyrektywy DSM wprost zostało wykluczone ustawowe zapewnienie rekompensaty dla podmiotów praw wyłącznych z tytułu korzystania z dozwolonego użytku w postaci eksploracji tekstów i danych w celu badań naukowych. Należy także zwrócić uwagę na art. 7 tej dyrektywy, z którego wprost wynika, że każde postanowienie umowne sprzeczne z wyjątkiem przewidzianym w art. 3 jest bezskuteczne. Eksploracja tekstów i danych na podstawie art. 3 dyrektywy DSM jest zatem możliwa bez względu na wolę uprawnionego.

Projektowany art. 26² ust. 2 ustawy o prawie autorskim, implementujący art. 3 ust. 1 i 2 dyrektywy, stanowi, że utwory zwielokrotnione zgodnie z art. 26² ust. 1 mogą być przechowywane do celów badań naukowych, w tym weryfikacji wyników tych badań.

Przechowywanie utworów odbywa się z zachowaniem poziomu bezpieczeństwa zapewniającego dostęp do tych utworów wyłącznie upoważnionym osobom, z uwzględnieniem procedur uwierzytelniających. Przepis art. 26² upoważnia więc jedynie do eksploracji tekstów i danych oraz do ich przechowywania, nie dopuszcza natomiast udostępniania utworów osobom trzecim.

Projektowany art. 26² ust. 3 wdraża art. 3 ust. 3 dyrektywy. Uprawniony, w celu zapewnienia bezpieczeństwa i integralności sieci i baz danych, w których utwory są przechowywane, będzie mógł stosować wyłącznie środki niezbędne do osiągnięcia tego celu.

1.2. Eksploracja tekstów i danych do celów innych niż badawcze (art. 4 dyrektywy)

Możliwość stosowania technologii cyfrowych w celu eksploracji tekstów i danych ma doniosłe znaczenie nie tylko dla organizacji badawczych, ale także dla podmiotów gospodarczych, które wykorzystują wyniki eksploracji w różnych sferach życia codziennego i do różnych celów, takich jak np. podejmowanie złożonych decyzji biznesowych, rozwijanie nowych modeli biznesowych, opracowywanie innowacyjnych aplikacji i technologii. Dlatego też art. 4 dyrektywy wprowadza do prawa autorskiego dozwolony użytek w postaci eksploracji tekstów i danych w celach komercyjnych. W motywie 18 dyrektywy DSM zaakcentowano niepewność co do tego, czy w aktualnym stanie prawnym można dokonywać zwielokrotnień i pobrań na potrzeby eksploracji tekstów i danych. Celem dyrektywy jest zatem zwiększenie pewności prawa oraz stymulowanie rozwoju innowacji w sektorze prywatnym.

W aktualnym stanie prawnym polskie przepisy nie przewidują regulacji dotyczących dozwolonego użytku w postaci eksploracji tekstów i danych w celach komercyjnych. Implementacja omawianego przepisu dyrektywy nastąpi przez wprowadzenie do ustawy o prawie autorskim nowego art. 26³.

Zakres przedmiotowy dozwolonego użytku w postaci eksploracji tekstów i danych dla celów komercyjnych został wskazany w art. 4 ust. 1 dyrektywy DSM, który przewiduje wyjątek od praw przewidzianych w art. 5 lit a i art. 7 ust. 1 dyrektywy 96/9/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 marca 1996 r. w sprawie ochrony prawnej baz danych, w art. 2 dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym, w art. 4 ust. 1 lit. a i b dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych oraz w art. 15 ust. 1 dyrektywy DSM. Zakres utworów, które mogą być eksplorowane w oparciu o powyższy przepis pokrywa

się zatem z zakresem przewidzianym w art. 3 dyrektywy DSM, a dodatkowo obejmuje także programy komputerowe.

Zgodnie z art. 4 ust. 2 dyrektywy zwielokrotnienia i pobrania dokonane w ramach omawianego dozwolonego użytku mogą być przechowywane tak długo, jak to konieczne do celów eksploracji tekstów i danych. Co szczególnie istotne, korzystanie z omawianej postaci dozwolonego użytku nie jest uzależnione od spełnienia jakichkolwiek warunków co do celu korzystania.

Istotne postanowienie zawarto w art. 4 ust. 3 dyrektywy DSM. Z przepisu wynika, że podmiot, któremu przysługują autorskie prawa majątkowe do utworów, które miałyby być eksplorowane, może wyłączyć taką możliwość przez odpowiednie zastrzeżenie, na przykład za pomocą środków nadających się do odczytu maszynowego w przypadku treści, które zostały udostępnione w Internecie, łącznie z metadanymi i warunkami korzystania ze strony internetowej lub usługi, co wynika wprost z motywu 18 ust. 2 dyrektywy. Jest to zatem szczególny przypadek dozwolonego użytku, kiedy to już sama możliwość korzystania z niego jest uzależniona od woli uprawnionego, oczywiście pod warunkiem wyrażenia tej woli w odpowiedni sposób. Zawarty w projektowanym art. 26³ ustawy o prawie autorskim przepis ust. 3 wskazuje, że zastrzeżenie to powinno być wyraźne i odpowiednie do sposobu udostępniania utworów. W przypadku utworów publicznie udostępnionych w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym (czyli udostępnionych w Internecie), pojawia się wymóg zastrzeżenia w formacie nadającym się do odczytu maszynowego w rozumieniu art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1524). W przypadku innych treści niż podane do publicznej wiadomości w Internecie odpowiednie zastrzeżenie praw może nastąpić w drodze innych środków, takich jak np. umowy czy jednostronne oświadczenia (motyw 18 dyrektywy DSM).

Różnice między dozwolonym użytkowaniem w zakresie eksploracji tekstów i danych w projektowanym art. 26² a projektowanym art. 26³ ustawy o prawie autorskim są następujące:

- 1) art. 26³ nie zawiera żadnych ograniczeń podmiotowych – każdy może korzystać z omawianej postaci dozwolonego użytku;
- 2) zakres utworów, które mogą być eksplorowane w oparciu o art. 26³, obejmuje także programy komputerowe (projektowany art. 77 ust. 1 ustawy o prawie autorskim wyłącza dopuszczalność eksplorowania tekstów i danych zawartych w programach komputerowych wyłącznie w odniesieniu do dozwolonego użytku badawczego);

- 3) na podstawie art. 26³ można korzystać z utworów w dowolnym celu, na podstawie art. 26² – jedynie do celów badań naukowych;
- 4) zgodnie z art. 26³ ust. 3 zwielokrotnione utwory mogą być przechowywane wyłącznie w celu eksploracji tekstów i danych i tak długo, jak jest to konieczne do osiągnięcia tego celu, natomiast art. 26² nie wprowadza żadnych tego typu ograniczeń czasowych;
- 5) możliwość korzystania z dozwolonego użytku na podstawie art. 26² nie zależy od woli uprawnionego, natomiast zgodnie z art. 26³ uprawniony może zabronić korzystania ze swojego utworu przez odpowiednie zastrzeżenie.

1.3. Dozwolony użytek do celów dydaktycznych (art. 5 dyrektywy DSM)

Art. 5 dyrektywy DSM modyfikuje obowiązujące dotychczas przepisy art. 5 ust. 3 lit. a dyrektywy 2001/29/WE oraz art. 6 ust. 2 lit. b i art. 9 lit. b dyrektywy 96/9/WE, dotyczące dozwolonego użytku do celów dydaktycznych w ten sposób, że rozszerza i doprecyzowuje możliwość korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych przez placówki edukacyjne w środowisku online. Wskazuje, że korzystanie z tej postaci dozwolonego użytku jest możliwe jeżeli:

- 1) następuje wyłącznie „w celu zilustrowania w ramach nauczania” i w zakresie „uzasadnionym przez niekomercyjny cel, który ma zostać osiągnięty”,
- 2) odbywa się na odpowiedzialność placówki edukacyjnej, na jej terenie lub w innym miejscu, lub za pośrednictwem bezpiecznego środowiska elektronicznego dostępnego wyłącznie dla uczniów lub studentów i pracowników dydaktycznych danej placówki edukacyjnej oraz
- 3) jest opatrzone informacją dotyczącą źródła, łącznie z imieniem i nazwiskiem twórcy, chyba że okaże się to niemożliwe.

Art. 5 ust. 3 dyrektywy DSM wprowadza ponadto zasadę państwa pochodzenia w przypadku korzystania z omawianej postaci dozwolonego użytku w środowisku cyfrowym – przyjmując, że korzystanie to ma miejsce wyłącznie w państwie członkowskim, w którym dana placówka edukacyjna ma swoją siedzibę. W motywach tej dyrektywy wskazano, że dotychczasowa regulacja mogła utrudniać rozwój działalności edukacyjnej i nauczania na odległość, gdzie wykorzystuje się materiały cyfrowe. Zatem aby placówki edukacyjne mogły mieć pewność prawa, korzystając z utworów w cyfrowej działalności edukacyjnej, w tym w Internecie i poza granicami, konieczne jest wprowadzenie nowego obowiązkowego dozwolonego użytku (motyw 19).

Instytucja dozwolonego użytku dla celów dydaktycznych istnieje już w polskim porządku prawnym i jest wyrażona w obowiązującym art. 27 ustawy o prawie autorskim – stanowiącym wdrożenie art. 5 ust. 3 lit. a dyrektywy 2001/29/WE, który przewidywał fakultatywnie możliwość wprowadzenia – wobec wyłącznych praw do zwielokrotniania i publicznego udostępniania utworów – wyjątku lub ograniczenia w „niehandlowych celach edukacyjnych i badań naukowych, włączając nauczanie na odległość” (tzw. *e-learning*).

Zmiany wprowadzone do projektowanego art. 27 służą natomiast uwzględnieniu pewnych elementów dyrektywy DSM o charakterze doprecyzowującym. Zgodnie bowiem z art. 25 tej dyrektywy („Relacja z wyjątkami i ograniczeniami określonymi w innych dyrektywach”) państwa członkowskie mogą przyjmować lub utrzymywać w mocy szersze przepisy zgodne z wyjątkami lub ograniczeniami określonymi w dyrektywach 96/9/WE i 2001/29/WE w odniesieniu do sposobów lub obszarów korzystania objętych wyjątkami lub ograniczeniami przewidzianymi w niniejszej dyrektywie. Wprowadzana modyfikacja art. 27 ust. 1 ustawy o prawie autorskim nie zmienia zasadniczo dotychczasowej jego treści, przesądza jedynie, w zgodzie z treścią art. 5 ust. 1 dyrektywy DSM, że korzystanie odbywa się na odpowiedzialność beneficjentów, w tym „za pośrednictwem bezpiecznego środowiska elektronicznego” (w projekcie: „za pośrednictwem bezpiecznego środowiska elektronicznego dostępnego, dzięki zastosowaniu procedur uwierzytelniających, tylko dla uczących się i nauczających lub prowadzących działalność naukową w danej instytucji lub podmiocie”). Przepis art. 5 dyrektywy DSM powiela w swej treści co do zasady wyjątek określony w art. 5 ust. 3 lit. a dyrektywy 2001/29 wobec wyłącznych praw do zwielokrotniania i publicznego udostępniania, aby zapewnić we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej cyfrowe korzystanie z utworów – ale jedynie w stosunku do „placówek edukacyjnych” i w celu zilustrowania w ramach nauczania. Nie uwzględnia natomiast celu „badań naukowych” wynikającego z dyrektywy 2001/29. Należy jednak mieć na uwadze, że dotychczasowe przepisy art. 27 ustawy o prawie autorskim, odnoszące się do korzystania w środowisku analogowym i elektronicznym, zarówno w celu prowadzenia działalności edukacyjnej, jak i w celu „badań naukowych”, pozostają w mocy, ponieważ, jak zostało wyżej wskazane, art. 25 dyrektywy DSM pozwala utrzymać w mocy szersze przepisy, zgodne z wyjątkami określonymi w dyrektywie 2001/29.

Natomiast wyłącznie w dyrektywie DSM i jedynie do korzystania z utworów na potrzeby zilustrowania treści przekazywanych w celach dydaktycznych za pośrednictwem bezpiecznego środowiska elektronicznego odnosi się zasada tzw. skutku transgranicznego. Stąd w projektowanym ust. 2 tego przepisu zostało wyraźnie przesądzone, że korzystanie z utworu na

potrzeby zilustrowania treści przekazywanych w celach dydaktycznych za pośrednictwem środowiska elektronicznego, w sposób określony w ust. 1, odbywa się w państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w którym beneficjent ma swoją siedzibę.

W preambule dyrektywy wskazuje się, że programy nauczania na odległość i kształcenia transgranicznego funkcjonują przede wszystkim na poziomie szkolnictwa wyższego, jednak cyfrowe narzędzia i zasoby są coraz częściej wykorzystywane na wszystkich poziomach kształcenia, w szczególności w celu poprawienia i wzbogacenia procesu uczenia się. Przewidziany w dyrektywie DSM dozwolony użytek na potrzeby edukacyjne powinien zatem przynieść korzyści wszystkim placówkom edukacyjnym uznanym przez dane państwo członkowskie, w tym placówkom edukacyjnym na poziomie kształcenia podstawowego, średniego, zawodowego i wyższego (motyw 20). Należy zatem zauważyć, że zakres podmiotowy polskiej regulacji omawianej postaci dozwolonego użytku obejmuje również placówki edukacyjne prowadzące działalność na ww. poziomach edukacji. Utrzymany zostanie zatem katalog beneficjentów, który zgodnie z art. 27 ust. 1 ustawy o prawie autorskim obejmuje instytucje oświatowe oraz podmioty, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Na gruncie stosowania nowego brzmienia art. 27 ustawy o prawie autorskim może pojawić się wątpliwość, czy zakres podmiotów uprawnionych do korzystania z dozwolonego użytku uregulowanego w tym przepisie obejmuje wyłącznie placówki publiczne, czy także placówki prywatne. Dotychczasowa wykładnia, wskazująca że dozwolony użytek z art. 27 obejmuje zarówno placówki publiczne jak i prywatne, pozostaje aktualna. Należy zwrócić uwagę na treść motywu 42 preambuły dyrektywy 2001/29/WE, który nakazuje traktować jednakowo podmioty prowadzące działalność tego samego rodzaju bez względu na różnice w strukturze organizacyjnej i środkach finansowania danej instytucji, którym nie przypisano znaczenia decydującego¹⁷⁾. Niewątpliwie jest, że działalność szkół niepublicznych zasadniczo nie różni się charakterem od działalności szkół publicznych, nie ma charakteru handlowego, a jej podstawowym celem nie jest uzyskiwanie korzyści majątkowych.

¹⁷⁾ M. Walter, S. von Lewinski, *European Copyright Law (A Commentary)*, Oxford 2010, s. 1045. Należy podkreślić, że przy interpretacji powyższego pojęcia konieczne jest posłużenie się wskazówką z motywu 42 preambuły dyrektywy 2001/29/WE. Zgodnie z jego treścią „niehandlowy charakter danej działalności powinien być określony przez samą działalność. Struktura organizacyjna i środki finansowania danej instytucji nie są w tym względzie elementami decydującymi.”.

Natomiast na potrzeby stosowania niniejszego przepisu zostanie zaktualizowana i uzupełniona definicja „instytucji oświatowej” zawarta w dotychczasowym art. 6 ust. 1 pkt 13 ustawy o prawie autorskim. Do katalogu podmiotów objętych tą definicją zostaną dodane Centralna Komisja Egzaminacyjna i okręgowe komisje egzaminacyjne, o których mowa w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2022 r. poz. 2230, z późn. zm.). Ustawowym zadaniem Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (CKE) i okręgowych komisji egzaminacyjnych (OKE) jest bowiem przygotowywanie i ustalanie materiałów egzaminacyjnych, w szczególności zadań i arkuszy egzaminacyjnych do przeprowadzania egzaminów, co mieści się w pojęciu „celu dydaktycznego”. Niejednokrotnie w przygotowanych arkuszach egzaminacyjnych, na potrzeby zilustrowania treści przekazywanych w celach dydaktycznych, CKE i OKE wykorzystują drobne utwory lub fragmenty większych utworów na prawie cytatu. Nie planuje się wprowadzenia ograniczeń stosowania omawianej postaci dozwolonego użytku, które dopuszcza art. 5 ust. 2 dyrektywy DSM.

Istotą tzw. dozwolonego użytku edukacyjnego jest prawo do odpłatnego bądź nieodpłatnego korzystania z utworów bez zgody uprawnionego z tytułu autorskich praw majątkowych. Ratio legis tego ustawowego wyjątku wiąże się z dążeniem Państwa do zapewnienia równowagi interesów zarówno uprawnionych z tytułu autorskich praw majątkowych, jak i podmiotów zainteresowanych korzystaniem z twórczości innych osób dla realizacji celów o charakterze ogólnospołecznym. Zapewnieniu tej równowagi służą wskazane w przepisie art. 27 ustawy o prawach autorskich ograniczenia pozwalające na zwielokrotnianie przez beneficjentów prowadzących działalność dydaktyczną lub naukową jedynie „drobnych utworów” lub „fragmentów większych utworów”. Jak wskazuje motyw 21 dyrektywy DSM: „W większości przypadków pojęcie zilustrowania powinno zatem zakładać korzystanie jedynie z części lub fragmentów utworów, co nie powinno zastępować zakupu materiałów przeznaczonych przede wszystkim na rynki edukacyjne.”. Dopuszczając do zwielokrotniania drobnych utworów i fragmentów większych utworów ustawodawca miał na celu zachowanie równowagi interesów obu stron.

Projektodawca, sankcjonując dotychczasowe rozwiązanie w zakresie dozwolonego użytku edukacyjnego, nie przewiduje wprowadzenia rekompensaty, o której mowa w art. 5 ust. 4 dyrektywy DSM. Jednakże, aby ułatwić korzystanie z tej formy dozwolonego użytku, doprecyzowuje, że „fragment większego utworu” oznacza nie więcej niż 20% jego objętości (liczby stron, powierzchni itp.). Projektodawca przychylił się do stanowiska zainteresowanych środowisk, podnoszących, że zakres zwielokrotniania na potrzeby zilustrowania treści

przekazywanych w celach dydaktycznych lub w celu prowadzenia działalności naukowej powinien zostać doprecyzowany przez wprowadzenie dla „fragmentów większych utworów” kryterium procentowego. Wprowadzenie, wzorem regulacji niemieckiej, wyraźnej zasady, że dozwolone korzystanie obejmuje określony procent publikacji, wydaje się stanowić optymalne rozwiązanie dla stosujących przepisy projektowanej ustawy, jednocześnie rozwiązanie to nie stanowi nadregulacji w stosunku do dyrektywy DSM. Kwestię możliwości definiowania fragmentu utworu na potrzeby omawianego wyjątku doprecyzowuje motyw 21 dyrektywy DSM, stanowiący, że: „Przy wdrażaniu wyjątku lub ograniczenia państwa członkowskie powinny mieć swobodę określania – w odniesieniu do poszczególnych rodzajów utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, w zrównoważony sposób – proporcji utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną, z której można korzystać wyłącznie w celu zilustrowania w ramach nauczania.”. W dotychczasowej praktyce, popartej orzecznictwem i doktryną, od dawna jest wypracowane stanowisko, że za drobny utwór należy uznać: utwór plastyczny, utwór fotograficzny, piosenkę, krótką etiudę muzyczną, wiersz, dialog, monolog, szkic etc. Uprawnione instytucje mogą zatem korzystać z dozwolonego użytku w powyższym zakresie, nie mogą natomiast zwielokrotniać całych książek lub podręczników naukowych.

1.4. Dozwolony użytek na potrzeby zachowania zbiorów (art. 6 dyrektywy)

Art. 6 dyrektywy DSM zezwala instytucjom dziedzictwa kulturowego na wykonywanie kopii utworów i przedmiotów praw pokrewnych znajdujących się na stałe w zbiorach tych instytucji, w celu ich zachowania i w zakresie potrzebnym do tego zachowania. Zmiany wynikające z art. 6 dyrektywy DSM są wprowadzone do art. 28 jedynie w takim zakresie, w jakim nie pokrywają się z uregulowaniami wynikającymi z dyrektywy 2001/29. Odpowiednikiem tego przepisu jest obecnie obowiązujący art. 28 ust. 1 pkt 2 ustawy o prawie autorskim, który stanowi, że wymienione w nim podmioty mogą „zwielokrotniać utwory znajdujące się we własnych zbiorach w celu uzupełnienia, zachowania lub ochrony tych zbiorów” – został on wprowadzony w ramach fakultatywnego wdrożenia przepisu art. 5 ust. 2 lit. c dyrektywy 2001/29/WE. Z kolei obowiązujący art. 28 ust. 1 w zakresie pkt 3 (udostępnianie zbiorów dla celów badawczych lub poznawczych za pośrednictwem końcówek systemu informatycznego (terminali)) realizuje postanowienia art. 5 ust. 3 lit. n ww. dyrektywy. Natomiast w pkt 1 tego przepisu został ustanowiony wyjątek od tzw. prawa użyczenia wynikający z art. 6 ust. 1 dyrektywy 2006/115/WE.

Obowiązujący przepis art. 28 ustawy o prawie autorskim wśród beneficjentów wymienia instytucje oświatowe, uczelnie, instytuty badawcze prowadzące działalność, o której mowa w

art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz. U. z 2024 r. poz. 534), instytuty naukowe Polskiej Akademii Nauk prowadzące działalność, o której mowa w art. 50 ust. 4 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. z 2020 r. poz. 1796), biblioteki, muzea oraz archiwa. Taki zakres podmiotowy wynika z przywołanych przepisów dyrektywy 2001/29/WE. Z kolei przepis art. 6 dyrektywy DSM wskazuje, że beneficjentami są instytucje dziedzictwa kulturowego, do których, zgodnie z zawartą w art. 2 pkt 3 tej dyrektywy definicją, zalicza się ogólnodostępną bibliotekę lub muzeum, archiwum lub instytucję dziedzictwa filmowego lub instytucję dziedzictwa dźwiękowego. Aktualny pozostaje natomiast dotychczasowy krąg beneficjentów wymienionych w obecnie obowiązującym art. 28 ustawy o prawie autorskim, mieszczących się w definicji „instytucji edukacyjnych” wynikającej z dyrektywy 2001/29/WE. Został on jedynie zaktualizowany o powstałe po 2019 r. podmioty: federacje podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki, Centrum Łukasiewicz i instytuty Sieci Badawczej Łukasiewicz, które spełniają kryterium „instytucji edukacyjnej”. Poszerzenie tego kręgu podmiotów nastąpiło na wniosek Ministra Edukacji i Nauki, który wskazał na konieczność ich uwzględnienia w ramach „instytucji edukacyjnych”. Natomiast definicja instytucji dziedzictwa kulturowego obejmie swoim zakresem dodatkowo instytucje kultury, których statutowym zadaniem jest gromadzenie, ochrona i upowszechnianie zbiorów dziedzictwa filmowego lub fonograficznego. Z uwagi na fakt, że katalog tych podmiotów pokrywa się z katalogiem beneficjentów określonym w projektowanym art. 26² ustawy, proponuje się zastąpienie dotychczasowego wyliczenia zbiorczą kategorią: „instytucja dziedzictwa kulturowego”. Zabieg ten, zgodny z zasadami techniki prawodawczej, pozwoli na wprowadzenie większej przejrzystości ustawy i ułatwi korzystanie z niej.

Zmiany wprowadzone w art. 28 ustawy o prawie autorskim w pozostałym zakresie mają jedynie charakter porządkujący i służą wykluczeniu istniejących wątpliwości co do dopuszczalności kopiowania utworów i przedmiotów praw pokrewnych w formie cyfrowej. Z uwagi na fakt, że art. 6 dyrektywy dopuszcza wprost kopiowanie utworów i innych przedmiotów objętych ochroną niezależnie od ich formatu lub nośnika, proponuje się uzupełnić treść art. 28 ust. 1 pkt 2 ustawy o prawie autorskim o to wyrażenie.

Warunkiem koniecznym korzystania z tego dozwolonego użytku jest posiadanie na stałe utworów w zbiorach danego podmiotu. Sytuacja taka dotyczy utworów objętych ochroną, które są własnością tych podmiotów lub znajdują się na stałe w ich posiadaniu, np. wskutek przeniesienia własności, umowy licencyjnej, systemu przekazywania egzemplarza

obowiązkowego lub uzgodnień dotyczących długoterminowego przechowywania (motyw 29 dyrektywy DSM).

1.5. Przepisy wspólne (art. 7 dyrektywy DSM)

Zgodnie z art. 7 dyrektywy postanowienia umowne sprzeczne z wyjątkami przewidzianymi w art. 3, 5 i 6 dyrektywy mają być bezskuteczne, zaś do wszystkich instytucji dozwolonego użytku (art. 3–6 dyrektywy) mają mieć zastosowanie art. 5 ust. 5 oraz art. 6 ust. 4 akapit pierwszy, trzeci i piąty dyrektywy 2001/29/WE.

Powyższe przepisy dyrektywy nie wymagają uwzględnienia w projektowanej ustawie. Należy bowiem mieć na uwadze, że przepisy ustawy o prawie autorskim dotyczące dozwolonego użytku (art. 23–35) nie pozostawiają wątpliwości, że znajdują zastosowanie niezależnie od woli uprawnionych, a więc także niezależnie od ewentualnych postanowień umownych między uprawnionym a beneficjentem danej instytucji dozwolonego użytku. Wykładnia ta zostanie jeszcze dodatkowo wzmocniona projektowanym przepisem art. 26³ ustawy o prawie autorskim, który *expressis verbis* uzależnia swoje stosowanie w danej sytuacji od (odpowiednio wyrażonej) woli uprawnionego i będzie stanowił swoisty wyjątek w przepisach o dozwolonym użytku. Z kolei art. 5 ust. 5 oraz art. 6 ust. 4 akapit pierwszy, trzeci i piąty dyrektywy 2001/29/WE zostały implementowane, w ramach implementacji tej dyrektywy, w przepisach art. 35 oraz art. 79 ust. 6 ustawy o prawie autorskim, znajdują zatem zastosowanie także do nowych przepisów o dozwolonym użytku, wprowadzonych zgodnie z art. 3–6 dyrektywy DSM.

2. Korzystanie z utworów uznanych za niedostępne handlu (art. 8–11 dyrektywy DSM)

2.1. Wprowadzenie

Ze względu na fakt, że znacząca część utworów niedostępnych w handlu, znajdujących się w zbiorach instytucji dziedzictwa kulturowego, nigdy bądź od wielu lat nie była eksploatowana w sposób komercyjny, a także ze względu na wiek tych utworów oraz ich dużą liczbę i potrzebę masowej digitalizacji, uzyskanie zgody uprawnionych na korzystanie umożliwiające eksploatację dużej części zbiorów instytucji dziedzictwa kulturowego okazuje się niemożliwe albo znacząco utrudnione (motyw 30 dyrektywy DSM). Z tego względu w art. 8–11 dyrektywy DSM przewidziano rozwiązanie umożliwiające korzystanie z utworów niedostępnych w handlu przez instytucje dziedzictwa kulturowego na podstawie licencji udzielonej przez organizację zbiorowego zarządzania również w zakresie, w jakim uprawnieni nie powierzyli swoich praw

w zbiorowy zarząd¹⁸⁾. W przypadkach, w których nie istnieje organizacja zbiorowego zarządzania spełniająca wymogi określone w dyrektywie, przewidziano natomiast nowy obligatoryjny wyjątek (ograniczenie)¹⁹⁾. Ustawa o prawie autorskim zawiera rozwiązania mające na celu ułatwienie korzystania z konkretnych, wąsko określonych, rodzajów utworów niedostępnych w handlu na podstawie umowy zawartej z organizacją zbiorowego zarządzania. Regulacja ta nie spełnia jednak wymogów wskazanych w dyrektywie zarówno w odniesieniu do zakresu przedmiotowego, jak i warunków oraz dopuszczalnych sposobów korzystania z utworów niedostępnych w handlu. W związku z powyższym konieczne okazało się całościowe, ponowne uregulowanie instytucji ułatwiających korzystanie z tych utworów przez instytucje dziedzictwa kulturowego.

2.2. Postanowienia wspólne dotyczące korzystania z utworów niedostępnych w handlu

Projektowany przepis art. 35¹⁰⁾ otwiera część przepisów wspólnych (projektowany oddział 6) kompleksowej regulacji mającej na celu – zgodnie z wymogami dyrektywy – ułatwienie korzystania z utworów²⁰⁾ niedostępnych w handlu, znajdujących się w zbiorach instytucji dziedzictwa kulturowego, w tym w szczególności ich digitalizacji i rozpowszechniania online, również w zakresie transgranicznym. W wyniku uwag zgłoszonych w toku konsultacji publicznych oraz uzgodnień międzyresortowych zdecydowano się na rezygnację z wyłączenia możliwości stosowania projektowanych przepisów w odniesieniu do praw powierzonych organizacji zbiorowego zarządzania. Finalnie rozwiązanie to, w zestawieniu z treścią projektowanego art. 5 ust. 2a ustawy o zbiorowym zarządzaniu, umożliwia instytucji dziedzictwa kulturowego zawarcie umowy o korzystanie zarówno na zasadach ogólnych – z uprawnionym albo organizacją zbiorowego zarządzania, której powierzył on prawa, jak również na zasadach określonych w projektowanych przepisach – z organizacją zbiorowego zarządzania reprezentatywną.

Art. 8 ust. 5 dyrektywy DSM określa wymogi uznania utworu za niedostępny w handlu na potrzeby korzystania określonego w dyrektywie. Zgodnie z jego treścią „utwór lub inny przedmiot objęty ochroną uznaje się za niedostępny w obrocie handlowym²¹⁾, jeżeli w dobrej

¹⁸⁾ Art. 8 ust. 1 dyrektywy implementowany w projektowanych oddziałach 6 i 6a.

¹⁹⁾ Główną regulację w tym zakresie zawiera art. 8 ust. 2 dyrektywy DSM. Na gruncie projektowanych przepisów rozwiązanie to znalazło odzwierciedlenie w projektowanych oddziałach 6 i 6b.

²⁰⁾ Przepisy te – zgodnie z zakresem przedmiotowym regulacji unijnej – przez odpowiednie stosowanie, umożliwią również korzystanie z niedostępnych w handlu przedmiotów praw pokrewnych (w tym nowego prawa wydawców) oraz z baz danych.

²¹⁾ W projektowanym przepisie, oraz konsekwentnie w całości regulacji dotyczącej tzw. utworów *out-of-commerce* (oddziały 6–6b), utwory te określono jako utwory *niedostępne w handlu*. Zrezygnowano tym samym z dotychczasowego pojęcia utworów *niedostępnych w obrocie handlowym* w celu uniknięcia konfuzji z

wierze można uznać, że cały utwór lub inny przedmiot objęty ochroną nie jest dostępny publicznie za pośrednictwem zwykłych kanałów handlowych, po tym jak podjęte zostały rozsądne działania w celu ustalenia, czy jest on dostępny publicznie”. W projektowanej w art. 35¹⁰ definicji utworów niedostępnych w handlu określono, że badanie poziomu ich dostępności odbywa się przy uwzględnieniu kanałów dystrybucji²²⁾ właściwych dla danego rodzaju utworów. Na konieczność uwzględnienia specyfiki dystrybucji danego rodzaju utworów wskazano w motywie 38 tej dyrektywy, zgodnie z którym badanie dostępności powinno być podejmowane „z uwzględnieniem cech charakterystycznych danego utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną lub konkretnego zbioru utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną”.

Dyrektywa DSM przewiduje wymóg podjęcia „rozsądnych działań” w celu weryfikacji dostępności utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną. W projektowanym przepisie przewidziano zatem, że stwierdzenie niedostępności utworu powinno nastąpić w wyniku przeprowadzenia badania dostępności „w dobrej wierze i z należytą starannością”. W proponowanym rozwiązaniu zdecydowano się na zastosowanie klauzul generalnych funkcjonujących na gruncie prawa cywilnego. Umożliwia to odpowiednie uwzględnienie dotychczas wypracowanych dla tych klauzul wskazówek interpretacyjnych. Projektodawca postanowił natomiast uniknąć określania konkretnych działań oraz precyzyjnego wskazywania źródeł, które powinny zostać zweryfikowane w celu stwierdzenia niedostępności, uwzględniając odmienną regulację przewidzianą dyrektywą DSM od rozwiązania zastosowanego w dyrektywie 2012/28/UE w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych. Takie rozwiązanie przyjęte przez prawodawcę unijnego wydaje się wynikać m.in. z faktu, że badanie dostępności utworów w zakresie uwzględniającym potrzeby odbiorców jest zadaniem łatwiejszym niż poszukiwanie uprawnionych w przypadku utworów potencjalnie osieroconych. Z powyższych względów dążenie do kazuistycznej regulacji, przewidującej na poziomie ustawy choćby przykładowe wskazanie konkretnych potencjalnych źródeł informacji na temat dostępności poszczególnych rodzajów utworów niedostępnych w handlu, prowadzącej do sformalizowania tych badań na wzór regulacji

ustawowymi pojęciami *wprowadzenia do obrotu* oraz *obrotu utworem*, które to pojęcia wiążą się z momentem przeniesienia własności egzemplarza utworu bądź przekazania go do ograniczonego czasowego korzystania, podczas gdy ocena dostępności utworu w formie egzemplarza powinna być dokonywana przy uwzględnieniu etapu poprzedzającego wprowadzenie egzemplarza utworu do obrotu. Mimo iż w polskiej wersji językowej dyrektywy posłużono się pojęciem utworów *niedostępnych w obrocie handlowym*, projektowane rozwiązanie jest całkowicie zgodne z dyrektywą. Realizuje również zasadę unikania stosowania pojęć już zdefiniowanych w ustawie w odmiennym znaczeniu (§ 147 ust. 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. z 2016 r. poz. 283)).

²²⁾ Należy to pojęcie rozumieć jako typowe modele biznesowe dystrybucji danego rodzaju utworów.

dotyczącej utworów osieroconych, nie wydaje się na obecnym etapie wskazane ani racjonalne. Dodatkowe szczególne wskazania dotyczące prowadzenia działań, o których mowa w projektowanym przepisie, w specyficznych sytuacjach, zawarto w zmienianych art. 35¹² i art. 35¹³ ustawy o prawie autorskim.

W projekcie nie przesądzono, kto powinien przeprowadzić działania umożliwiające stwierdzenie niedostępności na potrzeby korzystania z utworu niedostępnego w handlu. O ile w przypadku korzystania na podstawie dozwolonego użytku (projektowany oddział 6b) ciężar ten będzie spoczywał zawsze wyłącznie na instytucji dziedzictwa kulturowego, o tyle w przypadku korzystania na podstawie projektowanego oddziału 6a (korzystanie na podstawie umowy licencji niewyłącznej zawartej z organizacją zbiorowego zarządzania) może on zostać rozłożony między instytucję dziedzictwa kulturowego a organizację zbiorowego zarządzania. W momencie podpisywania umowy licencji niewyłącznej obydwie podmioty powinny mieć przekonanie o przeprowadzeniu tych działań w dobrej wierze i z należytą starannością.²³⁾

W projektowanym art. 35¹⁰ przesądzono ponadto, że przy określaniu dostępności utworu nie uwzględnia się dostępności opracowań tego utworu. Projektowany przepis uwzględnia w ten sposób wytyczne zawarte w motywie 37 dyrektywy DSM, zgodnie z którymi dostępność adaptacji nie powinna uniemożliwiać stwierdzenia niedostępności utworu. Zgodnie z projektowanym przepisem dostępność tłumaczenia książki czy też adaptacji filmowej utworu literackiego nie uniemożliwi więc uznania za niedostępny w handlu samego utworu pierwotnego. Równocześnie projektowane rozwiązanie nie pozwala na stwierdzenie, że utwór jest niedostępny w handlu w przypadku braku dostępności utworu wyłącznie w jednej z jego form. Przykładowo, nie jest więc możliwe uznanie piosenki za niedostępną w handlu na potrzeby korzystania określonego w projektowanej regulacji wyłącznie ze względu na fakt, że nie jest ona dostępna w sprzedaży na płytach CD, podczas gdy jest dostępna na platformie *streamingowej*. Zgodnie z treścią motywu 37 dyrektywy DSM dla uniemożliwienia stwierdzenia niedostępności wystarczające jest, że utwór jest dostępny „w jakiegokolwiek ze swoich różnych wersji, takich jak kolejne wydania utworów literackich lub alternatywne wersje utworów kinematograficznych, lub w jakiegokolwiek ze swoich postaci, takich jak cyfrowe i drukowane formy tego samego utworu”.

²³⁾ Równocześnie należy zaznaczyć, że przepisy dyrektywy nie umożliwiają wprowadzenia rozwiązania zbieżnego z zawartym w art. 35⁶ ust. 7 ustawy o prawie autorskim, zgodnie z którym wpis utworu do bazy utworów osieroconych oznacza możliwość korzystania z utworu przez kolejnych beneficjentów bez konieczności ponownego przeprowadzania starannych poszukiwań na potrzeby tego korzystania.

W zmienianym art. 35¹¹ wskazano, że za utwór niedostępny w handlu nie może zostać uznany utwór „co do którego istnieje duże prawdopodobieństwo, że będzie dostępny w handlu w przyszłości”. W ten sposób uwzględniono treść motywu 38 dyrektywy DSM, zgodnie z którym regulacja dotycząca tzw. utworów *out-of-commerce* nie wymaga powtarzania raz zakończonych badań dostępności, ale na etapie badań powinien być uwzględniany „każdy łatwo dostępny dowód przyszłej dostępności utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną w zwyczajowych kanałach handlowych”. Art. 8 ust. 5 dyrektywy umożliwia wprowadzenie szczególnych wymogów, takich jak „termin ostateczny²⁴⁾, w celu ustalenia, czy utwory i inne przedmioty objęte ochroną mogą być licencjonowane zgodnie z ust. 1 lub wykorzystywane na podstawie wyjątku lub ograniczenia przewidzianego w ust. 2”. Dodatkowej wskazówki w tym zakresie udziela motyw 37 dyrektywy, w którym wskazano, że w celu ułatwienia korzystania z mechanizmów licencyjnych „konieczne może okazać się ustanowienie szczególnych wymogów w zakresie praktycznego stosowania tych mechanizmów licencyjnych, takich jak wymóg okresu, jaki musi upłynąć od pierwszej dostępności w obrocie handlowym utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną”. Wskazany wyżej przepis ma jednak charakter fakultatywny i na obecnym etapie projektodawca nie zdecydował się na rozwiązanie prowadzące do ograniczenia zakresu utworów, z których można korzystać na podstawie przepisów projektowanej regulacji. Aktualnie obowiązująca ustawa przewiduje w art. 35¹⁰ ustawy o prawie autorskim ograniczenie, na podstawie którego wyłączono korzystanie z utworów niedostępnych w handlu, które zostały opublikowane po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 24 maja 1994 r. albo po tej dacie. Wprowadzenie w ślad za dotychczasowym rozwiązaniem konkretnej daty pierwszej publikacji, jako relewantnej dla dopuszczalności stwierdzenia niedostępności utworu na potrzeby korzystania określonego w projektowanej regulacji, nie wydaje się właściwe. Z upływem lat rozwiązanie takie prowadzi bowiem do nieuzasadnionego wykluczenia coraz większej grupy utworów. Można natomiast rozważyć w przyszłości wykluczenie możliwości uznania utworu za niedostępny w handlu w danym okresie (np. 15 lat) po jego pierwszym rozpowszechnieniu, a w przypadku utworów nierozpowszechnionych – jego ustaleniu. W związku z faktem, iż projektowane rozwiązanie prawne jest nowością w polskim prawie autorskim (dotychczasowa regulacja nie była stosowana w praktyce), projektodawca bierze pod uwagę konieczność wprowadzenia zmian tej regulacji w przyszłości (np. w przypadku dużej liczby żądań powstrzymania się od korzystania z utworów w odniesieniu do utworów nowszych).

²⁴⁾ W angielskiej wersji językowej dyrektywy – *cut-off date*, w wersji francuskiej – *date butoir*.

Zmieniany art. 35¹² kształtuje normę dotyczącą zasad przeprowadzania w dobrej wierze i z należyłą starannością działań w celu ustalenia dostępności w przypadku konkretnego zbioru utworów, stanowiącego pewną całość w ramach zbiorów danej instytucji dziedzictwa kulturowego. Badanie dostępności w tym przypadku może bowiem polegać, zgodnie z treścią proponowanego przepisu „na wrywkowym badaniu dostępności w handlu wybranymi utworami należącymi do zbioru”. Zasady tej nie stosuje się jednak, gdy występuje znaczne prawdopodobieństwo dostępności poszczególnych utworów. Przepis ten stanowi odzwierciedlenie reguły zawartej w motywie 38 dyrektywy DSM w zakresie, w jakim przewiduje on, że „indywidualna ocena poszczególnych utworów powinna być wymagana wyłącznie wtedy, gdy jest to uznane za rozsądne z uwagi na dostępność odnośnych informacji, prawdopodobieństwo dostępności handlowej i szacowany koszt transakcji, a także, iż w wielu przypadkach status niedostępności danego zbioru utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną w obrocie handlowym można określać za pomocą proporcjonalnego mechanizmu, takiego jak kontrola wrywkowa”.

Zmieniany art. 35¹³ ustawy o prawie autorskim zawiera normę mającą zastosowanie przede wszystkim w przypadku badania dostępności utworów w wersjach językowych innych niż polska. W ramach prowadzenia działań, o których mowa w zmienianym art. 35¹⁰ ustawy o prawie autorskim, należy, przy uwzględnieniu prawdopodobieństwa pierwszego rozpowszechnienia utworu w innym państwie, przeprowadzić badanie dostępności w tym państwie. W ten sposób uwzględniono treść motywu 38 dyrektywy DSM w zakresie, w jakim uznano, że weryfikację dostępności przeprowadza się w państwie członkowskim siedziby instytucji dziedzictwa kulturowego, „chyba że za rozsądną uznaje się weryfikację transgraniczną, na przykład w przypadku gdy istnieją łatwo dostępne informacje wskazujące, że utwór literacki został najpierw opublikowany w danej wersji językowej w innym państwie członkowskim”. Zasada ta ma szczególne znaczenie w świetle faktu, że licencja udzielona przez organizację zbiorowego zarządzania na podstawie art. 35¹⁹ ustawy o prawie autorskim może mieć charakter wieloterytorialny, natomiast w związku z fikcją prawną przyjętą w art. 9 ust. 2 dyrektywy, a w ślad za nim – w projektowanym art. 35²⁴ ustawy o prawie autorskim, zasady określone w oddziale 6 i 6b tej ustawy dotyczyć będą również korzystania dokonywanego faktycznie poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez instytucje dziedzictwa kulturowego mające siedzibę na jej terytorium.

Proponowany art. 35¹⁴ ustawy o prawie autorskim stanowi wierne odzwierciedlenie treści art. 8 ust. 7 dyrektywy, przewidując wyłączenie stosowania projektowanej regulacji w odniesieniu

do zbiorów utworów pochodzących z państw trzecich, z wyjątkiem sytuacji, w której istnieje organizacja zbiorowego zarządzania reprezentatywna dla uprawnionych z tego państwa trzeciego w zakresie określonego rodzaju praw i pól eksploatacji. W takich okolicznościach badania, o których mowa w projektowanym art. 35¹⁰ ust. 1 tej ustawy, należy przeprowadzić również w odpowiednim państwie trzecim (art. 35¹³).

Z proponowanego brzmienia art. 35¹⁵ ustawy o prawie autorskim wynika istotne ograniczenie dopuszczalności korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych na podstawie projektowanych oddziałów 6–6b tej ustawy. Korzystanie to nie może być bowiem realizowane w celu osiągnięcia bezpośredniej lub pośredniej korzyści majątkowej. Projektowane rozwiązanie – w ślad za regułą przewidzianą w aktualnie obowiązujących przepisach dotyczących korzystania z utworów osieroconych²⁵⁾ – dopuszcza jednak przeznaczenie przychodów z takiego korzystania na cele (koszty) związane z digitalizacją, rozpowszechnianiem utworów uznanych za niedostępne w handlu lub opłaceniem licencji udzielonej przez organizację zbiorowego zarządzania. Projektowane rozwiązanie stanowi implementację art. 8 ust. 1 i 2 dyrektywy DSM w zakresie, w jakim przepis ten przewiduje, że korzystanie zarówno na podstawie licencji udzielonej przez organizację zbiorowego zarządzania, jak i na podstawie przewidzianego wyjątku lub ograniczenia, musi odbywać się „w celach niekomercyjnych”. Dodatkowo art. 8 ust. 2 dyrektywy przewiduje, w odniesieniu do tego drugiego przypadku, niekomercyjny charakter strony internetowej, na której utwór lub inny przedmiot ochrony jest podawany do wiadomości. Równocześnie, zgodnie z treścią motywu 40 dyrektywy, „wszelkie licencje udzielane na podstawie mechanizmu przewidzianego w niniejszej dyrektywie nie powinny uniemożliwiać instytucjom dziedzictwa kulturowego pokrywania kosztów licencji oraz kosztów cyfryzacji i upowszechniania utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną będących przedmiotem licencji”.

W projektowanym art. 35¹⁶ ustawy o prawie autorskim przewidziano uprawnienie organizacji zbiorowego zarządzania oraz instytucji dziedzictwa kulturowego do złożenia wniosku do ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o dokonanie rejestracji w portalu utworów niedostępnych w handlu. Jest to portal utworzony i zarządzany przez Urząd Unii Europejskiej ds. Własności Intelektualnej w ramach europejskiego obserwatorium do spraw naruszeń praw własności intelektualnej (zwany dalej „EUIPO”). Portal ten jest dostępny pod adresem <https://euipo.europa.eu/out-of-commerce/#/>. Ma on zapewnić uprawnionym łatwy i skuteczny dostęp do informacji o ich utworach uznanych za

²⁵⁾ Art. 35⁵ ust. 3 zdanie ostatnie.

niedostępne w handlu i sposobach korzystania z nich przez instytucje dziedzictwa kulturowego. Ma również – zgodnie z motywem 41 dyrektywy DSM – ułatwiać uprawnionym skuteczne sprzeciwienie się takiemu korzystaniu (tzw. *opt-out*)²⁶⁾. Portal został tak zaprojektowany, aby wyłącznie podmioty wcześniej w nim zarejestrowane miały możliwość zamieszczenia informacji wskazanych w art. 10 ust. 1 dyrektywy. Każda instytucja dziedzictwa kulturowego i organizacja zbiorowego zarządzania planująca zamieszczanie w portalu danych dotyczących przewidywanego korzystania z utworu musi więc najpierw zostać w nim zarejestrowana²⁷⁾. Kompetencja ministra w zakresie rejestracji ww. podmiotów w portalu nie wynika w tym przypadku bezpośrednio z obowiązku nałożonego przez dyrektywę. Niemniej jednak portal ten przewiduje możliwość ustanowienia tzw. punktu kontaktowego, weryfikującego organizacje rejestrujące się w portalu, w celu uniknięcia rejestrowania się w nim podmiotów nieobjętych regulacją. Uwzględnienie przedmiotowej kompetencji ministra przyczyni się do prawidłowej realizacji sformułowanego w art. 10 dyrektywy obowiązku informacyjnego. Projektowane rozwiązanie jest zbieżne z rozwiązaniem zastosowanym w aktualnie obowiązującej regulacji dotyczącej rejestracji beneficjentów dozwolonego użytku utworów osieroconych. Odmowa rejestracji będzie następować w drodze decyzji – w przypadku, gdy wniosek nie będzie pochodził od uprawnionego podmiotu albo będzie dotyczył korzystania z utworu wykraczającego poza zakres zezwolenia wnioskodawcy na zbiorowy zarząd lub określony statutem zakres działalności instytucji dziedzictwa kulturowego.

W projektowanym art. 35¹⁷ ustawy o prawie autorskim przewidziano możliwość żądania przez uprawnionego „powstrzymania się” od korzystania z utworu na podstawie tych przepisów, za pośrednictwem portalu utworów niedostępnych w handlu. Zgodnie z treścią art. 8 ust. 4 dyrektywy „wszystkie podmioty uprawnione mogą w każdej chwili, łatwo i skutecznie, wyłączyć swoje utwory lub inne przedmioty objęte ochroną z mechanizmu licencyjnego określonego w ust. 1, lub ze stosowania wyjątku lub ograniczenia określonego w ust. 2, ogólnie albo w szczególnych przypadkach, w tym po udzieleniu licencji lub rozpoczęciu danego

²⁶⁾ Należy podkreślić, że wbrew nazwie nadanej portalowi przez EUIPO, jego celem jest przede wszystkim zapewnienie uprawnionym łatwego dostępu do informacji o sposobach korzystania z ich utworów. Zamieszczenie w portalu informacji o utworze nie skutkuje natomiast – jak to ma miejsce w przypadku utworów osieroconych – nadaniem mu swego rodzaju statusu utworu niedostępnego w handlu, który zwalniałby kolejnych korzystających z konieczności weryfikacji jego dostępności w handlu.

²⁷⁾ Ponadto rejestracja podmiotu w portalu umożliwia mu dostęp do pełnych danych kontaktowych podmiotów, które złożyły przy wykorzystaniu portalu tzw. *opt-out* (na gruncie projektowanych przepisów określony jako *żądanie powstrzymania się od korzystania*). Podmioty zarejestrowane otrzymują również na bieżąco powiadomienia o nowych złożonych żądaniach powstrzymania się od korzystania dotyczących terytorium ich siedziby. Wczesna rejestracja w portalu może więc okazać się przydatna dla oceny sensowności podejmowania działań w celu weryfikacji dostępności utworów czy też negocjowania i zawierania umów licencyjnych dotyczących konkretnych utworów znajdujących się w zbiorach instytucji dziedzictwa kulturowego.

korzystania”. Z powyższego wynika, że państwa członkowskie mają obowiązek zapewnić możliwość takiego wyłączenia w każdym momencie, również na etapie poprzedzającym zamieszczenie w portalu informacji, o których mowa w art. 10 dyrektywy, a także umożliwić łatwe wyłączenie z mechanizmu w pełnym zakresie (np. w odniesieniu do wszystkich utworów, do których prawa przysługują uprawnionemu). Zgodnie natomiast z treścią motywu 41 dyrektywy DSM, jedną z funkcji portalu tworzonego przez EUIPO ma być ułatwienie podmiotom uprawnionym takiego wyłączenia. Portal pozwala uprawnionym na dowolne określenie zakresu żądania – przewiduje możliwość zgłoszenia przez uprawnionego zarówno *opt-out* dotyczącego konkretnego utworu czy też sposobu korzystania, jak i tzw. *opt-out* generalnego (dotyczącego wszystkich utworów albo wielu utworów jednocześnie), w każdym czasie, również przed wpisaniem danych o planowanym korzystaniu z jakiegokolwiek utworu danego uprawnionego, tworząc swoisty rejestr zgłoszeń *opt-out*. Ważną cechą portalu jest także zapewnienie uprawnionym możliwości zainicjowania *opt-out* w tym samym miejscu, w którym mogą pozyskać informację o korzystaniu z ich utworów. W związku z powyższym należy uznać, że w celu prawidłowego wdrożenia przewidzianego w dyrektywie obowiązku zapewnienia przez państwa członkowskie łatwego i skutecznego sposobu dokonania *opt-out* niezbędne jest uwzględnienie w regulacji krajowej istniejących już możliwości oferowanych przez portal utworów niedostępnych w handlu. Portal EUIPO przewiduje możliwość zgłoszenia *opt-out* już na etapie, gdy informacja o korzystaniu z utworu nie została jeszcze zamieszczona w tym portalu²⁸⁾. Organizacje zbiorowego zarządzania oraz instytucje dziedzictwa kulturowego mogą pozyskać informację o tym zdarzeniu za pomocą:

- 1) przekazanej im automatycznie informacji na wskazany adres mailowy, jeżeli w momencie zaistnienia zdarzenia były już zarejestrowane w portalu (informację uzyskują automatycznie wszystkie zarejestrowane organizacje zbiorowego zarządzania oraz instytucje dziedzictwa kulturowego z siedzibą w państwie, którego dotyczy *opt-out*),
- 2) przekazanego automatycznie powiadomienia w momencie podjęcia próby zamieszczenia w portalu danych na temat planowanego korzystania z utworu danego uprawnionego,
- 3) dostępnej w portalu wyszukiwarki.

W przypadku gdy żądanie zostało złożone po zamieszczeniu w portalu danych dotyczących korzystania objętego żądaniem, informacja zostanie przekazana podmiotowi, który zamieścił

²⁸⁾ *The out-of-commerce Works Portal - High Level Specification* https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/meetings/out-of-commerce_works_portal_minutes-08-10-2019/out-of-commerce_works_portal_minutes-08-10-2019_HLS_en.pdf, wersja 0.15, s. 16.

dane w portalu²⁹⁾, oraz instytucji dziedzictwa kulturowego wskazanej w portalu jako strona umowy licencyjnej.

W projektowanym art. 35¹⁷ ust. 2 i 3 ustawy o prawie autorskim określono konsekwencje otrzymania przez organizację zbiorowego zarządzania oraz instytucję dziedzictwa kulturowego informacji o żądaniu uprawnionego powstrzymania się od korzystania. Zgodnie z treścią ust. 2 organizacja zbiorowego zarządzania zaprzestaje zawierania umów licencyjnych oraz wpisywania danych dotyczących korzystania w zakresie objętym żądaniem. Natomiast zgodnie z treścią ust. 3 instytucja dziedzictwa kulturowego, w zależności od momentu pozyskania informacji o żądaniu, nie rozpoczyna korzystania z utworu w zakresie objętym żądaniem albo zaprzestaje takiego korzystania. W tym drugim przypadku instytucji dziedzictwa kulturowego pozostawiono miesiąc na zakończenie korzystania. W ten sposób umożliwiono zakończenie trwającego korzystania „w rozsądnym terminie”, o którym mowa w motywie 35 dyrektywy DSM.

Należy podkreślić, że uprawnienie do żądania powstrzymania się od korzystania na podstawie przepisów oddziałów 6a lub 6b przysługuje wyłącznie uprawnionemu w zakresie przysługujących mu praw majątkowych do utworu. Decyzja, czy osobę, która dokonała stosownych czynności w portalu, należy uznać za uprawnionego, musi być podejmowana każdorazowo przez zainteresowaną organizację zbiorowego zarządzania lub instytucję dziedzictwa kulturowego³⁰⁾. Od strony technicznej portal utworów niedostępnych w handlu nie uniemożliwi dokonania wpisu danych, o którym mowa w projektowanych art. 35²⁰ ust. 1 i art. 35²³ ustawy o prawie autorskim, w przypadku wcześniejszego zgłoszenia żądania, a jedynie powiadomi dokonującego wpisu o takim zgłoszeniu. Podobnie gdy wpis został już dokonany, informacja o żądaniu zostanie przekazana zainteresowanym podmiotom i ujawniona w portalu, nie nastąpi jednak automatyczne uznanie utworu za wyłączony z korzystania. Ze względu na łatwość inicjowania żądania za pośrednictwem portalu oraz obawy zgłoszone w toku konsultacji publicznych przez organizacje reprezentujące podmioty korzystające z utworów, projektodawca zdecydował się na wprowadzenie przepisu, który umożliwi wezwanie do złożenia oświadczenia, w którym żądający poświadczy w formie pisemnej swoją tożsamość oraz fakt przysługiwania mu praw do utworu. Rozwiązanie to, przy nieznacznym obciążeniu

²⁹⁾ Na gruncie projektowanych polskich przepisów będzie to organizacja zbiorowego zarządzania (korzystanie na podstawie przepisów oddziału 6a) albo sama instytucja dziedzictwa kulturowego (korzystanie na podstawie przepisów oddziału 6b).

³⁰⁾ Podmioty te będą miały dostęp do imienia i nazwiska oraz adresu mailowego osoby, która zgłosiła *opt-out*. Informacja o dostępie do tych danych nie została opisana w *The out-of-commerce Works Portal - High Level Specification* ze względu na fakt, że funkcjonalność ta została wprowadzona przez EUIPO następnie, w wyniku uwag zgłoszonych przez projektodawcę.

uprawnionych, pozwoli na ograniczenie skutków ewentualnego składania żądania przez nieuprawnione osoby i zagwarantuje podmiotom korzystającym większą pewność prawną.

Dodatkowo w ust. 5 przewidziano możliwość złożenia żądania powstrzymania się od korzystania z utworu w formie pisemnej. Rozwiązanie to ma na celu zapewnienie alternatywnej formy złożenia żądania uprawnionym, którzy nie korzystają z Internetu.

Przepisy art. 35¹⁸ ust. 1 i 2 ustawy o prawie autorskim przewidują natomiast dodatkowe obowiązki informacyjne organizacji zbiorowego zarządzania oraz instytucji dziedzictwa kulturowego. Należy jednak założyć, że podstawową funkcję informacyjną będzie realizował ogólnodostępny portal prowadzony przez EUIPO.

2.3. Korzystanie z utworów niedostępnych w handlu na podstawie umowy licencji niewyłącznej zawartej z reprezentatywną organizacją zbiorowego zarządzania

W projektowanym art. 35¹⁹ ustawy o prawie autorskim przewidziano możliwość korzystania przez instytucje dziedzictwa kulturowego z utworów niedostępnych w handlu, w rozumieniu projektowanego art. 35¹⁰ tej ustawy znajdujących się na stałe w ich zbiorach, na podstawie umowy licencji niewyłącznej zawartej z reprezentatywną organizacją zbiorowego zarządzania, nawet jeżeli uprawniony w odniesieniu do danego utworu i na danym polu eksploatacji nie jest reprezentowany przez tę organizację zbiorowego zarządzania na ogólnych zasadach (na podstawie umowy o zbiorowe zarządzanie albo umowy o reprezentacji). Proponowana regulacja, w zestawieniu z projektowanym art. 5 ust. 2a ustawy o zbiorowym zarządzaniu, przewiduje więc rozszerzony skutek zbiorowego zarządzania prawami do utworów niedostępnych w handlu, nie eliminując równocześnie możliwości zastosowania projektowanych przepisów do praw powierzonych reprezentatywnej organizacji zbiorowego zarządzania. W ramach rozszerzonego skutku zbiorowego zarządu korzystanie z utworów niedostępnych w handlu może się jednak odbywać wyłącznie na zasadach określonych w projektowanych oddziałach 6 i 6a. Rozwiązanie polegające na umożliwieniu organizacjom zbiorowego zarządzania udzielania niewyłącznej licencji na korzystanie w celach niekomercyjnych³¹⁾ przez instytucje dziedzictwa kulturowego z utworów³²⁾ niedostępnych w handlu znajdujących się na stałe w ich zbiorach w odniesieniu do utworów, co do których prawa nie zostały powierzone tej organizacji zbiorowego zarządzania, zostało przewidziane w art. 8

³¹⁾ Niekomercyjny charakter licencji przewidzianej w regulacji unijnej został uwzględniony w projektowanym art. 35¹⁵ ustawy.

³²⁾ Regulacja zawarta w art. 8 dyrektywy dotyczy zarówno utworów rozpowszechnionych, jak i nierozpowszechnionych

ust. 1 dyrektywy jako rozwiązanie obligatoryjne³³⁾. Dopuszczalne licencjonowanie obejmuje, zgodnie z treścią dyrektywy, korzystanie „w celu zwielokrotniania, rozpowszechniania³⁴⁾, publicznego udostępniania³⁵⁾ lub podawania do publicznej wiadomości”. W motywie 29 dyrektywy DSM wskazano, że utwory należy uznać za znajdujące się na stałe w zbiorach instytucji, jeżeli są „własnością tych instytucji lub znajdują się na stałe w ich posiadaniu, np. w wyniku przeniesienia własności, umowy licencyjnej, systemu przekazywania egzemplarza obowiązkowego lub uzgodnień dotyczących długoterminowego przechowywania”.

Projektowany art. 35²⁰⁾ ust. 1 określa zakres danych, które organizacja zbiorowego zarządzania powinna zamieścić w portalu utworów niedostępnych w handlu. Są to:

- 1) imię i nazwisko oraz pseudonim twórcy albo wzmianka o anonimowości,
 - 2) imię i nazwisko albo nazwa uprawnionego, któremu w zakresie pól eksploatacji objętych umową licencji niewyłącznej, o której mowa w art. 35¹⁹⁾, przysługują autorskie prawa majątkowe do utworu,
 - 3) tytuł utworu, a w jego braku – inne informacje umożliwiające jego identyfikację,
 - 4) imię i nazwisko albo nazwa producenta lub wydawcy utworu
- o ile są dostępne,

oraz informacja o zakresie korzystania, do którego uprawnia umowa licencji niewyłącznej zawarta z instytucją dziedzictwa kulturowego i objętych nią terytoriach, a także nazwy, siedziby, adresy oraz adresy poczty elektronicznej stron umowy licencji niewyłącznej³⁶⁾.

Dokonanie powyższego wpisu musi nastąpić na 6 miesięcy przed rozpoczęciem rozpowszechniania na podstawie projektowanego art. 35¹⁹⁾ ustawy o prawie autorskim, a także przed innego rodzaju korzystaniem z tego utworu (w szczególności jego zwielokrotnianiem). Oznacza to, że w okresie 6 miesięcy od ww. wpisu instytucja dziedzictwa kulturowego nie może rozpowszechniać utworu. Nie ma jednak przeszkód, aby na podstawie zawartej umowy

³³⁾ Państwom członkowskim pozostawiono swobodę w zakresie zastosowania konkretnego mechanizmu umożliwiającego udzielanie takich licencji. Wyjaśnienia w zakresie wyboru konkretnego rozwiązania, jakim jest rozszerzone zbiorowe zarządzanie, zostały zaprezentowane w uzasadnieniu do projektowanego art. 5 ust. 2a ustawy o zz. Szczegółowe wyjaśnienia w odniesieniu do zapewnienia zgodności projektowanego rozwiązania z dyrektywą w zakresie wymogu reprezentatywności organizacji zbiorowego zarządzania zostały przedstawione również w ww. części uzasadnienia.

³⁴⁾ Ang. *distribution*, mimo iż w polskiej wersji językowej dyrektywy posłużono się pojęciem *rozpowszechnianie*, odpowiednikiem prawa wyłącznego określonego w prawie Unii Europejskiej jako *distribution* na gruncie polskich przepisów jest *prawo wprowadzenia do obrotu*.

³⁵⁾ Ang. *communication to the public*.

³⁶⁾ Art. 10 dyrektywy nie wymaga zamieszczenia w portalu danych kontaktowych stron umowy licencyjnej. Ze względu na konstrukcję tego portalu jest to jednak niezbędne do zapewnienia skutecznego poinformowania korzystającej instytucji dziedzictwa kulturowego i ozz o złożonym *opt-out* dotyczącym tego korzystania.

licencyjnej instytucja dziedzictwa kulturowego po dokonaniu wpisu rozpoczęła zwielokrotnianie tego utworu. Ponadto, w przypadku gdy ta sama organizacja zbiorowego zarządzania zawiera kolejną umowę dotyczącą tego samego utworu i uprawnionego, to na podstawie ust. 2 uzupełnia ona dotychczasowy wpis (nie tworzy nowego *recordu* w portalu utworów niedostępnych w handlu)³⁷⁾. W tej sytuacji rozpoczęcie rozpowszechniania na podstawie nowo wpisanej umowy może się rozpocząć po upływie 6 miesięcy od dnia uzupełnienia wpisu w zakresie dotyczącym tej umowy.

Rozwiązanie polegające na zamieszczeniu danych dotyczących planowanego korzystania z utworu niedostępnego w handlu w portalu przewidziano w art. 10 dyrektywy DSM, zgodnie z którym „państwa członkowskie zapewniają, aby informacje przekazywane przez instytucje dziedzictwa kulturowego, organizacje zbiorowego zarządzania lub właściwe organy publiczne do celów identyfikacji niedostępnych w obrocie handlowym utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, będących przedmiotem licencji udzielonej zgodnie z art. 8 ust. 1 Dyrektywy DSM lub wykorzystywanych na podstawie wyjątku lub ograniczenia określonego w art. 8 ust. 2 tej dyrektywy, a także informacje o przysługujących podmiotom uprawnionym możliwościach, o których mowa w art. 8 ust. 4 tej dyrektywy, oraz – gdy tylko staną się dostępne i gdy jest to konieczne – informacje o stronach umowy licencyjnej, objętych nią terytoriach i zakresie korzystania, były stale, łatwo i skutecznie dostępne na jednym przeznaczonym do tego publicznym portalu internetowym na co najmniej sześć miesięcy przed rozpowszechnianiem utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, ich publicznym udostępnianiem lub podaniem do publicznej wiadomości zgodnie z licencją lub na podstawie wyjątku lub ograniczenia”. Rozwiązanie to zapewni powszechny dostęp do informacji na temat korzystania z utworów uznanych za niedostępne w handlu wszystkim podmiotom uprawnionym.

Projektowany przepis art. 35²¹ ustawy o prawie autorskim przesądza, że korzystanie z utworów niedostępnych w handlu przez instytucję dziedzictwa kulturowego mającą siedzibę w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze

³⁷⁾ Na gruncie projektowanych polskich przepisów rozwiązanie to ma zastosowanie wyłącznie w przypadku tożsamości organizacji zbiorowego zarządzania oraz danych, o których mowa w ust. 1 pkt 1 omawianego projektowanego artykułu. Co prawda portal utworów niedostępnych w handlu w aktualnej wersji umożliwia, a nawet preferuje, dopisywanie nowych form korzystania do już istniejących *recordów* dotyczących danego utworu, niezależnie od tego, czy tożsamy jest podmiot dokonujący wpisu. Niemniej jednak w tym wypadku część funkcjonalności portalu dostępna jest wyłącznie dla tzw. właściciela *recordu*. Lepszym rozwiązaniem wydaje się więc, aby na gruncie polskich przepisów każdy podmiot uznający utwór za niedostępny w handlu tworzył własny *record* poświęcony danemu utworowi.

Gospodarczym, może odbywać się na podstawie umowy licencji niewyłącznej zawartej przez tę instytucję z reprezentatywną organizacją zbiorowego zarządzania w zgodzie z przepisami tego państwa członkowskiego.³⁸⁾ Równocześnie w projektowanym rozwiązaniu przesądzono, że umowa licencji niewyłącznej zawarta z polską organizacją zbiorowego zarządzania może obejmować terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym. Przepisy te stanowią implementację art. 9 ust 1 oraz art. 8 ust. 6 dyrektywy DSM.

Projektowany art. 5 ust. 2a ustawy o zbiorowym zarządzaniu przewiduje kompetencję reprezentatywnej organizacji zbiorowego zarządzania, w rozumieniu art. 10 tej ustawy, do zbiorowego zarządu z rozszerzonym skutkiem, obejmującego również zarząd prawami danej kategorii uprawnionych do danego rodzaju utworów lub przedmiotów praw pokrewnych niedostępnych w handlu na danym polu eksploatacji, którzy nie zawarli umowy o zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi z żadną organizacją. Ponadto, w wyniku uwag zgłoszonych w konsultacjach publicznych oraz w uzgodnieniach międzyresortowych, skutek ten rozszerzono również na sytuację, w której uprawniony co prawda zawarł umowę o zbiorowe zarządzanie, ale z inną niż reprezentatywną organizacją zbiorowego zarządzania. Regulacja ta jest komplementarna w stosunku do przewidzianej w art. 35¹⁹ możliwości korzystania przez instytucje dziedzictwa kulturowego z utworów niedostępnych w handlu (stosowanej odpowiednio do praw pokrewnych). Obowiązek przewidzenia takiego skutku wynika wprost z art. 8 ust. 1 dyrektywy DSM. W motywie 33 dyrektywy przewidziano jednak swobodę państw członkowskich w określeniu rodzaju mechanizmu licencyjnego, takiego jak rozszerzone licencje zbiorowe lub domniemanie reprezentacji, w zgodzie z tradycjami prawnymi i praktykami tych państw. Projektowane rozwiązanie przewiduje zastosowanie mechanizmu rozszerzonego zbiorowego zarządu, które to rozwiązanie jest stosowane na gruncie obowiązujących przepisów do przypadków obligatoryjnego zbiorowego zarządu, o których mowa w art. 5 ust. 2 ustawy o zbiorowym zarządzaniu.

Zgodnie z art. 8 ust. 1 lit. a i b dyrektywy DSM organizacja zbiorowego zarządzania posiadająca możliwość udzielania licencji o tak poszerzonym skutku powinna być „ze względu

³⁸⁾ Uregulowanie korzystania faktycznie odbywającego się na terytorium RP, w szczególności w przypadku korzystania z praw niepowierzonych danej ozz, ze względu na zasadę terytorializmu prawa autorskiego, należy do domeny polskiego prawa autorskiego.

na udzielone jej upoważnienia w wystarczającym stopniu reprezentatywna w odniesieniu do podmiotów uprawnionych w przypadku odpowiedniego rodzaju utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną oraz w odniesieniu do praw, które są przedmiotem licencji, a także wszystkie podmioty uprawnione powinny być równo traktowane w odniesieniu do warunków licencji” przez organizację zbiorowego zarządzania.

Dodatkowe wskazówki w odniesieniu do warunku pierwszego zawiera motyw 33 dyrektywy DSM. Swoboda państw członkowskich w określaniu wymogów dotyczących reprezentatywności jest ograniczona przez konieczność oparcia ich na kryterium „znaczącej liczby podmiotów uprawnionych w przypadku danego rodzaju utworów i innych przedmiotów objętych ochroną, które udzieliły upoważnienia umożliwiającego udzielenie licencji na dany sposób korzystania”. Z tego też względu w projektowanym art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy o zbiorowym zarządzaniu planuje się dodanie dodatkowego kryterium, które minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego bierze pod uwagę w trakcie oceny dawania rękojmi należytego zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi w toku postępowania administracyjnego z wniosku o udzielenie zezwolenia na zbiorowe zarządzanie, tj. kryterium „zrzeszania istotnej liczby uprawnionych w zakresie objętym wnioskiem o udzielenie zezwolenia, biorąc pod uwagę ogólną liczbę uprawnionych danej kategorii”.

W odniesieniu do warunku określonego w art. 8 ust. 1 lit. b dyrektywy DSM należy wskazać, że na gruncie przepisów ustawy o zbiorowym zarządzaniu, w szczególności jej art. 4 ust. 3, organizacje zbiorowego zarządzania są zobowiązane do jednakowego traktowania uprawnionych, bez względu na podstawę prawną zbiorowego zarządzania ich prawami³⁹⁾. Ponadto do korzystania, o którym mowa w art. 35¹⁹⁾, zastosowanie będzie miał również art. 5 ust. 4 ustawy o zbiorowym zarządzaniu.

W projektowanym art. 5 ust. 3 ustawy o zbiorowym zarządzaniu potwierdzono, że umowa zawarta z reprezentatywną organizacją zbiorowego zarządzania uprawnia użytkownika do korzystania także z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych niedostępnych w handlu, do których prawami zarządza ona zbiorowo w zakresie rozszerzonego skutku. Równocześnie przesądzono o stosowaniu, do korzystania na tej podstawie, przepisów art. 5 ust. 4, które przewidują odpowiedzialność organizacji zbiorowego zarządzania w zakresie roszczeń związanych z tym korzystaniem.

³⁹⁾ Por. Monika Czajkowska-Dąbrowska (w:) *Ustawy autorskie. Komentarze*. Tom I, red. R. Markiewicz, Wolters Kluwer 2021, str. 1082.

Omawiana regulacja rozszerzonego zbiorowego zarządu dotyczy korzystania z dzieł *out-of-commerce* i ma charakter szczególny względem ogólnej regulacji rozszerzonego zbiorowego zarządu, zawartej w art. 12 dyrektywy DSM i wdrażanej w art. 5a ustawy o zbiorowym zarządzaniu (o czym dalej).

2.4. Dozwolony użytek utworów niedostępnych w handlu

W projektowanym art. 35²² ustawy o prawie autorskim, w ślad za art. 8 ust. 2 dyrektywy DSM, przewidziano nową postać dozwolonego użytku na rzecz instytucji dziedzictwa kulturowego posiadających na stałe w swoich zbiorach utwory niedostępne w handlu, w rozumieniu projektowanego art. 35¹⁰ tej ustawy. Obejmuje on zwielokrotnianie utworów (art. 2 dyrektywy 2001/29/WE) oraz ich rozpowszechnianie na niekomercyjnych stronach internetowych (art. 3 dyrektywy 2001/29/WE)⁴⁰⁾. Dla instytucji dziedzictwa kulturowego oznacza to np. możliwość digitalizacji zbiorów oraz zamieszczenia ich na swojej stronie internetowej.

Zgodnie z treścią art. 8 ust. 3 dyrektywy DSM ta nowa postać dozwolonego użytku ma zastosowanie wyłącznie do tych rodzajów utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, „w odniesieniu do których nie istnieje organizacja zbiorowego zarządzania spełniająca warunki określone w ust. 1 lit. a”. Projektowany art. 35²² ust. 2 ustawy o prawie autorskim dopuszcza zatem korzystanie na podstawie dozwolonego użytku w sytuacjach, w których „brak jest reprezentatywnej organizacji zbiorowego zarządzania, o której mowa w art. 5 ust. 2a ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi”⁴¹⁾ ⁴²⁾, a równocześnie uprawniony nie jest reprezentowany przez inną organizację zbiorowego zarządzania.

W projektowanym art. 35²³ ustawy o prawie autorskim zastosowano rozwiązania tożsame z przewidzianymi w odniesieniu do organizacji zbiorowego zarządzania w oddziale 6a, w celu zapewnienia realizacji obowiązku informacyjnego wynikającego z art. 10 dyrektywy DSM.

Art. 9 ust. 2 dyrektywy DSM zobowiązuje państwa członkowskie do przyjęcia fikcji prawnej, zgodnie z którą „uznaje się, że korzystanie z utworów i innych przedmiotów objętych ochroną na mocy wyjątku lub ograniczenia określonych w art. 8 ust. 2 ma miejsce wyłącznie w państwie członkowskim, w którym siedzibę ma korzystająca z nich instytucja dziedzictwa kulturowego”.

⁴⁰⁾ Wyjątek przewidziano również od stosownych praw do programów komputerowych, praw do baz danych oraz praw pokrewnych.

⁴¹⁾ Projektowany art. 5 ust. 2a ustawy o zbiorowym zarządzaniu przesądza natomiast, że reprezentatywność organizacji zbiorowego zarządzania oceniana jest w odniesieniu do trzech aspektów: kategorii uprawnionych, rodzaju utworów lub przedmiotów praw pokrewnych oraz pola eksploatacji.

⁴²⁾ Szczegółowe wyjaśnienia w odniesieniu do zapewnienia zgodności projektowanego rozwiązania z dyrektywą w zakresie wymogu reprezentatywności organizacji zbiorowego zarządzania zostaną przedstawione w części uzasadnienia dotyczącej projektowanego art. 5 ust. 2a ustawy o zbiorowym zarządzaniu.

Fikcja ta wpłynie na sposób ustalenia prawa właściwego zgodnie z zasadą terytorializmu prawa autorskiego i należy przyjąć, że spowoduje dwa skutki, które muszą znaleźć odzwierciedlenie w projektowanych przepisach. Po pierwsze, korzystanie faktycznie mające miejsce na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie podlega polskim przepisom, jeżeli jest dokonywane przez instytucję dziedzictwa kulturowego z siedzibą w innym państwie członkowskim. Po drugie, korzystanie faktycznie odbywające się na terytorium innego państwa członkowskiego przez instytucję dziedzictwa kulturowego mającą siedzibę na terytorium RP powinno się odbywać na zasadach określonych w polskich przepisach. Zasady te zostały odzwierciedlone w projektowanym art. 35²⁴ ustawy o prawie autorskim.

W celu implementacji postanowień art. 8 ust. 2 lit. a dyrektywy DSM w odniesieniu do projektowanego dozwolonego użytku projektowany przepis art. 35²⁵ odsyła do art. 34 ustawy o prawie autorskim, a także do art. 35 tej ustawy, mającego zastosowanie do wszystkich postaci dozwolonego użytku.

3. Rozszerzone licencje zbiorowe (art. 12 dyrektywy DSM)

Art. 12 dyrektywy DSM ma charakter fakultatywny. Określa zasady, na jakich państwa członkowskie mogą w swoich systemach prawa autorskiego wprowadzić możliwość udzielania tzw. licencji zbiorowych z rozszerzonym skutkiem („ECL” – *Extended Collective License*), tj. licencji, które upoważniają do korzystania z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych także tych uprawnionych, którzy nie udzielili upoważnienia do udzielenia takiej licencji. Zasady te są następujące:

- 1) licencji może udzielić tylko organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi podlegająca przepisom krajowym wdrażającym dyrektywę 2014/26/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych do korzystania online na rynku wewnętrznym (Dz. Urz. UE L 84 z 20.03.2014, str. 72);
- 2) licencja może obejmować tylko terytorium tego konkretnego państwa członkowskiego;
- 3) licencja (w zakresie nierozszerzonym) jest udzielana w zakresie upoważnień udzielonych danej organizacji zbiorowego zarządzania;
- 4) licencja dotyczy „dokładnie określonych przypadków korzystania, w których uzyskanie zezwolenia bezpośrednio od podmiotów uprawnionych jest zazwyczaj uciążliwe i niepraktyczne w takim stopniu, że zawarcie umowy licencji jest mało prawdopodobne ze

względu na charakter korzystania lub rodzaje utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną”;

- 5) muszą być chronione „uzasadnione interesy podmiotów uprawnionych”;
- 6) organizacja zbiorowego zarządzania udzielająca licencji jest „ze względu na udzielone jej upoważnienia, w wystarczającym stopniu reprezentatywna dla danego państwa członkowskiego w odniesieniu do podmiotów uprawnionych, w przypadku odpowiedniego rodzaju utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, oraz w odniesieniu do praw, które są przedmiotem licencji”;
- 7) wszyscy uprawnieni są równo traktowani;
- 8) uprawnieni, którzy nie udzielili upoważnienia do udzielenia licencji, mogą „w dowolnym czasie łatwo i skutecznie wyłączyć swoje utwory lub inne przedmioty objęte ochroną z mechanizmu licencjonowania” (tzw. *opt-out*);
- 9) podejmuje się „odpowiednie działania informacyjne – począwszy od rozsądnego okresu przed rozpoczęciem korzystania z utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną w ramach udzielonej licencji – aby informować podmioty uprawnione o możliwości udzielania licencji przez organizację zbiorowego zarządzania”, następnie o udzieleniu licencji oraz o możliwości skorzystania przez uprawnionego z *opt-out*; działania informacyjne muszą być prowadzone w sposób „skuteczny” i „tak aby nie było konieczności informowania każdego podmiotu uprawnionego osobno”.

Opisane zasady, zgodnie z art. 12 ust. 4 dyrektywy DSM, nie dotyczą licencji zbiorowych z rozszerzonym skutkiem, wprowadzonych zgodnie z innymi przepisami prawa Unii Europejskiej ani udzielanych w ramach obowiązkowego (przymusowego) zbiorowego zarządzania. Tym samym nie dotyczą np. licencji na korzystanie z dzieł *out-of-commerce*, których dotyczą odrębne przepisy tej dyrektywy, ani licencji udzielanych w umowach, o których mowa w art. 21–21³ ustawy o prawie autorskim, gdyż są one zawierane w ramach obowiązkowego zbiorowego zarządzania.

W motywach dyrektywy DSM wskazuje się, że „z uwagi na charakter niektórych sposobów korzystania, wraz ze zwykle dużą liczbą odnośnych utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, koszt związany z weryfikacją indywidualnych praw w przypadku każdego zainteresowanego podmiotu uprawnionego jest zbyt wysoki”. W rezultacie „jest mało prawdopodobne, aby – bez skutecznych mechanizmów udzielania licencji zbiorowych – odbyły się wszystkie transakcje w danych obszarach, które są konieczne, aby możliwe było korzystania z tych utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną”. Udzielanie przez organizacje

zbiorowego zarządzania rozszerzonych licencji zbiorowych i podobne mechanizmy mogą zatem „umożliwić zawieranie porozumień w tych obszarach, w których licencje zbiorowe oparte na zezwoleniu podmiotów uprawnionych nie zapewniają wyczerpującego rozwiązania w odniesieniu do objęcia wszystkich utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, które ma być stosowane”. Mechanizmy takie „uzupełniają zbiorowe zarządzanie prawami w oparciu o indywidualne zezwolenia podmiotów uprawnionych, zapewniając użytkownikom w niektórych przypadkach całkowitą pewność prawa”, jednocześnie dając uprawnionym możliwość „odnoszenia korzyści ze zgodnego z prawem korzystania z ich utworów” (motyw 45 dyrektywy).

Projektowana ustawa wprowadza rozszerzone licencje zbiorowe (zwane dalej „ECL”) wyłącznie w zakresie eksploatacji nowego prawa pokrewnego dla wydawców prasy (art. 15 dyrektywy, projektowany art. 99⁷ ust. 2 ustawy o prawie autorskim). W tym przypadku chodzi bowiem o eksploatację znacznej liczby utworów w Internecie (online). Nie wydaje się, aby istniejące organizacje zbiorowego zarządzania dysponowały wystarczającymi upoważnieniami ze strony uprawnionych, aby mogły udzielić zwykłych licencji zbiorowych na wszystkie utwory eksploatowane przez dostawców usług społeczeństwa informacyjnego w ww. zakresie lub nawet na istotną ich część. Stąd wprowadzenie licencji ECL w tym obszarze wydaje się uzasadnione z praktycznego punktu widzenia. Po stronie organizacji zbiorowego zarządzania znajdować się będzie uprawnienie do udzielenia takiej licencji, a nie obowiązek. Z „ważnej przyczyny” organizacja może odmówić jej udzielenia.

Na potrzeby ECL zostanie wykorzystana instytucja reprezentatywnej organizacji zbiorowego zarządzania, o której mowa w art. 10 ustawy o zbiorowym zarządzaniu. Należy bowiem uznać, że spośród wszystkich aktualnie funkcjonujących obecnie na polskim rynku organizacji zbiorowego zarządzania każda jest „reprezentatywna” w rozumieniu dyrektywy, jeżeli chodzi o zakres repertuaru, którym zarządza. Ustawa o zbiorowym zarządzaniu stawia jednak tę poprzeczkę „reprezentatywności” jeszcze wyżej w przypadku krzyżowania się zakresów reprezentacji kilku organizacji – wtedy tylko jedna z nich jest reprezentatywna w krzyżującym się zakresie i jest to ta, która „reprezentuje największą liczbę uprawnionych na podstawie umowy o zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi oraz umowy o reprezentacji” (art. 10 ust. 2 ustawy o zbiorowym zarządzaniu). Jednak aby zapewnić, że w przyszłości każda nowa organizacja zbiorowego zarządzania także będzie spełniać kryterium „reprezentatywności”, przewiduje się dodanie w art. 7 ust. 1 ustawy o zbiorowym zarządzaniu dodatkowej przesłanki udzielenia zezwolenia na zbiorowe zarządzanie (pkt 3) w postaci

wymogu, aby stowarzyszenie wnioskujące o zezwolenie zrzeszało „istotną liczbę uprawnionych w zakresie objętym wnioskiem o udzielenie zezwolenia, biorąc pod uwagę ogólną liczbę uprawnionych danej kategorii”.

Przepisy dotyczące ECL zostaną wprowadzone w projektowanym art. 5a ustawy o zbiorowym zarządzaniu. Przewiduje się zatem, że organizacja zbiorowego zarządzania, która zawiera umowę w zakresie, o którym mowa w art. 99⁷ ust. 2 ustawy o prawie autorskim może „rozszerzyć” zakres takiej umowy o prawa tej samej kategorii uprawnionych do tego samego rodzaju utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na tym samym polu eksploatacji, którymi organizacja ta nie zarządza na podstawie umowy o zbiorowe zarządzanie lub umowy o reprezentacji (przy czym zostaje wprowadzony termin „rozszerzona licencja zbiorowa”), pod warunkiem że w zakresie tego rozszerzenia umowa dotyczy wyłącznie korzystania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zaś organizacja zbiorowego zarządzania jest reprezentatywna w odniesieniu do tych praw.

W ust. 2 przewidziano mechanizm *opt-out* dla uprawnionych, zgodnie z art. 12 ust. 3 lit. c dyrektywy DSM. Uprawnieni będą mogli zatem „w każdym czasie i ze skutkiem natychmiastowym”, w drodze oświadczenia złożonego organizacji zbiorowego zarządzania, wyłączyć swoje utwory lub przedmioty praw pokrewnych z zakresu rozszerzonych licencji zbiorowych. W takim przypadku będzie odpowiednio stosowany mechanizm „okresu przejściowego”, o którym mowa w art. 32 ust. 3–5 ustawy o zbiorowym zarządzaniu, z tym że zostanie on skrócony do 6 miesięcy.

W ust. 3 przewidziano obowiązek informacyjny, zgodnie z art. 12 ust. 3 lit. d dyrektywy DSM. Organizacja zbiorowego zarządzania zamierzająca udzielić ECL, „w rozsądnym czasie” przed jej udzieleniem, obowiązana zostaje podać do publicznej wiadomości na swojej stronie internetowej, że zamierza udzielić takiej licencji, a następnie że udzieliła takiej licencji oraz, w każdym przypadku, że uprawnieni mogą złożyć oświadczenie o wyłączeniu swych utworów spod ECL (*opt-out*).

Zgodnie z art. 12 ust. 4 dyrektywy DSM do ECL ma mieć zastosowanie art. 7 dyrektywy 2014/26/UE. Ponieważ ta dyrektywa została wdrożona właśnie ustawą o zbiorowym zarządzaniu, a regulacja dotycząca ECL będzie znajdować się w tej ustawie, do organizacji zbiorowego zarządzania udzielającej ECL będą się stosowały także przewidziane w tej ustawie zasady dotyczące działalności ozz w pozostałych obszarach (obowiązek stosowania środków komunikacji elektronicznej, obowiązki informacyjne itd.).

4. Wprowadzenie środków ułatwiających licencjonowanie utworów udostępnianych w ramach usług wideo na żądanie (art. 13 dyrektywy)

Art. 13 dyrektywy DSM ma na celu ułatwienie zawierania umów licencyjnych dotyczących VOD. Przewiduje on, że strony, które „napotykają trudności związane z udzielaniem licencji”, powinny móc „zwrócić się o pomoc do bezstronnego organu lub mediatorów”, którzy będą „stanowić wsparcie w tych negocjacjach i w stosownych przypadkach proponować własne rozwiązania”. Dyrektywa DSM nie zawiera bardziej szczegółowych wytycznych w tym zakresie. W motywie 52 wskazuje jednak, że mediacja ma być dobrowolna dla obydwu stron oraz że poszanowana ma być zasada swobody zawierania umów, co jednak należy uznać za dość oczywiste i powszechnie przyjęte standardy charakteryzujące istotę tego pozasądowego sposobu rozwiązywania sporów, odróżniające go od innych (ADR – Alternative Dispute Resolution), np. od sądownictwa polubownego (arbitrażu). Dyrektywa pozostawia państwom członkowskim swobodę decyzji co do „konkretnego funkcjonowania mechanizmu mediacji” i kosztów z tym związanych, o ile byłyby one „proporcjonalne do zagwarantowania skuteczności mechanizmu negocjacyjnego”.

Należy zauważyć, że aktualnie w prawie polskim nie ma przeszkód, aby strony negocjujące umowy licencyjne (i w zasadzie każde inne) korzystały z instytucji mediacji, którą oferuje wiele instytucji publicznych i prywatnych (Centrum Mediacji przy Krajowej Radzie Radców Prawnych, Sąd Arbitrażowy Rynku Audiowizualnego przy Krajowej Izbie Producentów Audiowizualnych w Warszawie, Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie itd.), lub też skorzystały z mediacji pozainstytucjonalnej (ad hoc). Negocjacje prowadzone z organizacjami zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi podlegają przepisom ustawy o zbiorowym zarządzaniu (m.in. art. 45), a w braku porozumienia – szczególnej postaci mediacji prowadzonej przez Komisję Prawa Autorskiego, stosującej odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o mediacji (art. 64 ust. 1 pkt 4 w zw. z ust. 3 ustawy o zbiorowym zarządzaniu). Wydaje się zatem, że wdrażając omawiany przepis dyrektywy, należy skorzystać z wieloletnich doświadczeń Komisji Prawa Autorskiego, nie zamykając jednak zainteresowanym stronom drogi do mediacji prowadzonej przez inne organizacje lub instytucje. Ponieważ ustawa o zbiorowym zarządzaniu dotyczy organizacji zbiorowego zarządzania (oraz tzw. niezależnych podmiotów zarządzających), zaś omawiany przepis dyrektywy – negocjacji prowadzonych nie tylko z udziałem organizacji zbiorowego zarządzania, jego wdrożenie nastąpi w ustawie o prawie autorskim, w rozdziale 6 pt.: „Przepisy szczególne dotyczące utworów audiowizualnych”, w nowym art. 73a.

Zatem zgodnie z projektowanym art. 73a ustawy o prawie autorskim strony negocjujące umowę o publiczne udostępnianie utworu audiowizualnego w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym, mogą wystąpić do Komisji Prawa Autorskiego (o której mowa w ustawie o zbiorowym zarządzaniu) o przeprowadzenie mediacji, wskazując mediatora z listy arbitrów Komisji. Jeżeli wskazany przez strony mediator wyrazi zgodę na mediację, uzgadnia ze stronami warunki, zasady i harmonogram mediacji. W zakresie nieuregulowanym tymi przepisami do mediacji stosować się będzie odpowiednio przepisy o mediacji zawarte w Kodeksie postępowania cywilnego. Obsługę techniczno-organizacyjną mediacji zapewni urząd obsługujący ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, jednak nie dłużej niż przez 3 miesiące od wyrażenia przez mediatora zgody na mediację.

5. Utwory sztuk wizualnych znajdujące się w domenie publicznej (art. 14 dyrektywy)

Art. 14 dyrektywy DSM wprowadza do prawa unijnego zasadę, zgodnie z którą w przypadku wygaśnięcia okresu ochrony utworów sztuk wizualnych wszelkie materiały powstałe w wyniku zwielokrotnienia tego utworu nie są przedmiotem prawa autorskiego ani praw pokrewnych, chyba że materiał powstały w wyniku tego zwielokrotnienia jest oryginalny w tym sensie, że stanowi własną intelektualną twórczość twórcy. W motywach dyrektywy zostało wyjaśnione, że w dziedzinie sztuk wizualnych rozpowszechnianie wiernych reprodukcji utworów znajdujących się w domenie publicznej przyczynia się do dostępu do kultury i jej promowania oraz do dostępu do dziedzictwa kulturowego (motyw 53). Prawodawca unijny wskazuje, że regulacja ta jest potrzebna z uwagi na transgraniczne rozpowszechnianie dzieł sztuki wizualnej znajdujących się w domenie publicznej, gdyż porządki krajowe poszczególnych państw członkowskich w tym zakresie różnią się i w konsekwencji powodują brak pewności prawa (motyw 53). Nie ulega wątpliwości, że jednolita implementacja art. 14 dyrektywy DSM doprowadzi do usunięcia tych wątpliwości.

Biorąc pod uwagę, że ustawa o prawie autorskim nie przewiduje ochrony nietwórczych fotografii, należy uznać, że nie ma potrzeby wprowadzania dodatkowych regulacji w tym zakresie. W przypadku gdy fotografia utrwalająca inny utwór wizualny sama spełnia cechy utworu, podlega ochronie prawnoautorskiej bez względu na to, czy majątkowe prawa autorskie do utworu wizualnego istnieją, czy już wygasły. Jeżeli majątkowe prawa autorskie do utworu wizualnego utrwalonego na fotografii wciąż istnieją, rozpowszechnianie takiej fotografii będzie wymagać co do zasady także zezwolenia twórcy tego utworu wizualnego.

6. Nowe prawo pokrewne dla wydawców prasy – prawo do publikacji prasowych w ramach świadczenia usług drogą elektroniczną (art. 15–16 dyrektywy DSM)

Art. 15 dyrektywy DSM wprowadza do prawa autorskiego nową kategorię prawa wyłącznego – prawo wydawcy prasowego do wyłącznej eksploatacji online jego publikacji prasowych przez platformy internetowe zdefiniowane jako „dostawcy usług społeczeństwa informacyjnego”. W aktualnym stanie prawnym wydawcom takie odrębne prawo nie przysługuje – prawa wyłączne do eksploatacji publikacji prasowej online mogą nabyć jedynie pochodnie, tj. w ramach praw autorskich nabywanych od twórców (autorów) publikacji prasowych. Dyrektywa wyraźnie przesądza, że to nowe prawo pozostaje bez uszczerbku dla praw twórców, którzy w szczególności zachowują prawo do korzystania ze swoich utworów „niezależnie od publikacji prasowej, w skład której wchodzi” (art. 15 ust. 2 dyrektywy). Co więcej, jeżeli utwór lub przedmiot prawa pokrewnego został włączony do publikacji prasowej na podstawie licencji niewyłącznej, na nowe prawo pokrewne nie można się powołać, aby zakazać korzystania z tego utworu lub przedmiotu prawa pokrewnego przez innych użytkowników, którym uprawnieni także udzieli licencji (art. 15 ust. 2 dyrektywy).

Zgodnie z dyrektywą to nowe prawo wyłączne nie ma zastosowania do „prywatnych i niekomercyjnych sposobów korzystania z publikacji prasowych przez użytkowników indywidualnych”, do czynności „linkowania” oraz do „pojedynczych słów lub bardzo krótkich fragmentów publikacji prasowej” (art. 15 ust. 1 dyrektywy). Nowe prawo wyłączne ma także trwać relatywnie krótko – 2 lata od opublikowania danej publikacji prasowej (licząc od dnia 1 stycznia roku następnego) oraz nie będzie dotyczyć tych, które zostały opublikowane przed dniem 6 czerwca 2019 r. (art. 15 ust. 4 dyrektywy). Nie będzie także dotyczyć publikacji prasowych, których ochrona wygasła (art. 15 ust. 2 *in fine* dyrektywy). Co warto podkreślić – autorzy publikacji prasowych mają partycypować we wpływach uzyskiwanych przez wydawców z eksploatacji nowego prawa wyłącznego, chociaż sama dyrektywa nie określa żadnej proporcji podziału (art. 15 ust. 5 dyrektywy).

Dyrektywa DSM definiuje publikację prasową jako „zbiór złożony głównie z utworów literackich o charakterze dziennikarskim”, który m.in. „stanowi odrębną całość w ramach periodycznej lub regularnie aktualizowanej pod jednym tytułem publikacji, takiej jak gazeta lub czasopismo”, i „jest publikowany w dowolnym medium z inicjatywy dostawcy usług, na jego odpowiedzialność i pod jego kontrolą” (art. 2 pkt 4 dyrektywy). W preambule wyjaśnia się, że zgodnie z tą definicją za publikacje prasowe należy uznać m.in. „dzienniki, tygodniki lub miesięczniki o tematyce ogólnej lub specjalistycznej”, jak również „internetowe serwisy

informacyjne” (motyw 56). Dyrektywa za publikacje prasowe w tym rozumieniu nie uważa natomiast publikacji periodycznych naukowych lub akademickich (np. czasopism naukowych).

Zakres nowego prawa wyłącznego obejmuje prawa określone w art. 2 i art. 3 ust. 2 dyrektywy 2001/29/WE, a więc prawo do zwielokrotniania i publicznego udostępniania, w zakresie „sposobów korzystania online z publikacji prasowych” (art. 15 ust. 1 dyrektywy DSM). Co istotne, zakres nowego prawa pokrewnego jest określony także przez krąg podmiotów, które mogą być użytkownikami tego prawa – mogą to być wyłącznie „dostawcy usług społeczeństwa informacyjnego”. Sama „usługa społeczeństwa informacyjnego” została zdefiniowana w art. 2 pkt 5 dyrektywy przez odwołanie do usługi w rozumieniu art. 1 ust. 1 lit. b dyrektywy (UE) 2015/1535. W praktyce w polskim ustawodawstwie będzie to usługa świadczona drogą elektroniczną w rozumieniu art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (o czym dalej).

Celem wprowadzenia tego nowego prawa wyłącznego była, generalnie rzecz ujmując, poprawa sytuacji wydawców prasowych w dobie masowego korzystania z ich publikacji przez różnego rodzaju serwisy internetowe, bez uiszczania należnych wynagrodzeń. W preambule podkreśla się, że „wolna i pluralistyczna prasa jest niezbędna do zapewnienia wysokiej jakości dziennikarstwa i dostępu obywateli do informacji” i że „wnosi ona zasadniczy wkład w debatę publiczną i prawidłowe funkcjonowanie demokratycznego społeczeństwa”. Ale wskazuje się też na problemy, które prasa napotyka w dobie cyfryzacji: „szeroki dostęp do publikacji prasowych w Internecie doprowadził do powstania nowych usług online, takich jak agregatory wiadomości lub usługi monitorowania mediów, w przypadku których ponowne wykorzystywanie publikacji prasowych stanowi ważną część ich modeli biznesowych i źródła przychodów”, a wydawcy publikacji prasowych „mają trudności z udzielaniem licencji na internetowe korzystanie z ich publikacji dostawcom tych usług, co utrudnia im osiągnięcie zwrotu z inwestycji”. W przypadku gdy wydawców publikacji prasowych „nie uznaje się za podmioty uprawnione”, udzielanie licencji i egzekwowanie praw dotyczących publikacji prasowych w odniesieniu do sposobów korzystania online przez dostawców usług społeczeństwa informacyjnego w środowisku cyfrowym „są często skomplikowane i nieefektywne”. Wskazuje się też, że „należy uznać organizacyjny i finansowy wkład, jaki wydawcy wnoszą w produkcję publikacji prasowych, i stworzyć dla nich zachęty, aby zapewnić stabilność branży wydawniczej, a tym samym zwiększyć dostępność rzetelnych informacji” (motywy 54–55 dyrektywy DSM).

Implementacja omawianych przepisów dyrektywy DSM nastąpi przez wprowadzenie do ustawy o prawie autorskim nowego prawa pokrewnego – „prawa do publikacji prasowych w ramach świadczenia usług drogą elektroniczną”. Stosowne przepisy zostaną zamieszczone w rozdziale 11 „Prawa pokrewne” – jako nowy oddział 3² (art. 99⁷–99¹⁰).

Projektowany art. 99⁷ ust. 1 ustawy o prawie autorskim zawiera zatem definicję „publikacji prasowej” na potrzeby nowego prawa pokrewnego – zgodną z definicją zawartą w art. 2 pkt 4 dyrektywy DSM. Wynika to z przyjętej praktyki legislacyjnej w ustawie o prawie autorskim, zgodnie z którą definicje przedmiotów praw pokrewnych są zamieszczane nie w słowniczku ustawowym (art. 6 ustawy o prawie autorskim), ale w przepisach oddziałów regulujących poszczególne prawa pokrewne (zob. art. 85, art. 94 ust. 1 i 2, art. 99¹ i art. 99² ustawy o prawie autorskim). Publikacją prasową będzie zatem „zbiór utworów lub przedmiotów praw pokrewnych złożony głównie z utworów słownych o charakterze dziennikarskim, stanowiący odrębną całość w ramach periodycznej lub regularnie aktualizowanej pod jednym tytułem publikacji, takiej jak dziennik, czasopismo, serwis agencji prasowej lub internetowy serwis informacyjny, rozpowszechniany w celach informacyjnych w dowolnej formie i w dowolny sposób w ramach działalności gospodarczej lub statutowej i na odpowiedzialność podmiotu, który sprawuje nad nim faktyczną i prawną kontrolę”. Zgodnie z art. 2 pkt 4 *in fine* dyrektywy DSM powyższa definicja nie będzie obejmować publikacji periodycznych o charakterze naukowym lub akademickim. Na szczególną uwagę w tej definicji zasługuje fakt, że publikacja prasowa będzie składać się przede wszystkim z utworów słownych (w dyrektywie „literackich”) o charakterze dziennikarskim i będzie rozpowszechniana w celach informacyjnych. Nie są istotne ani forma, ani sposób rozpowszechniania. Ważne jest natomiast, aby była wydawana periodycznie lub regularnie aktualizowana oraz rozpowszechniana pod jednym tytułem jako „odrębna całość”. Publikacja prasowa musi też pochodzić od wydawcy rozumianego jako podmiot prowadzący działalność gospodarczą (przedsiębiorca) lub statutową, który sprawuje nad nią faktyczną i prawną kontrolę i ponosi z tego tytułu odpowiedzialność. W stosunku do definicji zawartej w dyrektywie przytoczona definicja pomija elementy pozbawione merytorycznego znaczenia, np. „o tematyce ogólnej lub specjalistycznej” (a więc o każdej tematyce), „informacji dotyczących aktualnych wiadomości lub innej tematyki” (a więc każdej tematyki).

Treść nowego prawa pokrewnego zostaje określona w art. 99⁷ ust. 2 ustawy o prawie autorskim. Prawo to będzie przysługiwać „wydawcom” na dwóch polach eksploatacji: zwielokrotnianie i publiczne udostępnianie w taki sposób, aby każdy miał do publikacji dostęp w miejscu i czasie

przez siebie wybranym. Sama konstrukcja redakcyjna przepisu (wyłączne prawo do korzystania i rozporządzania, sprecyzowane wskazaniem określonych pól eksploatacji) jest oparta na już istniejących w ustawie przepisach określających treść praw pokrewnych (art. 86, art. 94 ust. 4, art. 97, art. 99¹–99² ustawy o prawie autorskim). Co ważne, podobnie jak przy innych prawach pokrewnych, nowe prawo wyłączne będzie funkcjonować „bez uszczerbku” dla praw twórców i pozostałych uprawnionych. Oznacza to m.in., że zgodnie z art. 15 ust. 2 dyrektywy DSM na prawo to nie będzie można się skutecznie powoływać przeciwko twórcom (i pozostałym uprawnionym) w celu uniemożliwienia im korzystania z ich utworów niezależnie od publikacji prasowej, w skład której te utwory wchodzi.

Co istotne, treść nowego prawa wyłącznego zostaje określona nie tylko przez wskazanie pól eksploatacji, ale także użytkowników tego prawa. Według dyrektywy mogą to być wyłącznie „dostawcy usług społeczeństwa informacyjnego”, a więc dostawcy usług w rozumieniu art. 1 ust. 1 lit. b dyrektywy 2015/1535. Definicja ta odpowiada definicji „usługodawcy” z art. 2 pkt 6 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną, która wdraża do prawa krajowego dyrektywę 2000/31/WE (tzw. dyrektywa *e-commerce*). Definicja dostawcy usług społeczeństwa informacyjnego zawarta w dyrektywach 2015/1535 i 2000/31/WE jest identyczna (tekst ang.), zatem zasadne jest odwołanie się do definicji usługodawcy z ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną. W tym miejscu warto jeszcze wskazać, że rodzajem „dostawcy usług społeczeństwa informacyjnego” w rozumieniu dyrektywy DSM są dostawcy usług udostępniania treści online (zwani dalej „DUUTO”) (art. 17 dyrektywy DSM), w odniesieniu do których w zakresie nieuregulowanym przez dyrektywę DSM stosuje się m.in. zasady odpowiedzialności określone w dyrektywie 2000/31/WE, a więc w prawie krajowym ustawę z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną. Prowadzi to do wniosku, że na gruncie prawa krajowego zarówno „dostawcy usług społeczeństwa informacyjnego”, jak i DUUTO powinni być traktowani jako „usługodawcy” w rozumieniu ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną. Ten termin będzie zatem stosowany m.in. dla określenia beneficjentów nowego prawa pokrewnego.

W ust. 3 określa się wszystkie ograniczenia nowego prawa wyłącznego. Zatem, zgodnie z art. 15 ust. 1 *in fine* dyrektywy DSM, prawo to nie będzie obejmowało „własnego użytku osobistego, niezwiązanego z celem zarobkowym”, „publicznego udostępniania hiperłącza do publikacji prasowej” (tj. czynności „linkowania” w terminologii dyrektywy) oraz „pojedynczych słów lub bardzo krótkich fragmentów publikacji prasowej”. Należy wyjaśnić, że ograniczenie związane z „własnym użytkowaniem osobistym” nie jest tożsame z treścią art. 23

ustawy o prawie autorskim (dozwolony użytek osobisty). Instytucja dozwolonego użytku (zarówno osobistego, jak i publicznego) nie wyznacza treści prawa autorskiego czy pokrewnego, ale pozwala (w określonych sytuacjach) bez zgody uprawnionego korzystać z tych praw, z ograniczeniami wynikającymi np. z art. 34–35 ustawy o prawie autorskim. Tymczasem omawiane ograniczenie nowego prawa wyłącznego wyznacza treść nowego prawa. Korzystanie z publikacji prasowej w ramach „własnego użytku osobistego, niezwiązanego z celem zarobkowym” nie jest w ogóle korzystaniem z nowego prawa wyłącznego i tym samym nie podlega np. ograniczeniom wynikającym z ww. art. 34–35. Analogicznie należy rozumieć pozostałe ograniczenia określone w omawianym ust. 3.

Wyjątek z zakresu nowego prawa wyłącznego dotyczący „pojedynczych słów” i „bardzo krótkich fragmentów publikacji prasowej” może prowadzić do wątpliwości interpretacyjnych ze względu na niedookreśloność tych pojęć. Nie wydaje się jednak zasadne ich dookreślenie w ustawie (np. przez określenie limitu słów lub znaków „bardzo krótkiego fragmentu publikacji prasowej”), gdyż każda taka próba może budzić zasadne pytania o zgodność z dyrektywą. Należy także mieć na uwadze, że Komisja Europejska generalnie nie zachęca do doprecyzowywania w prawie krajowym ogólnych pojęć stosowanych w dyrektywach, gdyż skutkuje to niejednolitym stosowaniem prawa Unii Europejskiej w państwach członkowskich (zob. Wytyczne, o czym dalej).

Projektowany art. 99⁷ ust. 3 ustawy o prawie autorskim zawiera także pozostałe ograniczenia dla nowego prawa wyłącznego – zgodnie z art. 15 ust. 2 *in fine* dyrektywy nowe prawo wyłączne nie będzie dotyczyć utworów lub przedmiotów praw pokrewnych zawartych w publikacji prasowej, których ochrona wygasła lub które (wkład polskiego ustawodawcy) nigdy nie były przedmiotem ochrony. Zgodnie z art. 15 ust. 4 *in fine* dyrektywy DSM nie powinno ono dotyczyć także publikacji prasowych opublikowanych przed dniem 6 czerwca 2019 r., jednakże z uwagi na termin implementacji dyrektywy do polskiego porządku prawnego przepis ten stał się bezprzedmiotowy. Nowe prawo pokrewne będzie zatem chronić publikacje prasowe opublikowane od dnia wejścia w życie ustawy, ale również te wcześniejsze, co do których nie upłynął jeszcze czas ich ochrony liczony zgodnie z projektowanym art. 99⁸ ustawy o prawie autorskim. Nie oznacza to retroaktywnego działania ustawy, gdyż ochrona nowym prawem powstanie dopiero z dniem wejścia ustawy w życie i tym samym obowiązek uzyskania zgody (i zapłaty wynagrodzenia) za korzystanie z tego prawa będzie dotyczyć aktów eksploatacji dokonywanych od tego dnia.

Zgodnie z art. 15 ust. 2 dyrektywy DSM przepis art. 99⁷ ust. 4 ustawy o prawie autorskim wyraźnie rozstrzyga, że nowe prawo wyłączne nie obejmuje prawa zakazywania korzystania z utworu lub przedmiotu prawa pokrewnego zamieszczonych w publikacji prasowej na podstawie licencji niewyłącznej, jeżeli korzystanie to odbywa się za zgodą uprawnionego (tj. na podstawie odrębnej licencji niewyłącznej). Jest to bardzo istotne ograniczenie nowego prawa wyłącznego, gdyż umożliwia autorom utworów zamieszczonych w publikacji prasowej i pozostałym uprawnionym skuteczne licencjonowanie swojej twórczości na rzecz innych użytkowników, o ile tylko w relacji z wydawcami prasowymi posłużą się konstrukcją licencji niewyłącznej.

Zgodnie z art. 15 ust. 4 dyrektywy DSM nowe prawo wyłączne będzie trwać relatywnie krótko – przez 2 lata, liczone od początku roku kalendarzowego następującego po dniu pierwszego rozpowszechnienia publikacji prasowej (projektowany art. 99⁸ ustawy o prawie autorskim). Zgodnie z art. 15 ust. 3 dyrektywy DSM będzie się do niego stosować przepisy o dozwolonym użytku oraz pozostałe przepisy dotyczące wszystkich praw pokrewnych – nastąpi zatem stosowna zmiana merytoryczna art. 100 i art. 101 ustawy o prawie autorskim oraz upraszczająca zmiana redakcyjna tych przepisów przez zastosowanie jednej formuły „prawa pokrewne” i „przedmioty praw pokrewnych” zamiast enumeratywnego ich wyliczania. W art. 101 zostaje przy tym wprowadzony nowy ust. 2, zgodnie z którym nowe prawo pokrewne wydawców prasowych nie będzie podlegać przepisom dotyczącym DUUTO. Przy tej okazji zakres art. 101 zostaje uzupełniony o odesłanie do art. 15, tj. przepisu przewidującego domniemanie statusu producenta lub wydawcy – po tej zmianie domniemanie statusu wydawcy będzie obejmowało także wydawcę jako uprawnionego z tytułu nowego prawa pokrewnego.

Za szczególnie istotny dla jakości rynku prasy należy uznać przepis art. 15 ust. 5 dyrektywy DSM, zgodnie z którym autorzy publikacji prasowych mają partycypować we wpływach uzyskiwanych przez wydawców z eksploatacji nowego prawa wyłącznego. Dyrektywa nie określa jednak zakresu partycypacji, pozostawiając tę kwestię ustawodawcy krajowemu. W projektowanym art. 99⁹ ustawy o prawie autorskim przewiduje się udział autorów w wysokości 50% wpływów. Taka propozycja, jak się wydaje bardzo korzystna dla autorów (dziennikarzy), została przedstawiona przez samo środowisko wydawców prasowych (SDiW REPROPOL i Izbę Wydawców Prasy) w prekonsultacjach publicznych dyrektywy i zasługuje na poparcie. Wpłata wynagrodzenia dla autorów powinna nastąpić w terminie 30 dni od dnia otrzymania tego wynagrodzenia przez wydawcę prasowego.

Projektowany art. 99¹⁰ ustawy o prawie autorskim jest redakcyjnie oparty na podobnych przepisach dotyczących pozostałych praw pokrewnych i wskazuje właściwość polskiej ustawy względem publikacji prasowych ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę wydawcy. Polska regulacja nowego prawa wyłącznego będzie zatem dotyczyć publikacji prasowych wydawców mających miejsce zamieszkania lub siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej, lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym.

Wykonywanie nowego prawa wyłącznego nie będzie podlegać obowiązkowemu pośrednictwu organizacji zbiorowego zarządzania. Aby jednak ułatwić udzielanie licencji w tym zakresie, zostanie zastosowany omówiony wcześniej mechanizm rozszerzonych licencji zbiorowych (ECL) – organizacja zbiorowego zarządzania reprezentatywna według przepisów ustawy o zbiorowym zarządzaniu będzie mogła udzielić takiej rozszerzonej licencji zbiorowej na eksploatację publikacji prasowych online.

Art. 16 dyrektywy przewiduje prawo wydawców do udziału w rekompensacie za korzystanie z utworów na podstawie przepisów o dozwolonym użytku, co nie narusza obowiązujących w państwach członkowskich przepisów dotyczących „praw publicznego użyczenia”. Ten przepis dyrektywy należy uznać za już wdrożony do porządku krajowego. Wydawcom przysługuje bowiem udział w opłatach, o których mowa w art. 20 i art. 20¹ ustawy o prawie autorskim, oraz w podziale wynagrodzenia za publiczne użyczenie egzemplarzy bibliotecznych, o którym mowa w art. 28 ust. 4 i 5 tej ustawy.

7. Przepisy szczególne dotyczące korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych przez dostawców usług udostępniania treści online (art. 17 dyrektywy DSM)

Art. 17 dyrektywy DSM budzi największe kontrowersje i był głównym powodem, dla którego aż sześć państw członkowskich Unii Europejskiej (w tym Polska) głosowało w Radzie przeciwko przyjęciu dyrektywy, a trzy kolejne wstrzymały się od głosu. Polska zaskarżyła też kluczowe przepisy art. 17 (ust. 4 lit. b i c *in fine*) do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (jako żądanie ewentualne skarżąc cały art. 17). Ustawodawca unijny, świadom znaczenia tej regulacji, w ust. 10 dyrektywy zobowiązał Komisję Europejską do wydania wytycznych (guidance) co do prawidłowego wdrożenia i stosowania całego art. 17, nie wyznaczając jednak Komisji terminu wykonania tego obowiązku. Przedmiotowe wytyczne Komisja wydała dopiero 4 czerwca 2021 r., na trzy dni przed terminem implementacji dyrektywy, w formie komunikatu Komisji (COM(2021) 288 final).

Art. 17 dyrektywy przewiduje szczególne regulacje dotyczące korzystania z treści chronionych prawem autorskim lub prawami pokrewnymi przez DUUTO. Jest to zdefiniowana w art. 2 pkt 6 dyrektywy DSM szczególna kategoria (podkategoria) dostawców „usług społeczeństwa informacyjnego” (zob. definicję w opisie rozwiązań do art. 15 dyrektywy DSM), których „głównym lub jednym z głównych celów jest przechowywanie i udzielanie publicznego dostępu do dużej liczby chronionych prawem autorskim utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną zamieszczanych przez użytkowników tych usług, które są przez niego organizowane i promowane w celach zarobkowych”. Dyrektywa precyzuje, że nie zalicza się do tej kategorii dostawców takich usług, jak „nienastawione na zysk encyklopedie internetowe, nienastawione na zysk repozytoria naukowe i edukacyjne, platformy tworzenia otwartego oprogramowania i platformy wymiany otwartego oprogramowania, dostawców usług łączności elektronicznej zdefiniowanych w dyrektywie (UE) 2018/1972, internetowych platform handlowych oraz usług w chmurze dla przedsiębiorstw i usług w chmurze obliczeniowej, które umożliwiają użytkownikom zamieszczanie treści na własny użytek”.

Art. 17 ust. 1 dyrektywy przesądza bardzo istotną kwestię, budzącą dotąd poważne wątpliwości na gruncie prawa autorskiego⁴³⁾, że DUUTO dokonuje czynności publicznego udostępniania utworów, gdy „udziela on publicznego dostępu do chronionych prawem autorskim utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną zamieszczanych przez jego użytkowników”. Tym samym dyrektywa przesądza, że na gruncie prawa autorskiego DUUTO jest w zakresie powyższych czynności użytkownikiem (art. 3 pkt 10 ustawy o zbiorowym zarządzaniu) i w związku z tym powinien dysponować odpowiednimi licencjami – w zakresie praw, o których mowa w art. 3 ust. 1 i 2 dyrektywy 2001/29/WE, tj. w praktyce na polu eksploatacji „publiczne udostępnianie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym”. Jednocześnie dyrektywa DSM w art. 17 ust. 2 przewiduje rozszerzony skutek takich licencji pod względem podmiotowym, tj. że będą one *ex lege* obejmować także czynności publicznego udostępniania dokonywane przez korzystających z usług DUUTO, ale wyłącznie gdy „nie działają oni na zasadach komercyjnych lub gdy ich działalność nie przynosi znaczących przychodów”.

Ponieważ zgodnie z dyrektywą DUUTO mają być teraz użytkownikami w rozumieniu prawa autorskiego, to w konsekwencji obejmowałyby ich także regulacje dotyczące odpowiedzialności za naruszenia praw autorskich, np. gdyby doszło do publicznego udostępnienia określonych utworów bez wymaganej licencji. Biorąc jednakże pod uwagę

⁴³⁾ Tak m.in. Komisja Europejska w „Wytycznych...”, str. 1.

charakter działalności DUUTO, ogromną liczbę udostępnianych treści i ich ogromne zróżnicowanie, dyrektywa wprowadza szczególny reżim odpowiedzialności tych podmiotów, jednocześnie wyraźnie wyłączając w art. 17 ust. 3 reżim odpowiedzialności przewidziany w dyrektywie 2000/31/WE (tzw. dyrektywa „o handlu elektronicznym” lub dyrektywa „e-commerce”), do polskiego prawa wdrożony w art. 14 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną.

Zgodnie z art. 14 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną „nie ponosi odpowiedzialności za przechowywane dane ten, kto udostępniając zasoby systemu teleinformatycznego w celu przechowywania danych przez usługobiorcę, nie wie o bezprawnym charakterze danych lub związanej z nimi działalności, a w razie otrzymania urzędowego zawiadomienia lub uzyskania wiarygodnej wiadomości o bezprawnym charakterze danych lub związanej z nimi działalności niezwłocznie uniemożliwi dostęp do tych danych”. Według tego przepisu kluczową przesłanką zwolnienia usługodawcy (co do zasady tożsamego z DUUTO) z odpowiedzialności jest zatem brak po jego stronie wiedzy o bezprawnym charakterze przechowywanych (hosting) i udostępnianych danych lub związanej z nimi działalności oraz odpowiednia reakcja (uniemożliwienie dostępu) na informację, że treści o takim bezprawnym charakterze są jednak udostępniane (tzw. procedura *notice-and-take down*). Są to przepisy mające zastosowanie także do treści naruszających prawa autorskie, ale generalnie dotyczą każdych treści, a więc także np. naruszających dobra osobiste, bezpieczeństwo państwa czy porządek publiczny. Przewidziany w nich rygor odpowiedzialności można uznać za względnie łagodny, gdyż w istocie sprowadza się do właściwej reakcji usługodawcy na każdorazowe zawiadomienie o możliwości naruszenia prawa. Nie wymaga, aby usługodawca podejmował jakieś środki prewencyjne z własnej inicjatywy, aby np. zapobiec ponownemu udostępnieniu raz usuniętej bezprawnej treści.

Z punktu widzenia podmiotów praw autorskich i praw pokrewnych powyższe zasady odpowiedzialności dostawców usług przechowywania i udostępniania treści okazały się niedostatecznie skuteczne w obliczu dynamicznego rozwoju tych usług i ich coraz większej dostępności, a w efekcie niestety także znacznej skali nielegalnego udostępniania utworów i przedmiotów praw pokrewnych przez tego typu usługi. Procedura *notice-and-take down* okazała się niewystarczająca, gdyż raz usunięty nielegalnie udostępniony utwór bardzo szybko pojawia się ponownie w tym samym serwisie, ale w innej technicznie lokalizacji (pod innym linkiem). Uprawnieni i reprezentujące ich organizacje muszą zatem stale monitorować treści udostępniane w wielu serwisach internetowych i każdorazowo informować usługodawców o

przypadkach naruszenia prawa autorskiego. Są to oczywiście działania kosztowne, czasochłonne i wciąż mało skuteczne. Stąd ustawodawca unijny postanowił w dyrektywie DSM w odpowiedni sposób wpłynąć na dostawców usług online, aby bardziej zaangażowali się w zwalczanie przypadków naruszeń prawa autorskiego, a zwłaszcza w zapobieganie tym naruszeniom.

W art. 17 ust. 4 dyrektywy DSM przesądza się zatem, że DUUTO ponoszą odpowiedzialność z tytułu naruszenia praw autorskich, jeżeli publicznie udostępniają treści chronione prawem autorskim lub prawami pokrewnymi bez stosownego zezwolenia podmiotów uprawnionych (bez licencji). Mogą się jednak uwolnić od tej odpowiedzialności, jeżeli wykażą, że dołożyli „wszelkich starań”, aby uzyskać niezbędne zezwolenia (ust. 4 lit. a) oraz dołożyli „wszelkich starań – zgodnie z wysokimi standardami staranności zawodowej w sektorze”, aby „zapewnić brak dostępu” do chronionych treści „w odniesieniu do których podmioty uprawnione przekazały dostawcom usług odpowiednie i niezbędne informacje” (ust. 4 lit. b). Muszą także w dalszym ciągu stosować procedurę *notice-and-take down*, tj. działać „niezwłocznie po otrzymaniu odpowiednio uzasadnionego zastrzeżenia od podmiotów uprawnionych” w celu „zablokowania dostępu” do wskazanych chronionych treści lub „usunięcia ich ze swoich stron internetowych” – ale teraz, po zastosowaniu tej procedury, także dołożyć „wszelkich starań, aby zapobiec ich przyszłemu zamieszczaniu” (ust. 4 lit. c). Przesłanki określone w ust. 4 lit. b i c *in fine* wymagają zatem od DUUTO, i jest to kluczową nowością, jeżeli chodzi o regulacje prawne dotyczące usługodawców hostingowych, aby obok dotychczasowego obowiązku usuwania treści naruszających prawa autorskie w reakcji na odpowiednie zgłoszenie (*notice-and-take down*, ust. 4 lit. c *in principio*), dokonywali także pewnego rodzaju weryfikacji (filtracji) udostępnianych treści, aby nie dopuścić do ich nielegalnego udostępnienia lub ponownego nielegalnego udostępnienia (tzw. *notice-and-stay down*). Rozwiązanie to, choć może istotnie poprawić ochronę praw autorskich w sieci, budzi jednak także poważne kontrowersje. Powstaje tu bowiem także ryzyko swoistej cenzury w Internecie, tym bardziej że ogromna ilość i zróżnicowanie treści zamieszczanych w serwisach DUUTO wymusi na nich stosowanie mechanizmów automatycznej weryfikacji treści (algorytmy), które nie będą na tyle „inteligentne”, aby prawidłowo rozpoznać wszystkie faktyczne i prawne okoliczności decydujące o tym, czy dana treść chroniona została udostępniona zgodnie z prawem, czy też nielegalnie (kwestia dozwolonego użytku, licencji uzyskanych indywidualnie w zakresie danej treści przez użytkownika usług DUUTO, wygaśnięcia ochrony lub jej braku *ab initio*, kwestia wyboru prawa właściwego itd.). Powstaje ryzyko, że DUUTO, chcąc uniknąć ew.

odpowiedzialności, będą wykazywać pewną „nadgorliwość” i blokować dostęp również do treści, co do których ocena czy naruszają prawa autorskie, będzie budzić uzasadnione wątpliwości. Z tego właśnie względu Polska w finalnym głosowaniu w Radzie opowiedziała się przeciwko przyjęciu dyrektywy i właśnie te przepisy zaskarżyła do TSUE (skarga z 24 maja 2019 r., sprawa C-401/19).

Art. 17 ust. 5 dyrektywy DSM nakazuje, aby przy ocenie, czy dany DUUTO spełnił ww. przesłanki zwolnienia z odpowiedzialności, brać pod uwagę „w świetle zasady proporcjonalności” m.in. „rodzaj, odbiorców i skalę świadczonych usług”, rodzaj udostępnianych utworów i przedmiotów praw pokrewnych, „dostępność odpowiednich i skutecznych środków oraz ich koszt dla dostawców usług”. Ponieważ jest to tylko przykładowe wyliczenie, pozostaje przyjąć, że taka ocena powinna być dokonywana z uwzględnieniem wszystkich istotnych okoliczności.

Dyrektywa w art. 17 ust. 6 przewiduje złagodzone rygory odpowiedzialności dla „nowych” DUUTO, tj. świadczących swoje usługi w Unii Europejskiej krócej niż 3 lata i których roczny obrót nie przekracza 10 mln euro. Tacy usługodawcy powinni jedynie wykazać, że dołożyli wszelkich starań, aby uzyskać niezbędne zezwolenia (ust. 4 lit. a oraz stosować procedurę *notice-and-take down* (ust. 4 lit. c *in principio*). Natomiast jeżeli średnia miesięczna liczba „odwiedzających” takiego „nowego” DUUTO, obliczona wg danych za poprzedni rok kalendarzowy, przekroczy 5 mln osób, usługodawcy ci są także obowiązani do stosowania procedury *notice-and-stay down* (ust. 4 lit. c *in fine*). W żadnym razie natomiast „nowi” DUUTO nie będą musieli stosować przesłanki z ust. 4 lit. b, tj. dokładać „wszelkich starań”, aby zapewnić brak dostępu do treści, „w odniesieniu do których podmioty uprawnione przekazały dostawcom usług odpowiednie i niezbędne informacje”⁴⁴⁾.

W art. 17 ust. 7 dyrektywa DSM przesądza, że te nowe przepisy dotyczące DUUTO nie będą ograniczać możliwości korzystania z treści chronionych na podstawie przepisów o dozwolonym użytku. Wskazuje zatem, że współpraca między DUUTO a podmiotami uprawnionymi z tytułu praw autorskich lub praw pokrewnych (celem której jest prawidłowe stosowanie przepisów krajowych wdrażających omawiane regulacje) „nie może prowadzić do uniemożliwiania dostępności utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną zamieszczanych przez użytkowników, które nie naruszają prawa autorskiego i praw pokrewnych, w tym również w przypadku gdy takie utwory lub inne przedmioty objęte ochroną

⁴⁴⁾ Wytyczne..., str. 19.

są objęte wyjątkiem lub ograniczeniem”. Jednocześnie nakazuje, aby użytkownicy usług DUUTO mogli korzystać z dozwolonego użytku w postaci cytowania, krytyki, recenzowania, karykatury, parodii i pastiszu – tym samym w tym zakresie wprowadza obowiązkowy dozwolony użytek, w przeciwieństwie do dyrektywy 2001/29/WE, która te postaci dozwolonego użytku traktuje jako fakultatywne.

W art. 17 ust. 8 dyrektywa DSM wskazuje, że „stosowanie” tego artykułu „nie wywołuje skutku w postaci ogólnego obowiązku w zakresie nadzoru”. Komisja Europejska w swoich Wytycznych interpretuje ten przepis jako sposób zagwarantowania, że po stronie DUUTO „nie istnieje ogólny obowiązek monitorowania” przechowywanych i/lub udostępnianych treści⁴⁵⁾. Jednocześnie jednak DUUTO zostają obowiązani do udzielania uprawnionym, na ich żądanie, informacji na temat „funkcjonowania swoich praktyk w odniesieniu do współpracy, o której mowa w ust. 4”, a więc współpracy z uprawnionymi w celu zablokowania lub uniemożliwienia dostępu do chronionych treści, np. stosowanych narzędzi weryfikacji treści⁴⁶⁾. Obowiązani zostają także do udzielania informacji „na temat wykorzystywania treści objętych umowami”, tj. umowami licencyjnymi zawieranymi z uprawnionymi na publiczne udostępnianie chronionych treści zamieszczanych przez użytkowników usług DUUTO.

W art. 17 ust. 9 dyrektywa DSM nakazuje, aby DUUTO wprowadzili „skuteczny i sprawny mechanizm składania skarg i dochodzenia roszczeń”, dostępny dla użytkowników ich usług, w sprawach dotyczących usunięcia zamieszczonych przez użytkownika treści lub zablokowania dostępu do nich, zaś państwa członkowskie – możliwość dochodzenia roszczeń zarówno na drodze sądowej, jak też pozasądowej. Dyrektywa wyraźnie wymaga, aby żądanie uprawnionego usunięcia lub zablokowania danej treści było „należycie uzasadnione”, a skarga użytkownika, który tę treść zamieścił, była rozpatrzona przez DUUTO w ramach ww. mechanizmu „bez zbędnej zwłoki”. Co szczególnie istotne, po rozpatrzeniu takiej skargi ostateczna decyzja DUUTO o usunięciu danej treści lub zablokowaniu dostępu do niej „podlega kontroli przeprowadzanej przez człowieka”, co wyklucza w tym przypadku stosowanie różnego rodzaju mechanizmów automatycznych, np. sztucznej inteligencji.

W art. 17 ust. 9 dyrektywa DSM ponownie wskazuje, że „nie wpływa w żaden sposób na zgodne z prawem sposoby korzystania, takie jak korzystanie na podstawie wyjątków lub ograniczeń przewidzianych w prawie Unii” (a więc nie ogranicza dozwolonego użytku funkcjonującego na podstawie dotychczasowych regulacji Unii Europejskiej). Wskazuje też,

⁴⁵⁾ Tamże, str. 29.

⁴⁶⁾ Tamże, str. 29.

że nie modyfikuje regulacji dotyczących ochrony danych osobowych, tj. „nie może prowadzić do identyfikacji indywidualnych użytkowników, ani do przetwarzania danych osobowych, chyba że ma to miejsce zgodnie z dyrektywą 2002/58/WE i rozporządzeniem (UE) 2016/679”. Wprowadza też po stronie DUUTO obowiązek informowania użytkowników ich usług, „w swoich warunkach korzystania” (np. regulaminach), że mogą oni „korzystać z utworów i innych przedmiotów objętych ochroną na podstawie wyjątków lub ograniczeń w zakresie prawa autorskiego i praw pokrewnych przewidzianych w prawie Unii”, tj. w zakresie dozwolonego użytku.

Art. 17 ust. 10 dyrektywy DSM zobowiązuje Komisję Europejską do przeprowadzenia, we współpracy z państwami członkowskimi, rozmów z zainteresowanymi stronami „aby omówić najlepsze praktyki w zakresie współpracy między dostawcami usług udostępniania treści online a podmiotami uprawnionymi”. Następnie Komisja „w porozumieniu z dostawcami usług udostępniania treści online, podmiotami uprawnionymi, organizacjami użytkowników i innymi właściwymi zainteresowanymi stronami oraz uwzględniając wyniki rozmów zainteresowanych stron”, ma wydać „wytyczne dotyczące stosowania niniejszego artykułu”. Jak już wcześniej wspomniano, wytyczne te, adresowane także do ustawodawców krajowych, Komisja wydała w dniu 4 czerwca 2021 r., tj. na trzy dni przed upływem terminu implementacji dyrektywy.

W dniu 26 kwietnia 2022 r. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej oddalił skargę Rzeczypospolitej Polskiej na art. 17 dyrektywy DSM (odrzucił w zakresie zaskarżenia wyłącznie art. 17 ust. 4 lit. b i lit. c *in fine*)⁴⁷⁾. Potwierdził słuszność stanowiska Rzeczypospolitej Polskiej (pkt 55–58 uzasadnienia wyroku), że zaskarżone przepisy stanowią ograniczenie wykonywania prawa do wolności wypowiedzi i informacji. Jednakże w ocenie Trybunału ustawodawca unijny wprowadził jednocześnie szereg przepisów (art. 17 ust. 5–10), które można uznać za „odpowiednie gwarancje” zapewnienia poszanowania tego prawa oraz sprawiedliwej równowagi między tym prawem a prawem własności intelektualnej (pkt 98 uzasadnienia). W podsumowaniu swoich rozważań Trybunał stwierdził, że przy dokonywaniu transpozycji do prawa wewnętrznego państwa członkowskie „powinny opierać się na takiej wykładni tego przepisu, która pozwoli na zapewnienie sprawiedliwej równowagi między poszczególnymi prawami podstawowymi chronionymi przez Kartę” (pkt 99 uzasadnienia). Wydaje się, że projektowana ustawa uwzględnia powyższe konkluzje Trybunału.

⁴⁷⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:62019CJ0401>

Wdrożenie art. 17 dyrektywy DSM nastąpi w rozdziale 3 ustawy o prawie autorskim pt. „Treść prawa autorskiego”, przez dodanie nowego oddziału 2a „Dostawcy usług udostępniania treści online” (art. 22a–22g), tj. po oddziale 2 pt. „Autorskie prawa majątkowe”, a przed oddziałem 3 zawierającym przepisy o dozwolonym użytku. Sama definicja „dostawcy usług udostępniania treści online” (DUUTO), oparta na art. 2 pkt 6 dyrektywy, znajdzie się w art. 6 ust. 1 pkt 25 ustawy o prawie autorskim (słowniczek terminów ustawowych). Jak już wskazano w części dot. nowego prawa pokrewnego wydawców prasowych (art. 15 dyrektywy), DUUTO jest usługodawcą w rozumieniu dyrektywy *e-commerce* i art. 2 pkt 6 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną. Zawarta w projekcie definicja DUUTO wychodzi zatem z tego założenia. W konsekwencji „użytkownik usług DUUTO” jest „usługobiorcą” w rozumieniu art. 2 pkt 7 ww. ustawy (w konsultacjach publicznych wskazywano, że termin „użytkownik usług DUUTO” jest mylący z uwagi na określone znaczenie terminu „użytkownik” w przepisach prawa autorskiego, proponowano stosowanie właśnie terminu „usługobiorca”). Zawarta w projekcie definicja DUUTO wskazuje zatem, że jest to „usługodawca” w rozumieniu ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną, „którego głównym lub jednym z głównych celów jest przechowywanie i udzielanie publicznego dostępu do znacznej liczby utworów lub przedmiotów praw pokrewnych zamieszczanych przez usługobiorców, które to utwory lub przedmioty praw pokrewnych są przez niego organizowane i promowane w celach zarobkowych”. Komisja Europejska w swoich Wytycznych (str. 5) wyraźnie przestrzega przed próbami definiowania sformułowania „duża liczba utworów”, aby „uniknąć rozdrobnienia prawa w wyniku rozbieżnego postrzegania dostawców usług w różnych państwach członkowskich” – stosowna kwalifikacja powinna być dokonywana indywidualnie w każdym przypadku, z uwzględnieniem wskazówek zawartych w motywie 63 dyrektywy. Jednocześnie następuje, w ślad za art. 2 pkt 6 dyrektywy i zgodnie z ww. Wytycznymi (str. 4), przykładowe wskazanie usługodawców, którzy nie mogą być uznani za DUUTO (z uwagi na brak implementacji dyrektywy 2018/1972 projekt na obecnym etapie odwołuje się do projektu rządowego UC45).

Projektowany art. 22a ust. 1 ustawy o prawie autorskim przesądza, zgodnie z art. 17 ust. 1 dyrektywy, że udzielenie przez DUUTO publicznego dostępu do utworu zamieszczonego przez usługobiorcę stanowi „publiczne udostępnienie utworu przez tego dostawcę”. Tym sposobem DUUTO, w okolicznościach wskazanych w przepisie, zostaje uznany za użytkownika w rozumieniu prawa autorskiego i jeżeli nie działa w granicach dozwolonego użytku, jest obowiązany uzyskać zgodę uprawnionego na korzystanie z utworu. Wymaganą zgodę może

uzyskać, tak jak inni użytkownicy, w sposób i na zasadach określonych w przepisach ustawy o prawie autorskim oraz ustawy o zbiorowym zarządzaniu. Może to być zatem jednostronne oświadczenie woli uprawnionego, umowa licencyjna z uprawnionym lub umowa licencyjna z ozz, w tym także zawarta w formule rozszerzonej licencji zbiorowej ECL (o czym dalej).

W konsultacjach publicznych projektowanej ustawy słusznie podnoszono, że eksploatacja utworów przez DUUTO nie może być definiowana jako „rozpowszechnianie”, gdyż nie zawsze DUUTO będzie dysponował zgodą uprawnionego. Specyfika art. 17 dyrektywy DSM polega bowiem m.in. na tym, że nawet w braku zgody uprawnionego DUUTO będzie działał legalnie, o ile spełni dodatkowe, określone w dyrektywie warunki. Zasadne wydaje się zatem posłużenie się formułą „publicznego udostępnienia”, która w prawie autorskim jest m.in. elementem definicji „rozpowszechniania” utworu (art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy o prawie autorskim).

Warte podkreślenia jest także to, że omawiany art. 22a ust. 1 wyraźnie wymaga, aby utwór publicznie udostępniany przez DUUTO był uprzednio „zamieszczony” przez usługobiorcę. Cała regulacja nie dotyczy bowiem udostępniania przez DUUTO utworów własnych (tj. do których majątkowe prawa autorskie zostały przez DUUTO nabyte drogą ich przeniesienia lub jako utwory pracownicze), lecz utworów cudzych, zamieszczanych przez użytkowników usług DUUTO – usługobiorców.

Zgodnie z projektowanym art. 22a ust. 2 ustawy o prawie autorskim, w ślad za art. 17 ust. 2 dyrektywy DSM, zgoda uprawnionego na publiczne udostępnienie utworu przez DUUTO będzie obejmować również (ex lege) zgodę na publiczne udostępnienie tego utworu przez usługobiorcę za pośrednictwem DUUTO, jeżeli nie jest dokonywane przez usługobiorcę „w celach zarobkowych” lub też „nie przynosi mu znaczących przychodów”. Tym samym usługobiorcy zyskają na gruncie prawa autorskiego upoważnienie do zamieszczania i udostępniania w serwisach danego DUUTO utworów objętych uzyskaną przez niego licencją, dzięki czemu uzyskają ochronę prawną przed zarzutem nielegalnego udostępniania. Należy bowiem mieć na uwadze, że przesądzenie na gruncie dyrektywy, że DUUTO jest użytkownikiem chronionych treści zamieszczanych przez usługobiorców, nie oznacza, że ci ostatni przestają być traktowani na gruncie prawa autorskiego jako publicznie udostępniający te treści. Możliwe są bowiem sytuacje, gdy DUUTO nie uzyska licencji, o których mowa, a mimo to będzie mógł dalej prowadzić swoją działalność (o czym dalej – art. 17 ust. 4 dyrektywy).

Zgodnie z art. 17 ust. 3 dyrektywy DSM, projektowany art. 22a ust. 3 ustawy o prawie autorskim wyraźnie wyłącza stosowanie do ww. działalności DUUTO (względnie łagodnych)

zasad odpowiedzialności przewidzianych w art. 14 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną, tj. przepisów krajowych określających warunki wyłączenia odpowiedzialności dostawców usług społeczeństwa informacyjnego za udostępniane treści, stanowiących implementację art. 14 ust. 1 dyrektywy 2000/31/WE. Dyrektywa DSM przewiduje bowiem w art. 17 ust. 4 znacznie bardziej rygorystyczne warunki wyłączenia odpowiedzialności DUUTO.

Zgodnie z art. 17 ust. 4 dyrektywy, projektowany art. 22b ust. 1 ustawy o prawie autorskim przesądza, i jest to logiczna konsekwencja uznania DUUTO za użytkownika utworu zamieszczonego przez usługobiorcę, że DUUTO ponosi odpowiedzialność za naruszenie praw autorskich, jeżeli dokonuje publicznego udostępnienia tego utworu bez wymaganej zgody uprawnionego. Może się jednak uwolnić od tej odpowiedzialności, jeżeli wykaże, że: 1) dołożył „należytej staranności”, aby uzyskać zgodę uprawnionego, ale jednocześnie: 2) „dołożył należytej staranności, aby uniemożliwić dostęp do tego utworu, jeżeli uprawniony przekazał mu informacje odpowiednie i niezbędne do osiągnięcia tego celu, pozwalające w szczególności na ustalenie uprawnionego i identyfikację utworu z uwzględnieniem dostępnych środków technologicznych” i: 3) działał „niezwłocznie po otrzymaniu od uprawnionego należycie uzasadnionego żądania zablokowania dostępu do tego utworu lub usunięcia go ze swoich stron internetowych, a także dołożył należytej staranności, aby uniemożliwić dostęp do tego utworu w przyszłości, jeżeli uprawniony przekazał mu informacje, o których mowa w pkt 2”.

Należy zwrócić uwagę, że wyżej określone przesłanki zwolnienia DUUTO z odpowiedzialności mają charakter obowiązków starannego działania, a nie obowiązków osiągnięcia określonego rezultatu. Dyrektywa posługuje się w tym miejscu klauzulą „wszelkich starań” (ang. *best efforts*). W konsultacjach publicznych wielokrotnie jednak podnoszono, że polskie tłumaczenie wprowadza w błąd, bowiem prawodawca unijny nie zastosował tutaj żadnego podwyższonego standardu staranności, ale standard „należytej staranności”. W projektowanym przepisie zastosowano zatem klauzulę generalną z art. 355 Kodeksu cywilnego.

Przesłanka, o której mowa w projektowanym ust. 1 pkt 2, zobowiązuje DUUTO do prowadzenia działań prewencyjnych. DUUTO ma „uniemożliwić dostęp” do utworu już na etapie jego zamieszczania przez usługobiorcę, ale zanim jeszcze utwór ten zostanie publicznie udostępniony. Co szczególnie ważne, inicjatywę w tym zakresie musi podjąć sam uprawniony – obowiązek po stronie DUUTO powstaje dopiero wtedy, gdy uprawniony przekaze mu informacje „odpowiednie i niezbędne” do tego, aby uniemożliwić dostęp do utworu, a więc pozwalające w szczególności na ustalenie uprawnionego i identyfikację utworu z

uwzględnieniem dostępnych środków technologicznych (tzw. procedura *notice-and-stay down*). Projektowany przepis nie narzuca sposobu, w jaki DUUTO ma dokonać weryfikacji treści zamieszczanych przez swoich usługobiorców, aby zidentyfikować konkretny utwór i uniemożliwić do niego dostęp. Komisja Europejska wskazuje w swoich Wytycznych (str. 13), że ten przepis dyrektywy powinien być wdrożony w sposób „neutralny pod względem technologicznym i nieulegający dezaktualizacji”, a państwa członkowskie „nie powinny w swoich przepisach wykonawczych upoważniać dostawców usług do stosowania rozwiązań technologicznych ani narzucać im żadnych konkretnych rozwiązań technologicznych w celu wykazania, iż dołożyli starań”. Co istotne, Komisja wyraźnie potwierdza (str. 12), że warunkiem odpowiedzialności DUUTO na podstawie tego przepisu jest dostarczenie przez uprawnionych tych „odpowiednich i niezbędnych informacji”. Nie ulega jednak wątpliwości, że po ich otrzymaniu DUUTO będą zmuszeni do weryfikacji (filtracji) treści zamieszczanych przez usługobiorców, a wobec ogromnej liczby i zróżnicowania tych treści będą w praktyce zmuszeni stosować także mechanizmy (algorytmy) automatycznej weryfikacji. Jak wyżej już podniesiono, Polska dostrzega tutaj niebezpieczeństwo szczególnego rodzaju „cenzury”, zagrażającej wolności słowa i dostępu do informacji, ale skarga w tym zakresie wniesiona do TSUE została w dniu 26 kwietnia 2022 r. oddalona. Uwzględniając jednak wskazówki zawarte w tym wyroku, w dalszych przepisach zostają wprowadzone rozwiązania, które mają zapobiec nadmiernemu stosowaniu przez DUUTO mechanizmów automatycznej weryfikacji treści.

Przesłanka zwolnienia z odpowiedzialności, o której mowa w ust. 1 pkt 3, jest w swej pierwszej części dobrze już znaną i stosowaną, obowiązującą na gruncie ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną, procedurą *notice-and-take down*. Została jednak istotnie uzupełniona o procedurę *notice-and-stay down*, tj. treść raz usunięta przez DUUTO na żądanie uprawnionego nie może być ponownie rozpowszechniana „na zasadach określonych w pkt 2”, tj. jeżeli uprawnieni przekażą DUUTO „odpowiednie i niezbędne” informacje, pozwalające uniemożliwić dostęp do tych treści. Przepis dyrektywy w tej części (art. 17 ust. 4 lit. c *in fine*) również został objęty tą samą skargą RP do TSUE (C-401/19), z identycznym uzasadnieniem (zagrożenie prawa do wolności wypowiedzi i dostępu do informacji).

Projektowany art. 22b ust. 2 ustawy o prawie autorskim, zgodnie z art. 17 ust. 6 dyrektywy, przewiduje złączone przesłanki zwolnienia z odpowiedzialności dla „nowych” DUUTO, tj. których usługi są dostępne publicznie na terytorium Unii Europejskiej krócej niż trzy lata i których roczny obrót nie przekracza równowartości 10 mln EUR – będą oni musieli wykazać, że: 1) dołożyli należytej staranności, aby uzyskać zgodę uprawnionego (ust. 1 pkt 1) oraz 2)

stosować procedurę *notice-and-take down* (ust. 1 pkt 3 *in principio*). Natomiast jeżeli średnia miesięczna liczba odwiedzających tych DUUTO, obliczona na podstawie poprzedniego roku kalendarzowego, przekracza 5 milionów, będą oni również obowiązani stosować procedurę *notice-and-stay down* (ex post) w odniesieniu do utworów usuniętych w procedurze *notice-and-take down*, oczywiście o ile uprawnieni przekażą w tym zakresie „odpowiednie i niezbędne” informacje (ust. 1 pkt 3 *in fine*). Nie będą natomiast musieli stosować procedury *notice-and-stay down* (ex ante), tj. w zakresie i na zasadach określonych w ust. 1 pkt 2. Roczny obrót DUUTO będzie obliczany zgodnie z zaleceniem Komisji z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącym definicji mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (Dz. Urz. L 124 z 20.05.2003, str. 36).

Zgodnie z art. 17 ust. 5 dyrektywy DSM, projektowany art. 22b ust. 3 ustawy o prawie autorskim wskazuje kryteria oceny, czy dany DUUTO spełnił przesłanki zwolnienia z odpowiedzialności, o których mowa w ust. 1 i 2. Nakazuje zatem wziąć pod uwagę „wszystkie istotne okoliczności sprawy”, takie jak rodzaj i skala świadczonych usług, krąg usługobiorców, rodzaj udostępnianych utworów oraz dostępność i koszt odpowiednich i skutecznych środków uniemożliwiających dostęp do poszczególnych utworów lub zapobiegających ich ponownemu zamieszczaniu przez usługobiorców.

Kolejne przepisy tej części projektowanej ustawy (art. 22c–22g ustawy o prawie autorskim) stanowią implementację art. 17 ust. 7–9 dyrektywy, które można ocenić jako próbę pewnego zabezpieczenia szeroko rozumianego interesu społecznego przed nieuzasadnionym lub nadmiernym blokowaniem dostępu do treści przez DUUTO (zob. uzasadnienie wyroku w sprawie polskiej skargi na art. 17 dyrektywy C-401/19, pkt 69 i 77–95). Zatem zgodnie z art. 17 ust. 7 dyrektywy, projektowany art. 22c dotyczy „współpracy” między DUUTO a uprawnionym „w zakresie stosowania przepisu art. 22b”, tj. ustalania, które utwory powinny być objęte procedurą *notice-and-stay down*. Wskazuje zatem, że ta „współpraca” nie może prowadzić do niedostępności utworów zamieszczanych przez usługobiorcę zgodnie z prawem, w szczególności na podstawie przepisów o dozwolonym użytku. W tym miejscu zostaje dodatkowo wprowadzony przepis, oparty na jednej z propozycji zgłoszonych w konsultacjach publicznych, zgodnie z którym działania podejmowane przez DUUTO „nie mogą prowadzić do zautomatyzowanego uniemożliwiania dostępu do utworów, blokowania dostępu lub ich usuwania, jeżeli publiczne udostępnienie tych utworów nie narusza praw autorskich w sposób oczywisty”. Przepis ten ustanawia zatem swoistego rodzaju zakaz adresowany do DUUTO, który ma na celu ograniczenie stosowania mechanizmów automatycznej weryfikacji treści.

Należy przyjąć, że mechanizmy takie będą stosowane przez DUUTO i że według aktualnej wiedzy na ich temat nie zapewniają one w pełni prawidłowego rozpoznawania wszystkich przypadków zgodnego z prawem i niezgodnego z prawem korzystania z utworu. Chodzi zatem o zminimalizowanie ryzyka błędnego zautomatyzowanego uniemożliwiania przez DUUTO dostępu do utworów, blokowania tego dostępu lub usuwania utworów do przypadków, gdy naruszenie praw autorskich nie jest „oczywiste”. Omawiany przepis nie ma odpowiednika w dyrektywie, zostaje jednak wprowadzony do projektu w celu zapewnienia „równowagi interesów” wszystkich zainteresowanych, zgodnie ze wskazówkami zawartymi w wyroku TSUE w sprawie C-401/19. W ust. 2 przewiduje się ponadto, że o każdym przypadku uniemożliwienia dostępu do utworu, zablokowania dostępu lub usunięcia utworu DUUTO ma obowiązek poinformować usługobiorcę.

Zgodnie z projektowanym art. 22d ust. 1 ustawy o prawie autorskim i zgodnie z art. 17 ust. 8 dyrektywy DSM DUUTO będą obowiązani udostępniać uprawnionym, na ich żądanie, informacje na temat stosowanej przez nich praktyki w odniesieniu do ww. współpracy z uprawnionymi oraz informacji na temat wykorzystywania utworów (i przedmiotów praw pokrewnych), co do których uzyskali zgodę uprawnionych na ich publiczne udostępnienie, niezbędnych do określenia wysokości wynagrodzenia należnego uprawnionemu od DUUTO.

Art. 17 ust. 7 dyrektywy nakazuje także stosowanie do omawianej działalności DUUTO (a dokładniej działań usługobiorców polegających na zamieszczaniu w serwisach DUUTO cudzych utworów chronionych) instytucji dozwolonego użytku w zakresie cytowania, krytyki, recenzowania, karykatury, parodii i pastiszu, stanowiąc tym samym przepisy szczególne względem dyrektywy 2001/29/WE, która traktuje te instytucje dozwolonego użytku jako fakultatywne. W ustawie o prawie autorskim zostały one wprowadzone w art. 29 i art. 29¹, mając zastosowanie do wszystkich utworów i przedmiotów praw pokrewnych. Nie ma zatem potrzeby wprowadzania w tym zakresie szczególnej regulacji dotyczącej DUUTO.

Zgodnie z art. 17 ust. 9 dyrektywy projektowany art. 22e ustawy o prawie autorskim (znacznie rozbudowany względem tego, co przewiduje dyrektywa) zobowiązuje DUUTO, aby umożliwili usługobiorcom składanie skarg przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, w przypadku uniemożliwienia dostępu do utworu zamieszczonego przez usługobiorcę, zablokowania dostępu do tego utworu lub jego usunięcia. W celu zapewnienia „równowagi interesów” wszystkich zainteresowanych zgodnie z wyrokiem TSUE, przepis rozszerza w porównaniu z dyrektywą zakres stosowania tego mechanizmu rozwiązywania sporów na wszystkie przypadki działań DUUTO, o których mowa w art. 17 ust. 4 lit. b i c dyrektywy (art.

22b ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o prawie autorskim), tj. uniemożliwienia dostępu do utworu, zablokowania tego dostępu lub usunięcia utworu. Skarga nie będzie podlegać opłacie i będzie rozpatrywana bez zbędnej zwłoki, wyłącznie na podstawie zamieszczonych w niej informacji i załączonych do niej dokumentów oraz informacji i żądań uprawnionego, o których mowa w art. 22b ust. 1 pkt 2 i 3. W przypadku uznania skargi za uzasadnioną DUUTO będzie obowiązany niezwłocznie umożliwić dostęp do utworu, odblokować dostęp lub przywrócić usunięty utwór oraz niezwłocznie poinformować usługobiorcę o pozytywnym rozpatrzeniu skargi. Skargę uważać się będzie za uzasadnioną w szczególności wtedy, gdy zamieszczenie utworu nastąpiło za zgodą uprawnionego lub na podstawie przepisów o dozwolonym użytku. Natomiast w przypadku uznania skargi za nieuzasadnioną DUUTO będzie obowiązany niezwłocznie poinformować o tym usługobiorcę i przedstawić pisemne uzasadnienie faktyczne i prawne. Przepis ust. 5 wyraźnie wskazuje, że uznanie skargi za nieuzasadnioną nie może nastąpić w sposób zautomatyzowany.

Ochronie interesu publicznego (ochrona danych osobowych) służy także, zgodnie z dyrektywą, projektowany art. 22f. Przewiduje on, że działania DUUTO oraz uprawnionych, podejmowane w ramach realizacji ich uprawnień i obowiązków określonych w przepisach art. 22a–22e, nie mogą prowadzić do identyfikacji indywidualnych usługobiorców ani do przetwarzania ich danych osobowych, chyba że odbywa się to zgodnie z przepisami o ochronie danych osobowych, o których mowa w odrębnych przepisach. Zgodnie z projektowanym ust. 2 DUUTO mają obowiązek informować usługobiorców o swoich warunkach korzystania z usług, w tym – co szczególnie istotne – o możliwości korzystania z utworów na podstawie przepisów o dozwolonym użytku.

Ostatni przepis w omawianej części projektowanej ustawy, art. 22g, stanowi implementację art. 17 ust. 8 (zdanie pierwsze) dyrektywy. Zgodnie z dyrektywą stosowanie art. 17 „nie wywołuje skutku w postaci ogólnego obowiązku w zakresie nadzoru”. Ponieważ omawiany przepis dyrektywy posiada swój odpowiednik w art. 8 rozporządzenia Unii Europejskiej Akt o usługach cyfrowych (Digital Services Act – DSA), zastosowana w projekcie redakcja przepisu (brak „ogólnego obowiązku monitorowania”) opiera się na oficjalnym tłumaczeniu tego rozporządzenia.

8. Zapewnienie godziwego wynagrodzenia twórcom i wykonawcom (art. 18–23 dyrektywy DSM)

8.1. Wprowadzenie

Art. 18–23 dyrektywy DSM mają zapewnić dwóm kategoriom uprawnionych – twórcom i wykonawcom – godziwe wynagrodzenie za eksploatację ich utworów i wykonania. Ma to nastąpić przez przyznanie samego prawa do takiego wynagrodzenia w określonych obszarach, jak też przez przepisy ułatwiające uprawnionym egzekwowanie prawa do wynagrodzenia w relacjach z użytkownikami. Szereg przepisów dyrektywy w tym zakresie jest już wdrożonych w polskim prawie, wymagają jednak mniej lub bardziej obszernych modyfikacji w celu dostosowania do wymogów dyrektywy.

8.2. Prawo do „odpowiedniego i proporcjonalnego” wynagrodzenia (art. 18 dyrektywy)

Art. 18 dyrektywy ustanawia zasadę „odpowiedniego i proporcjonalnego” wynagrodzenia w przypadku, gdy twórcy i wykonawcy udzielają licencji lub przenoszą swoje wyłączne prawa do eksploatacji ich utworów lub wykonania. Przywołany przepis jednocześnie przyznaje państwom członkowskim swobodę w zakresie wyboru odpowiednich „mechanizmów” służących realizacji ww. zasady, przy czym mechanizmy te mają „uwzględniać zasadę swobody zawierania umów oraz sprawiedliwą równowagę praw i interesów”.

Mając na uwadze treść art. 18 oraz motywu 73 dyrektywy DSM uznaje się, że zasada „odpowiedniego” i „proporcjonalnego” wynagrodzenia istnieje już w polskim prawie autorskim. Wspomnianą zasadę wyraża art. 43 ustawy o prawie autorskim, który w ust. 1 ustanawia generalne prawo do wynagrodzenia w braku odmiennych uzgodnień stron. Z kolei art. 43 ust. 2 ustanawia mechanizm ustalania wysokości wynagrodzenia w sytuacji, gdy nie zostało ono określone w umowie. Ustalenie wysokości wynagrodzenia w oparciu o wspomniany mechanizm następuje z uwzględnieniem „zakresu udzielonego prawa” oraz „korzyści wynikających z korzystania z utworu”. W doktrynie przyjmuje się, że przy ustalaniu wysokości wynagrodzenia w oparciu o przesłankę „zakresu udzielonego prawa” należy badać takie okoliczności jak rodzaj umowy (umowa przenosząca prawo czy umowa licencyjna), liczba pól eksploatacji, zakres terytorialny, zakres czasowy, rodzaj licencji (wyłączna, niewyłączna, pełna, niepełna), możliwość dalszego przeniesienia prawa, możliwość wypowiedzenia umowy⁴⁸⁾. Z kolei przesłanka „korzyści wynikających z korzystania z utworu” odnosi się do „faktycznego (rzeczywistego) dochodu korzystającego”⁴⁹⁾. Zgodnie z motywem 73 dyrektywy DSM wynagrodzenie twórców i wykonawców powinno być odpowiednie i

⁴⁸⁾ tak: J. Kępiński, komentarz do art. 43 ustawy o prawie autorskim [w:] Ustawy Autorskie. Komentarze, Tom I, red. R. Markiewicz, s. 1148, także: A. Michalak, komentarz do art. 43 ustawy o prawie autorskim [w:] Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, red. A. Michalak, Legalis 2019.

⁴⁹⁾ A. Michalak, [w:] Ustawa..., Legalis 2019), czy też korzyści ekonomicznych, zarówno już osiągniętych, jak i przyszłych i hipotetycznych (J. Kępiński [w:] Ustawy Autorskie..., s. 1149.

proporcjonalne do faktycznej lub potencjalnej wartości majątkowej praw udzielonych w ramach licencji lub praw przeniesionych, biorąc pod uwagę wkład twórcy lub wykonawcy w całość utworu lub wykonania oraz wszystkie inne okoliczności sprawy, takie jak praktyki rynkowe lub faktyczna eksploatacja utworu. Mając na uwadze treść przywołanego motywu, należy przyjąć, że obowiązujące obecnie przesłanki ustalania wynagrodzenia, tj. „zakres udzielonego prawa” oraz „korzyści wynikające z korzystania z utworu”, odpowiadają przesłankom określonym w art. 18 dyrektywy DSM. Ustawowe przesłanki uwzględniają bowiem zarówno faktyczną, jak i potencjalną wartość majątkową praw udzielonych w ramach licencji lub praw przeniesionych (przesłanka „korzyści wynikające z korzystania z utworu”), a ponadto wkład twórcy lub wykonawcy w całość utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną oraz wszystkie inne okoliczności sprawy, takie jak praktyki rynkowe lub faktyczna eksploatacja utworu (przesłanka „zakresu udzielonego prawa”).

Zagwarantowaniu twórcom utworu audiowizualnego i artystom wykonawcom prawa do „godziwego wynagrodzenia” służy ponadto art. 70 ustawy o prawie autorskim. Przepis ten ustanawia jeden z najbardziej istotnych mechanizmów w polskim prawie autorskim, gwarantujących twórcom i wykonawcom „godziwe wynagrodzenie”, aczkolwiek jedynie w przypadku określonej eksploatacji utworu audiowizualnego. Przewiduje niezbywalne i wykonywane za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania prawo twórców i wykonawców do dodatkowego wynagrodzenia za eksploatację utworu audiowizualnego na określonych polach eksploatacji (nadawanie, wyświetlanie w kinach, najem itd.). Środowiska filmowe od dawna wskazują, że regulacja ta nie jest dostosowana do aktualnych uwarunkowań rynkowych, bowiem nie uwzględnia najszybciej rozwijającego się obecnie sektora VOD/streamingu. W ramach implementacji omawianego art. 18 dyrektywy przewiduje się zatem uzupełnienie treści art. 70 ust. 2¹ ustawy o prawie autorskim przez dodanie nowego pkt 5, który będzie obejmował „stosowne” wynagrodzenie z tytułu publicznego udostępniania utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym. W ten sposób istniejąca regulacja art. 70 zostanie uzupełniona o bardzo istotne i zyskujące wciąż na znaczeniu pole eksploatacji.

Także środowiska reprezentujące artystów wykonawców utworów muzycznych i słowno-muzycznych zwróciły uwagę w konsultacjach publicznych na potrzebę wprowadzenia zmian w przepisach dotyczących wynagradzania tych artystów. Podkreślono, że w ostatnich latach upowszechniło się korzystanie z artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych w Internecie, za pośrednictwem serwisów udostępniających utwory w miejscu i

czasie przez siebie wybranym (online). W związku z tym za konieczne uznano wprowadzenie regulacji wzorowanej na art. 70 ustawy o prawie autorskim, gwarantującej artystom wykonawcom utworów muzycznych i słowno-muzycznych udział w przychodach z korzystania z ich wykonań w Internecie. Projektodawca uznał te postulaty za zasadne. Projektowany art. 86a ustawy o prawie autorskim ma zapewnić artystom wykonawcom utworów muzycznych i słowno-muzycznych prawo do stosownego wynagrodzenia z tytułu publicznego udostępniania utrwalenia artystycznego wykonania w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym.

Wynagrodzenie to nie będzie jednak wypłacane za obowiązkowym pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania. Uprawniony będzie zatem mógł wykonywać prawo do tego wynagrodzenia na ogólnych zasadach prawa autorskiego, tj. wykonywać je samodzielnie bądź też, jeżeli sam tak zdecyduje, powierzyć jego wykonywanie właściwej organizacji zbiorowego zarządzania bądź innemu podmiotowi (np. niezależnemu podmiotowi zarządzającemu). Wybór sposobu rozliczania będzie zatem należał do uprawnionego.

Prawo do wynagrodzenia, wynikające zarówno z art. 70 ust. 2¹, jak i z art. 86a, będzie prawem niezbywalnym, nieprzekazywalnym i niepodlegającym egzekucji (nastąpi stosowna zmiana art. 18 ust. 3 ustawy o prawie autorskim).

8.3. Obowiązek informacyjny (wymóg przejrzystości, art. 19 dyrektywy DSM)

Prawodawca unijny uznał, że ze względu na słabszą pozycję negocjacyjną twórców i artystów wykonawców przenoszących swoje prawa lub udzielających licencji, konieczne jest zapewnienie im możliwości stałej oceny wartości majątkowej tych praw w odniesieniu do otrzymanego przez nich wynagrodzenia. W obecnej sytuacji prawnej twórcy oraz artyści wykonawcy stykają się z brakiem transparentności w tym zakresie. Prawodawca unijny założył, że ocena wartości majątkowej praw może być przydatna nie tylko w sytuacjach, w których na podstawie zawartej umowy wynagrodzenie twórcy jest uzależnione od wysokości wpływów z korzystania z utworu – w tym zakresie prawo do informacji gwarantuje już aktualne brzmienie art. 47 ustawy o prawie autorskim – ale również dla oceny, czy uzgodnione w umowie wynagrodzenie nie okazało się niewspółmiernie niskie w porównaniu do tych przychodów. W związku z tą potrzebą uznano, że konieczne jest wprowadzenie przepisów zobowiązujących kontrahentów twórców i wykonawców (oraz następców prawnych tych kontrahentów w przypadku sukcesji generalnej skutkującej przejściem ogółu praw i obowiązków z umowy) do regularnego przekazywania twórcom i wykonawcom aktualnych, istotnych oraz wyczerpujących informacji na temat sposobów eksploatacji ich utworów

i wykonań, przychodów z tej eksploatacji oraz należnego wynagrodzenia. W związku z powyższym prawidłowe wdrożenie dyrektywy wymaga wprowadzenia do prawa krajowego nowego obowiązku informacyjnego, niezależnego od sposobu określenia wysokości wynagrodzenia w umowie zawartej przez twórcę lub wykonawcę.

Aktualnie obowiązująca regulacja dotycząca obowiązku informacyjnego, zawarta w art. 47 ustawy o prawie autorskim, nie będzie miała zastosowania w zakresie, w którym będzie stosowany projektowany art. 47a. Natomiast z przewidzianego w art. 47 uprawnienia dotyczącego dostępu do dokumentacji twórca będzie mógł skorzystać niezależnie od tego, czy w danych okolicznościach znajdzie zastosowanie projektowany nowy obowiązek informacyjny.

Art. 19 dyrektywy DSM nakazuje zapewnić twórcom oraz wykonawcom uprawnienie do otrzymywania informacji „na temat eksploatacji swoich utworów” (w szczególności w zakresie „sposobów eksploatacji, wszystkich uzyskanych przychodów i należnego wynagrodzenia”) od podmiotów „którym udzielili licencji lub na które przenieśli swoje prawa lub ich następców prawnych”. Celem tego przepisu, zgodnie z motywami 74 i 75 dyrektywy, jest umożliwienie „stałej oceny wartości majątkowej” praw autorskich i praw do artystycznych wykonań. Przekazywane informacje powinny być „aktualne, istotne i wyczerpujące” z punktu widzenia wskazanego wyżej celu, przy uwzględnieniu „specyfiki każdego sektora”. Przedmiot przekazywanej informacji określono więc w projektowanym art. 47a ust. 1 z uwzględnieniem brzmienia art. 19 ust. 1 dyrektywy („informacja o przychodach z korzystania ze swojego utworu oraz o wynagrodzeniu należnym w związku z tym korzystaniem, odrębnie dla każdego ze sposobów korzystania”). Przepis ten ma zastosowanie zarówno do kontrahentów twórców i artystów wykonawców, jak i do ich następców prawnych, pod tytułem generalnym, w przypadkach gdy przepisy powszechnie obowiązującego prawa przewidują przejście *ex lege* wszystkich praw i obowiązków z umów (np. przekształcenia spółek).

Aktualność informacji ma pozwalać na „dostęp do najnowszych danych” (motyw 75 dyrektywy) przy uwzględnieniu specyfiki danego sektora. Natomiast zgodnie z treścią art. 19 ust. 1 dyrektywy DSM, twórcy i wykonawcy mają otrzymywać informacje regularnie, co najmniej raz w roku. W tym zakresie regulacja unijna zostaje wdrożona do polskiego porządku prawnego w projektowanym art. 47a ust. 2 ustawy o prawie autorskim, zgodnie z którym informacja jest przekazywana „z regularnością odpowiednią do rodzaju działalności, w ramach której utwór jest wykorzystywany, nie rzadziej niż raz w roku i nie częściej niż raz na kwartał”. Wydaje się, że specyfika żadnego rodzaju korzystania z utworów nie wymusza przekazywania

tej informacji częściej niż raz na kwartał, a rozwiązanie to sprzyja zapewnieniu proporcjonalności nakładanego obowiązku.

Zgodnie z treścią art. 19 ust. 2 dyrektywy DSM, w przypadku gdy kontrahent twórcy lub wykonawcy nie posiada wszystkich niezbędnych informacji, ponieważ udzielił następnie licencji, twórca może wnioskować o przekazanie dalszych informacji przez licencjobiorcę kontrahenta twórcy⁵⁰). W analogicznej sytuacji do tych licencjobiorców znajdują się również podmioty, które nabyły prawa od kontrahentów twórców. W celu implementacji tego przepisu w projektowanym art. 47a ust. 3 ustawy o prawie autorskim przewidziano, że w przypadku udzielenia licencji lub przeniesienia praw przez jednego z zobowiązanych wskazanych w projektowanym ust. 1, i w związku z tym nieposiadania pełnej przedmiotowej informacji, konieczne jest poinformowanie o tym fakcie twórcy i przekazanie mu, na jego żądanie, informacji identyfikującej licencjobiorcę lub dalszego nabywcę praw. W takim przypadku, na żądanie twórcy, brakującą informację przekazuje osoba, której kontrahent twórcy udzielił licencji lub na którą przeniósł prawa.

W projektowanym art. 47a ust. 4 ustawy o prawie autorskim przewidziano, w zgodzie z treścią fakultatywnego art. 19 ust. 4 dyrektywy, całkowite wyłączenie stosowania projektowanego obowiązku informacyjnego w sytuacji, gdy wkład twórczy nie jest znaczący w stosunku do wykorzystywanej całości. Sytuacja taka może wystąpić na przykład w przypadku eksploatacji utworów zbiorowych albo zbiorów składających się z licznych utworów. W związku z powyższym w odniesieniu do utworów zbiorowych, zbiorów utworów oraz utworów współautorskich przewidziano domniemanie, że wkład twórczy nie jest znaczący. W przypadku utworu audiowizualnego domniemanie to nie będzie jednak dotyczyć osób wskazanych wprost w art. 69 ustawy o prawie autorskim jako współtwórcy utworu audiowizualnego, tj. reżysera, operatora obrazu, twórcy adaptacji utworu literackiego, twórcy stworzonych dla utworu audiowizualnego utworów muzycznych lub słowno-muzycznych oraz twórcy scenariusza. Wyjątek ten nie będzie miał ponadto w ogóle zastosowania, jeżeli twórca wykaże niezbędność informacji dla wykonania prawa, o którym mowa w art. 44 tej ustawy.

Natomiast projektowany art. 47a ust. 5 ustawy o prawie autorskim, przy uwzględnieniu treści art. 19 ust. 3 dyrektywy DSM, przewiduje możliwość ograniczenia wykonania obowiązku informacyjnego do informacji o łącznych przychodach z korzystania z utworu i łącznym

⁵⁰) Prawodawca unijny posłużył się pojęciem *sublicencjobiorców*, niemniej jednak należy uznać ze względu na całość brzmienia tego przepisu, że obejmuje on również sytuacje, w których zobowiązany jest pierwszym licencjobiorcą, ale nie jest kontrahentem twórcy (licencja została mu udzielona przez osobę, na którą twórca przeniósł prawa).

wynagrodzeniu należnym za to korzystanie (tj. bez wyodrębniania poszczególnych pól eksploatacji) w uzasadnionych sytuacjach, w których koszty lub obciążenie administracyjne związane z realizacją obowiązku, o którym mowa w art. 47a ust. 1 lub ust. 3 ustawy o prawie autorskim, okazałyby się nadmiernie uciążliwe w stosunku do przychodów z korzystania z utworu.

W projektowanym art. 47a ust. 6 ustawy o prawie autorskim przewidziano ponadto, że nowy obowiązek informacyjny nie będzie miał zastosowania do eksploatacji dokonywanej na podstawie umowy o korzystanie z utworów zawartej z organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi albo z niezależnym podmiotem zarządzającym w rozumieniu ustawy o zbiorowym zarządzaniu. Przyjęte brzmienie projektowanego przepisu przesądza, że zobowiązanym ze względu na projektowany obowiązek informacyjny nie jest ani organizacja zbiorowego zarządzania, ani użytkownik który zawarł z nią umowę. W pkt 2 przesądzono natomiast, zgodnie z treścią motywu 74 dyrektywy DSM, że obowiązek informacyjny nie ma zastosowania w przypadku eksploatacji utworu na podstawie nieodpłatnej tzw. otwartej licencji udzielonej przez twórcę⁵¹⁾. Ponadto, w związku z uwagami zgłoszonymi w trakcie konsultacji publicznych, postanowiono przesądzić wprost o niestosowaniu obowiązku transparentności do aktów korzystania z utworów na podstawie art. 12 ustawy o prawie autorskim. Należy jednak podkreślić, że korzystanie z utworów pracowniczych nie byłoby objęte projektowaną regulacją również bez wyłączenia wprost w projektowanym przepisie ze względu na fakt, iż przejście praw autorskich na pracodawcę następuje *ex lege*, nie ma więc miejsca przeniesienie praw przez twórcę ani artystę wykonawcę.

W przypadku ograniczeń obowiązku informacyjnego ustanowionych w projektowanym art. 47a ust. 4 i 5 ustawy o prawie autorskim nie wydaje się zasadne wskazywanie na poziomie ustawowym konkretnych przypadków, w których należy przyjąć, że występują okoliczności wskazane w tych przepisach. Należy zgodzić się z wyrażonymi we wstępnych konsultacjach publicznych dyrektywy obawami, że rozwiązanie takie nie byłoby wystarczająco elastyczne, a w wielu przypadkach stosowna ocena powinna być dokonywana indywidualnie w okolicznościach konkretnej sprawy.

8.4. Klauzula „bestsellerowa” (art. 20 dyrektywy DSM)

⁵¹⁾ Za dopuszczalnością upoważnienia do bezpłatnego korzystania z utworu w drodze jednostronnej czynności prawnej opowiedział się w polskiej doktrynie m.in. prof. R. Markiewicz w: R. Markiewicz, *Ilustrowane prawo autorskie*, Wolters Kluwer 2018, s. 453.

Art. 20 dyrektywy nakazuje państwom członkowskim wprowadzenie mechanizmów, w oparciu o które twórcy i wykonawcy będą mogli żądać od swoich kontrahentów i ich następców prawnych „odpowiedniego i godziwego” wynagrodzenia, jeżeli to pierwotnie uzgodnione okaże się niewspółmiernie niskie w porównaniu do wszystkich późniejszych przychodów uzyskiwanych z eksploatacji utworu lub wykonania. W motywach dyrektywy zwraca się uwagę, że niektóre umowy o eksploatację praw są zawierane na długie okresy i oferują niewiele możliwości ich renegotjowania w przypadku, gdy wartość majątkowa eksploatowanych praw okazuje się być znacznie wyższa niż wartość szacowana pierwotnie. W odpowiedzi na to zjawisko dyrektywa nakazuje wprowadzić odpowiedni mechanizm podwyższenia wynagrodzenia (motyw 78 dyrektywy).

Omawiany mechanizm, określany jako tzw. klauzula bestsellerowa, istnieje już w polskim porządku prawnym. Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 44 ustawy o prawie autorskim w razie rażącej dysproporcji między wynagrodzeniem twórcy a korzyściami nabywcy autorskich praw majątkowych lub licencjobiorcy twórcy może żądać stosownego podwyższenia wynagrodzenia przez sąd.

Dodatkowo dyrektywa wyłącza w art. 20 ust. 2 stosowanie klauzuli bestsellerowej w odniesieniu do umów zawieranych przez podmioty, o których mowa w art. 3 lit. a i b dyrektywy 2014/26/UE, tj. odpowiednio organizacje zbiorowego zarządzania i niezależne podmioty zarządzające. Dyrektywa daje zatem pierwszeństwo umowom zbiorowym⁵²⁾. Z uwagi na powyższe konieczne jest dodanie w art. 44 ustawy o prawie autorskim przepisu ust. 2, który wyłączy stosowanie omawianej klauzuli w odniesieniu do umów zawieranych przez te podmioty.

8.5. Alternatywna procedura rozstrzygania sporów (art. 21 dyrektywy DSM)

Art. 21 dyrektywy DSM nakłada na państwa członkowskie obowiązek wprowadzenia mechanizmu rozstrzygania sporów dotyczących wymogu przejrzystości (art. 19 dyrektywy) oraz klauzuli bestsellerowej (art. 20 dyrektywy) w drodze dobrowolnej, alternatywnej procedury rozstrzygania sporów. W motywie 79 dyrektywy wskazano, że spełnienie omawianego obowiązku przez państwa członkowskie może polegać na utworzeniu nowego organu bądź na wykorzystaniu istniejącego organu lub mechanizmu spełniającego warunki określone w dyrektywie.

⁵²⁾ R. Markiewicz, Prawo Autorskie na Jednolitym Rynku Cyfrowym, Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790, s. 334.

W projektowanej ustawie nie przewiduje się utworzenia żadnego nowego organu mediacyjnego. Nastąpi zatem wykorzystanie istniejącego już w polskim porządku prawnym mechanizmu mediacji sądowej uregulowanego w art. 183¹–183¹⁵ Kodeksu postępowania cywilnego. Mechanizm ten w wystarczającym stopniu spełnia kryteria określone w art. 21 dyrektywy.

8.6. Prawo „odwołania” licencji lub przeniesienia prawa (art. 22 dyrektywy DSM)

Dyrektywa DSM w art. 22 nakłada na państwa członkowskie obowiązek wprowadzenia rozwiązań pozwalających twórcom i wykonawcom, którzy udzielili licencji lub przenieśli swoje prawa „na zasadzie wyłączności”, na „odwołanie” w całości lub w części takiej licencji lub przeniesienia praw, jeżeli utwór ten lub inny przedmiot objęty ochroną nie jest eksploatowany. Prawodawca unijny zwraca uwagę, że twórcy i wykonawcy, którzy udzielili licencji lub przenieśli swoje prawa, mają prawo spodziewać się, że ich utwór lub wykonanie będą eksploatowane. Zdarza się jednak, że utwory lub wykonania, na które udzielono licencji lub w przypadku których przeniesiono prawa, nie są w ogóle eksploatowane. Jeżeli prawa te przeniesiono na zasadzie wyłączności, twórcy i wykonawcy nie mogą zwrócić się do innego partnera o eksploatowanie ich utworów lub wykonania. W takim przypadku, po upływie rozsądnego okresu, twórcy i wykonawcy powinni mieć prawo skorzystania z mechanizmu „odwołania”, który pozwoli im dokonać przeniesienia praw na inną osobę lub udzielić jej licencji (motyw 80 dyrektywy).

W polskim porządku prawnym omawiana instytucja posiada swój odpowiednik w art. 57 ustawy o prawie autorskim – w formie uprawnienia twórcy do odstąpienia od umowy albo jej wypowiedzenia. Jednakże dla pełnej implementacji art. 22 dyrektywy konieczne jest wprowadzenie określonych zmian.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że art. 22 dyrektywy DSM uprawnienie do „odwołania” (oznaczającego w polskiej ustawie uprawnienie do odstąpienia albo wypowiedzenia umowy) przewiduje wyłącznie w przypadkach, w których doszło do przeniesienia majątkowych praw autorskich albo udzielono licencji wyłącznej. Art. 57 ustawy o prawie autorskim w obecnym brzmieniu pozwala na wypowiedzenie lub odstąpienie od umowy w przypadkach przeniesienia majątkowych praw autorskich oraz udzielenia licencji, przy czym nie ma znaczenia, czy jest to licencja wyłączna czy niewyłączna. Nastąpi zatem stosowne ograniczenie zastosowania art. 57 ustawy o prawie autorskim do sytuacji, w których doszło do przeniesienia majątkowych praw autorskich albo udzielenia licencji wyłącznej.

W umowie przenoszącej majątkowe prawo autorskie lub udzielającej licencji wyłącznej strony będą mogły dostosować termin na skorzystanie z prawa do odstąpienia od umowy bądź jej wypowiedzenia do praktyk istniejących w poszczególnych branżach. Takie rozwiązanie jest zgodne z art. 22 ust. 2 lit. a dyrektywy, który wskazuje, że „szczegółowe przepisy dotyczące mechanizmu odwołania (...), mogą być wprowadzone w prawie krajowym, biorąc pod uwagę specyfikę poszczególnych sektorów i poszczególnych rodzajów utworów i wykonawców”.

Z drugiej strony, mając na uwadze ochronę interesów twórców i wykonawców, którzy zwykle są słabszą stroną umowy, wprowadza się bezwzględne prawo do odstąpienia od umowy lub jej wypowiedzenia w przypadku, gdy utwór bądź artystyczne wykonanie nie zostało rozpowszechnione w terminie 10, a w przypadku utworów architektonicznych, architektoniczno-urbanistycznych lub urbanistycznych 20 lat od dnia przeniesienia prawa lub udzielenia licencji wyłącznej.

Skorzystanie z prawa odstąpienia od umowy lub jej wypowiedzenia będzie uzależnione od wyznaczenia nabywcy lub licencjobiorcy dodatkowego terminu na przystąpienie do rozpowszechniania utworu. Termin ten nie może być jednak krótszy niż 6 miesięcy, co ma umożliwić nabywcy lub licencjobiorcy podjęcie odpowiednich kroków zmierzających do rozpowszechnienia utworu. Dopiero upływ dodatkowego terminu pozwoli twórcy bądź wykonawcy na skuteczne odstąpienie od umowy bądź jej wypowiedzenie.

Przewiduje się również wprowadzenie rozwiązania alternatywnego, zgodnie z którym twórca lub wykonawca, który udzielił licencji wyłącznej, może, zamiast wypowiedzenia umowy kontrahentowi, udzielić licencji innym osobom. W tej sytuacji licencja, która została udzielona jako wyłączna, przekształci się w licencję niewyłączną. Rozwiązanie to stanowi odpowiedź na zawartą w art. 22 ust. 2 *in fine* dyrektywy DSM możliwość wprowadzenia przepisów przewidujących, że twórcy lub wykonawcy mogą podjąć decyzję o „zakończeniu wyłączności umowy” zamiast odwołania licencji lub przeniesienia prawa. Takie rozwiązanie będzie korzystne zarówno dla uprawnionych, którzy będą mieć możliwość uzyskania wynagrodzenia z tytułu udzielenia licencji innym osobom, jak i dla odbiorców, którzy uzyskają do tych utworów i wykonawców szerszy dostęp.

Czyniąc zadość wymogowi określonemu w art. 22 ust. 4 dyrektywy, zgodnie z którym prawo do odwołania nie przysługuje twórcy i artyście wykonawcy, jeżeli brak eksploatacji utworu lub artystycznego wykonania wynika w przeważającej mierze z okoliczności, co do których można w sposób uzasadniony oczekiwać, że twórca lub wykonawca może im zaradzić, dodaje się do ustawy o prawie autorskim odpowiedni przepis. Zgodnie zatem z projektowanym art. 57 ust. 4

ustawy o prawie autorskim przepisów o odstąpieniu od umowy oraz o jej wypowiedzeniu nie stosuje się, jeżeli brak rozpowszechnienia utworu wynika z okoliczności w przeważającej mierze zależnych od twórcy lub artysty wykonawcy. Z uwagi na fakt, że projektodawca zdecydował się na wprowadzenie fakultatywnego mechanizmu, zgodnie z którym twórca i artysta wykonawca, którzy udzielili licencji wyłącznej, mogą zamiast wypowiedzenia umowy udzielić licencji innym osobom, konsekwentnie wyłącza się to uprawnienie w sytuacji, gdy brak rozpowszechnienia utworu wynika z okoliczności „w przeważającej mierze” zależnych od twórcy lub artysty wykonawcy.

Kolejne *novum* w stosunku do obecnej regulacji stanowi wyłączenie określonych kategorii utworów z mechanizmu odstąpienia bądź wypowiedzenia umowy. Takie rozwiązanie dopuszcza art. 22 ust. 2 lit. b dyrektywy DSM. Korzystając z tej możliwości projektodawca zdecydował o wyłączeniu prawa do odwołania lub wypowiedzenia w stosunku do współtwórców, których wkłady pracy twórczej nie mają samodzielnego znaczenia. Pozostawienie wspomnianym podmiotom prawa do odstąpienia bądź wypowiedzenia umowy mogłoby opóźniać, a nawet uniemożliwiać korzystanie z utworu współautorskiego jako całości, mimo że wkłady te nie mają samodzielnego znaczenia gospodarczego.

Wprowadzenie art. 57 ustawy o prawie autorskim w proponowanym brzmieniu stanowi także uzasadnienie dla usunięcia obecnego przepisu art. 72 tej ustawy. Projektowany przepis art. 57 ust. 3 uprawnia bowiem twórcę, który udzielił licencji wyłącznej, do udzielania licencji innym osobom, jeżeli licencjobiorca wyłączny nie przystąpi do rozpowszechniania utworu w dodatkowym terminie. Artykuł 57 ustawy o prawie autorskim w proponowanym brzmieniu realizuje zatem cel, dla którego wprowadzony został przepis szczególny w postaci art. 72 tej ustawy, tzn. umożliwia twórcy eksploatację jego utworu poza utworem audiowizualnym, w którym utwór ten miał być pierwotnie eksploatowany.

8.7. Przepisy wspólne – bezskuteczność odmiennych postanowień umownych i wyłączenia w stosunku do programów komputerowych (art. 23 dyrektywy DSM)

Zgodnie z art. 23 ust. 1 dyrektywy DSM wszelkie postanowienia umowne, które „uniemożliwiają przestrzeganie” art. 19–21 dyrektywy, mają być bezskuteczne w odniesieniu do twórców i wykonawców. Przepis ten nie wymaga implementacji do polskiego prawa przez wprowadzenie odrębnego przepisu. Przepisy wdrażające art. 19 i 20 dyrektywy, tj. art. 44 ustawy o prawie autorskim (klauzula bestsellerowa) i projektowany art. 47a tej ustawy (wymóg przejrzystości), mają charakter bezwzględnie obowiązujący i nie mogą być omijane w drodze odmiennych porozumień stron. Natomiast przewidziany w art. 21 dyrektywy DSM mechanizm

„dobrowolnej, alternatywnej procedury rozstrzygania sporów” ze swej istoty wymaga zgody obydwu stron.

Art. 23 ust. 2 dyrektywy DSM wyłącza stosowanie do programów komputerowych regulacji dotyczących zasad ustalania wynagrodzenia autorskiego w przypadku, gdy kwestie te nie zostały rozstrzygnięte w umowie łączącej twórcę z nabywcą lub licencjobiorcą, obowiązku informacyjnego, prawa do podwyższania wynagrodzenia, a ponadto uprawnienia twórcy do odstąpienia od umowy w przypadku, gdy w określonym terminie nabywca bądź licencjobiorca nie przystąpią do eksploataowania utworu. Z uwagi na powyższe zachodzi konieczność zmiany art. 77 ustawy o prawie autorskim przez dodanie zawartego w przywołanym przepisie wyliczenia odpowiednich przepisów regulujących ww. kwestie, tj. art. 43, art. 44, art. 47a i art. 57 ustawy o prawie autorskim. Ponadto z uwagi na fakt, że art. 4 ust. 1 dyrektywy nie przewiduje wyjątku od art. 4 ust. 1 lit. a i b dyrektywy 2009/24/WE w odniesieniu do eksploracji tekstów i danych dla celów badawczych, konieczne jest rozszerzenie katalogu zawartego w art. 77 o treść art. 26², który reguluje tę postać dozwolonego użytku.

9. Zmiany w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych (art. 3–5 i art. 8 dyrektywy DSM)

Przepisy art. 3 i 4 dyrektywy DSM przesądzają, że wyjątek w zakresie dozwolonego użytku dotyczy również praw określonych w art. 5 lit. a i art. 7 ust. 1 dyrektywy 96/9/WE, tj. praw *sui generis* do baz danych – zarówno wykazujących cechy utworu, jak i nieprzejawiających tych cech. W związku z tym w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych zostaną wprowadzone odpowiednie przepisy regulujące dozwolony użytek baz danych objętych tą ustawą (baz danych *sui generis*).

Art. 3 dyrektywy wprowadza nowy przypadek dozwolonego użytku w postaci „eksploracji tekstów i danych na potrzeby badań naukowych” adresowany do „organizacji badawczych” oraz „instytucji dziedzictwa kulturowego” (zob. pkt 1.2 uzasadnienia). W związku z tym przewiduje się dodanie w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych nowego przepisu art. 8b stanowiącego, że instytucje dziedzictwa kulturowego, a także podmioty, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, mogą zwielokrotniać bazy danych w celu eksploracji tekstów i danych do celów badań naukowych, jeżeli czynności te nie są dokonywane w celu osiągnięcia bezpośredniej lub pośredniej korzyści majątkowej. Tak zwielokrotnione bazy danych mogą być przechowywane do celów badań naukowych, w tym weryfikacji wyników tych badań, a ich przechowywanie odbywa się z zachowaniem poziomu bezpieczeństwa zapewniającego dostęp

do nich wyłącznie upoważnionym osobom, z uwzględnieniem procedur uwierzytelniających. Uprawniony, w celu zapewnienia bezpieczeństwa i integralności sieci i baz danych, w których utwory są przechowywane, może stosować wyłącznie środki niezbędne do osiągnięcia tego celu.”.

Art. 4 dyrektywy DSM przewiduje dozwolony użytek na potrzeby eksploracji tekstów i danych, który nie jest ograniczony podmiotowo i również ma zastosowanie do baz danych *sui generis*. Z tej postaci dozwolonego użytku będzie zatem mógł korzystać każdy, ale pod warunkiem, że uprawniony nie uczynił odmiennego zastrzeżenia (zob. pkt 1.3 uzasadnienia). Proponuje się zatem dodanie w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych przepisu art. 8a, zgodnie z którym wolno zwielokrotniać rozpowszechnione bazy danych w celu eksploracji tekstów i danych, chyba że uprawniony zastrzegł inaczej. Powyższe zastrzeżenie powinno być wyraźne i odpowiednie do sposobu udostępniania baz danych, a w przypadku baz danych publicznie udostępnionych w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym, zastrzeżenie następuje w formacie przeznaczonym do odczytu maszynowego w rozumieniu art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego wraz z metadanymi.

Wprowadzenie powyższych przepisów będzie wymagało zdefiniowania pojęcia „eksploracja tekstów i danych”, co nastąpi przez odesłanie do definicji zawartej w projektowanym art. 6 ust. 1 pkt 22 ustawy o prawie autorskim.

Natomiast art. 5 dyrektywy DSM należy uznać za częściowo wdrożony przez przepis art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych, który zawiera już uregulowanie wprowadzające dozwolony użytek w zakresie korzystania z baz danych w charakterze ilustracji, w celach dydaktycznych lub badawczych. Natomiast dla pełnego wdrożenia tego przepisu dodane zostaną w art. 8 przepisy ust. 1a i 1b. W ust. 1a zostanie wskazane wprost, że korzystanie z baz danych w ramach dozwolonego użytku będzie odbywać się na odpowiedzialność instytucji oświatowych i podmiotów, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, na ich terenie lub w innym miejscu, lub za pośrednictwem bezpiecznego środowiska elektronicznego dostępnego, dzięki zastosowaniu procedur uwierzytelniających, tylko dla uczących się i nauczających lub prowadzących działalność naukową w danej instytucji lub podmiocie. Nastąpi też wprowadzenie zasady państwa pochodzenia, o której mowa w art. 5 ust. 3 dyrektywy DSM, wskazując, że korzystanie z bazy danych w charakterze ilustracji w celach dydaktycznych, za pośrednictwem bezpiecznego środowiska elektronicznego, w sposób

określony w ust. 1a, odbywa się w państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w którym beneficjent ma swoją siedzibę. Opisane wyżej zmiany pozwolą na pełną implementację art. 5 dyrektywy, w szczególności dzięki powtórzeniu w projektowanym przepisie wszystkich wskazanych w dyrektywie warunków legalności korzystania z baz danych w oparciu o dozwolony użytek dla celów dydaktycznych. Na potrzeby stosowania przepisów ust. 1a i 1b zostanie wprowadzona do słowniczka (dodany przepis pkt 6 w art. 2 ust. 1) definicja instytucji oświatowej odsyłająca do definicji zawartej w ustawie o prawie autorskim.

Art. 6 dyrektywy przewiduje dla „instytucji dziedzictwa kulturowego” prawo wykonywania kopii baz danych, które znajdują się na stałe w ich zbiorach, w celu zachowania tych zbiorów i „w zakresie potrzebnym do tego zachowania” (zob. pkt 1.5 uzasadnienia). Proponuje się więc dodanie w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych przepisu art. 8c, zgodnie z którym instytucje dziedzictwa kulturowego mogą zwielokrotniać bazy danych znajdujące się na stałe we własnych zbiorach, niezależnie od formatu lub nośnika, w celu uzupełnienia, zachowania lub ochrony tych zbiorów.

W projektowanym art. 8d, w ślad za art. 8 ust. 2 dyrektywy DSM, przewidziano nową postać dozwolonego użytku na rzecz instytucji dziedzictwa kulturowego posiadających na stałe w swoich zbiorach bazy danych niedostępne w handlu, w rozumieniu art. 8 ust. 5 dyrektywy. Obejmuje on zwielokrotnianie baz danych uznanych za niedostępne w handlu oraz ich rozpowszechnianie na stronach internetowych, które nie są prowadzone w celach zarobkowych. W zakresie nieuregulowanym w tym przepisie nastąpi odesłanie do odpowiedniego stosowania przepisów oddziału 6 i 6b ustawy o prawie autorskim.

10. Przepisy przejściowe (art. 26–27 dyrektywy DSM)

Zgodnie z art. 26 ust. 1 i 2 dyrektywy ma ona zastosowanie do „wszystkich utworów i innych przedmiotów objętych ochroną, które są chronione na podstawie przepisów prawa krajowego z dziedziny prawa autorskiego w dniu 7 czerwca 2021 r. lub po tej dacie”, ale „bez uszczerbku dla umów zawartych i praw uzyskanych przed dniem 7 czerwca 2021 r.”. Należy uznać, że przepisy te nie wymagają implementacji w drodze odrębnego przepisu, gdyż wynikają z ogólnych zasad działania nowych przepisów z obszaru prawa cywilnego. Ponieważ projektowana ustawa wejdzie w życie po dniu 7 czerwca 2021 r. znajdzie zastosowanie do „wszystkich utworów i innych przedmiotów objętych ochroną, które są chronione na podstawie

przepisów prawa krajowego z dziedziny prawa autorskiego” w dniu jej wejścia w życie, ale „bez uszczerbku dla umów zawartych i praw uzyskanych” przed tym dniem.

W związku z wprowadzeniem nowego przepisu art. 86a, gwarantującego artystom wykonawcom uprawnienie do stosownego wynagrodzenia z tytułu udostępniania online utrwalenia artystycznego wykonania, wprowadzone zostało 6-miesięczne *vacatio legis* w celu umożliwienia przygotowania się przez adresatów tego przepisu do realizacji jego postanowień (przygotowanie stosownej oferty, weryfikacja dotychczasowych umów, przygotowanie organizacyjne, etc.).

III. Zmiana w ustawie o prawie autorskim niezwiązana z wdrażaniem dyrektyw

Nowelizacja art. 66 ust. 1 ustawy o prawie autorskim

Znowelizowany zostanie art. 66 ust. 1 – zgodnie z dezyderatem nr 86 Komisji do Spraw Petycji z dnia 4 marca 2021 r. Przepis ten w obecnym brzmieniu nie uwzględnia faktu, że licencjodawcą może być także osoba fizyczna, która nie ma siedziby, a miejsce zamieszkania. Dlatego ust. 1 otrzyma brzmienie: „1. Umowa licencyjna uprawnia do korzystania z utworu w okresie pięciu lat na terytorium państwa, w którym licencjodawca ma swoją siedzibę albo miejsce zamieszkania, chyba że w umowie postanowiono inaczej.” – jest to zmiana o charakterze porządkującym i doprecyzującym.

IV. Informacje końcowe

Projekt jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Projekt nie wymaga przedstawiania organom i instytucjom Unii Europejskiej w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia. W szczególności, zgodnie z art. 2 ust. 1 decyzji Rady 98/415/WE z dnia 29 czerwca 1998 r. w sprawie konsultacji Europejskiego Banku Centralnego udzielanych władzom krajowym w sprawie projektów przepisów prawnych (Dz. Urz. WE L 189 z 03.07.1998, str. 42; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne rozdz. 1, t. 1, str. 446), projekt ustawy nie wymaga zasięgnięcia opinii Europejskiego Banku Centralnego, ponieważ nie wpływa na stabilność instytucji finansowych i rynków.

Projekt nie podlega notyfikacji Komisji Europejskiej w trybie ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 702).

Projekt w opisanym w nim zakresie dotyczy majątkowych praw i obowiązków przedsiębiorców oraz wpływa na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców (możliwość eksploracji tekstów i danych w ramach dozwolonego użytku, zasady korzystania z

utworów *out-of-commerce*, nowe prawo pokrewne wydawców prasy, nowe zasady eksploatacji utworów przez DUUTO, obowiązek przejrzystości itd.). Nie dotyczy natomiast praw i obowiązków przedsiębiorców wobec organów administracji publicznej.

Projektowana ustawa nie podlega notyfikacji zgodnie z trybem przewidzianym w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.).

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) oraz § 52 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2022 r. poz. 348) projekt ustawy został zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie „Rządowy Proces Legislacyjny”, z dniem skierowania do uzgodnień międzyresortowych.

Na etapie rozpatrywania projektu ustawy przez KSE Polskie Stowarzyszenie Nowe Kina zgłosiło zainteresowanie pracami nad projektem ustawy w trybie przepisów o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa.

Projektowana regulacja nie stwarza zagrożeń korupcyjnych.

Nazwa projektu Projekt ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu Andrzej Wyrobiec – Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu Maciej Dydo – dyrektor Departamentu Prawa Autorskiego i Filmu, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego tel. 22 829 32 120, e-mail: mdydo@kultura.gov.pl	Data sporządzenia 7 maja 2024 r. Źródło Prawo UE Nr w Wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów UC6
---	---

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Celem projektowanej nowelizacji jest wdrożenie do polskiego porządku prawnego dwóch dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 17 kwietnia 2019 r.:

- 1) dyrektywy 2019/789 *ustanawiającej przepisy dotyczące wykonywania praw autorskich i praw pokrewnych mające zastosowanie do niektórych transmisji online prowadzonych przez organizacje radiowe i telewizyjne oraz do reemisji programów telewizyjnych i radiowych oraz zmieniającej dyrektywę Rady 93/83/EWG* (Dz. Urz. UE L 130 z 17.05.2019, str. 82), tzw. „dyrektywy satelitarno-kablowej II” (zwanej dalej „dyrektywą SATCAB II¹⁾”) oraz
- 2) dyrektywy 2019/790 *w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE* (Dz. Urz. UE L 130 z 17.05.2019, str. 92), tzw. „dyrektywy Digital Single Market” (zwanej dalej „dyrektywą DSM”).

Celem dyrektywy SATCAB II jest stworzenie na gruncie prawa autorskiego warunków umożliwiających szersze rozpowszechnianie w państwach członkowskich Unii Europejskiej (zwanych dalej „państwami członkowskimi UE”) programów telewizyjnych i radiowych pochodzących z innych państw członkowskich. Dyrektywa ma ułatwić udzielanie licencji na korzystanie z utworów i przedmiotów praw pokrewnych w nadawanych programach telewizyjnych i radiowych.

Dyrektywa DSM jest natomiast odpowiedzią Unii Europejskiej na aktualne wyzwania związane z rozwojem technologii cyfrowych w obszarze prawa autorskiego. Dyrektywa wprowadza zatem m.in. nowe formy dozwolonego użytku utworów, przedmiotów praw pokrewnych i baz danych (eksploracja tekstów i danych, zwielokrotnianie dla zachowania zbiorów dziedzictwa kulturowego) oraz istotnie modyfikuje formy już istniejące w prawie UE (korzystanie z utworów na potrzeby edukacji zdalnej). Wprowadza też środki ułatwiające korzystanie z utworów niedostępnych w handlu (*out-of-commerce works*) oraz umożliwiające, w ograniczonym zakresie, licencjonowanie utworów, co do których uprawnieni nie udzielili stosownego upoważnienia (tzw. rozszerzony zbiorowy zarząd). Istotną nowością jest wprowadzenie nowego prawa pokrewnego dla wydawców prasy do korzystania online z ich publikacji prasowych, jak również ujednolicenie i jednoznaczne przesądzenie zasad odpowiedzialności dostawców usług udostępniania treści online (zwanych dalej „DUUTO”) z tytułu naruszeń praw autorskich. Dyrektywa wymaga też wprowadzenia rozwiązań zapewniających godziwe wynagrodzenie twórcom i wykonawcom, którzy przenoszą swoje prawa lub udzielają licencji (ochrona przed wyzyskiem), w tym środków umożliwiających lub ułatwiających praktyczne egzekwowanie tych uprawnień (wymóg przejrzystości umów i wpływów z nich, prawo żądania dodatkowego wynagrodzenia itp.).

Wdrożenie obydwu dyrektyw nastąpi przez:

- 1) wprowadzenie zasady państwa pochodzenia dla wykonywania praw autorskich i pokrewnych przez organizacje radiowe i telewizyjne w związku ze świadczeniem dodatkowych usług online (art. 3 dyrektywy SATCAB II);
- 2) ujednolicenie zasad licencjonowania usług reemitowania bez względu na stosowaną technologię (art. 4–7 dyrektywy SATCAB II);
- 3) uregulowanie sytuacji rozpowszechniania programów radiowych i telewizyjnych udostępnionych w drodze wprowadzenia bezpośredniego (art. 8 dyrektywy SATCAB II);

¹⁾ Przez „SATCAB I” rozumie się dyrektywę 93/83/EWG, którą dyrektywa 2019/789 zmienia i, jak np. określił R. Markiewicz, „aktualizuje w kontekście postępu technicznego” (zob. R. Markiewicz, „Prawo autorskie na jednolitym rynku cyfrowym. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790”, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2021, str. 352).

- 4) wprowadzenie nowych postaci dozwolonego użytku w prawie autorskim (eksploracja tekstów i danych) oraz modyfikację niektórych już istniejących (korzystanie z utworów w działalności dydaktycznej, zwielokrotnianie utworów w celu zachowania dziedzictwa kulturowego) (art. 3–7 dyrektywy DSM);
- 5) modyfikację, w zgodzie z dyrektywą, zasad korzystania z utworów niedostępnych w handlu (dozwolony użytek, rozszerzone licencje zbiorowe) (art. 8–11 dyrektywy DSM);
- 6) wprowadzenie rozszerzonych licencji zbiorowych na potrzeby eksploatacji nowego prawa pokrewnego przysługującego wydawcom prasy (art. 12 w zw. z art. 15 dyrektywy DSM);
- 7) wprowadzenie środków ułatwiających licencjonowanie utworów udostępnianych w ramach usług wideo na żądanie (art. 13 dyrektywy DSM);
- 8) wprowadzenie nowego prawa pokrewnego dla wydawców prasy w zakresie korzystania online z ich publikacji prasowych (art. 15 i 16 dyrektywy DSM);
- 9) wprowadzenie nowych zasad udostępniania utworów i przedmiotów praw pokrewnych przez dostawców usług udostępniania treści online (art. 17 dyrektywy DSM);
- 10) zapewnienie godziwego wynagrodzenia twórcom i wykonawcom (przyznanie niezbywalnego prawa do wynagrodzenia za eksploatację filmów i muzyki w Internecie, wprowadzenie obowiązku przejrzystości w relacjach umownych między uprawnionymi i użytkownikami, modyfikacja tzw. „klauzuli bestsellerowej”, wprowadzenie zmian w zakresie prawa twórców i wykonawców do wypowiedzenia zawartych umów lub odstąpienia od nich (art. 18–23 dyrektywy DSM);
- 11) wprowadzenie nowych postaci dozwolonego użytku baz danych *sui generis*, tj. objętych ustawą z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych (Dz. U. z 2021 r. poz. 386), zwaną dalej „ustawą o ochronie baz danych” (art. 3–6 i art. 8 ust. 2 dyrektywy DSM).

Projektowana ustawa przewiduje również, poza implementacją ww. dyrektyw, uzupełnienie treści art. 66 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2509), zwanej dalej „ustawą o prawie autorskim”, przez doprecyzowanie, że licencjodawca może mieć, obok siedziby (osoba prawna), także „miejsce zamieszkania” (osoba fizyczna). Jest to zmiana o charakterze porządkującym i doprecyzującym, postulowana przez sejmową Komisję do Spraw Petycji (obecnie przepis ten wskazuje, że umowa licencyjna uprawnia do korzystania z utworu w okresie pięciu lat na terytorium państwa, w którym licencjodawca ma swoją siedzibę, chyba że w umowie postanowiono inaczej).

Projektowana ustawa opiera się na następujących ogólnych wytycznych:

- 1) przepisy wdrażające obie dyrektywy powinny możliwie ściśle odpowiadać brzmieniu implementowanych przepisów tych dyrektyw, z zastrzeżeniem wytycznych zawartych w wyroku TSUE C-401/19;
- 2) regulacja nie będzie wykraczać poza materię objętą dyrektywami, z zastrzeżeniem zmiany jednego przepisu ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych;
- 3) w możliwie największym stopniu zostaną wykorzystane już istniejące instytucje (Komisja Prawa Autorskiego, mediacja uregulowana w przepisach ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1550, z późn. zm.) itd.);
- 4) nie nastąpi obciążenie finansów publicznych wskutek wprowadzenia projektowanych zmian.

Wdrożenie dyrektyw do prawa krajowego nastąpi przez odpowiednie zmiany w trzech ustawach:

- 1) w ustawie o prawie autorskim;
- 2) w ustawie z dnia 15 czerwca 2018 r. o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2207), zwanej dalej „ustawą o zbiorowym zarządzaniu”;
- 3) w ustawie o ochronie baz danych.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

I. Istotą implementacji dyrektywy SATCAB II jest:

- 1) wskazanie prawa krajowego właściwego w zakresie wykonywania praw autorskich i praw pokrewnych na potrzeby świadczenia przez nadawców radiowych i telewizyjnych tzw. dodatkowych usług online;
- 2) wprowadzenie jednolitych reguł zawierania umów na reemitowanie, bez względu na zastosowaną technologię oraz
- 3) uregulowanie sytuacji reemitowania, na potrzeby którego sygnał jest dostarczany drogą wprowadzenia bezpośredniego.

Projektowane zmiany stanowią odpowiedź na rozwój technologii cyfrowych i Internetu, w wyniku których zmianie podlegają sposoby rozpowszechniania programów telewizyjnych i radiowych oraz sposób dostępu do tych programów. Obok tradycyjnego nadawania w czasie rzeczywistym użytkownicy tych usług coraz częściej chcieliby mieć dostęp do tych treści także w ramach usług online (tzw. dodatkowe usługi online). Postęp technologii w dziedzinie reemitowania spowodował, że na gruncie prawa autorskiego powstała potrzeba jednakowego traktowania wszystkich podmiotów świadczących te usługi, tj. obowiązkowe pośrednictwo organizacji zbiorowego zarządzania

(zwanych dalej „ozz”) przy zawieraniu umów licencyjnych na reemitowanie powinno obowiązywać wszystkich reemitentów (aktualnie dotyczy tylko reemitentów kablowych). Powstała też potrzeba uregulowania sytuacji rozpowszechniania programów radiowych i telewizyjnych udostępnionych drogą wprowadzenia bezpośredniego (direct injection), które funkcjonalnie bardzo przypomina nadawanie i reemitowanie, ale nie mieści się w dotychczasowych definicjach tych pól eksploatacji. Projekt wyraźnie uznaje zatem ten rodzaj rozpowszechniania za objęty definicjami nadawania i reemitowania, rozszerzając dotychczasowe definicje i tym samym ograniczając do minimum konieczność wprowadzania dalszych zmian ustawowych w tym zakresie.

II. Istotą implementacji dyrektywy DSM jest:

- 1) wprowadzenie nowych postaci dozwolonego użytku w prawie autorskim (eksploracja tekstów i danych) oraz modyfikacja niektórych już istniejących (korzystanie z utworów i przedmiotów praw pokrewnych w cyfrowej i transgranicznej działalności dydaktycznej oraz ich zwielokrotnianie w celu zachowania dziedzictwa kulturowego) (art. 3–7 dyrektywy DSM);
- 2) modyfikacja, w zgodzie z dyrektywą, zasad korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych niedostępnych w handlu (art. 8–11 dyrektywy DSM);
- 3) wprowadzenie, ale w ograniczonym zakresie, licencji zbiorowych z rozszerzonym skutkiem (art. 12 dyrektywy DSM);
- 4) wprowadzenie środków ułatwiających licencjonowanie udostępniania utworów w ramach usług wideo na żądanie (art. 13 dyrektywy DSM);
- 5) wprowadzenie nowego prawa pokrewnego dla wydawców prasy w zakresie korzystania online z ich publikacji prasowych (art. 15–16 dyrektywy DSM);
- 6) wprowadzenie nowych zasad udostępniania utworów i przedmiotów praw pokrewnych przez dostawców usług udostępniania treści online (art. 17 dyrektywy DSM);
- 7) wprowadzenie niezbywalnego prawa do wynagrodzenia dla twórców i wykonawców za eksploatację filmów i muzyki w Internecie (art. 18 dyrektywy DSM);
- 8) wprowadzenie obowiązku przejrzystości w relacjach umownych między uprawnionymi i użytkownikami (art. 19 dyrektywy DSM);
- 9) wprowadzenie zmian do istniejących przepisów w zakresie mechanizmu dostosowywania umów – tzw. klauzula bestsellerowa (art. 20 dyrektywy DSM);
- 10) wprowadzenie alternatywnej procedury rozstrzygania sporów dotyczącej obowiązku przejrzystości i dostosowywania umów (art. 21 dyrektywy DSM);
- 11) wprowadzenie zmian w zakresie prawa twórców i wykonawców do wypowiedzenia zawartych umów lub odstąpienia od nich (art. 22 dyrektywy DSM);
- 12) wprowadzenie nowych postaci dozwolonego użytku baz danych *sui generis*, tj. objętych ustawą o ochronie baz danych (art. 3, art. 4 i art. 6 dyrektywy DSM) i uwzględnienie w tej ustawie przepisów dyrektywy dotyczących zasad korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych niedostępnych w handlu w taki sposób, aby obejmowały także korzystanie z baz danych *sui generis* niedostępnych w handlu (art. 8–11 dyrektywy DSM).

W związku z implementacją przepisów dyrektywy DSM o dozwolonym użytku (art. 3–7) zostanie wprowadzona nowa postać dozwolonego użytku obejmująca „eksplorację tekstów i danych”, możliwość korzystania z utworów na potrzeby nauczania na odległość oraz zwielokrotniania utworów przez instytucje dziedzictwa kulturowego w celu zachowania posiadanych zbiorów. W przypadku tzw. nauczania na odległość zostanie wprowadzona, wzorem regulacji niemieckiej, wyraźna zasada, że dozwolone korzystanie obejmuje określony procent publikacji („fragmenty większych utworów nieprzekraczające 20 % objętości utworu”). Ta zmiana wychodzi naprzeciw postulatom zainteresowanych środowisk, a jednocześnie nie stanowi nadregulacji w stosunku do dyrektywy DSM, która w motywie 21 przesądza, że „państwa członkowskie powinny mieć swobodę określania – w odniesieniu do poszczególnych rodzajów utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, w zrównoważony sposób – proporcji utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną, z której można korzystać wyłącznie w celu zilustrowania w ramach nauczania.”.

Te przepisy dyrektywy DSM odnoszą się także do baz danych chronionych prawem *sui generis*, w związku z tym podobne uregulowania zostaną wprowadzone również do ustawy o ochronie baz danych.

Przepisy art. 8–11 dyrektywy DSM stanowią kompleksową regulację dotyczącą korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych niedostępnych w handlu (out-of-commerce works), znajdujących się na stałe w zbiorach instytucji dziedzictwa kulturowego. Konieczność wprowadzenia tej regulacji wiąże się z istnieniem dużej liczby utworów i przedmiotów praw pokrewnych, do których dostęp za pomocą kanałów komercyjnych jest niemożliwy lub nadmiernie utrudniony. Z tego względu w projekcie ustawy znajdują się rozwiązania umożliwiające korzystanie z utworów i przedmiotów praw pokrewnych niedostępnych w handlu na podstawie licencji udzielonej przez ozz również w zakresie, w jakim uprawnieni nie powierzyli swoich praw w zbiorowy zarząd (przykład tzw. rozszerzonej licencji zbiorowej). Ponadto zostanie wprowadzona nowa postać dozwolonego użytku umożliwiającą instytucjom dziedzictwa kulturowego korzystanie z

niedostępnych w handlu utworów i przedmiotów praw pokrewnych w sytuacji, gdy w danym momencie nie istnieje ozz mogąca udzielić stosownej licencji. Omawiana regulacja wdroży również postanowienia dyrektywy DSM dotyczące transgranicznego korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych niedostępnych w handlu.

Art. 12 dyrektywy DSM ma charakter fakultatywny. Określa zasady, na jakich państwa członkowskie mogą w swoich systemach prawa autorskiego wprowadzić możliwość udzielania tzw. licencji zbiorowych z rozszerzonym skutkiem (dalej: „ECL” – Extended Collective License), tj. licencji, które upoważniają do korzystania z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych także tych uprawnionych, którzy nie udzielili upoważnienia w tym zakresie. ECL będą mogły być udzielane w zakresie eksploatacji nowego prawa pokrewnego dla wydawców prasy (art. 15 dyrektywy DSM). W tym celu zostanie wykorzystana instytucja reprezentatywnej ozz, o której mowa w art. 10 ustawy o zbiorowym zarządzaniu.

Art. 13 dyrektywy DSM ma na celu ułatwienie zawierania umów licencyjnych dotyczących udostępniania utworów w ramach usług na żądanie (Video On Demand – VOD). Przewiduje on, że strony, które „napotykały trudności związane z udzielaniem licencji”, powinny móc „zwrócić się o pomoc do bezstronnego organu lub mediatorów”, którzy będą stanowić wsparcie w tych negocjacjach i „w stosownych przypadkach” proponować własne rozwiązania. Przepis w zasadzie nie przewiduje bardziej konkretnych wytycznych w tym zakresie. Jego wdrożenie nastąpi przez umożliwienie prowadzenia takich mediacji przez arbitrów Komisji Prawa Autorskiego.

Art. 14 dyrektywy DSM nie wymaga implementacji. Stanowi on, że w przypadku wygaśnięcia okresu ochrony utworów sztuk wizualnych „wszelkie materiały” powstałe w wyniku ich zwielokrotniania także nie podlegają ochronie, chyba że „materiał powstały w wyniku tego zwielokrotnienia” jest oryginalny, tzn. sam w sobie stanowi nowy utwór. W prawie polskim nie ulega wątpliwości, że wygaśnięcie ochrony utworu skutkuje także wygaśnięciem ochrony jego zwielokrotnionych egzemplarzy czy „kopii cyfrowych”. Jest to ogólna reguła, nieograniczająca się tylko do utworów z zakresu sztuk wizualnych. Z kolei jeżeli takie zwielokrotnienie zawiera dodatkowe „twórcze” elementy powodujące, że całość spełnia ustawowe przesłanki powstania utworu, będzie ona chroniona jako nowy utwór (np. autorska fotografia obiektu, którego ochrona prawnoautorska wygaśła).

Art. 15 dyrektywy DSM wprowadza do prawa autorskiego nową kategorię prawa wyłącznego – prawo wydawcy prasowego do wyłącznej eksploatacji online jego publikacji prasowych przez platformy internetowe zdefiniowane jako „dostawcy usług społeczeństwa informacyjnego”. W obecnym stanie prawnym wydawcom takie odrębne prawo nie przysługuje – możliwe jest jedynie pochodne nabycie praw wyłącznych do eksploatacji publikacji prasowej online, w ramach praw autorskich nabywanych od twórców (autorów) publikacji prasowych. Dyrektywa DSM wyraźnie przesądza, że to nowe prawo pozostaje bez uszczerbku dla praw twórców, którzy w szczególności zachowują prawo do korzystania ze swoich utworów „niezależnie od publikacji prasowej, w skład której wchodzi” (art. 15 ust. 2 dyrektywy DSM). Nowe prawo wyłączne ma także trwać relatywnie krótko – 2 lata od opublikowania danej publikacji prasowej. Dyrektywa DSM w art. 15 ust. 5 przewiduje także, że autorzy publikacji prasowych mają partycypować we wpływach uzyskiwanych przez wydawców z eksploatacji nowego prawa wyłącznego. Implementacja omawianych przepisów dyrektywy nastąpi przez wprowadzenie do ustawy o prawie autorskim nowego prawa pokrewnego – „prawa do publikacji prasowej w ramach świadczenia usług drogą elektroniczną”. Stosowne przepisy zostaną zamieszczone w rozdziale 11 „Prawa pokrewne” jako nowy oddział ³². Nowe prawo pokrewne do publikacji prasowej będzie funkcjonować bez uszczerbku dla praw twórców i pozostałych uprawnionych, zgodnie z art. 15 ust. 2 dyrektywy DSM. Będzie obejmować wyłączne prawo do zwielokrotniania publikacji prasowej oraz jej udostępniania w taki sposób, aby każdy miał do niej dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym – ale wyłącznie w ramach świadczenia usług drogą elektroniczną. Będzie to zatem pierwszy przypadek prawa pokrewnego, w którym treść prawa wyłącznego jest określona także przez kategorię świadczonej usługi, względnie użytkownika (usługodawcy). Zgodnie z art. 15 ust. 5 dyrektywy DSM autorzy publikacji prasowych będą partycypować we wpływach uzyskiwanych przez wydawców z tytułu nowego prawa pokrewnego wg udziału 50–50 %. Taka propozycja została przedstawiona przez samo środowisko wydawców prasowych (SDiW Repopol i Izbę Wydawców Prasy) i należy ją uznać za godną poparcia.

Art. 16 dyrektywy DSM przewiduje dla wydawców prawo do udziału w rekompensacie za korzystanie z utworów na podstawie przepisów o dozwolonym użytku. Ten artykuł dyrektywy należy uznać za już wdrożony w polskim prawie krajowym. Wydawcom przysługuje bowiem udział w opłatach, o których mowa w art. 20 i art. 20¹ ustawy o prawie autorskim, oraz w podziale wynagrodzenia za publiczne użyczenie egzemplarzy bibliotecznych, o którym mowa w art. 28 ust. 4–5 ustawy o prawie autorskim.

Art. 17 dyrektywy DSM przewiduje szczególne regulacje dotyczące udostępniania chronionych utworów i przedmiotów praw pokrewnych przez dostawców usług udostępniania treści online. Jest to zdefiniowana w art. 2 pkt 6 tej dyrektywy szczególna kategoria dostawcy „usług społeczeństwa informacyjnego”, którego „głównym lub jednym z głównych celów jest przechowywanie i udzielanie publicznego dostępu do dużej liczby chronionych prawem autorskim utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną zamieszczanych przez użytkowników tych usług, które są przez niego organizowane i promowane w celach zarobkowych”. Art. 17 ust. 1 dyrektywy DSM przesądza kwestię, nasuwającą dotąd poważne wątpliwości na gruncie prawa krajowego, że DUUTO dokonuje czynności publicznego udostępniania (rozpowszechniania) utworów, gdy „udziela on publicznego dostępu do chronionych prawem autorskim utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną zamieszczanych przez jego użytkowników”. Tym samym dyrektywa DSM przesądza, że na gruncie prawa autorskiego DUUTO jest w zakresie powyższych czynności użytkownikiem i w związku z tym powinien dysponować odpowiednimi licencjami. Jednocześnie dyrektywa DSM w art. 17 ust. 2 przewiduje rozszerzony skutek takich licencji pod względem podmiotowym, tj. że będą one *ex lege* obejmować także czynności publicznego udostępniania dokonywane przez korzystających z usług DUUTO, ale wyłącznie, gdy „nie działają oni na zasadach komercyjnych lub gdy ich działalność nie przynosi znaczących przychodów”. Ponieważ DUUTO mają być użytkownikami w rozumieniu przepisów ustawy o prawie autorskim, to w konsekwencji obejmowałyby ich także regulacje dotyczące odpowiedzialności za naruszenia praw autorskich, np. gdyby doszło do udostępnienia określonych utworów bez koniecznej licencji. Biorąc jednakże pod uwagę charakter działalności DUUTO, ogromną liczbę udostępnianych treści i ich ogromne zróżnicowanie, dyrektywa DSM w art. 17 ust. 3 i 4 określa szczególne zasady odpowiedzialności tych podmiotów, jednocześnie wyłączając stosowanie w zakresie omawianej działalności zasad odpowiedzialności usługodawców internetowych określonych w dyrektywie 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz. Urz. UE L 178 z 17.07.2000, str. 1, z późn. zm.) (tzw. „dyrektywa o handlu elektronicznym” lub „dyrektywa e-commerce”). Dla określonych, „mniejszych”, DUUTO dyrektywa DSM przewiduje nieco złagodzone zasady odpowiedzialności. W przypadku użytkowników swoich usług DUUTO mają zapewnić „skuteczny i sprawny mechanizm składania skarg i dochodzenia roszczeń”, znajdujący zastosowanie w sprawach dotyczących usunięcia zamieszczonych przez użytkownika treści lub zablokowania dostępu do nich, zaś państwa członkowskie – możliwość dochodzenia tych roszczeń zarówno na drodze sądowej, jak też pozasądowej. Wdrożenie omawianego art. 17 dyrektywy DSM nastąpi w rozdziale 3 ustawy o prawie autorskim „Treść prawa autorskiego” przez dodanie nowego oddziału 2a „Przepisy szczególne dotyczące dostawców usług udostępniania treści online” (począwszy od art. 22a), tj. po oddziale 2 „Autorskie prawa majątkowe”, a przed oddziałem 3 zawierającym przepisy o dozwolonym użytku.

Art. 18 dyrektywy DSM nakazuje zapewnić twórcom i wykonawcom prawo do „odpowiedniego i proporcjonalnego” wynagrodzenia w przypadku, gdy udzielają licencji lub przenoszą swoje prawa autorskie lub wykonawcze, przy czym państwa członkowskie mogą tu stosować „różne mechanizmy”, uwzględniając jednakże „zasadę swobody zawierania umów oraz sprawiedliwą równowagę praw i interesów”. W prawie polskim w przypadku utworów audiowizualnych dyrektywa w tym zakresie jest już w znacznej mierze wdrożona w art. 70 ustawy o prawie autorskim. Przepis ten ustanawia jeden z najbardziej istotnych mechanizmów w polskim prawie autorskim, gwarantujących twórcom i wykonawcom „godziwe wynagrodzenie”, aczkolwiek jedynie w przypadku określonej eksploatacji utworu audiowizualnego. Przewiduje niezbywalne i wykonywane za pośrednictwem ozz prawo twórców i wykonawców do dodatkowego wynagrodzenia za eksploatację utworu audiowizualnego na określonych polach eksploatacji (nadawanie, wyświetlanie w kinach, najem itd.). Środowiska filmowe od dawna wskazują, że regulacja ta nie jest dostosowana do aktualnych uwarunkowań rynkowych, bowiem nie uwzględnia najszybciej rozwijającego się obecnie sektora VOD/streamingu. W ramach implementacji dyrektywy przewiduje się zatem uzupełnienie treści art. 70 ust. 2¹ ustawy o prawie autorskim przez dodanie nowego pkt 5, który będzie obejmował „stosowne” wynagrodzenie z tytułu publicznego udostępniania utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym. W ten sposób istniejąca regulacja art. 70 zostanie uzupełniona o bardzo istotne i zyskujące wciąż na znaczeniu pole eksploatacji.

Także środowiska reprezentujące artystów wykonawców utworów muzycznych i słowno-muzycznych zwróciły uwagę w konsultacjach publicznych na potrzebę wprowadzenia zmian w przepisach dotyczących wynagradzania tych artystów. Podkreślono, że w ostatnich latach upowszechniło się korzystanie z artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych w Internecie, za pośrednictwem serwisów udostępniających utwory w miejscu i czasie przez siebie wybranym (streaming). W związku z tym za konieczne uznano wprowadzenie regulacji wzorowanej na art. 70 ustawy o prawie autorskim, gwarantującej artystom wykonawcom utworów muzycznych i słowno-muzycznych udział w przychodach z

korzystania z ich wykonań w Internecie. Projektowany art. 86a ustawy o prawie autorskim ma zatem zapewnić artystom wykonawcom utworów muzycznych i słowno-muzycznych prawo do stosownego wynagrodzenia z tytułu publicznego udostępniania utrwalenia artystycznego wykonania w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym. Nie przewiduje się jednak w tym przypadku obowiązkowego pośrednictwa ozz.

Prawo do wynagrodzenia, wynikające zarówno z art. 70 ust. 2¹, jak i z art. 86a, będzie prawem niezbywalnym, nieprzekazywalnym i niepodlegającym egzekucji (nastąpi stosowna zmiana art. 18 ust. 3 ustawy o prawie autorskim).

Art. 19 dyrektywy DSM nakazuje zapewnić twórcom oraz artystom wykonawcom uprawnienie do regularnego otrzymywania informacji na temat eksploatacji ich utworów lub artystycznych wykonań. W związku z tym w ustawie o prawie autorskim zostanie wprowadzony art. 47a zawierający stosowne regulacje dotyczące tego nowego obowiązku informacyjnego. Zgodnie z dyrektywą DSM przekazywana informacja powinna być „aktualna, istotna i wyczerpująca” z punktu widzenia wskazanego wyżej celu, przy uwzględnieniu „specyfiki każdego sektora”. Przedmiotem projektowanego obowiązku informacyjnego będzie więc informacja o przychodach z eksploatacji utworu oraz wynagrodzeniu należnym w związku z tą eksploatacją. W zgodzie z treścią art. 19 ust. 1 dyrektywy DSM ww. informacja będzie przekazywana z regularnością adekwatną do specyfiki eksploatacji utworu, nie rzadziej jednak niż raz do roku i nie częściej niż raz na kwartał.

W art. 20 dyrektywa DSM nakazuje wprowadzenie prawnych mechanizmów, na podstawie których twórcy i wykonawcy będą mogli żądać od podmiotów, z którymi zawarli umowę o eksploatację praw (lub od ich następców prawnych), „odpowiedniego i godziwego” wynagrodzenia, jeżeli to pierwotnie uzgodnione okaże się „niewspółmiernie niskie” w porównaniu do „wszystkich późniejszych odnośnych przychodów uzyskiwanych z eksploatacji utworów lub wykonań”. Ten mechanizm, określany jako tzw. klauzula bestsellerowa, istnieje już w polskim porządku prawnym. Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 44 ustawy o prawie autorskim w razie rażącej dysproporcji między wynagrodzeniem twórcy a korzyściami nabywcy autorskich praw majątkowych lub licencjodawcy twórca może żądać stosownego podwyższenia wynagrodzenia przez sąd. Dyrektywa wyłącza jednak stosowanie klauzuli bestsellerowej w odniesieniu do umów zawieranych przez „podmioty określone w art. 3 lit. a i b dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2014/26 z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych na potrzeby ich wykorzystania na internetowym polu eksploatacji na rynku wewnętrznym (Dz. U. UE L 84 z 26.02.2014, str. 72, z późn. zm.)”, tj. przez ozz oraz przez niezależne podmioty zarządzające (art. 2 ust. 1 pkt 1–3 ustawy o zbiorowym zarządzaniu), dając pierwszeństwo umowom zbiorowym. Stosowne wyłączenie znajdzie się zatem w treści nowo dodanego przepisu ust. 2 w art. 44 ustawy o prawie autorskim.

W art. 21 dyrektywy DSM nałożono na państwa członkowskie obowiązek wprowadzenia przepisów przewidujących możliwość „rozstrzygania” sporów dotyczących obowiązku przejrzystości, o którym mowa w art. 19 tej dyrektywy, oraz mechanizmu dostosowania umów, o którym mowa w art. 20 tej dyrektywy, w drodze „dobrowolnej, alternatywnej procedury rozstrzygania sporów”. W prawie polskim spory te już teraz mogą podlegać mediacji uregulowanej w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego, zatem nie przewiduje się wprowadzania w ustawie o prawie autorskim odrębnych uregulowań. Dyrektywa DSM w art. 22 nakłada na państwa członkowskie obowiązek wprowadzenia instytucji pozwalającej twórcom lub wykonawcom, którzy udzielili licencji wyłącznej lub przenieśli swoje prawa, na odwołanie w całości lub w części licencji lub przeniesienia praw, jeżeli ten utwór lub inny przedmiot objęty ochroną „nie jest eksploatowany”. W prawie polskim materię tę reguluje art. 57 ustawy o prawie autorskim, który jednakże wymaga pewnych modyfikacji. Nastąpi ograniczenie zakresu stosowania przepisu do sytuacji, w których doszło do przeniesienia majątkowych praw autorskich albo udzielenia licencji wyłącznej. Strony będą mogły uzgodnić termin rozpowszechnienia utworu, ale prawo twórcy lub wykonawcy do odstąpienia od umowy lub jej wypowiedzenia powstanie zawsze, gdy utwór nie zostanie rozpowszechniony w terminie 10 lat, w niektórych sytuacjach 20 lat. Alternatywnie zamiast wypowiedzenia umowy licencja wyłączna będzie mogła zostać przekształcona w licencję niewyłączną. Przepisy wdrażające art. 18–22 dyrektywy DSM nie będą miały zastosowania do twórców programów komputerowych, zgodnie z art. 23 ust. 2 tej dyrektywy.

Art. 3–6 oraz 8–11 dyrektywy DSM wymagają także wdrożenia w zakresie przepisów o bazach danych *sui generis*, tj. zawartych w ustawie o ochronie baz danych. Stosowne zmiany zostaną wprowadzone w art. 8a–8d ustawy o ochronie baz danych i będą co do zasady redakcyjnie oparte na brzmieniu analogicznych przepisów wprowadzonych do ustawy o prawie autorskim.

Nowelizacja ustawy o prawie autorskim w zakresie wykraczającym poza implementację dyrektyw będzie obejmować zmianę art. 66 ust. 1 – zgodnie z dezyderatem nr 86 Komisji do Spraw Petycji z dnia 4 marca 2021 r. Przepis ten w obecnym brzmieniu nie uwzględnia faktu, że licencjodawcą może być także osoba fizyczna, która nie ma siedziby, a miejsce zamieszkania. Dlatego ust. 1 otrzyma brzmienie: „1. Umowa licencyjna uprawnia do korzystania z utworu w okresie pięciu lat na terytorium państwa, w którym licencjodawca ma swoją siedzibę albo miejsce zamieszkania, chyba że w umowie postanowiono inaczej.” – jest to zmiana o charakterze porządkującym i doprecyzowującym.

Analiza kosztów i korzyści w odniesieniu do poszczególnych uczestników systemu

Podmioty	Korzyści	Koszty	Ryzyka i zagrożenia
1. Twórcy i wykonawcy	Prawo twórców publikacji prasowych do 50 % wynagrodzenia należnego wydawcom prasy z tytułu eksploatacji nowego prawa pokrewnego. Wszyscy, których utwory będą publicznie udostępniane w ramach usług DUUTO, mogą oczekiwać stosownego wynagrodzenia z obejmujących ich repertuar umów licencyjnych. Wzmocnienie pozycji prawnej względem kontrahentów dzięki uprawnieniu do regularnego otrzymywania informacji o wpływach z eksploatacji utworów i wykonaw. Uzyskanie niezbywalnego prawa do wynagrodzenia za eksploatację w Internecie utworów audiowizualnych i wykonaw muzycznych lub słowno-muzycznych.		Negocjacje z niektórymi użytkownikami co do wysokości należnych wynagrodzeń mogą się przeciągać lub zakończyć brakiem porozumienia, sprawy mogą być rozstrzygane dość długo w sądach.
2. Dostawcy VOD oraz usług streamingu muzyki	Ułatwienie zawierania umów licencyjnych dotyczących udostępniania utworów w ramach usług VOD – możliwość skorzystania z mediacji arbitrów Komisji Prawa Autorskiego.	Obowiązek wypłaty wynagrodzenia za eksploatację w Internecie utworów audiowizualnych i wykonaw muzycznych lub słowno-muzycznych.	Konieczność wynegocjowania tych wynagrodzeń dla licznej grupy osób, które dotychczas ich nie otrzymywały, ewentualnie konieczność renegotjacji już zawartych kontraktów.
3. Nadawcy programów radiowych i telewizyjnych	Ułatwienie transgranicznego świadczenia dodatkowych usług online (w tym nabywania stosownych licencji lub ustalania zakresu już nabytych praw do utworów udostępnianych w ramach tych usług) – przez ustanowienie tzw. zasady państwa pochodzenia.		

	Uregulowanie na gruncie prawa autorskiego sytuacji rozpowszechniania programów RTV udostępnionych drogą wprowadzenia bezpośredniego (<i>direct injection</i>).			
4. Reemitenci	Wprowadzenie jednolitych zasad licencjonowania reemitowania, bez względu na stosowaną technologię (realizacja zasady neutralności technologicznej rozwiązań prawnych). Uregulowanie na gruncie prawa autorskiego sytuacji rozpowszechniania programów RTV udostępnionych drogą wprowadzenia bezpośredniego (<i>direct injection</i>).	Obowiązek negocjacji z ozz w celu uzyskania licencji na reemitowanie (w tym wprowadzenie bezpośrednie).	Negocjacje z ozz warunków licencji mogą nie doprowadzić do porozumienia, konieczne może być prowadzenie długotrwałych sporów sądowych.	
5. Wydawcy prasowi	Możliwość korzystania z nowego prawa pokrewnego do eksploatacji publikacji prasowych online – prawo wydawców do 50 % wynagrodzenia należnego z tytułu eksploatacji nowego prawa pokrewnego.		Negocjacje warunków licencji z dostawcami usług społeczeństwa informacyjnego mogą nie doprowadzić do porozumienia, konieczne może być prowadzenie długotrwałych sporów sądowych.	
6. Ozz	Możliwość udzielania licencji zbiorowych z rozszerzonym skutkiem na eksploatację prawa pokrewnego przysługującego wydawcom prasowym. Możliwość udzielania instytucjom dziedzictwa kulturowego rozszerzonych licencji na korzystanie z utworów niedostępnych w handlu. Poszerzenie zakresu obowiązkowego zbiorowego zarządu na polu eksploatacji reemitowanie.		Negocjacje warunków licencji z dużymi użytkownikami, często z siedzibą za granicą, mogą się przeciągać lub zakończyć brakiem porozumienia, sprawy mogą być rozstrzygane dość długo w sądach.	
7. Dostawcy usług społeczeństwa informacyjnego korzystający z publikacji prasowych		Konieczność uzyskania stosownych licencji na eksploatację publikacji prasowych online także od wydawców prasowych w zakresie nowego prawa pokrewnego.	Negocjacje warunków licencji z ozz mogą się przeciągać lub zakończyć brakiem porozumienia, sprawy mogą być rozstrzygane dość długo w sądach.	

8. DUUTO	Jasne uregulowanie ich statusu na gruncie prawa autorskiego jako użytkownika.	Zaostrzone rygory odpowiedzialności za naruszenie praw autorskich lub praw pokrewnych w stosunku do dotychczasowych (w braku licencji), w tym potencjalna konieczność wprowadzenia mechanizmów automatycznej weryfikacji udostępnianych treści. Konieczność zapewnienia mechanizmów rozstrzygania sporów dotyczących zamieszczanych treści między uprawnionymi a użytkownikami usług DUUTO.		
9. Użytkownicy usług DUUTO (usługobiorcy)	Zwiększenie bezpieczeństwa prawnego w przypadku, gdy DUUTO zdołają zawrzeć umowy licencyjne – będą one obejmowały też czynności publicznego udostępniania dokonywane przez tych użytkowników. Możliwość korzystania ze stworzonych przez DUUTO mechanizmów rozstrzygania sporów z uprawnionymi dotyczących udostępnianych treści.		Odpowiedzialność DUUTO z tytułu udostępniania utworów online i zaostrzone przesłanki zwolnienia DUUTO z tej odpowiedzialności mogą skutkować koniecznością uprzedniego automatycznego filtrowania treści udostępnianych przez usługobiorców i swoistej prewencyjnej kontroli udostępnianych treści. Uwzględniając jednak ogólne wytyczne zawarte w wyroku TSUE C-401/19, wprowadzono w tym zakresie, z uwagi na potrzebę ochrony wolności słowa i dostępu do informacji, istotne ograniczenie polegające na tym, że DUUTO nie mogą dokonywać zautomatyzowanego blokowania dostępu do utworu, jeżeli jego publiczne udostępnienie nie narusza praw autorskich w sposób oczywisty – oceny w tym zakresie będzie dokonywać	

			DUUTO, biorąc pod uwagę wszystkie istotne okoliczności sprawy, tj. przepisy o dozwolonym użytku i ich wykładnię w orzecznictwie i doktrynie prawniczej czy też postanowienia stosownych umów licencyjnych, zawartych przez DUUTO lub indywidualnie przez usługobiorcę. Należy przyjąć, że rozwiązanie to pozwoli ograniczyć blokowanie dostępu do treści do przypadków najbardziej oczywistych i rażących.	
10. Organizacje badawcze (uczelnie i instytuty naukowe)	Możliwość korzystania z dozwolonego użytku na potrzeby eksploracji tekstów i danych – rozwiązanie problemu braku pewności prawa w tym zakresie (dotyczy także baz danych).			
11. Instytucje oświatowe	Rozszerzenie możliwości korzystania dla celów dydaktycznych z utworów i przedmiotów praw pokrewnych wyrażonych w formie cyfrowej w celu korzystania z nich w środowisku online, doprecyzowanie warunków legalnego korzystania dla celów dydaktycznych (dotyczy także baz danych). Wprowadzenie wyraźnej zasady, że dozwolone korzystanie obejmuje określony procent objętości utworu („fragmenty większych utworów nieprzekraczające 20 % objętości utworu”).		Wskazanie wprost odpowiedzialności beneficjentów w związku z korzystaniem z utworów w ramach dozwolonego użytku edukacyjnego.	
12. Instytucje dziedzictwa kulturowego	Możliwość korzystania z dozwolonego użytku na potrzeby eksploracji tekstów i danych (dotyczy także baz danych). Ułatwienie zgodnego z prawem korzystania z utworów niedostępnych w handlu znajdujących się w zbiorach instytucji dziedzictwa kulturowego (dotyczy także baz danych). Możliwość zwielokrotniania utworów pozostających we własnych zbiorach w celu			

	uzupełnienia, zachowania lub ochrony tych zbiorów (dotyczy także baz danych).			
13. Producenci baz danych			Nowe postaci dozwolonego użytku (eksploracja tekstów i danych, użytek edukacyjny, zwielokrotnianie dla zachowania zbiorów) – ryzyko utraty niewielkiej części dochodów.	
14. Obywatele	Możliwość eksploracji tekstów i danych – o ile uprawnieni nie zastrzegli inaczej. Lepszy dostęp do utworów niedostępnych w handlu (dotyczy także baz danych). Możliwość objęcia licencją uzyskaną przez DUUTO w zakresie publicznego udostępniania w Internecie treści chronionych.		Ryzyko stosowania przez DUUTO automatycznych mechanizmów weryfikacji treści zamieszczanych przez usługobiorców, które to mechanizmy nie będą uwzględniać wszystkich istotnych okoliczności i niezasadnie blokować treści, które mogą być legalnie zamieszczane.	
15. Licencjodawcy oraz podmioty korzystające z utworów na podstawie umowy przenoszącej prawa autorskie lub prawa do artystycznych wykonania		Obciążenie obowiązkiem informacyjnym wobec twórców i wykonawców co do sposobu korzystania z utworów i wykonania oraz uzyskiwanych z tego tytułu przychodów.	Ryzyko nadmiernego obciążenia obowiązkiem informacyjnym niektórych kategorii podmiotów korzystających z utworów i wykonania zostało znacząco ograniczone przez rozwiązania proponowane w projektowanym art. 47a ust. 4 i 5.	

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Obydwie dyrektywy powinny być implementowane do dnia 7 czerwca 2021 r. Obecnie Polska pozostaje jedynym państwem UE, które nie dokonało ich pełnego wdrożenia. Poniżej zostanie przedstawiony sposób rozwiązania wybranych zagadnień we Francji, w Hiszpanii, na Słowacji i na Węgrzech.

Sposób licencjonowania „wprowadzenia bezpośredniego”

We Francji, w Hiszpanii i na Słowacji zasady dotyczące licencjonowania reemitowania zostały rozszerzone na rozpowszechnianie programów udostępnianych w drodze wprowadzenia bezpośredniego (jak w projektowanej ustawie). Zatem stosowną licencję na takie rozpowszechnianie uzyskuje się za pośrednictwem ozz, z przewidzianymi w dyrektywie SATCAB II wyjątkami. Z kolei na Węgrzech nie dokonano takiego rozszerzenia.

Fakultatywne ograniczenia dozwolonego użytku dla celów edukacyjnych

Projektowana ustawa nie przewiduje wyłączenia dozwolonego użytku do celów dydaktycznych w stosunku do określonych sposobów korzystania lub określonej kategorii utworów (art. 5 dyrektywy DSM). We Francji wspomniany dozwolony użytek nie znajduje zastosowania wtedy, gdy odpowiednie licencje są łatwo dostępne. Na Węgrzech wyłączono możliwość korzystania w warunkach e-learningu z zapisów nutowych, co było podyktowane z jednej strony łatwą dostępnością tego typu utworów, a z drugiej strony obawą o utratę znacznych dochodów przez ich wydawców. Wyjątki przewidziano także w Hiszpanii. Słowacja nie wprowadziła żadnych podobnych ograniczeń.

Dodatkowe fakultatywne wymogi dla dopuszczalności licencjonowania przez ozz utworów niedostępnych w handlu Projektowana ustawa nie przewiduje wprowadzenia dodatkowych, szczegółowych wymogów w celu ustalenia, czy utwory niedostępne w handlu mogą podlegać mechanizmowi udzielania licencji przez ozz. We Francji przyjęto natomiast, że nie udziela się takiej licencji w stosunku do utworu, od opublikowania którego nie upłynęło jeszcze 30

lat. Na Węgrzech wspomniane ograniczenie wprowadzono wyłącznie w stosunku do utworów literackich, przy czym zostały wprowadzone dwa dodatkowe warunki, które muszą być spełnione, aby było dopuszczalne udzielenie licencji – utwory te muszą być opublikowane najpóźniej w dniu 31 sierpnia 1999 r. lub przed tą datą, a kolejne ich wydania nie będą mogły następować częściej niż raz na 8 lat od wspomnianej daty 31 sierpnia 1999 r. Dodatkowe, szczegółowe wymogi ustanowiono także w Hiszpanii.

Zakres stosowania rozszerzonych licencji zbiorowych

Projektowana ustawa zakłada stosowanie rozszerzonych licencji zbiorowych w stosunku do nowego prawa pokrewnego wydawców prasy. We Francji przewidziano rozszerzone zbiorowe licencje na potrzeby korzystania z utworów w formie cyfrowej przez instytucje edukacyjne w celu zilustrowania treści przekazywanych w toku nauczania, a także do umów zawieranych przez DUUTO, których przedmiotem jest korzystanie z utworów należących do sztuk wizualnych, a ponadto w stosunku do prac naukowych dostępnych bez ograniczeń w Internecie. Na Węgrzech w związku z implementacją dyrektywy DSM doszło do nowelizacji dotychczasowych przepisów dotyczących rozszerzonych licencji zbiorowych w celu zapewnienia ich zgodności z dyrektywą. Słowacja przyjęła podobny kierunek jak w projektowanej ustawie – rozszerzyła dotychczasowy zakres stosowania takich licencji na rozpowszechnianie utworów przez DUUTO oraz zwielokrotnianie i publiczne udostępnianie utworów muzycznych, literackich, sztuk pięknych i utworów periodycznych.

Organ właściwy do prowadzenia mediacji na potrzeby usług VOD

Projektowana ustawa przewiduje, że organem odpowiedzialnym za negocjacje w sprawie zawierania umów na udostępnianie utworów audiowizualnych w ramach świadczenia usług video na żądanie jest Komisja Prawa Autorskiego. W Hiszpanii organem takim jest *First Section of the Intellectual Property Commission*, na Węgrzech *Mediation Board* – podmiot działający w ramach *Council of Copyright Experts*. We Francji taki mechanizm negocjacji istniał jeszcze przed implementacją dyrektywy DSM.

Ocena potrzeby wdrożenia przepisów dotyczących utworów sztuk wizualnych w domenie publicznej

Projektowana ustawa zakłada, że obecne przepisy krajowe są wystarczające dla realizacji celu wskazanego w art. 14 dyrektywy DSM. Podobnie przyjęto we Francji, na Słowacji i na Węgrzech. W Hiszpanii zdecydowano się wprowadzić wprost regulację dyrektywy, pomimo że można ją było wyinterpretować z istniejących przepisów.

Wprowadzenie dodatkowych mechanizmów ułatwiających egzekwowanie nowego prawa pokrewnego przysługującego wydawcom prasy

Projektowana ustawa nie wprowadza żadnych dodatkowych mechanizmów, których celem byłoby ułatwienie egzekwowania nowego prawa pokrewnego przysługującego wydawcom prasy. Takich dodatkowych mechanizmów nie wprowadziły też ani Francja, ani Słowacja, ani Węgry. W Hiszpanii i w Czechach wprowadzono natomiast mechanizm negocjacyjny wzorowany na rozwiązaniach australijskich, dotyczący ustalania wynagrodzenia należnego wydawcom prasy za korzystanie z ich publikacji przez dostawców usług społeczeństwa informacyjnego.

Ograniczenie wymogu blokowania treści przez DUUTO do przypadków „rażących naruszeń” prawa

Zgodnie z wytycznymi Komisji dotyczącymi prawidłowej implementacji art. 17 dyrektywy DSM obowiązek blokowania lub usuwania treści przez DUUTO w celu zwolnienia się z odpowiedzialności za naruszenie praw autorskich dotyczy przypadków „rażącego” naruszenia prawa („*manifestly infringing content*”). Projektowana ustawa w znacznym stopniu uwzględnia to ograniczenie. Francja i Węgry dokonały wdrożenia dyrektywy przed wydaniem tych wytycznych, stąd nie mogły uwzględnić stanowiska Komisji w tej kwestii. Także w Hiszpanii i na Słowacji, podobnie jak w projektowanej ustawie, przyjęto możliwie literalną implementację art. 17 dyrektywy.

Dołożenie „wszelkich starań” w celu zwolnienia się DUUTO z odpowiedzialności

Określając przesłanki zwolnienia DUUTO z odpowiedzialności za rozpowszechnianie utworów bez zezwolenia, dyrektywa DSM posługuje się klauzulą generalną „*best efforts*”, określoną w polskiej wersji językowej jako „wszelkie starania”. Odpowiednik językowy określenia „*best efforts*” występuje w ustawie hiszpańskiej, francuskiej i słowackiej, natomiast na Węgrzech przyjęto klauzulę działania „w najlepszy sposób, jakiego można oczekiwać w danej sytuacji”, która to klauzula jest zbliżona do terminologii prawa cywilnego, co ma ułatwić jej stosowanie przez sądy. Projektowana ustawa posługuje się sformułowaniem „należytej staranności”, o której mowa w art. 355 Kodeksu cywilnego.

Godziwe wynagrodzenie twórców i wykonawców w ramach umów o eksploatację ich praw

Hiszpania

Prawo hiszpańskie już wcześniej przyznało twórcom utworów audiowizualnych szczególne prawo do wynagrodzenia za publiczne udostępnianie utworów online. Prawo to jest niezbywalne, nie może zostać przeniesione na producenta i jest zarządzane w drodze obowiązkowego zbiorowego zarządzania.

Francja

Przepisy francuskie przewidują możliwość rozszerzenia na wszystkich zainteresowanych porozumień w sprawie praktyk umownych lub zwyczajów zawodowych między autorami i producentami, zawieranych z organizacjami

zawodowymi autorów lub z ozz czy organizacjami zawodowymi reprezentującymi producentów. Wysokość wynagrodzenia ustalanego przez ozz za korzystanie z praw, które reprezentują, musi być rozsądna i zapewniać podmiotom praw, które reprezentują, odpowiednie wynagrodzenie za takie wykorzystanie – wynagrodzenie to musi być także proporcjonalne – w zależności od sposobu eksploatacji utworów.

Węgry

Szczególnie w sektorze audiowizualnym zbiorowe zarządzanie prawami jest obowiązkowe w kilku przypadkach określonych w ustawie o prawie autorskim (np. kopiowanie na użytek prywatny, prawo najmu i użyczenia, udostępnianie publiczne i retransmisja drogą kablową). We wszystkich tych przypadkach ozz zawierają z użytkownikami umowy dotyczące zezwolenia na rozpowszechnianie utworów już opublikowanych oraz wysokości należnego wynagrodzenia.

Litwa / Estonia

Wprowadzono prawo do wynagrodzenia za każdy przypadek korzystania, w tym on-line. Pośrednictwo organizacji zbiorowego zarządzania jest dobrowolne.

Fakultatywne ograniczenia stosowania obowiązku przejrzystości

Projektowana ustawa wyłącza stosowanie obowiązku przejrzystości, gdy wkład danego twórcy „nie jest znaczący” oraz ogranicza zakres tego obowiązku, gdy jego stosowanie okazałoby się „niewspółmiernie uciążliwe” w stosunku do przychodów z korzystania z utworów. W Hiszpanii i na Węgrzech podobnie – obowiązku przejrzystości nie stosuje się, gdy wkład twórcy lub wykonawcy nie jest znaczący w stosunku do całego utworu lub wykonania, chyba że twórca lub wykonawca wykaże, że potrzebuje informacji do wykonywania swoich praw w zakresie „klauzuli bestsellerowej” i w tym celu zwraca się o te informacje.

Organ właściwy do prowadzenia mediacji w zakresie obowiązku przejrzystości i „klauzuli bestsellerowej”

Obowiązek wprowadzenia dobrowolnej, alternatywnej procedury rozstrzygania sporów dotyczących obowiązku przejrzystości oraz mechanizmu dostosowywania umów został w Hiszpanii zrealizowany przez powierzenie tych sporów *The First Section of the Intellectual Property Commission*. Na Węgrzech spory te rozstrzyga *Mediation Board*, działający w ramach *Council of Copyright Experts*. We Francji natomiast uprawnieni mogą skorzystać z mediacji przewidzianych przez prawo cywilne. W Polsce już w aktualnie obowiązującym stanie prawnym spory te mogą podlegać mediacji uregulowanej w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Nadawcy programów radiowych i telewizyjnych	Około 400	Sprawozdanie KRRiT z działalności w 2019 r., str. 17.	Ułatwienie świadczenia dodatkowych usług online, uregulowanie na gruncie prawa autorskiego sytuacji rozpowszechniania programów RTV udostępnionych drogą wprowadzenia bezpośredniego.
Podmioty świadczące usługi reemitowania (reemitenci)	Około 300	Sprawozdanie Stowarzyszenia Filmowców Polskich z działalności w roku 2019, www.zapa.org.pl , str. 24 (liczba zawartych umów licencyjnych przy szacowanym 100 % pokryciu rynku).	Ujednolicenie zasad licencjonowania usług reemitowania – niezależnie od sposobu świadczenia usługi (zastosowanej technologii) wszystkich obowiązywać będzie obowiązkowe pośrednictwo ozz (z kilkoma wyjątkami); zostaje uregulowana też sytuacja rozpowszechniania w sposób analogiczny do reemitowania programów RTV udostępnionych drogą wprowadzenia bezpośredniego.
Organizacje badawcze (uczelnie oraz federacje)	420	MNiSW – Zintegrowany System Informacji o	Możliwość korzystania z dozwolonego użytku na

podmiotów systemu szkolnictwa wyższego) Instytuty naukowe PAN	69	Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on (wg stanu na dzień 28.06.2022 r.). Strona internetowa Polskiej Akademii Nauk.	potrzeby eksploracji tekstów i danych.
Instytucje oświatowe	Szkoły podstawowe, branżowe, ogólnokształcące, policealne, artystyczne (około 21 000 szkół)	GUS (raport „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2019/2020”).	Możliwość korzystania z dozwolonego użytku na potrzeby nauczania, w tym nauczania „na odległość.”
Instytucje dziedzictwa kulturowego	Biblioteki, muzea, archiwa, instytucje kultury, których statutowym zadaniem jest gromadzenie, ochrona i upowszechnianie zbiorów dziedzictwa filmowego lub fonograficznego (około 10 400)	GUS (raport „Kultura w 2019 r.”). Serwis administrowany przez Narodowe Archiwum Cyfrowe. Raport GUS „Działalność muzeów w 2019 r.”.	Możliwość korzystania z dozwolonego użytku na potrzeby eksploracji tekstów i danych. Umożliwienie korzystania z utworów niedostępnych w handlu. Umożliwienie instytucjom, których statutowym zadaniem jest gromadzenie, ochrona i upowszechnianie zbiorów dziedzictwa filmowego lub fonograficznego zwielokrotniania utworów pozostających w ich zbiorach w celu uzupełnienia, zachowania lub ochrony tych zbiorów.
Dostawcy usług VOD	Nie więcej niż 10 podmiotów ma udział w rynku ponad 80 %. W 2020 r. z usług tych korzystało 9 mln gospodarstw domowych, przy czym w 2019 r. przybyło 500 tys. nowych abonentów, a w 2020 już 900 tys. Wartość tego rynku w 2020 r. oceniono na 1,3 mld zł. ²⁾ Wg badań spośród wszystkich dostępnych treści w Internecie, najchętniej płacimy za VOD (51,23 % ankietowanych) ³⁾ .	Sprawozdanie KRRiT z działalności w roku 2019, str. 33.	Możliwość skorzystania z mediacji arbitrów Komisji Prawa Autorskiego przy negocjowaniu umów licencyjnych na VOD.

²⁾ <https://ictmarketexperts.com/aktualnosci/rok-2020-covid-19-sprzyja-stabilnej-sytuacji-na-ryнку-platnej-telewizji-i-dynamizuje-wzrost-rynku-svod/>

³⁾ <https://ictmarketexperts.com/aktualnosci/w-internecie-najchetniej-placimy-za-tresci-vod/>

Dostawcy usług <i>streamingu</i> muzyki	Nie więcej niż 10 podmiotów o zasięgu globalnym zdecydowanie dominuje na rynku. Według badań spośród wszystkich dostępnych treści w Internecie, płatne serwisy muzyczne należą do najchętniej opłacanych, po VOD (21,83 % ankietowanych)⁴⁾. Wartość rynku w 2021 r. oszacowano na 318 mln zł., przy wartości całego rynku muzycznego 486 mln zł.		Obowiązek uiszczania dodatkowego wynagrodzenia na rzecz wykonawców utworu muzycznego i słowno-muzycznego – w zależności od wyników negocjacji co do wysokości tego wynagrodzenia może powstać po stronie tych podmiotów konieczność nieznacznego podniesienia ceny świadczonych usług, co jednak nie powinno wpłynąć na ich ogólną dostępność ⁵⁾ .
Wydawcy prasowi, z wyłączeniem prasy naukowej i akademickiej	Ponad 3300 (prawie 4700 tytułów prasowych)	Dane przedstawione przez Izbę Wydawców Prasy oraz Stowarzyszenie Dziennikarzy i Wydawców REPROPOL (pismo do MKDNIŚ z 11.05.2021).	Korzystanie z nowego prawa pokrewnego do eksploatacji publikacji prasowych online.
Dziennikarze (autorzy publikacji prasowych)	Kilka tysięcy (około 3–4 tys. współpracujących z wydawcami zrzeszonymi w Stowarzyszeniu Dziennikarzy i Wydawców REPROPOL)	Sprawozdanie Stowarzyszenia Dziennikarzy i Wydawców REPROPOL z działalności w 2019 r., www.swrepopol.pl , str. 10.	Udział w połowie wpływów wydawców prasy z eksploatacji nowego prawa pokrewnego.
Dostawcy usług społeczeństwa informacyjnego korzystający z publikacji prasowych w zakresie objętym nowym prawem pokrewnym	Liczba nieznana		Konieczność uzyskania stosownych licencji na eksploatację publikacji prasowych online.
DUUTO	Liczba nieznana		Konieczność uzyskania stosownych licencji na publiczne udostępnianie treści chronionych, zamieszczanych przez użytkowników usług DUUTO (użytkowników); zaostrzone rygory odpowiedzialności za naruszenie praw autorskich lub praw pokrewnych w

⁴⁾ Tamże.

⁵⁾ Ale np. wprowadzenie prawa do takiego wynagrodzenia w Hiszpanii nie wpłynęło na cenę abonamentu jednego z największych serwisów muzycznych, a więc nie wiązało się z żadnym dodatkowym kosztem dla jego użytkowników. Koszt wypłaty tego wynagrodzenia obciążał wyłącznie serwis. Zob. <https://committees.parliament.uk/oralevidence/1747/html/> (Q599)

			stosunku do dotychczasowych (w braku licencji); konieczność zapewnienia mechanizmów rozstrzygania sporów dot. zamieszczanych treści między uprawnionymi a użytkownikami usług DUUTO.
Użytkownicy usług DUUTO (usługobiorcy)	Liczba nieznana (znaczna część społeczeństwa)		Zwiększenie bezpieczeństwa prawnego w przypadku, gdy DUUTO zdołają zawrzeć umowy licencyjne – będą one obejmowały też czynności publicznego udostępniania dokonywane przez tych użytkowników; możliwość korzystania ze stworzonych przez DUUTO mechanizmów rozstrzygania sporów z uprawnionymi dotyczących udostępnianych treści.
Twórcy i wykonawcy	około 67 000	Badanie liczebności oraz zatrudnienia i przychodów artystów przeprowadzone przez niezależny zespół badawczy SWPS pod kierunkiem prof. Doroty Ilczuk.	Wszyscy uzyskają wzmocnienie pozycji prawnej względem nabywców ich twórczości (głównie kontrahentów biznesowych) przez nowe lub zmienione przepisy o transparentności, dostosowywaniu umów, ich wypowiedaniu lub odstępowaniu od nich. Wszyscy, których utwory lub wykonania będą publicznie udostępniane w ramach usług DUUTO, mogą oczekiwać stosownego wynagrodzenia z obejmujących ich repertuar umów licencyjnych. Twórcy i artyści wykonawcy utworów audiowizualnych otrzymają stosowne wynagrodzenie z tytułu publicznego udostępniania tych utworów online. Wykonawcy utworu muzycznego i słowno-muzycznego otrzymają stosowne wynagrodzenie z tytułu publicznego udostępniania utrwalenia artystycznego wykonania online.
ozz	10 organizacji (ZAiKS, SFP, SAWP, STOART, ZPAV, ZASP, REPROPOL, KOPIPOL, Copyright	Dane z urzędu	Możliwość udzielania licencji zbiorowych z rozszerzonym skutkiem w zakresie nowego prawa pokrewnego

	Polska, STL, dwie dalsze – w trakcie wygaszania działalności jako ozz).		przysługującego wydawcom prasowym.
Komisja Prawa Autorskiego		www.prawoautorskie.gov.pl	Poszerzenie kompetencji o mediację dotyczącą licencjonowania usług VOD.
Obywatele	37 mln 595 tys. (dane statystyczne GUS na koniec I kwartału 2024 r.)		Możliwość korzystania z dozwolonego użytku na potrzeby eksploracji tekstów i danych – o ile uprawnieni nie zastrzegli inaczej. Możliwość dostępu do dzieł niedostępnych w handlu (<i>out-of-commerce</i>).
Licencjodawcy oraz podmioty korzystające z utworów lub wykonń na podstawie umowy przenoszącej prawa autorskie lub prawa do artystycznych wykonń.			Nowy obowiązek informacyjny dotyczący korzystania z nabytych praw i uzyskanych licencji. Ryzyko nadmiernego obciążenia obowiązkiem informacyjnym niektórych kategorii podmiotów korzystających z utworów i wykonń zostało znacząco ograniczone przez rozwiązania proponowane w projektowanym art. 47a ust. 4 i 5.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) oraz § 52 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2022 r. poz. 348), projekt ustawy został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie „Rządowy Proces Legislacyjny”.

Stosownie do art. 3 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) projekt został zamieszczony w Wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów pod sygn. UC6.

Projekt został skierowany do konsultacji publicznych. Po zakończeniu konsultacji został sporządzony raport.

Na etapie rozpatrywania projektu ustawy przez KSE Polskie Stowarzyszenie Nowe Kina zgłosiło zainteresowanie pracami nad projektem ustawy w trybie przepisów o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0–10)
Dochody ogółem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
budżet państwa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JST	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
pozostałe jednostki (oddzielnie)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wydatki ogółem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

budżet państwa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JST	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
pozostałe jednostki (oddzielnie)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo ogółem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
budżet państwa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JST	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
pozostałe jednostki (oddzielnie)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Źródła finansowania	Wejście w życie projektowanej ustawy nie będzie miało wpływu na dochody i wydatki sektora finansów publicznych.											
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń												
7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe												
Skutki												
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0–10)				
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z 2022 r.)	duże przedsiębiorstwa	0	0	0	0	0	0	0				
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	0	0	0	0	0	0	0				
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	0	0	0	0	0	0	0				
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	Dostawcy usług społeczeństwa informacyjnego będą zmuszeni uregulować kwestie prawnoautorskie związane z wprowadzeniem nowego prawa pokrewnego dla wydawców prasy. Przedsiębiorcy będą jednak mieli wybór – albo zdołają pozyskać stosowne licencje (ułatwieniem będzie tutaj możliwość udzielania przez ozz licencji z rozszerzonym skutkiem – ECL), albo będą zmuszeni zrezygnować z korzystania z określonej części chronionych utworów. Warunki ewentualnych licencji, w tym finansowe, będą podlegać negocjacjom i nie jest możliwe określenie ich wysokości. Możliwość korzystania z dozwolonego użytku na potrzeby eksploracji tekstów i danych przyczyni się do zwiększenia potencjału prac badawczo-rozwojowych, a w dłuższej perspektywie – do tworzenia nowych produktów bądź usług (np. aplikacje na urządzenia mobilne, technologie sztucznej inteligencji). Proponowana regulacja dotycząca dozwolonego użytku na potrzeby eksploracji tekstów i danych stworzy szanse rozwojowe dla przedsiębiorców: np. w zwiększaniu efektywności wewnętrznej działalności, w tworzeniu innowacyjnych usług lub produktów czy też w tworzeniu nowych modeli biznesowych, a w efekcie – w budowaniu przewagi konkurencyjnej. Nowe prawo pokrewnie przyznane wydawcom prasy wzmocni rynek prasy, przez co przyczyni się do zapewnienia rzetelnej, wysokiej jakości informacji i pluralizmu mediów. Wpłynie też pozytywnie na rynek dziennikarski, przyczyniając się do wzrostu wynagrodzeń i miejsc pracy dla dziennikarzy.										

		Nowe regulacje dotyczące dozwolonego użytku, głównie w zakresie eksploracji tekstów i danych oraz edukacji, mogą wpłynąć na niewielkie obniżenie wpływów wydawców prasy, wydawców publikacji naukowych, wydawców podręczników szkolnych i akademickich oraz producentów baz danych. Jest to jednak oczywisty efekt dotyczący każdej instytucji dozwolonego użytku w prawie autorskim, bowiem jego istotą jest umożliwienie korzystania z utworu, w określonym zakresie, bez zgody uprawnionego (z reguły też bez wypłaty mu wynagrodzenia). W I półroczu 2023 r. streaming muzyczny wygenerował ponad 237 mln zł przychodu, odpowiadając za 99,3 % sprzedaży cyfrowej oraz 79,6 % sprzedaży całkowitej (dane ZPAV). Wartość tantiem wypłacanych artystom wykonawcom przez serwisy streamingowe działające w Polsce – wg ZPAV/IFPI – w 2023 r. wyniosła 260 mln zł. W lipcu 2023 r. serwisy VOD miały 17 mln użytkowników, czyli 57,5 proc. wszystkich internautów. Wartość przychodów platform VOD w Polsce to 2,6 mld zł rocznie, z czego spodziewana wartość tantiem postulowanych przez SFP to 39 mln zł (dane SFP).
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Wpływ jak w przypadku dużych przedsiębiorstw, z zastrzeżeniem mniej rygorystycznych wymogów zwolnienia z odpowiedzialności dla „mniejszych” DUUTO.
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe, w szczególności osoby z niepełnosprawnością i starsze	Możliwość korzystania z dozwolonego użytku na potrzeby eksploracji tekstów i danych – o ile uprawnieni nie zastrzegli inaczej. Ułatwienie dostępu do dzieł niedostępnych w handlu (<i>out-of-commerce</i>) otworzy m.in. możliwości digitalizacji i rozpowszechniania zasobów polskiego dziedzictwa kulturowego w całej UE. Projektowana regulacja ułatwi tworzenie cyfrowych kolekcji dzieł niedostępnych w handlu, udostępnianych następnie niekomercyjnie w UE w Internecie przez instytucje, które nimi dysponują, co zwiększy dostępność wielu dzieł o znacznej wartości kulturowej, naukowej, edukacyjnej i historycznej, przyczyniając się jednocześnie do promocji polskiego dziedzictwa kulturowego. Ryzyko ograniczenia swobody wypowiedzi i dostępu do informacji w serwisach DUUTO z uwagi na praktyczną konieczność dokonywania przez DUUTO automatycznej weryfikacji treści zamieszczanych przez użytkowników ich usług.
Niemierzalne		Usunięcie wątpliwości prawnych co do zasad korzystania przez DUUTO z treści zamieszczanych przez użytkowników ich usług (usługobiorców).
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń.		
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu		
X nie dotyczy		
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).		☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy		☐ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy

☐ inne:	☐ inne:
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy

Komentarz: Projekt ustawy nie wprowadza nowych obowiązków o charakterze administracyjnym. Wprowadza natomiast dla niektórych podmiotów nowe obowiązki o charakterze cywilnym, dotyczące ich relacji z kontrahentami lub osobami korzystającymi z usług:

- 1) reemitenci oraz rozpowszechniający programy RTV udostępnione w drodze wprowadzenia bezpośredniego (*direct injection*) będą w zdecydowanej większości zmuszeni do nabywania stosownych licencji za pośrednictwem ozz;
- 2) dostawcy usług społeczeństwa informacyjnego korzystający z publikacji prasowych *online* będą zmuszeni nabywać stosowne licencje także w zakresie nowego prawa pokrewnego przysługującego wydawcom prasy;
- 3) DUUTO będą zmuszeni nabywać stosowne licencje na publiczne udostępnianie treści zamieszczanych przez użytkowników ich usług lub stosować mechanizmy automatycznej weryfikacji tych treści pod kątem naruszeń prawa autorskiego, jak również zapewnić wewnętrzny mechanizm rozpatrywania skarg dotyczących blokowanych lub usuwanych treści, który ma być dla usługobiorcy łatwo dostępny, bezpłatny i zapewniać szybkie rozstrzygnięcie sprawy;
- 4) dostawcy usług VOD oraz usług *streamingu* muzyki będą zmuszeni uzgodnić z ozz stawki dodatkowego wynagrodzenia za eksploatację utworów audiowizualnych i artystycznych wykonanych utworów muzycznych i słowno-muzycznych;
- 5) wprowadzenie zasady przejrzystości w relacjach między twórcami i wykonawcami a ich kontrahentami (nabywcami praw lub licencjobiorcami) nakłada na tych ostatnich obowiązki informacyjne dotyczące zakresu eksploatacji nabytych praw i wpływów z tego tytułu, obciążenie to zostaje jednak złagodzone w odniesieniu do utworów współautorskich, zbiorowych oraz zbioru utworów przez wprowadzenie stosownego domniemania w projektowanym art. 47a ust. 4 ustawy o prawie autorskim.

9. Wpływ na rynek pracy

Projekt ustawy nie ma wpływu na rynek pracy.

10. Wpływ na pozostałe obszary

☐ środowisko naturalne	☐ demografia	☐ informatyzacja
☐ sytuacja i rozwój regionalny	☐ mienie państwowe	☐ zdrowie
☐ sądy powszechne, administracyjne lub wojskowe	☐ inne:	

Omówienie wpływu Projekt ustawy nie ma wpływu na powyższe obszary.

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Planuje się, że ustawa wejdzie w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 1 pkt 19, który wejdzie w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Monitorowanie efektów projektu będzie dokonywane systematycznie, począwszy od pierwszych miesięcy po wejściu w życie ustawy. Uwaga będzie skupiona przede wszystkim na negocjacjach prowadzonych przez zainteresowane strony, głównie przez dostawców usług społeczeństwa informacyjnego, w tym DUUTO oraz ozz – czy negocjacje są prowadzone, czy są prowadzone w dobrej wierze, czy udało się wypracować porozumienia licencyjne i w jakim zakresie, czy uprawnieni uzyskują należne im wpływy.

Po upływie 2 lat od wejścia w życie ustawy nastąpi ewaluacja jej efektów przez:

- 1) ustalenie zakresu licencjonowania przez ozz utworów niedostępnych w handlu (liczba udzielonych licencji, kwota wynagrodzenia, zakres przedmiotowy i podmiotowy, czas trwania);
- 2) ustalenie zakresu stosowania przez ozz rozszerzonych licencji zbiorowych (liczba udzielonych licencji, kwota wynagrodzenia, zakres przedmiotowy i podmiotowy, czas trwania);

- 3) ustalenie skuteczności nowego prawa pokrewnego wydawców prasy (liczba licencji udzielonych przez ozz, kwota wynagrodzenia uzyskana przez ozz, kwota wynagrodzenia wypłacona przez ozz na rzecz dziennikarzy, liczba licencji udzielonych bezpośrednio przez wydawców);
- 4) ustalenie skutków nowych zasad odpowiedzialności DUUTO (liczba i zakres licencji udzielonych przez ozz, liczba dostawców usług stosujących automatyczne mechanizmy weryfikacji treści, liczba sporów rozstrzyganych wewnętrznie przez DUUTO, liczba sporów rozstrzyganych w sądach, zakres praw zgłoszonych DUUTO przez ozz w ramach procedury *notice-and-stay down*);
- 5) ustalenie skutków nowych zasad odpowiedzialności DUUTO dla wolności słowa i dostępu do informacji (liczba aktów uniemożliwienia dostępu do treści w ramach procedury *notice-and-stay down*, liczba skarg ze strony użytkowników usług zakończonych przywróceniem dostępu do treści, rodzaj i charakter blokowanych treści, rodzaj i charakter treści, do których dostęp został przywrócony).

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

Nie dotyczy.

Raport z konsultacji publicznych projektu ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw – załącznik do Oceny Skutków Regulacji

Projekt ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw (nr w Wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów – UC6) został skierowany do konsultacji publicznych w dniu 15 lutego 2024 r. Zaproszenie do wzięcia udziału w konsultacjach zostało wysłane bezpośrednio do 53 podmiotów. Projekt został ponadto udostępniony na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny¹. Termin, do którego można było zgłaszać uwagi do projektu, został wyznaczony na 14 dni od publikacji na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji.

W toku konsultacji swoje stanowiska do projektu przedstawiły m.in. środowiska filmowe i muzyczne, środowiska telewizyjne, audio-video, cyfrowe (w tym podmioty zagraniczne), organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, instytucje oświatowe i naukowe, instytucje kultury i in. (stanowiska te zostały zamieszczone na stronie RCL pod ww. adresem).

Większość zgłoszonych uwag dotyczyła potrzeby uwzględnienia w projekcie ustawy zasady „odpowiedniego i proporcjonalnego wynagrodzenia”, o której mowa w art. 18 dyrektywy DSM. Liczne podmioty podniosły, że obecna regulacja art. 70 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2207), gwarantująca niezbywalne i wykonywane za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania prawo twórców i wykonawców do dodatkowego wynagrodzenia za eksploatację utworu audiowizualnego na określonych polach eksploatacji (nadawanie, wyświetlanie w kinach, najem itd.), nie jest dostosowana do aktualnych uwarunkowań rynkowych, gdyż nie uwzględnia najszybciej rozwijającego się obecnie sektora VOD / streamingu.

Także środowiska reprezentujące artystów wykonawców utworów muzycznych i słowno-muzycznych zwróciły uwagę w konsultacjach publicznych na potrzebę wprowadzenia zmian w przepisach dotyczących wynagradzania tych artystów. Podniesione zostało, że w ostatnich latach upowszechniło się korzystanie z artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych w Internecie za pośrednictwem tzw. platform streamingowych.

Uznając te postulaty za zasadne, projektodawca podjął decyzję o przyznaniu twórcom i artystom wykonawcom utworów audiowizualnych oraz artystom wykonawcom utworów muzycznych i słowno-muzycznych wynagrodzenia za korzystanie z utworów w Internecie, wprowadzając do projektu ustawy przepisy w następującym brzmieniu (wyjustowano przepisy, których dotyczy wprowadzana zmiana):

- w art. 70 w ust. 2¹ w pkt 4 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 5 w brzmieniu:

Współtwórcy utworu audiowizualnego oraz artyści wykonawcy są uprawnieni do:

„5) stosownego wynagrodzenia z tytułu publicznego udostępniania utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym.

Korzystający z utworu audiowizualnego wypłaca wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 2¹, za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi.;

- po art. 86 dodaje się art. 86¹ w brzmieniu:

„Art. 86¹. 1. Artyści wykonawcy utworu muzycznego lub słowno-muzycznego są uprawnieni do stosownego wynagrodzenia z tytułu publicznego udostępniania utrwalenia artystycznego wykonania w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym.

2. Korzystający z utworu muzycznego lub słowno-muzycznego wypłaca wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 1, za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami pokrewnymi do artystycznych wykonań.

¹ <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12382002>

3. Artysta wykonawca utworu muzycznego lub słowno-muzycznego może w umowie z korzystającym zrzec się pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania prawami pokrewnymi do artystycznych wykonań, o którym mowa w ust. 2. Zrzeczenie wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.”.

Część zgłoszonych uwag dotyczyła także wyrażenia: „z wyłączeniem tworzenia generatywnych modeli sztucznej inteligencji” zamieszczonego w przepisach dotyczących eksploracji tekstów i danych (projektowane: art. 26² i art. 26³ ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz art. 8a i art. 8b ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych (Dz. U. z 2021 r. poz. 386)). Projektodawca podjął decyzję o usunięciu z projektu ustawy tego zapisu, przychylając się do stanowiska, że zapis ten wykracza poza uregulowania dyrektywy DSM, a jego stosowanie może rodzić liczne wątpliwości interpretacyjne.

Pozostałe uwagi zgłoszone przez zainteresowane podmioty były już przedmiotem konsultacji publicznych na etapie poprzedniego procedowania projektu ustawy (nr wykazu UC103). Projektodawca uwzględnił część uwag w niniejszym projekcie ustawy. W tym zakresie, w którym uwagi nie zostały uwzględnione, projektodawca przedstawił swoje stanowisko w poprzednim raporcie z konsultacji publicznych, który jest dostępny na stronie RCL pod adresem:

<https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12360954/12887995/12887998/dokument587349.pdf>.

Uwagi zgłoszone przez niektóre podmioty w zakresie wykraczającym poza treść dyrektyw DSM i SATCAB II nie zostały uwzględnione w niniejszym projekcie. Nie odnosząc się do ich zasadności, projektodawca rozważył możliwość ich uwzględnienia w ramach kolejnej nowelizacji ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Na etapie rozpatrywania projektu ustawy przez Komitet do Spraw Europejskich Izba Wydawców Prasy złożyła dodatkowe uwagi do przepisu wprowadzanego do projektowanego art. 5a ustawy z dnia 15 czerwca 2018 r. o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2207). Izba podniosła, że przepis w przyjętym kształcie, uzależniający funkcjonowanie tzw. rozszerzonych licencji zbiorowych (ECL) od żądania usługodawcy, stanowi daleko idące ograniczenie uprawnień organizacji zbiorowego zarządzania i ograniczenie ich fundamentalnych zadań. Projektodawca przychylił się do tego postulatu i usunął z treści projektowanego art. 5a cyt. ustawy wyrażenie „na żądanie usługodawcy”.

Na etapie KSE Polskie Stowarzyszenie Nowe Kina zgłosiło zainteresowanie pracami nad projektem ustawy w trybie przepisów o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa.

**ZGŁOSZENIE
ZAINTERESOWANIA PRACAMI NAD PROJEKTEM - ZGŁOSZENIE ZMIANY DANYCH***

**projekt ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz
niektórych innych ustaw UC6**

(tytuł projektu założeń projektu ustawy, projektu ustawy lub projektu rozporządzenia - zgodnie z jego treścią udostępnioną w Biuletynie Informacji Publicznej lub informacją zamieszczoną w wykazie prac legislacyjnych Rady Ministrów, Prezesa Rady Ministrów albo ministrów)

A. OZNACZENIE PODMIOTU ZAINTERESOWANEGO PRACAMI NAD PROJEKTEM

1. Nazwa/imię i nazwisko**Polskie Stowarzyszenie Nowe Kina

2. Adres siedziby/adres miejsca zamieszkania** ul. Fosa 37, 02-768 Warszawa

3. joasia.kotlowska@gmail.com; j.kotlowska@cinema-city.pl
ul. Fosa 37, 02-768 Warszawa

**B. WSKAZANIE OSÓB UPRAWNIONYCH DO REPREZENTOWANIA PODMIOTU
WYMENIONEGO W CZĘŚCI A W PRACACH NAD PROJEKTEM**

Lp.	Imię i nazwisko	Adres
1	Joanna Kotłowska	
2	Tomasz Jagiełło	
3	Paweł Świst	
4	Edyta Łasicka	
s		

**C. OPIS POSTULOWANEGO ROZWIĄZANIA PRAWNEGO, ZE WSKAZANIEM INTERESU
BĘDĄCEGO PRZEDMIOTEM OCHRONY**

Postulujemy następującą zmianę zapisu art. 70 ust. 2¹ pkt 1 ustawy:

Współtwórcy utworu audiowizualnego oraz artyści wykonawcy są uprawnieni do:

1) wynagrodzenia proporcjonalnego do wpływów z tytułu wyświetlania utworu audiowizualnego w kinach, płatnego przez dystrybutora filmowego i przez podmiot prowadzący kino zgodne z ich udziałem w tych wpływach”

W/w zmiana wprowadza podział płatności wynagrodzenia z tytułu wyświetlania utworu audiowizualnego, pomiędzy kino i dystrybutora filmowego. Podział w żaden sposób nie

umniejszy kwot wypłacanych podmiotom uprawnionym i organizacjom zbiorowego zarządzania. Proponowana zmiana koresponduje również z art. 18 dyrektywy DSM wyrażającym zasadę „odpowiedniego i proporcjonalnego” wynagrodzenia twórcy i artysty wykonawcy.

W praktyce dystrybutorzy filmowi otrzymują od kin nawet 50% przychodu z eksploatacji filmu. Zatem dystrybutorzy są obok kina „podmiotem korzystającym z utworu audiowizualnego”, który jest wskazany jako płatnik w art. 70 ust. 3 ustawy. Jednak dopóki ustawa nie będzie wskazywała wprost dystrybutorów jako zobowiązanych do płatności, będą oni odmawiali kinom partycypowania w spełnieniu tego obowiązku.

W interesie polskich kin jest pilna zmiana obecnego systemu pobierania tantiem z tytułu wyświetlania filmów. Po pandemii kina wciąż nie powróciły do poziomu sprzedaży biletów z roku 2019 r. Rok 2024 r. będzie dla kin nie mniejszym wyzwaniem, jak rok poprzedni. Jednak podstawowe znaczenie ma fakt, że Polska jest wyjątkiem na skalę światową w zakresie liczby podmiotów uprawnionych do otrzymania takiego wynagrodzenia oraz liczby organizacji zbiorowego zarządzania uprawnionych do inkasowania takiego wynagrodzenia. Obecnie żądana od kin przez organizacje zbiorowego zarządzania stawka wynagrodzenia wynosi łącznie **4,1 %** wpływów z biletów. Jest to obciążenie kin niespotykane nigdzie na świecie. Średnia stawka na świecie wynosi 1 %, a tam gdzie jest wyższa, często obowiązek zapłaty dzieli się pomiędzy kino i dystrybutora. Przykładowo, taki system istnieje w Chorwacji, Czechach, Francji, Niemczech, Słowacji, Hiszpanii, Szwajcarii, Japonii i Meksyku.

D. ZAŁĄCZONE DOKUMENTY

1	Wyciąg z Krajowego Rejestru Sądowego

E. Niniejsze zgłoszenie dotyczy uzupełnienia braków formalnych/zmiany danych zgłoszenia dokonanego dnia 15.03.2024 r.**

(podać datę z części F poprzedniego zgłoszenia)

F. OSOBA SKŁADAJĄCA ZGŁOSZENIE

Imię i nazwisko	Data	Podpis
Joanna Kottowska Paweł Świst	16.04.2024 r.	elektroniczny

G. KLAUZULA ODPOWIEDZIALNOŚCI KARNEJ ZA SKŁADANIE FAŁSZYWYCH ZEZNAŃ

Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia

Joanna Kottowska
Paweł Świst
Podpisy elektroniczne

Podpis jest prawidłowy

Dokument podpisany przez: PAWEŁ ŚWIST
Data: 2024.04.15 17:12:42 CEST

Podpis jest prawidłowy

Dokument podpisany przez: Joanna Katarzyna Kottowska
Data: 2024.04.16 12:00:13 CEST

(podpis)

- * Jeżeli zgłoszenie nie jest składane w trybie art. 7 ust. 6 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa, treść: "- Zgłoszenie zmiany danych" skreśla się.
- ** Niepotrzebne skreślić.

Pouczenie:

1. Jeżeli zgłoszenie ma na celu uwzględnienie zmian zaistniałych po dacie wniesienia urzędowego formularza zgłoszenia (art. 7 ust. 6 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa) lub uzupełnienie braków formalnych poprzedniego zgłoszenia (§ 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie zgłaszania zainteresowania pracami nad projektami aktów normatywnych oraz projektami założeń projektów ustaw, w nowym urzędowym formularzu zgłoszenia należy wypełnić wszystkie rubryki, powtarzając również dane, które zachowały swoją aktualność.

2. Część B formularza wypełnia się w przypadku zgłoszenia dotyczącego jednostki organizacyjnej oraz w sytuacji, gdy osoba fizyczna, która zgłasza zainteresowanie pracami nad projektem założeń projektu ustawy lub projektem aktu normatywnego, nie będzie uczestniczyła osobiście w tych pracach.

3. W części D formularza, stosownie do okoliczności, uwzględnia się dokumenty, o których mowa w art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa, a także pełnomocnictwa do wniesienia zgłoszenia lub do reprezentowania podmiotu w pracach nad projektem aktu normatywnego lub projektu założeń projektu ustawy.

4. Część E formularza wypełnia się w przypadku uzupełnienia braków formalnych lub zmiany danych dotyczących wniesionego zgłoszenia.

TABELA ZGODNOŚCI

TYTUŁ AKTU PRAWNEGO:		USTAWA Z DNIA ... O ZMIANIE USTAWY o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw		
TYTUŁ WDRAŻANEGO AKTU PRAWNEGO/WDRAŻANYCH AKTÓW PRAWNYCH		DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2019/789 z dnia 17 kwietnia 2019 r. ustanawiająca przepisy dotyczące wykonywania praw autorskich i praw pokrewnych mające zastosowanie do niektórych transmisji online prowadzonych przez organizacje radiowe i telewizyjne oraz do reemisji programów telewizyjnych i radiowych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 93/83/EWG (Dz. Urz. UE L 130 z 17.05.2019, str. 82) DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2019/790 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2002/29/WE (Dz. Urz. UE L 130 z 17.05.2019, str. 92)		
WYJAŚNIENIE TERMINU WEJŚCIA W ŻYCIE PROJEKTU		Termin wejścia w życie powinien być możliwie szybki, gdyż termin implementacji obu dyrektyw upłynął 7 czerwca 2021 r.		
DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2019/789 z dnia 17 kwietnia 2019 r. ustanawiająca przepisy dotyczące wykonywania praw autorskich i praw pokrewnych mające zastosowanie do niektórych transmisji online prowadzonych przez organizacje radiowe i telewizyjne oraz do reemisji programów telewizyjnych i radiowych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 93/83/EWG				
Jedn. red.	Treść przepisu UE	Konieczność wdrożenia T / N	Jedn. red.	Treść przepisu ustawy
Art. 1	Przedmiot Niniejsza dyrektywa ustanawia przepisy, których celem jest poprawa transgranicznego dostępu do większej liczby programów telewizyjnych i radiowych przez ułatwienie weryfikacji lub pozyskiwania praw w związku ze świadczeniem usług online, które mają charakter dodatkowy w stosunku do nadawania niektórych rodzajów programów telewizyjnych i radiowych, oraz w związku z reemisją programów telewizyjnych i radiowych. Niniejsza dyrektywa ustanawia również przepisy dotyczące transmisji programów telewizyjnych i radiowych w drodze wprowadzania bezpośredniego.	N		
Art. 2	Definicje Na potrzeby niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje: 1) „dodatkowa usługa online” oznacza usługę online polegającą na przekazywaniu do powszechnego odbioru, przez organizację radiową lub telewizyjną lub pod jej kontrolą i na jej odpowiedzialność, programów telewizyjnych lub radiowych równocześnie z ich nadawaniem lub w określonym czasie po ich nadaniu przez tę organizację oraz na przekazywaniu do powszechnego odbioru wszelkich materiałów dodatkowych w stosunku do takiego nadania;	T	art. 1 pkt 1 lit. c projektu ustawy (dot. art. 6 ust. 1 pkt 26 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 6. 1. pkt 26 pr. aut. 26) dodatkową usługą online jest usługa dostarczana w systemie teleinformatycznym w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną, polegająca na przekazywaniu do powszechnego odbioru przez organizację radiową lub telewizyjną lub pod jej kontrolą i na jej odpowiedzialność, audycji telewizyjnych lub radiowych równocześnie z ich nadawaniem lub w określonym czasie po ich nadaniu przez tę organizację oraz na przekazywaniu do powszechnego odbioru wszelkich materiałów dodatkowych w stosunku do takiego nadania, które wzbogacają lub w inny sposób poszerzają nadawane audycje, w szczególności przez zapowiedzi, uzupełnianie lub ocenę treści danej audycji.

2) „reemisja” oznacza przeznaczoną do powszechnego odbioru równoczesną, niezmienną i pełną reemisję – inną niż retransmisja drogą kablową zdefiniowaną w dyrektywie nr 93/83/EWG – przeznaczoną do powszechnego odbioru pierwotnej transmisji programów telewizyjnych lub radiowych z innego państwa członkowskiego, jeżeli taka pierwotna transmisja odbywa się drogą przewodową lub bezprzewodową, w tym satelitarną, lecz nie jest transmisją online, pod warunkiem że: a) reemisji dokonuje podmiot inny niż organizacja radiowa lub telewizyjna, która przeprowadziła pierwotną transmisję lub pod której kontrolą i na której odpowiedzialność taka pierwotna transmisja została przeprowadzona, niezależnie od sposobu, w jaki reemitent otrzymuje sygnał będący nośnikiem programu od organizacji radiowej lub telewizyjnej w celu reemisji; oraz b) w przypadku, gdy reemisja dokonywana jest za pośrednictwem usługi dostępu do internetu zdefiniowanej w art. 2 akapit drugi pkt 2 rozporządzeniu (UE) 2015/2120 jest ona prowadzona w środowisku kontrolowanym; 3) „środowisko kontrolowane” oznacza środowisko, w którym reemitent dokonuje zabezpieczonej reemisji do upoważnionych użytkowników; 4) „wprowadzanie bezpośrednie” oznacza proces techniczny, za pomocą którego organizacja radiowa lub telewizyjna przesyła swój sygnał będący nośnikiem programu organizacji innej niż organizacja radiowa lub telewizyjna w taki sposób, że sygnał ten nie jest publicznie dostępny w trakcie tego przesyłu.	T T T	art. 1 pkt 4 projektu ustawy (dot. art. 21¹ ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych) art. 1 pkt 4 projektu ustawy (dot. art. 21¹ ust. 2 pkt 3 <i>in fine</i> ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych) art. 1 pkt 1 lit. a projektu ustawy (dot. art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 21¹. 2 pr. aut. Obowiązku pośrednictwa właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, o którym mowa w ust. 1, nie stosuje się do: 1) praw, z których organizacja radiowa lub telewizyjna korzysta w odniesieniu do jej własnych transmisji, niezależnie od tego czy dane prawa należą do tej organizacji, czy też zostały na nią przeniesione przez innego uprawnionego; 2) reemitowania utworów pierwotnie nadawanych wyłącznie w systemie teleinformatycznym w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną; 3) reemitowania utworów za pośrednictwem usługi dostępu do Internetu, o której mowa w art. 2 akapit 2 pkt 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2120 z dnia 25 listopada 2015 r. ustanawiającego środki dotyczące dostępu do otwartego internetu oraz zmieniającego dyrektywę 2002/22/WE w sprawie usługi powszechnej i związanych z sieciami i usługami łączności elektronicznej praw użytkowników, a także rozporządzenie (UE) nr 531/2012 w sprawie roamingu w publicznych sieciach łączności ruchomej wewnątrz Unii (Dz. Urz. UE L 310 z 26.11.2015, str. 1, z późn. zm.), chyba że jest ono dokonywane w sposób umożliwiający dostęp do nich wyłącznie upoważnionym użytkownikom. Art. 21¹. 2. pkt 3 pr. aut. 3) (...) jest ono dokonywane w sposób umożliwiający dostęp do nich wyłącznie upoważnionym użytkownikom. Art. 6. 1. pkt 4 pr. aut. 4) (...) w tym przesyłanie przez organizację radiową lub telewizyjną sygnału zawierającego program innemu podmiotowi w taki sposób, że nie jest on publicznie dostępny w trakcie tego przesyłu, w celu przejścia programu przez ten podmiot w całości i bez zmian oraz równoczesnego i integralnego przekazania go do powszechnego odbioru (wprowadzenie bezpośrednie);
--	----------------------------	---	---

Art. 3	Stosowanie zasady państwa pochodzenia do dodatkowych usług online 1. Czynności publicznego komunikowania utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, drogą przewodową lub bezprzewodową, i publicznego udostępniania utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, drogą przewodową lub bezprzewodową, w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i czasie w przez siebie wybranym, w odniesieniu do: a) programów radiowych; oraz b) programów telewizyjnych: (i) informacyjnych i publicystycznych; lub (ii) będących własnymi produkcjami organizacji radiowej lub telewizyjnej w całości przez nią finansowanymi, w ramach świadczenia dodatkowej usługi online przez organizację radiową lub telewizyjną lub pod jej kontrolą i na jej odpowiedzialność, jak również czynności zwielokrotniania takich utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, niezbędne w celu świadczenia takiej dodatkowej usługi online, umożliwienia dostępu do niej lub korzystania z niej w odniesieniu do wymienionych powyżej programów uznaje się, do celów wykonywania praw autorskich i praw pokrewnych dotyczących tych czynności, za mające miejsce wyłącznie w państwie członkowskim, w którym organizacja radiowa lub telewizyjna posiada swoje główne przedsiębiorstwo. Akapit pierwszy lit. b) nie ma zastosowania do nadawania wydarzeń sportowych oraz zawartych w nich utworów i przedmiotów praw pokrewnych.	T	art. 1 pkt 2 projektu ustawy (dot. art. 6 ² ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 6². 1. pr. aut. 1. Rozpowszechnianie przez organizację radiową lub telewizyjną w sposób przewodowy lub w sposób bezprzewodowy utworów: 1) zawartych w audycjach radiowych, 2) zawartych w audycjach telewizyjnych o charakterze informacyjnym, publicystycznym lub będących jej własnymi produkcjami w całości przez nią finansowanymi oraz 3) stanowiących materiały dodatkowe w stosunku do audycji, o których mowa w pkt 1 i 2 – w ramach świadczenia dodatkowej usługi online, jak również zwielokrotnianie tych utworów, niezbędne w celu świadczenia dodatkowej usługi online, umożliwienia dostępu do niej lub korzystania z niej w odniesieniu do audycji, o których mowa w pkt 1 i 2, i materiałów dodatkowych, o których mowa w pkt 3, uznaje się, do celów wykonywania praw autorskich dotyczących tych czynności, za mające miejsce wyłącznie w państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w którym organizacja radiowa lub telewizyjna posiada swoje główne przedsiębiorstwo. .
		T	art. 1 pkt 2 projektu ustawy (dot. art. 6 ² ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 6². 2 pr. aut. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do nadawania audycji telewizyjnych z wydarzeń sportowych oraz zawartych w tych nadaniach utworów.
			T	art. 1 pkt 2 projektu ustawy (dot. art. 6 ³ ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)

	3. Zasada państwa pochodzenia określona w ust. 1 pozostaje bez uszczerbku dla swobody umów przysługującej podmiotom uprawnionym oraz organizacjom radiowym i telewizyjnym, która pozwala im uzgodnić, zgodnie z prawem Unii, ograniczenia w odniesieniu do korzystania z takich praw, w tym praw objętych dyrektywą 2001/29/WE.	T	art. 1 pkt 2 projektu ustawy (dot. art. 6 ³ ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	2. Przepisy art. 6 ¹ ust. 1 i 2 oraz art. 6 ² ust. 1 nie ograniczają uprawnionym oraz organizacjom radiowym i telewizyjnym możliwości uzgodnienia zakresu, miejsca i czasu korzystania z utworu.
Art. 4	Wykonywanie praw do reemisji przez podmioty uprawnione inne niż organizacje radiowe i telewizyjne 1. Dokonanie reemisji wymaga zezwolenia podmiotów posiadających wyłączne prawa w zakresie publicznego komunikowania. Państwa członkowskie zapewniają, aby podmioty uprawnione mogły wykonywać swoje prawa do udzielenia lub odmowy udzielenia zezwolenia na reemisję wyłącznie za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania. 2. Jeżeli podmiot uprawniony nie powierzył w zarząd prawa, o którym mowa w ust. 1 akapit drugi, organizacji zbiorowego zarządzania, uznaje się, że prawo do udzielenia lub odmowy udzielenia zezwolenia na reemisję w imieniu tego podmiotu ma organizacja zbiorowego zarządzania prawami do tej samej kategorii utworów na terytorium państwa członkowskiego, w odniesieniu do którego reemitent ubiega się o weryfikację lub pozyskanie prawa do reemisji. Jednakże jeżeli na terytorium państwa członkowskiego, w odniesieniu do którego terytorium reemitent ubiega się o weryfikację lub pozyskanie prawa do reemisji, zarządzaniem prawami do tej kategorii utworów zajmuje się więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania, organizację właściwą lub organizacje właściwe uprawnione do udzielenia lub odmowy udzielenia zezwolenia na reemisję wskazuje to państwo członkowskie.	T N	art. 1 pkt 4 projektu ustawy (dot. art. 21 ¹ ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 21¹. 1. pr. aut. Wolno reemitować utwory wyłącznie na podstawie umowy zawartej z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. <i>Przepis należy uznać za wdrożony przez przepisy art. 5 ust. 2 oraz art. 10 ust. 1–3 ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi.</i>

	między reemitentem a organizacją radiową lub telewizyjną nie została zawarta umowa dotycząca zezwolenia na reemisję nadawanych programów.		prawie autorskim i prawach pokrewnych)	
Art. 7	Reemisje pierwotnej transmisji pochodzącej z tego samego państwa członkowskiego Państwa członkowskie mogą postanowić, że gdy zarówno pierwotna transmisja, jak i reemisja, odbywają się na ich terytorium, stosuje się przepisy niniejszego rozdziału i rozdziału III dyrektywy nr 93/83/EWG.	N		<i>Polskie regulacje korzystają z tej możliwości i odnoszą się do każdej reemisji, zarówno programów nadawanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak i programów nadawanych z terytorium innych państw.</i>
Art. 8	Transmisja programów w drodze wprowadzania bezpośredniego 1. W przypadku, gdy organizacja radiowa lub telewizyjna przekazuje sygnał będący nośnikiem programu dystrybutorowi sygnału w drodze wprowadzania bezpośredniego, a jednocześnie sama nie przekazuje tego sygnału bezpośrednio odbiorcom, zaś dystrybutor sygnału przekazuje ten sygnał odbiorcom, wówczas organizację radiową lub telewizyjną i dystrybutora sygnału uznaje się za uczestniczących w pojedynczej czynności publicznego komunikowania, w odniesieniu do której wymagane jest uzyskanie przez tę organizację i tego dystrybutora zezwolenia podmiotów uprawnionych. Państwa członkowskie mogą określić warunki uzyskania zezwolenia od podmiotów uprawnionych.	T	art. 1 pkt 1 lit. a projektu ustawy (dot. art. 6 ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 6. 1. pkt 4 i 5 pr. aut. 1) nadawaniem utworu jest jego rozpowszechnianie drogą emisji radiowej lub telewizyjnej prowadzonej w sposób bezprzewodowy (naziemny lub satelitarny) lub w sposób przewodowy, w tym przesyłanie przez organizację radiową lub telewizyjną sygnału zawierającego program innemu podmiotowi w taki sposób, że nie jest on publicznie dostępny w trakcie tego przesyłu, w celu przejęcia programu przez ten podmiot w całości i bez zmian oraz równoczesnego i integralnego przekazania go do powszechnego odbioru (wprowadzenie bezpośrednie); 2) reemitowaniem utworu jest jego rozpowszechnianie przez inny podmiot niż pierwotnie nadający lub podmiot, pod którego kontrolą i na którego odpowiedzialność takie pierwotne nadawanie jest prowadzone, drogą przejmowania w całości i bez zmian programu organizacji radiowej lub telewizyjnej oraz równoczesnego i integralnego przekazywania tego programu do powszechnego odbioru, niezależnie od sposobu, w jaki reemitent otrzymuje sygnał umożliwiający mu reemisję, w tym programu nadawanego drogą wprowadzenia bezpośredniego; Art. 50 pr. aut. Odrębne pola eksploatacji stanowią w szczególności: 3) w zakresie rozpowszechniania utworu w sposób inny niż określony w pkt 2 - publiczne wykonanie, wystawienie, wyświetlenie, odtworzenie oraz nadawanie i reemitowanie, a także publiczne udostępnianie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym. Art. 21. 1. pr. aut. 1. Organizacji radiowej lub telewizyjnej wolno nadawać rozpowszechnione drobne utwory muzyczne, słowne i słowno-muzyczne wyłącznie na podstawie umowy zawartej z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, chyba że prawo do nadawania utworów zamówionych przez organizację radiową lub telewizyjną przysługuje jej na podstawie odrębnej umowy. 2. Twórca może w umowie z organizacją radiową lub telewizyjną zrzec się pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, o którym mowa w ust. 1.

	2. Państwa członkowskie mogą postanowić, że art. 4, 5, i 6 niniejszej dyrektywy stosuje się odpowiednio do wykonywania przez podmioty uprawnione prawa do udzielenia lub odmowy udzielenia dystrybutorom sygnału zezwolenia na transmisję, o której mowa w ust. 1, prowadzoną za pomocą jednego ze środków technicznych, o których mowa w art. 1 ust. 3 dyrektywy nr 93/83/EWG lub w art. 2 pkt 2 niniejszej dyrektywy.	T	art. 1 pkt 4 projektu ustawy (dot. art. 21 ¹ ust. 1 i 4 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 21¹. 1. pr. aut. Wolno reemitować utwory wyłącznie na podstawie umowy zawartej z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. 4. W przypadku reemitowania utworów nadawanych techniką wprowadzania bezpośredniego nadawca i reemitent dokonują jednej czynności rozpowszechniania utworu, przy czym każdy z nich jest obowiązany uzyskać zgodę uprawnionego odpowiednio na nadawanie tych utworów oraz ich reemitowanie.
Art. 9	Przepisy końcowe Zmiany w dyrektywie nr 93/83/EWG Art. 1 ust. 3 dyrektywy nr 93/83/EWG otrzymuje brzmienie: „3. Do celów niniejszej dyrektywy »retransmisja drogą kablową« oznacza równoczesną, niezmienną i pełną retransmisję – w systemie kablowym lub mikrofalowym, przeznaczoną do odbioru publicznego – pierwotnej transmisji z innego państwa członkowskiego programów telewizyjnych lub radiowych prowadzonej drogą przewodową lub bezprzewodową, w tym satelitarną, przeznaczonej do odbioru publicznego, niezależnie od sposobu, w jaki operator usługi retransmisji drogą kablową otrzymuje sygnał będący nośnikiem programu od organizacji radiowej lub telewizyjnej do celów retransmisji.”.	T	art. 1 pkt 1 lit. a projektu ustawy (dot. art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 6. 1. pkt 5 pr. aut. 5) reemitowaniem utworu jest jego rozpowszechnianie przez inny podmiot niż pierwotnie nadający lub podmiot, pod którego kontrolą i na którego odpowiedzialność takie pierwotne nadawanie jest prowadzone, drogą przejmowania w całości i bez zmian programu organizacji radiowej lub telewizyjnej oraz równoczesnego i integralnego przekazywania tego programu do powszechnego odbioru, niezależnie od sposobu, w jaki reemitent otrzymuje sygnał umożliwiający mu reemisję, w tym programu nadawanego drogą wprowadzenia bezpośredniego;
Art. 10	Przegląd 1. Do dnia 7 czerwca 2025 r. Komisja dokonuje przeglądu niniejszej dyrektywy i przedkłada Parlamentowi Europejskiemu, Radzie i Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu sprawozdanie zawierające główne ustalenia. Sprawozdanie to jest publikowane i podawane do wiadomości publicznej na stronie internetowej Komisji. 2. Państwa członkowskie terminowo przedkładają Komisji odpowiednie informacje potrzebne do przygotowania sprawozdania, o którym mowa w ust. 1.	N		
Art. 11	Przepis przejściowy Umowy w sprawie wykonywania praw autorskich i praw pokrewnych dotyczących czynności publicznego komunikowania utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, drogą przewodową lub bezprzewodową, i publicznego udostępniania utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, drogą przewodową lub bezprzewodową, w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w wybranym przez siebie miejscu i czasie, następujących w trakcie świadczenia dodatkowej usługi online, a także czynności zwielokrotniania niezbędnych do celów świadczenia takiej usługi online, dostępu do niej lub korzystania z niej	T	art. 4 ust. 1 projektu ustawy	Art. 4. 1. pr. aut. Do obowiązujących w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy zgód uprawnionego na rozpowszechnianie utworów lub przedmiotów praw pokrewnych nadawanych drogą wprowadzenia bezpośredniego przepisy art. 6 ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się od dnia 7 czerwca 2025 r., jeżeli wygasają po tej dacie.

	obowiązujące w dniu 7 czerwca 2021 r. podlegają art. 3 od dnia 7 czerwca 2023 r., jeżeli wygasają po tej dacie. Uzyskane zezwolenia dotyczące czynności publicznego komunikowania objęte zakresem stosowania art. 8 obowiązujące w dniu 7 czerwca 2021 r. podlegają art. 8 od dnia 7 czerwca 2025 r., jeżeli wygasają po tej dacie.	T		
Art. 12	Transpozycja 1. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy w terminie do dnia 7 czerwca 2021 r. Niezwłocznie powiadamiają o tym Komisję. Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Sposób dokonywania takiego odniesienia określany jest przez państwa członkowskie. 2. Państwa członkowskie przekazują Komisji teksty przepisów prawa krajowego, przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.	N		
Art. 13	Wejście w życie Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.	N		
Art. 14	Adresaci Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich.	N		
DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2019/790 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2002/29/WE				
Jedn. red.	Treść przepisu UE	Konieczność wdrożenia T / N	Jedn. red.	Treść przepisu ustawy
Art. 1	Przedmiot i zakres stosowania 1. Niniejsza dyrektywa ustanawia zasady, których celem jest dalsza harmonizacja przepisów prawa Unii mających zastosowanie do prawa autorskiego i praw pokrewnych w ramach rynku wewnętrznego, ze szczególnym uwzględnieniem cyfrowych i transgranicznych sposobów korzystania z treści chronionych. Niniejsza dyrektywa ustanawia także zasady dotyczące wyjątków i ograniczeń w zakresie prawa autorskiego i praw pokrewnych, ułatwiania udzielania licencji, jak również zasady mające na celu zapewnienie prawidłowego funkcjonowania rynku w zakresie eksploatacji utworów i innych przedmiotów objętych ochroną. 2. Z wyjątkiem przypadków, o których mowa w art. 24, niniejsza dyrektywa nie narusza istniejących zasad ustanowionych w dyrektywach obowiązujących obecnie w tym obszarze, w szczególności w dyrektywach 96/9/WE, 2000/31/WE, 2001/29/WE, 2006/115/WE, 2009/24/WE, 2012/28/UE i 2014/26/UE, i nie ma na te zasady żadnego wpływu.	N		

Art. 2	Definicje Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje: 1) „organizacja badawcza” oznacza uczelnię, łącznie z należącymi do niej bibliotekami, instytut badawczy lub inny podmiot, których głównym celem jest prowadzenie badań naukowych lub działalności edukacyjnej obejmującej także prowadzenie badań naukowych: a) w sposób nienastawiony na zysk lub poprzez ponowne inwestowanie całości zysków w swoje badania naukowe; lub b) zgodnie z uznaną przez dane państwo członkowskie misją realizowania interesu publicznego; w taki sposób, że z dostępu do wyników takich badań naukowych nie może korzystać na preferencyjnych warunkach przedsiębiorstwo mające decydujący wpływ na taką organizację;	T N		<i>Ustawa w obecnym brzmieniu nie zawiera definicji „organizacji badawczej”, natomiast w wielu przepisach wymienia podmioty, które wyczerpują zakres definicji „organizacji badawczej”. W związku z tym nie ma potrzeby wprowadzania odrębnej definicji.</i>
	2) „eksploracja tekstów i danych” oznacza zautomatyzowaną technikę analityczną służącą do analizowania tekstów i danych w postaci cyfrowej w celu wygenerowania informacji, obejmujących między innymi wzorce, tendencje i korelacje;	T	art. 1 pkt 1 lit. c projektu ustawy (dot. art. 6 ust. 1 pkt 22 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych) art. 2 pkt 1 projektu ustawy (dot. art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy o ochronie baz danych)	Art. 6. 1. pkt 22 pr. aut. 22) eksploracją tekstów i danych jest ich analiza wyłącznie przy zastosowaniu zautomatyzowanej techniki służącej do analizowania tekstów i danych w postaci cyfrowej w celu wygenerowania określonych informacji, obejmujących w szczególności wzorce, tendencje i korelacje; Art. 2. 1. pkt 5 u. bz. 5) eksploracja tekstów i danych oznacza eksplorację tekstów i danych w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 22 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych;
	3) „instytucja dziedzictwa kulturowego” oznacza ogólnodostępną bibliotekę lub muzeum, archiwum lub instytucję dziedzictwa filmowego lub instytucję dziedzictwa dźwiękowego;	T	art. 1 pkt 1 lit. c projektu ustawy (dot. art. 6 ust. 1 pkt 21 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 6. 1. pkt 21 pr. aut. 21) instytucją dziedzictwa kulturowego jest biblioteka, muzeum, archiwum oraz instytucja kultury, której statutowym zadaniem jest gromadzenie, ochrona i upowszechnianie zbiorów dziedzictwa filmowego lub fonograficznego;

			i art. 2 pkt 1 projektu ustawy (dot. art. 2 ust. 1 pkt 7 ustawy o ochronie baz danych)	Art. 2. 1. pkt 7 u. bz. 7) instytucja dziedzictwa kulturowego oznacza instytucję dziedzictwa kulturowego w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 21 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych.
	4) „publikacja prasowa” oznacza zbiór złożony głównie z utworów literackich o charakterze dziennikarskim, mogący jednakże obejmować także inne utwory lub inne przedmioty objęte ochroną, który: a) stanowi odrębną całość w ramach periodycznej lub regularnie aktualizowanej pod jednym tytułem publikacji, takiej jak gazeta lub czasopismo o tematyce ogólnej lub specjalistycznej; b) ma na celu dostarczenie opinii społecznej informacji dotyczących aktualnych wiadomości lub innej tematyki; oraz c) jest publikowany w dowolnym medium z inicjatywy dostawcy usług, na jego odpowiedzialność i pod jego kontrolą. Publikacje periodyczne publikowane do celów naukowych lub akademickich, takie jak czasopisma naukowe, nie są publikacjami prasowymi do celów niniejszej dyrektywy;	T	art. 1 pkt 20 projektu ustawy (dot. art. 99 ⁷ ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 99⁷. 1. pr. aut. Publikacją prasową jest zbiór utworów lub przedmiotów praw pokrewnych złożony głównie z utworów słownych o charakterze dziennikarskim, stanowiący odrębną całość w ramach periodycznej lub regularnie aktualizowanej pod jednym tytułem publikacji, takiej jak dziennik, czasopismo, serwis agencji prasowej lub internetowy serwis informacyjny, rozpowszechniany w celach informacyjnych w dowolnej formie i w dowolny sposób w ramach działalności gospodarczej lub statutowej i na odpowiedzialność podmiotu, który sprawuje nad nim faktyczną i prawną kontrolę. Publikacjami prasowymi nie są publikacje periodyczne rozpowszechniane do celów naukowych lub akademickich.
	5) „usługa społeczeństwa informacyjnego” oznacza usługę w rozumieniu art. 1 ust. 1 lit. b) dyrektywy (UE) 2015/1535;	N		<i>Definicja ta jest zawarta w art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. z 2020 r. poz. 344).</i>
	6) „dostawca usług udostępniania treści online” oznacza dostawcę usług społeczeństwa informacyjnego, którego głównym lub jednym z głównych celów jest przechowywanie i udzielanie publicznego dostępu do dużej liczby chronionych prawem autorskim utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną zamieszczanych przez użytkowników tych usług, które są przez niego organizowane i promowane w celach zarobkowych. Dostawców takich usług, jak nienastawione na zysk encyklopedie internetowe, nienastawione na zysk repozytoria naukowe i edukacyjne, platformy tworzenia otwartego oprogramowania i platformy wymiany otwartego oprogramowania, dostawców usług łączności elektronicznej zdefiniowanych w dyrektywie (UE) 2018/1972, internetowych platform handlowych oraz usług w chmurze dla przedsiębiorstw i usług w chmurze obliczeniowej, które umożliwiają użytkownikom zamieszczanie treści na własny użytek, nie uznaje się za dostawców usług udostępniania treści online w rozumieniu niniejszej dyrektywy.	T	art. 1 pkt 1 lit. c projektu ustawy (dot. art. 6 ust. 1 pkt 25 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 6. 1. pkt 25. pr. aut. 25) dostawcą usług udostępniania treści online jest usługodawca, którego głównym przedmiotem działalności jest przechowywanie i udzielanie publicznego dostępu do znacznej liczby utworów lub przedmiotów praw pokrewnych zamieszczanych przez usługobiorców, które to utwory lub przedmioty praw pokrewnych są przez niego organizowane i promowane w celach zarobkowych; za takich dostawców nie uznaje się w szczególności dostawców takich usług, jak niedziałające w celach zarobkowych encyklopedie internetowe, repozytoria naukowe i edukacyjne, platformy tworzenia otwartego oprogramowania i platformy wymiany otwartego oprogramowania, dostawców usług komunikacji elektronicznej, internetowych platform handlowych oraz usług w chmurze dla przedsiębiorstw i usług w chmurze obliczeniowej, które umożliwiają usługobiorcom zamieszczanie treści na własny użytek;
Art. 3	Eksploatacja tekstów i danych na potrzeby badań naukowych 1. Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące wyjątek od praw przewidzianych w art. 5 lit. a) i art. 7 ust. 1 dyrektywy 96/9/WE, w art. 2 dyrektywy 2001/29/WE oraz w art. 15 ust. 1 niniejszej dyrektywy w odniesieniu do zwielokrotnień i pobrań dokonywanych przez organizacje badawcze i instytucje dziedzictwa kulturowego w celu przeprowadzenia, do celów badań	T	art. 1 pkt 6 projektu ustawy (dot. art. 26 ² ustawy o	Art. 26². 1. pr. aut. Instytucje dziedzictwa kulturowego, a także podmioty, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, mogą zwielokrotniać utwory w celu eksploatacji tekstów i danych do celów badań naukowych, jeżeli czynności te nie są dokonywane w celu osiągnięcia bezpośredniej lub pośredniej korzyści majątkowej.

	naukowych, eksploracji tekstów i danych na utworach lub innych przedmiotach objętych ochroną, do których mają zgodny z prawem dostęp. 2. Kopie utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, wykonane zgodnie z ust. 1, są przechowywane z zachowaniem odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa i mogą być przechowywane do celów badań naukowych, w tym do celów weryfikacji wyników badań. 3. Podmioty uprawnione mogą stosować środki zapewniające bezpieczeństwo i integralność sieci i baz danych, w których utwory lub inne przedmioty objęte ochroną są przechowywane. Środki te nie mogą wykraczać poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu. 4. Państwa członkowskie zachęcają podmioty uprawnione, organizacje badawcze oraz instytucje dziedzictwa kulturowego do zdefiniowania wspólnie uzgodnionych najlepszych praktyk dotyczących stosowania obowiązku i środków, o których mowa, odpowiednio, w ust. 2 i 3	N	prawie autorskim i prawach pokrewnych) i art. 2 pkt 3 projektu ustawy (dot. art. 8b ustawy o ochronie baz danych)	2. Utwory zwielokrotnione zgodnie z ust. 1 mogą być przechowywane do celów badań naukowych, w tym weryfikacji wyników tych badań. Przechowywanie utworów odbywa się z zachowaniem poziomu bezpieczeństwa zapewniającego dostęp do tych utworów wyłącznie upoważnionym osobom, z uwzględnieniem procedur uwierzytelniających. 3. Uprawniony, w celu zapewnienia bezpieczeństwa i integralności sieci i baz danych, w których utwory są przechowywane, może stosować wyłącznie środki niezbędne do osiągnięcia tego celu. Art. 8b. 1. u. bz. Instytucje dziedzictwa kulturowego, a także podmioty, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, mogą zwielokrotniać bazy danych w celu eksploracji tekstów i danych do celów badań naukowych, jeżeli czynności te nie są dokonywane w celu osiągnięcia bezpośredniej lub pośredniej korzyści majątkowej. 2. Bazy danych zwielokrotnione zgodnie z ust. 1 mogą być przechowywane do celów badań naukowych, w tym weryfikacji wyników tych badań. Przechowywanie baz danych odbywa się z zachowaniem poziomu bezpieczeństwa zapewniającego dostęp do nich wyłącznie upoważnionym osobom, z uwzględnieniem procedur uwierzytelniających. 3. Uprawniony, w celu zapewnienia bezpieczeństwa i integralności sieci i baz danych, w których utwory są przechowywane, może stosować wyłącznie środki niezbędne do osiągnięcia tego celu. <i>Minister po wejściu w życie ustawy zachęci korespondencyjnie przedstawicieli instytucji dziedzictwa kulturowego, podmiotów uprawnionych i organizacji badawczych do regularnego dialogu. Jeżeli okaże się to konieczne, w ciągu kilku miesięcy od wejścia w życie ustawy zorganizuje spotkanie w celu ułatwienia wypracowania najlepszych praktyk dotyczących stosowania obowiązku i środków w zakresie eksploracji tekstów i danych na potrzeby badań naukowych.</i>
Art. 4	Wyjątki lub ograniczenia w odniesieniu do eksploracji tekstów i danych 1. Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące wyjątek lub ograniczenie dotyczące praw przewidzianych w art. 5 lit. a) i art. 7 ust. 1 dyrektywy 96/9/WE, art. 2 dyrektywy 2001/29/WE, art. 4 ust. 1 lit. a) i b) dyrektywy 2009/24/WE oraz art. 15 ust. 1 niniejszej dyrektywy w odniesieniu do zwielokrotnień i pobrań dostępnych zgodnie z prawem utworów i innych przedmiotów objętych ochroną do celów eksploracji tekstów i danych. 2. Zwielokrotnienia i pobrania dokonane zgodnie z ust. 1 mogą być przechowywane tak długo, jak jest to konieczne do celów eksploracji tekstów i danych. 3. Wyjątek lub ograniczenie przewidziane w ust. 1 ma zastosowanie, pod warunkiem że korzystanie z utworów i innych przedmiotów objętych ochroną,	T	art. 1 pkt 6 projektu ustawy (dot. art. 26³ ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych) i art. 2 pkt 3 projektu ustawy (dot.	Art. 26³. 1. pr. aut. Wolno zwielokrotniać rozpowszechnione utwory w celu eksploracji tekstów i danych, chyba że uprawniony zastrzegł inaczej. 2. Zastrzeżenie, o którym mowa w ust. 1, powinno być wyraźne i odpowiednie do sposobu, w jaki utwór został udostępniony. W przypadku utworów publicznie udostępnionych w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym, zastrzeżenie następuje w formacie przeznaczonym do odczytu maszynowego w rozumieniu art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1524) wraz z metadanymi. 3. Utwory zwielokrotnione zgodnie z ust. 1 mogą być przechowywane wyłącznie w celu eksploracji tekstów i danych, tak długo, jak jest to konieczne do osiągnięcia tego celu.

	o których mowa w tym ustępie, nie zostało wyraźnie zastrzeżone przez podmioty uprawnione w odpowiedni sposób, na przykład za pomocą środków nadających się do odczytu maszynowego w przypadku treści, które zostały podane do publicznej wiadomości w internecie. 4. Niniejszy artykuł nie ma wpływu na stosowanie art. 3 niniejszej dyrektywy.		art. 8a ustawy o ochronie baz danych)	Art. 8a. 1. u. bz. Wolno zwielokrotniać rozpowszechnione bazy danych w celu eksploracji tekstów i danych, chyba że uprawniony zastrzegł inaczej. 2. Zastrzeżenie, o którym mowa w ust. 1, powinno być wyraźne i odpowiednie do sposobu, w jaki baza danych została udostępniona. W przypadku baz danych publicznie udostępnionych w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym, zastrzeżenie następuje w formie przeznaczonym do odczytu maszynowego w rozumieniu art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1524) wraz z metadanymi. 3. Bazy danych zwielokrotnione zgodnie z ust. 1 mogą być przechowywane wyłącznie w celu eksploracji tekstów i danych, tak długo jak jest to konieczne do osiągnięcia tego celu.
Art. 5	Korzystanie z utworów i innych przedmiotów objętych ochroną w cyfrowej i transgranicznej działalności dydaktycznej 1. Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące wyjątek lub ograniczenie dotyczące praw przewidzianych w art. 5 lit. a), b), d) i e) i art. 7 ust. 1 dyrektywy 96/9/WE, art. 2 i 3 dyrektywy 2001/29/WE, art. 4 ust. 1 dyrektywy 2009/24/WE oraz art. 15 ust. 1 niniejszej dyrektywy, aby umożliwić cyfrowe korzystanie z utworów i innych przedmiotów objętych ochroną wyłącznie w celu zilustrowania w ramach nauczania, w zakresie uzasadnionym przez niekomercyjny cel, który ma zostać osiągnięty, pod warunkiem że korzystanie to: a) odbywa się na odpowiedzialność placówki edukacyjnej, na jej terenie lub w innym miejscu, lub za pośrednictwem bezpiecznego środowiska elektronicznego dostępnego wyłącznie dla uczniów lub studentów i pracowników dydaktycznych danej placówki edukacyjnej; oraz b) jest opatrzone informacją dotyczącą źródła, łącznie z imieniem i nazwiskiem twórcy, chyba że okaże się to niemożliwe.	T	art. 1 pkt 7 projektu ustawy (dot. art. 27 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych) i art. 1 pkt 1 lit. b projektu ustawy (dot. art. 6 ust. 1 pkt 13 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych) art. 2 pkt 2 projektu ustawy (dot. art. 8 ust. 1a ustawy o ochronie baz danych)	Art. 27. 1. pr. aut. Instytucje oświatowe oraz podmioty, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, mogą na potrzeby zilustrowania treści przekazywanych w celach dydaktycznych lub w celu prowadzenia działalności naukowej korzystać z rozpowszechnionych utworów w oryginale i w tłumaczeniu, w tym zwielokrotniać rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów nieprzekraczające 20% objętości utworu, pod warunkiem że korzystanie to nie ma charakteru zarobkowego oraz odbywa się na odpowiedzialność tych instytucji lub podmiotów, na ich terenie lub w innym miejscu, lub za pośrednictwem bezpiecznego środowiska elektronicznego dostępnego, dzięki zastosowaniu procedur uwierzytelniających, tylko dla uczących się i nauczających lub prowadzących działalność naukową w danej instytucji lub podmiocie. Art. 6. 1. pkt 13 pr. aut. 13) instytucją oświatową są jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 900, 1672, 1718 i 2005), szkoły polskie, o których mowa w art. 4 pkt 29d tej ustawy, oraz szkoły podoficerskie, ośrodki szkolenia lub centra szkolenia, o których mowa w art. 91 ustawy z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz. U. z 2024 r. poz. 248), a także Centralna Komisja Egzaminacyjna, o której mowa w art. 9a ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2022 r. poz. 2230 oraz z 2023 r. poz. 1234 i 2005), oraz okręgowe komisje egzaminacyjne, o których mowa w art. 9c ust. 1 tej ustawy; Art. 8. 1a u. bz. W przypadku instytucji oświatowych oraz podmiotów, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742, 1088, 1234, 1672, 1872 i 2005 oraz z 2024 r. poz. 124 i 227), korzystanie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, odbywa się na odpowiedzialność tych instytucji lub podmiotów, na ich terenie lub w innym miejscu, lub za pośrednictwem bezpiecznego środowiska elektronicznego dostępnego, dzięki zastosowaniu procedur uwierzytelniających, tylko dla osób uczących się i nauczających lub prowadzących działalność naukową w danej instytucji lub danym podmiocie.

			i art. 2 pkt 1 projektu ustawy (dot. art. 2 ust. 1 pkt 6 ustawy o ochronie baz danych)	Art. 2. 1. pkt 6 u. bz. 6) instytucja oświatowa oznacza instytucję oświatową w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. <i>Obowiązujący art. 34 ustawy o prawie autorskim.</i>
	2. Niezależnie od art. 7 ust. 1 państwa członkowskie mogą wprowadzić przepisy przewidujące, że wyjątek lub ograniczenie przyjęte na podstawie ust. 1 nie ma zastosowania lub nie ma zastosowania w odniesieniu do szczególnych sposobów korzystania lub szczególnych rodzajów utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, takich jak materiał przeznaczony przede wszystkim na rynek edukacyjny lub zapis nutowy, tak długo jak odpowiednie licencje uprawniające do czynności, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, które uwzględniają potrzeby i specyfikę placówek edukacyjnych, są łatwo dostępne na rynku. Państwa członkowskie, które postanowią skorzystać z przepisu zawartego w akapicie pierwszym niniejszego ustępu, podejmują środki niezbędne w celu zapewnienia, aby licencje uprawniających do czynności, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, były w odpowiedni sposób dostępne i widoczne dla placówek edukacyjnych.	N		<i>Nie planuje się wprowadzenia ograniczeń stosowania postaci dozwolonego użytku, które dopuszcza art. 5 ust. 2 dyrektywy.</i>
	3. Uznaje się, że korzystanie z utworów i innych przedmiotów objętych ochroną wyłącznie w celu zilustrowania w ramach nauczania za pośrednictwem bezpiecznych środowisk elektronicznych, podejmowane zgodnie z przepisami prawa krajowego przyjętymi zgodnie z niniejszym artykułem, ma miejsce wyłącznie w państwie członkowskim, w którym dana placówka edukacyjna ma swoją siedzibę.	T	art. 1 pkt 7 projektu ustawy (dot. art. 27 ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych) art. 2 pkt 2 projektu ustawy (dot. art. 8 ust. 1b ustawy o ochronie baz danych)	Art. 27. 2. pr. aut. Uznaje się, że korzystanie z utworu na potrzeby zilustrowania treści przekazywanych w celach dydaktycznych za pośrednictwem bezpiecznego środowiska elektronicznego, w sposób określony w ust. 1, odbywa się w państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w którym dana instytucja oświatowa lub dany podmiot mają siedzibę. Art. 8. 1b. u. bz. Uznaje się, że korzystanie z baz danych w charakterze ilustracji w celach dydaktycznych, za pośrednictwem bezpiecznego środowiska elektronicznego, w sposób określony w ust. 1a, odbywa się w państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w którym dana instytucja oświatowa lub podmiot mają siedzibę.
	4. Państwa członkowskie mogą wprowadzić przepisy przewidujące godziwą rekompensatę dla podmiotów uprawnionych z tytułu korzystania na podstawie ust. 1 z ich utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną.	N		<i>Nie przewiduje się wprowadzenia rekompensaty, o której mowa w art. 5 ust. 4 dyrektywy.</i>

Art. 6	Zachowanie dziedzictwa kulturowego Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące wyjątek od praw przewidzianych w art. 5 lit. a) oraz art. 7 ust. 1 dyrektywy 96/9/WE, art. 2 dyrektywy 2001/29/WE, art. 4 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2009/24/WE i art. 15 ust. 1 niniejszej dyrektywy w celu zezwolenia instytucjom dziedzictwa kulturowego na wykonywanie kopii wszelkich utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, które znajdują się na stałe w ich zbiorach, niezależnie od formatu lub nośnika, do celów zachowania takich utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną i w zakresie potrzebnym do tego zachowania.	T	art. 1 pkt 8 projektu ustawy (dot. art. 28 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych) i art. 2 pkt 3 projektu ustawy (dot. art. 8c ustawy o ochronie baz danych)	Art. 28. 1. pr. aut. Instytucje oświatowe, uczelnie, federacje podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki, instytuty badawcze prowadzące działalność, o której mowa w art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz. U. z 2024 r. poz. 534), instytuty naukowe Polskiej Akademii Nauk prowadzące działalność, o której mowa w art. 50 ust. 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. z 2020 r. poz. 1796), Centrum Łukasiewicz i instytuty Sieci Badawczej Łukasiewicz prowadzące działalność, o której mowa w art. 4 pkt 6 ustawy z dnia 21 lutego 2019 r. o Sieci Badawczej Łukasiewicz (Dz. U. z 2020 r. poz. 2098 oraz z 2023 r. poz. 1672), oraz instytucje dziedzictwa kulturowego mogą: 1) używać, w zakresie swoich zadań statutowych, egzemplarze utworów rozpowszechnionych, 2) zwielokrotniać utwory znajdujące się na stałe we własnych zbiorach, niezależnie od formatu lub nośnika, w celu uzupełnienia, zachowania lub ochrony tych zbiorów, 3) udostępniać zbiory dla celów badawczych lub poznawczych za pośrednictwem końcówek systemu informatycznego (terminali) znajdujących się na terenie tych jednostek – jeżeli czynności te nie są dokonywane w celu osiągnięcia bezpośredniej lub pośredniej korzyści majątkowej. Art. 8c. u. bz. Instytucje dziedzictwa kulturowego mogą zwielokrotniać bazy danych znajdujące się na stałe we własnych zbiorach, niezależnie od formatu lub nośnika, w celu uzupełnienia, zachowania lub ochrony tych zbiorów.
Art. 7	Przepisy wspólne 1. Każde postanowienie umowne sprzeczne z wyjątkami przewidzianymi w art. 3, 5 i 6 jest bezskuteczne. 2. Do wyjątków i ograniczeń przewidzianych w niniejszym tytule zastosowanie ma art. 5 ust. 5 dyrektywy 2001/29/WE. Art. 6 ust. 4 akapit pierwszy, trzeci i piąty dyrektywy 2001/29/WE ma zastosowanie do art. 3–6 niniejszej dyrektywy.	N		<i>Powyższe przepisy dyrektywy nie wymagają uwzględnienia w projektowanej ustawie, ponieważ przepisy ustawy o prawie autorskim dotyczące dozwolonego użytku (art. 23–35) nie pozostawiają wątpliwości, że znajdują zastosowanie niezależnie od woli uprawnionych, a więc także niezależnie od ew. postanowień umownych między uprawnionym a beneficjentem danej instytucji dozwolonego użytku.</i> <i>Art. 5 ust. 5 oraz art. 6 ust. 4 akapit pierwszy, trzeci i piąty dyrektywy 2001/29/WE zostały implementowane, w ramach implementacji tej dyrektywy, w art. 35 oraz 79 ust. 6 ustawy o prawie autorskim, znajdują zatem zastosowanie także do nowych przepisów o dozwolonym użytku, wprowadzonych zgodnie z art. 3–6 dyrektywy DSM.</i>
Art. 8	Korzystanie przez instytucje dziedzictwa kulturowego z niedostępnych w obrocie handlowym utworów i innych przedmiotów objętych ochroną 1. Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące, że organizacja zbiorowego zarządzania – zgodnie z udzielonymi jej przez podmioty uprawnione upoważnieniami – może udzielać instytucji dziedzictwa kulturowego niewyłącznej licencji do celów niekomercyjnych w celu zwielokrotniania, rozpowszechniania, publicznego udostępniania lub podawania do publicznej wiadomości niedostępnych w obrocie handlowym utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną znajdujących się na stałe w	T	art. 1 pkt 9 lit. a i b projektu ustawy (dot. art. 35¹⁹ i art. 35¹⁵ ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 35¹⁹. pr. aut. Na zasadach określonych w tym oddziale i oddziale 6 instytucje dziedzictwa kulturowego mogą korzystać z utworów niedostępnych w handlu, znajdujących się na stałe w ich zbiorach, na podstawie umowy licencji niewyłącznej zawartej z reprezentatywną organizacją zbiorowego zarządzania, o której mowa w art. 5 ust. 2a ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi. Art. 35¹⁵. pr. aut. Korzystanie, o którym mowa w art. 35¹⁹ i art. 35²² ust. 1, jest dozwolone, jeżeli nie odbywa się w celu osiągnięcia bezpośredniej lub pośredniej korzyści majątkowej. Instytucje dziedzictwa kulturowego mogą uzyskiwać przychody z takiego korzystania, o ile

zbiorach danej instytucji, niezależnie od tego, czy wszystkie podmioty uprawnione, których dotyczy licencja, udzieliły upoważnienia organizacji zbiorowego zarządzania, pod warunkiem że: a) organizacja zbiorowego zarządzania jest, ze względu na udzielone jej upoważnienia, w wystarczającym stopniu reprezentatywna w odniesieniu do podmiotów uprawnionych w przypadku odpowiedniego rodzaju utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną oraz w odniesieniu do praw, które są przedmiotem licencji; oraz b) wszystkie podmioty uprawnione są równo traktowane w odniesieniu do warunków licencji.		T N	art. 1 pkt 21 projektu ustawy (dot. art. 101 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych) art. 3 projektu ustawy (dot. art. 5 ust. 2a i 3 oraz art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi)	zostaną one przeznaczone na pokrycie bezpośrednich kosztów digitalizacji, rozpowszechniania utworów uznanych za niedostępne w handlu lub kosztów uzyskania licencji na korzystanie z tych utworów. Art. 101. 1. pr. aut. Do przedmiotów praw pokrewnych stosuje się odpowiednio przepisy art. 1 ust. 4, art. 6–6³, art. 8 ust. 2, art. 15, art. 35⁵–35²⁵, art. 35a–35e, art. 39, art. 51, art. 79 i art. 80. 2. Do przedmiotów praw pokrewnych, z wyłączeniem praw wydawców prasowych do publikacji prasowych w ramach świadczenia usług drogą elektroniczną, o których mowa w przepisach art. 99⁷–99¹⁰, stosuje się odpowiednio przepisy art. 22a–22g. Art. 5. 2a. uzz. W zakresie, w jakim art. 35¹⁹ ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych przewiduje możliwość korzystania z utworów niedostępnych w handlu lub przedmiotów praw pokrewnych na podstawie umowy zawartej z organizacją zbiorowego zarządzania, prawami danej kategorii uprawnionych do danego rodzaju utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na danym polu eksploatacji, którzy nie zawarli umowy o zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi z żadną organizacją, zbiorowo zarządza ta organizacja, która jest reprezentatywna w odniesieniu do tych praw. W zakresie swojej reprezentatywności organizacja ta, na wniosek instytucji dziedzictwa kulturowego, w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 21 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, może objąć umową licencji niewyłącznej również niedostępne w handlu utwory lub przedmioty praw pokrewnych, w odniesieniu do których uprawnieni zawarli umowę o zbiorowe zarządzanie z inną organizacją zbiorowego zarządzania. 3. Umowa zawarta z reprezentatywną organizacją zbiorowego zarządzania uprawnia użytkownika do korzystania także z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, do których prawami zarządza ona zbiorowo na podstawie ust. 2 i 2a. Art. 7. 1 pkt 3 uzz. 3) zrzecza istotną liczbę uprawnionych w zakresie objętym wnioskiem o udzielenie zezwolenia, biorąc pod uwagę ogólną liczbę uprawnionych danej kategorii. <i>Obowiązujący art. 4 ust. 3 ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi.</i>
	2. Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące wyjątek lub ograniczenie dotyczące praw przewidzianych w art. 5 lit. a), b), d) i e) i art. 7 ust. 1 dyrektywy 96/9/WE, art. 2 i 3 dyrektywy 2001/29/WE, art. 4 ust. 1 dyrektywy 2009/24/WE oraz art. 15 ust. 1 niniejszej dyrektywy, aby umożliwić instytucjom dziedzictwa kulturowego podawanie do wiadomości, w celach niekomercyjnych, niedostępnych w obrocie handlowym utworów lub innych	T	art. 1 pkt 9 lit. a i b projektu ustawy (dot. art. 35²² ust. 1 i art. 35¹⁵ ustawy o	Art. 35²². 1. pr. aut. Na zasadach określonych w tym oddziale i oddziale 6 instytucje dziedzictwa kulturowego mogą zwielokrotniać utwory niedostępne w handlu, znajdujące się na stałe w ich zbiorach, oraz rozpowszechniać je na stronach internetowych, które nie są prowadzone w celach zarobkowych.

	przedmiotów objętych ochroną, które znajdują się na stałe w zbiorach instytucji, pod warunkiem że: a) podane zostanie imię i nazwisko twórcy lub innego dającego się ustalić podmiotu uprawnionego, chyba że okaże się to niemożliwe; oraz b) takie utwory lub inne przedmioty objęte ochroną są podawane do wiadomości na niekomercyjnych stronach internetowych.		prawie autorskim i prawach pokrewnych) art. 1 pkt 21 projektu ustawy (dot. art. 101 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych) art. 2 pkt 3 projektu ustawy (art. 8d ustawy o ochronie baz danych)	Art. 35¹⁵. pr. aut. Korzystanie, o którym mowa w art. 35¹⁹ i art. 35²² ust. 1, jest dozwolone, jeżeli nie odbywa się w celu osiągnięcia bezpośredniej lub pośredniej korzyści majątkowej. Instytucje dziedzictwa kulturowego mogą uzyskiwać przychody z takiego korzystania, o ile zostaną one przeznaczone na pokrycie bezpośrednich kosztów digitalizacji, rozpowszechniania utworów uznanych za niedostępne w handlu lub kosztów uzyskania licencji na korzystanie z tych utworów. Art. 101. pr. aut. Do przedmiotów praw pokrewnych stosuje się odpowiednio przepisy art. 1 ust. 4, art. 6–6³, art. 8 ust. 2, art. 15, art. 35⁵–35²⁵, art. 35a–35e, art. 39, art. 51, art. 79 i art. 80. 2. Do przedmiotów praw pokrewnych, z wyłączeniem praw wydawców prasowych do publikacji prasowych w ramach świadczenia usług drogą elektroniczną, o których mowa w przepisach art. 99⁷–99¹⁰, stosuje się odpowiednio przepisy art. 22a–22g. Art. 8d. u. bz. Instytucje dziedzictwa kulturowego mogą zwielokrotniać znajdujące się na stałe w ich zbiorach bazy danych uznane za niedostępne w handlu oraz rozpowszechniać je na stronach internetowych, które nie są prowadzone w celach zarobkowych. Przepisy oddziału 6 i 6b ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych stosuje się odpowiednio. <i>Obowiązujący art. 34 ustawy o prawie autorskim.</i>
	3. Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące, że wyjątek lub ograniczenie przewidziane w ust. 2, mają zastosowanie wyłącznie do tych rodzajów utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, w odniesieniu do których nie istnieje organizacja zbiorowego zarządzania spełniająca warunki określone w ust. 1 lit. a).	T	art. 1 pkt 9 lit. b projektu ustawy (dot. art. 35²² ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 35²². 2. pr. aut. Przepis ust. 1 stosuje się wyłącznie, jeżeli korzystanie na podstawie przepisów oddziału 6a nie jest możliwe ze względu na brak reprezentatywnej organizacji zbiorowego zarządzania, o której mowa w art. 5 ust. 2a ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, oraz uprawniony, któremu w zakresie pól eksploatacji wymienionych w ust. 1 przysługują autorskie prawa majątkowe do utworu, nie jest reprezentowany przez żadną organizację zbiorowego zarządzania na podstawie umowy o zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi albo umowy o reprezentacji w rozumieniu ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi.
	4. Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące, że wszystkie podmioty uprawnione mogą w każdej chwili, łatwo i skutecznie, wyłączyć swoje utwory lub inne przedmioty objęte ochroną z mechanizmu licencyjnego określonego w ust. 1, lub ze stosowania wyjątku lub ograniczenia określonego w ust. 2, ogólnie albo w szczególnych przypadkach, w tym po udzieleniu licencji lub rozpoczęciu danego korzystania.	T	art. 1 pkt 9 lit. a projektu ustawy (dot. art. 35¹⁷ ust. 1–5 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 35¹⁷. 1. pr. aut. Uprawniony może żądać powstrzymania się od korzystania, o którym mowa w art. 35¹⁹ i art. 35²² ust. 1, przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego służącego do obsługi portalu. 2. Organizacja zbiorowego zarządzania, która otrzymała informację o złożeniu żądania przez uprawnionego, o którym mowa w ust. 1, zaprzestaje zawierania umów, o których mowa w art. 35¹⁹, oraz zamieszczania danych, o których mowa w art. 35²⁰, w zakresie objętym tym żądaniem. 3. Instytucja dziedzictwa kulturowego, która otrzymała informację o złożeniu żądania przez uprawnionego, o którym mowa w ust. 1: 1) nie rozpoczyna korzystania z utworu w zakresie objętym tym żądaniem – jeżeli informację tę otrzymała przed rozpoczęciem korzystania objętego żądaniem;

				2) zaprzestaje korzystania z utworu w zakresie objętym tym żądaniem w terminie miesiąca od dnia otrzymania tej informacji – jeżeli informację tę otrzymała po rozpoczęciu korzystania objętego żądaniem. 4. W przypadku powzięcia wątpliwości co do tożsamości osoby, która złożyła żądanie, lub co do przysługiwania tej osobie praw do utworu instytucja dziedzictwa kulturowego lub organizacja zbiorowego zarządzania niezwłocznie przesyła tej osobie na adres poczty elektronicznej wskazany w żądaniu wezwanie do złożenia w formie pisemnej oświadczenia potwierdzającego te okoliczności. Przepisy ust. 2 i 3 stosuje się od momentu otrzymania oświadczenia. 5. Żądanie, o którym mowa w ust. 1, może być wniesione w formie pisemnej, za pośrednictwem operatora pocztowego w rozumieniu art. 2 pkt 13 ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 1640 oraz z 2024 r. poz. 467), albo złożone bezpośrednio w siedzibie organizacji zbiorowego zarządzania albo instytucji dziedzictwa kulturowego, która zamieściła w portalu dane dotyczące tego korzystania. Organizacja zbiorowego zarządzania przekazuje niezwłocznie informację o złożeniu tego żądania instytucji dziedzictwa kulturowego, której ono dotyczy. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio, przy czym wezwanie do złożenia oświadczenia jest przysyłane na adres wskazany w żądaniu uprawnionego.
	5. Utwór lub inny przedmiot objęty ochroną uznaje się za niedostępny w obrocie handlowym, jeżeli w dobrej wierze można uznać, że cały utwór lub inny przedmiot objęty ochroną nie jest dostępny publicznie za pośrednictwem zwykłych kanałów handlowych, po tym jak podjęte zostały rozsądne działania w celu ustalenia, czy jest on dostępny publicznie. Państwa członkowskie mogą wprowadzić przepisy określające szczegółowe wymogi, takie jak termin ostateczny, w celu ustalenia, czy utwory i inne przedmioty objęte ochroną mogą być licencjonowane zgodnie z ust. 1 lub wykorzystywane na podstawie wyjątku lub ograniczenia przewidzianego w ust. 2. Wymogi te nie mogą wykraczać poza to, co jest konieczne i rozsądne, i nie mogą uniemożliwiać uznania całego zbioru utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną za niedostępne w obrocie handlowym, jeżeli można racjonalnie założyć, że wszystkie utwory lub inne przedmioty objęte ochroną są niedostępne w obrocie handlowym. 6. Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące, że licencje, o których mowa w ust. 1, są uzyskiwane od organizacji zbiorowego zarządzania, która jest reprezentatywna dla państwa członkowskiego, w którym swoją siedzibę ma instytucja dziedzictwa kulturowego. 7. Niniejszy artykuł nie ma zastosowania do zbiorów niedostępnych w obrocie handlowym utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, jeżeli na podstawie racjonalnych działań, o których mowa w ust. 5, istnieją dowody, że zbiory takie składają się w głównej mierze z:	T	art. 1 pkt 9 lit. a i b projektu ustawy (dot. art. 35¹⁰, art. 35¹¹, art. 35¹², art. 35¹³, art. 35²¹ i art. 35¹⁴ ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 35¹⁰. 1. pr. aut. Utworami niedostępnymi w handlu są utwory, w odniesieniu do których, w wyniku działań przeprowadzonych w dobrej wierze i z należytą starannością, stwierdzono, że nie są one dostępne publicznie za pośrednictwem kanałów dystrybucji właściwych dla danego rodzaju utworów. Przy określaniu dostępności utworu nie uwzględnia się dostępności jego opracowań. Art. 35¹¹. pr. aut. Za utwór niedostępny w handlu nie może zostać uznany utwór, w odniesieniu do którego istnieje duże prawdopodobieństwo, że będzie dostępny w handlu w przyszłości. Art. 35¹². pr. aut. W odniesieniu do zbioru utworów działania, o których mowa w art. 35¹⁰ ust. 1, mogą polegać na wrywkowym badaniu dostępności w handlu wybranych utworów należących do zbioru, chyba że za badaniem dostępności poszczególnych utworów przemawia znaczące prawdopodobieństwo ich dostępności. Art. 35¹³. pr. aut. Jeżeli zachodzi prawdopodobieństwo, że pierwsze rozpowszechnienie utworu w danej wersji językowej miało miejsce na terytorium innego państwa, działania, o których mowa w art. 35¹⁰ ust. 1, powinny polegać również na zbadaniu dostępności utworu w handlu w tym państwie. Art. 35²¹. 1. pr. aut. Korzystanie, o którym mowa w art. 35¹⁹, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez instytucję dziedzictwa kulturowego z siedzibą w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego

	a) utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, z wyjątkiem utworów kinematograficznych lub audiowizualnych, opublikowanych po raz pierwszy lub, w razie braku publikacji, nadanych po raz pierwszy w państwie trzecim; b) utworów kinematograficznych lub audiowizualnych, których producenci mają siedzibę lub miejsce stałego pobytu w państwie trzecim, lub c) utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną należących do obywateli państw trzecich, jeżeli, pomimo podjęcia rozsądnych działań, nie można było określić państwa członkowskiego lub państwa trzeciego zgodnie z lit. a) i b); Na zasadzie odstępstwa od akapitu pierwszego, niniejszy artykuł ma zastosowanie, jeżeli organizacja zbiorowego zarządzania jest w wystarczającym stopniu reprezentatywna, w rozumieniu ust. 1 lit. a), w odniesieniu do podmiotów uprawnionych danego państwa trzeciego.			Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym może odbywać się na podstawie umowy licencji niewyłącznej zawartej z zagraniczną organizacją zbiorowego zarządzania w rozumieniu art. 3 pkt 3 ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, która jest reprezentatywna zgodnie z przepisami tego państwa członkowskiego. 2. Umowa licencji niewyłącznej, o której mowa w art. 35¹⁹, może obejmować terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym. Art. 35¹⁴. pr. aut. Przepisy oddziałów 6a i 6b nie mają zastosowania do zbioru utworów, co do którego w wyniku działań, o których mowa w art. 35¹⁰ ust. 1, stwierdzono, że składa się w głównej mierze z: 1) utworów audiowizualnych, których producenci mają siedzibę albo miejsce stałego pobytu w państwie innym niż państwo członkowskie Unii Europejskiej lub państwo członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strona umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, 2) utworów innych niż utwory audiowizualne, opublikowanych po raz pierwszy albo – w przypadku braku publikacji – nadanych po raz pierwszy w państwie, o którym mowa w pkt 1, 3) utworów, do których majątkowe prawa autorskie przysługują obywatelom państwa, o którym mowa w pkt 1, jeżeli mimo podjęcia działań, o których mowa w art. 35¹⁰ ust. 1, nie można było ustalić tego państwa zgodnie z pkt 1 i 2 – chyba że istnieje organizacja zbiorowego zarządzania reprezentatywna w odniesieniu do utworów, pól eksploatacji oraz kategorii uprawnionych tego państwa.
Art. 9	Transgraniczne sposoby korzystania 1. Państwa członkowskie zapewniają, aby na podstawie licencji udzielonych zgodnie z art. 8 instytucje dziedzictwa kulturowego w dowolnym państwie członkowskim mogły korzystać z niedostępnych w obrocie handlowym utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną. 2. Uznaje się, że korzystanie z utworów i innych przedmiotów objętych ochroną na mocy wyjątku lub ograniczenia określonych w art. 8 ust. 2 ma miejsce wyłącznie w państwie członkowskim, w którym siedzibę ma korzystająca z nich instytucja dziedzictwa kulturowego.	T	art. 1 pkt 9 lit. b projektu ustawy (dot. art. 35²¹ i art. 35²⁴ ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 35²¹. 1. pr. aut. Korzystanie, o którym mowa w art. 35¹⁹, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez instytucję dziedzictwa kulturowego z siedzibą w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym może odbywać się na podstawie umowy licencji niewyłącznej zawartej z zagraniczną organizacją zbiorowego zarządzania w rozumieniu art. 3 pkt 3 ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, która jest reprezentatywna zgodnie z przepisami tego państwa członkowskiego. 2. Umowa licencji niewyłącznej, o której mowa w art. 35¹⁹, może obejmować terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym. Art. 35²⁴. pr. aut. Uznaje się, że korzystanie, o którym mowa w art. 35²² ust. 1, ma miejsce wyłącznie w państwie członkowskim Unii Europejskiej albo państwie członkowskim

				Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w którym korzystająca instytucja dziedzictwa kulturowego ma siedzibę.
Art. 10	Działania informacyjne 1. Państwa członkowskie zapewniają, aby informacje przekazywane przez instytucje dziedzictwa kulturowego, organizacje zbiorowego zarządzania lub właściwe organy publiczne do celów identyfikacji niedostępnych w obrocie handlowym utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, będących przedmiotem licencji udzielonej zgodnie z art. 8 ust. 1 lub wykorzystywanych na podstawie wyjątku lub ograniczenia określonego w art. 8 ust. 2, a także informacje o przysługujących podmiotom uprawnionym możliwościach, o których mowa w art. 8 ust. 4, oraz – gdy tylko staną się dostępne i gdy jest to konieczne – informacje o stronach umowy licencyjnej, objętych nią terytoriach i zakresie korzystania, były stale, łatwo i skutecznie dostępne na jednym przeznaczonym do tego publicznym portalu internetowym na co najmniej sześć miesięcy przed rozpowszechnianiem utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, ich publicznym udostępnianiem lub podaniem do publicznej wiadomości zgodnie z licencją lub na podstawie wyjątku lub ograniczenia. Portal tworzy i zarządza nim Urząd Unii Europejskiej ds. Własności Intelktualnej zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 386/2012. 2. Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące, że w razie gdy okaże się to konieczne dla zwiększenia ogólnej świadomości podmiotów uprawnionych, podejmuje się dodatkowe odpowiednie działania informacyjne dotyczące możliwości udzielania przez organizacje zbiorowego zarządzania licencji na utwory lub inne przedmioty objęte ochroną zgodnie z art. 8, udzielonych licencji, sposobów korzystania na podstawie wyjątku lub ograniczenia przewidzianego w art. 8 ust. 2 oraz przysługujących podmiotom uprawnionym możliwości, o których mowa w art. 8 ust. 4. Odpowiednie działania informacyjne, o których mowa w akapicie pierwszym niniejszego ustępu, podejmuje się w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o licencję zgodnie z art. 8 ust. 1, lub, w przypadku sposobów korzystania na podstawie wyjątku lub ograniczenia przewidzianego w art. 8 ust. 2, w państwie członkowskim, w którym ma siedzibę instytucja dziedzictwa kulturowego. Jeżeli istnieją dowody, takie jak pochodzenie utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, wskazujące, że świadomość podmiotów uprawnionych można skuteczniej podnieść w innych państwach członkowskich lub państwach trzecich, takie działania informacyjne obejmują również te państwa członkowskie i państwa trzecie.	T	art. 1 pkt 9 lit. a i b projektu ustawy (dot. art. 35²⁰, art. 35²³, art. 35¹⁶, art. 35¹⁷ ust. 6 i art. 35¹⁸ ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 35²⁰. 1. pr. aut. Organizacja zbiorowego zarządzania zarejestrowana w portalu, przed rozpoczęciem korzystania z utworu niedostępnego w handlu i na 6 miesięcy przed jego rozpowszechnieniem na podstawie art. 35¹⁹, zamieszcza w tym portalu następujące dane: 1) imię i nazwisko oraz pseudonim twórcy albo wzmiankę o anonimowości, 2) imię i nazwisko albo nazwę uprawnionego, któremu w zakresie pól eksploatacji objętych umową licencji niewyłącznej, o której mowa w art. 35¹⁹, przysługują autorskie prawa majątkowe do utworu, 3) tytuł utworu, a w przypadku jego braku – inne informacje umożliwiające jego identyfikację, 4) imię i nazwisko albo nazwę producenta lub wydawcy utworu – o ile są dostępne; 5) informację o zakresie korzystania, do którego uprawnia umowa licencji niewyłącznej zawarta z instytucją dziedzictwa kulturowego i objętych nią terytoriach; 6) nazwy, siedziby, adresy oraz adresy poczty elektronicznej stron umowy licencji niewyłącznej. 2. W przypadku zawarcia przez organizację zbiorowego zarządzania kolejnej umowy licencji niewyłącznej dotyczącej tego samego utworu i uprawnionego organizacja zbiorowego zarządzania uzupełnia wpis w portalu o dane, o których mowa w ust. 1 pkt 5 i 6, dotyczące tej umowy. Rozpowszechnianie na podstawie tej umowy można rozpocząć po upływie 6 miesięcy od dnia uzupełnienia wpisu w portalu. Art. 35²³. pr. aut. Instytucja dziedzictwa kulturowego zarejestrowana w portalu przed rozpoczęciem zwielokrotniania utworu niedostępnego w handlu i na 6 miesięcy przed dniem jego publicznego udostępnienia na podstawie art. 35²² ust. 1 zamieszcza w tym portalu następujące dane: 1) imię i nazwisko oraz pseudonim twórcy albo wzmiankę o anonimowości, 2) imię i nazwisko albo nazwę uprawnionego, któremu w zakresie pól eksploatacji wymienionych w art. 35²² ust. 1 przysługują autorskie prawa majątkowe do utworu, 3) tytuł utworu, a w przypadku jego braku – inne informacje umożliwiające jego identyfikację, 4) imię i nazwisko albo nazwę producenta lub wydawcy utworu

				– o ile są dostępne; 5) informację o zakresie korzystania z utworu niedostępnego w handlu i terytoriach objętych tym korzystaniem; 6) swój adres i siedzibę oraz adres poczty elektronicznej. Art. 35¹⁶. 1. pr. aut. Instytucja dziedzictwa kulturowego zainteresowana korzystaniem z utworów niedostępnych w handlu lub organizacja zbiorowego zarządzania zainteresowana zawieraniem umów licencji niewyłącznych uprawniających do takiego korzystania składa wnioski do ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o dokonanie rejestracji tego podmiotu w portalu utworów niedostępnych w handlu prowadzonym przez Urząd Unii Europejskiej ds. własności intelektualnej w ramach europejskiego obserwatorium do spraw naruszeń praw własności intelektualnej, zwanego dalej „portalem”. Wniosek jest składany za pomocą systemu teleinformatycznego służącego do obsługi portalu. 2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego niezwłocznie rejestruje wnioskodawcę w portalu. 3. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego odmawia, w drodze decyzji, rejestracji wnioskodawcy w portalu lub dokonania zmiany wpisu w przypadku, gdy: 1) wniosek nie pochodzi od podmiotu, o którym mowa w ust. 1; 2) wniosek dotyczy korzystania z utworu wykraczającego poza zakres zezwolenia wnioskodawcy na zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi lub określony statutem zakres działalności instytucji dziedzictwa kulturowego. Art. 35¹⁸. 1. pr. aut. Instytucja dziedzictwa kulturowego korzystająca z utworu niedostępnego w handlu oraz organizacja zbiorowego zarządzania zawierająca umowy licencji niewyłącznych uprawniające do takiego korzystania zamieszczają na swoich stronach internetowych: 1) odesłanie do strony internetowej portalu; 2) informację o dostępnych sposobach złożenia żądania, o którym mowa w art. 35¹⁷. 2. Jeżeli pierwsze rozpowszechnienie utworu miało miejsce na terytorium innego państwa oraz zaistnieje konieczność zwiększenia świadomości uprawnionych w tym państwie, podmioty o których mowa w ust. 1, podejmują dodatkowe działania informacyjne na terytorium tego państwa. Art. 35¹⁷. 6. pr. aut. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego przekazuje Urzędowi Unii Europejskiej ds. własności intelektualnej informację o aktualnie
--	--	--	--	---

				obowiązujących przepisach dotyczących składania żądania, o którym mowa w ust. 1, w celu zamieszczenia jej przez ten urząd w portalu.
Art. 11	Dialog zainteresowanych stron Państwa członkowskie konsultują się z podmiotami uprawnionymi, organizacjami zbiorowego zarządzania i instytucjami dziedzictwa kulturowego w każdym sektorze przed ustaleniem szczegółowych wymogów zgodnie z art. 8 ust. 5, oraz zachęcają do regularnego dialogu między przedstawicielskimi organizacjami użytkowników i podmiotów uprawnionych, w tym organizacjami zbiorowego zarządzania, a wszelkimi innymi stosownymi organizacjami zainteresowanych stron, aby, w zależności od specyfiki poszczególnych sektorów, zwiększyć adekwatność i przydatność mechanizmów licencyjnych określonych w art. 8 ust. 1 i zapewnić podmiotom uprawnionym skuteczność zabezpieczeń, o których mowa w niniejszym rozdziale.	T		<i>Projekt był szeroko konsultowany w ramach konsultacji publicznych, a jego powstanie poprzedziły konsultacje wstępne. Ponadto postulat zwiększenie adekwatności i przydatności mechanizmów licencyjnych oraz zabezpieczeń dla uprawnionych realizują również już obowiązujące przepisy art. 44, 45 oraz 96 ust. 1 ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi.</i> <i>Minister po wejściu w życie ustawy zachęci listownie przedstawicieli instytucji dziedzictwa kulturowego i podmiotów uprawnionych, w tym organizacje zbiorowego zarządzania, do regularnego dialogu. Jeżeli okaże się to konieczne, w ciągu kilku miesięcy od wejścia w życie ustawy zorganizuje spotkanie w celu ułatwienia wypracowania standardów zmierzających do zwiększenia adekwatności i przydatności mechanizmów licencyjnych w poszczególnych sektorach.</i>
Art. 12	Udzielanie licencji zbiorowych z rozszerzonym skutkiem 1. Państwa członkowskie mogą – w odniesieniu do korzystania na swym terytorium i z zastrzeżeniem gwarancji przewidzianych w niniejszym artykule – wprowadzić przepisy przewidujące, że w przypadku gdy organizacja zbiorowego zarządzania, która podlega przepisom prawa krajowego wdrażającego dyrektywę 2014/26/UE, zgodnie z udzielonymi jej przez podmioty uprawnione upoważnieniami, zawiera umowę licencyjną na eksploatację utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną: a) zakres stosowania takiej umowy można rozszerzyć na prawa podmiotów uprawnionych, które nie upoważniły tej organizacji zbiorowego zarządzania do reprezentowania ich w drodze powierzenia, licencji lub innego uzgodnienia umownego; lub, b) w odniesieniu do takiej umowy, organizacja posiada upoważnienie ustawowe lub istnieje domniemanie, że reprezentuje podmioty uprawnione, które nie udzieliły jej odpowiedniego upoważnienia. 2. Państwa członkowskie zapewniają, aby mechanizm licencyjny, o którym mowa w ust. 1, miał zastosowanie tylko w odniesieniu do dokładnie określonych przypadków korzystania, w których uzyskanie zezwolenia bezpośrednio od podmiotów uprawnionych jest zazwyczaj uciążliwe i niepraktyczne w takim stopniu, że zawarcie umowy licencji jest mało prawdopodobne ze względu na charakter korzystania lub rodzaje utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, a także zapewniają by taki mechanizm licencyjny chronił uzasadnione interesy podmiotów uprawnionych. 3. Do celów ust. 1, państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące następujące gwarancje:	T	art. 3 pkt 2 projektu ustawy (dot. art. 5a ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi)	Art. 5a. 1. uzz. Organizacja zbiorowego zarządzania, która zawiera umowę w zakresie, o którym mowa w art. 99⁷ ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, może rozszerzyć zakres takiej umowy o prawa tej samej kategorii uprawnionych do tego samego rodzaju utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na tym samym polu eksploatacji, którymi organizacja ta nie zarządza na podstawie umowy o zbiorowe zarządzanie lub umowy o reprezentacji (rozszerzona licencja zbiorowa), pod warunkiem że w zakresie tego rozszerzenia: 1) umowa dotyczy wyłącznie korzystania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; 2) organizacja zbiorowego zarządzania jest reprezentatywna w odniesieniu do tych praw. 2. Uprawnieni objęci rozszerzeniem, o którym mowa w ust. 1, mogą w każdym czasie i ze skutkiem natychmiastowym, w drodze oświadczenia złożonego organizacji zbiorowego zarządzania, wyłączyć swoje utwory lub przedmioty praw pokrewnych z zakresu rozszerzonych licencji zbiorowych. Przepisy art. 32 ust. 3–5 stosuje się odpowiednio, z zastrzeżeniem, że okres, o którym mowa w ust. 3, wynosi 6 miesięcy. 3. Organizacja zbiorowego zarządzania, o której mowa w ust. 1, w rozsądnym czasie, nie krótszym niż 3 miesiące, przed udzieleniem rozszerzonej licencji zbiorowej podaje do publicznej wiadomości na swojej stronie internetowej, że zamierza udzielić takiej licencji, a następnie że udzieliła takiej licencji oraz, w każdym przypadku, że uprawnieni mogą złożyć oświadczenie, o którym mowa w ust. 2.

a) organizacja zbiorowego zarządzania jest – ze względu na udzielone jej upoważnienia – w wystarczającym stopniu reprezentatywna dla danego państwa członkowskiego w odniesieniu do podmiotów uprawnionych w przypadku odpowiedniego rodzaju utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną oraz w odniesieniu do praw, które są przedmiotem licencji; b) wszystkie podmioty uprawnione są równo traktowane, w tym w odniesieniu do warunków licencji; c) podmioty uprawnione, które nie upoważniły organizacji udzielającej licencję, mogą w dowolnym czasie łatwo i skutecznie wyłączyć swoje utwory lub inne przedmioty objęte ochroną z mechanizmu licencjonowania ustanowionego zgodnie z niniejszym artykułem; oraz d) podejmuje się odpowiednie działania informacyjne - począwszy od rozsądnego okresu przed rozpoczęciem korzystania z utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną w ramach udzielonej licencji - aby informować podmioty uprawnione o możliwości udzielania licencji przez organizację zbiorowego zarządzania na korzystanie z utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, o tym, że udzielenie licencji nastąpiło zgodnie z niniejszym artykułem, oraz o przysługujących podmiotom uprawnionym możliwościach, o których mowa w lit. c). Działania informacyjne muszą być prowadzone w sposób skuteczny, tak aby nie było konieczności informowania każdego podmiotu uprawnionego osobno. 4. Niniejszy artykuł nie ma wpływu na stosowanie mechanizmów udzielania licencji zbiorowych z rozszerzonym skutkiem zgodnie z innymi przepisami prawa Unii, w tym z przepisami dopuszczającymi wyjątki lub ograniczenia. Niniejszy artykuł nie ma zastosowania do obowiązkowego zbiorowego zarządzania prawami. Art. 7 dyrektywy 2014/26/UE ma zastosowanie do mechanizmu licencyjnego przewidzianego w niniejszym artykule. 5. Jeżeli dane państwo członkowskie przewiduje w swym prawie krajowym mechanizm licencyjny zgodnie z niniejszym artykułem, informuje ono Komisję o zakresie tych odpowiednich krajowych przepisów, celach i rodzajach licencji udzielanych na podstawie tych przepisów, a także o danych kontaktowych organizacji udzielających licencji zgodnie z tym mechanizmem licencyjnym oraz o sposobie, w jaki można uzyskać informacje na temat udzielania licencji i przysługujących podmiotom uprawnionym możliwościach, o których mowa w ust. 3 lit. c). Komisja publikuje tę informację. 6. Na podstawie informacji otrzymanych zgodnie z ust. 5 niniejszego artykułu oraz na podstawie konsultacji w ramach Komitetu Kontaktowego ustanowionego w art. 12 ust. 3 dyrektywy 2001/29/WE, do dnia 10 kwietnia 2021 r. Komisja przedkłada Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie w sprawie stosowania w Unii mechanizmów licencyjnych, o			
--	--	--	--

	których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, ich wpływie na udzielanie licencji i podmioty uprawnione, w tym podmioty uprawnione niebędące członkami organizacji udzielającej licencji lub będące obywatelami lub rezydentami innego państwa członkowskiego, ich skuteczności w ułatwianiu rozpowszechniania treści kulturalnych oraz wpływu na rynek wewnętrzny, w tym transgraniczne świadczenie usług i konkurencję. W stosownych przypadkach sprawozdaniu temu towarzyszy wniosek ustawodawczy, w tym w odniesieniu do transgranicznego skutku takich mechanizmów krajowych.			
Art. 13	Mechanizm negocjacyjny Państwa członkowskie zapewniają, aby strony, które napotykają trudności związane z udzielaniem licencji na prawa, w sytuacji gdy starają się zawrzeć umowę na udostępnianie utworów audiowizualnych w ramach świadczenia usług wideo na żądanie, mogły zwrócić się o pomoc do bezstronnego organu lub mediatorów. Bezstronny organ utworzony lub wyznaczony przez państwo członkowskie do celów niniejszego artykułu i mediatorzy udzielają pomocy stronom w prowadzonych przez nie negocjacjach i pomagają stronom w osiągnięciu porozumienia, w tym, w stosownych przypadkach, poprzez proponowanie im własnego rozwiązania. Państwa członkowskie powiadamiają Komisję o organie lub mediatorach, o których mowa w akapicie pierwszym, najpóźniej w dniu 7 czerwca 2021 r. W przypadkach, w których państwa członkowskie postanowiły oprzeć się na mediacji, powiadomienie Komisji obejmuje co najmniej źródło, jeżeli jest dostępne, w którym można znaleźć odpowiednie informacje o powołanych mediatorach.	T	art. 1 pkt 17 projektu ustawy (dot. art. 73a ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 73a. 1. pr. aut. Strony negocjujące umowę o publiczne udostępnianie utworu audiowizualnego w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym, mogą wystąpić do Komisji Prawa Autorskiego, o której mowa w ustawie o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, o przeprowadzenie mediacji, wskazując mediatora z listy arbitrów. 2. Jeżeli mediator wskazany przez strony wyrazi zgodę na mediację, uzgadnia on ze stronami warunki, zasady i harmonogram mediacji. 3. W zakresie nieuregulowanym w ust. 1 i 2 do mediacji stosuje się odpowiednio przepisy o mediacji zawarte w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego. 4. Obsługę techniczno-organizacyjną mediacji zapewnia urząd obsługujący ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego nie dłużej niż przez 3 miesiące od dnia wyrażenia przez mediatora zgody na mediację. .
Art. 14	Utwory sztuk wizualnych znajdujące się w domenie publicznej Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące, że w przypadku wygaśnięcia okresu ochrony utworów sztuk wizualnych wszelkie materiały powstałe w wyniku zwielokrotniania tego utworu nie są przedmiotem prawa autorskiego ani praw pokrewnych, chyba że materiał powstały w wyniku tego zwielokrotnienia jest oryginalny w tym sensie, że stanowi własną intelektualną twórczość twórcy.	N		<i>Biorąc pod uwagę, że ustawa o prawie autorskim nie przewiduje ochrony nietwórczych fotografii, należy uznać, że nie ma potrzeby wprowadzania dodatkowych regulacji w tym zakresie. Z kolei w przypadku gdy fotografia utrwalająca inny utwór wizualny sama spełnia cechy utworu, podlega ochronie prawnoautorskiej bez względu na to, czy majątkowe prawa autorskie do utworu wizualnego istnieją, czy już wygasły. W drugim przypadku rozpowszechnianie takiej fotografii będzie wymagać co do zasady także zezwolenia twórcy utworu sztuk wizualnych utrwalonego na fotografii.</i>
Art. 15	Ochrona publikacji prasowych w zakresie sposobów korzystania online 1. Państwa członkowskie zapewniają wydawcom publikacji prasowych mającym siedzibę w danym państwie członkowskim prawa przewidziane w art. 2 i art. 3 ust. 2 dyrektywy 2001/29/WE w zakresie sposobów korzystania online z ich publikacji prasowych przez dostawców usług społeczeństwa informacyjnego. Prawa określone w akapicie pierwszym nie mają zastosowania do prywatnych i niekomercyjnych sposobów korzystania z publikacji prasowych przez użytkowników indywidualnych. Ochrona zagwarantowana w	T	art. 1 pkt 20 i 21 projektu ustawy (dot. art. 99 ⁷ , art. 99 ¹⁰ i art. 100 ustawy o prawie autorskim i	Art. 99⁷. 2. pr. aut. Bez uszczerbku dla praw twórców i pozostałych uprawnionych wydawcy publikacji prasowej przysługuje wyłączne prawo do rozporządzania publikacją prasową i korzystania z niej w zakresie: 1) zwielokrotniania publikacji prasowej w celu korzystania z niej w sposób, o którym mowa w pkt 2; 2) publicznego udostępniania publikacji prasowej przez usługodawcę w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niej dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym.

	pierwszym akapicie nie ma zastosowania do czynności linkowania. Prawa określone w akapicie pierwszym nie mają zastosowania do pojedynczych słów lub bardzo krótkich fragmentów publikacji prasowej. 2. Prawa określone w ust. 1 nie naruszają przewidzianych w prawie Unii praw twórców i innych podmiotów uprawnionych w odniesieniu do utworów i innych przedmiotów objętych ochroną zawartych w publikacji prasowej, i nie mają na te prawa żadnego wpływu. Na prawa określone w ust. 1 nie można się powoływać przeciwko twórcom i innym podmiotom uprawnionym, a w szczególności na ich podstawie nie można pozbawiać twórców i innych podmiotów uprawnionych ich prawa do eksploatacji swoich utworów i innych przedmiotów objętych ochroną niezależnie od publikacji prasowej, w skład której wchodzi te utwory lub przedmioty. 3. W odniesieniu do praw określonych w ust. 1 niniejszego artykułu stosuje się odpowiednio art. 5–8 dyrektywy 2001/29/WE, dyrektywę 2012/28/UE oraz dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1564 (19).		prawach pokrewnych)	3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do: 1) własnego użytku osobistego, niezwiązanego z celem zarobkowym; 2) publicznego udostępniania hiperłącza do publikacji prasowej; 3) pojedynczych słów lub bardzo krótkich fragmentów publikacji prasowej; 4) utworów lub przedmiotów praw pokrewnych zamieszczonych w publikacji prasowej, których ochrona wygasła lub które nigdy nie były przedmiotem ochrony. 4. Przepis ust. 2 nie upoważnia do zakazywania korzystania z utworu lub przedmiotu prawa pokrewnego zamieszczonych w publikacji prasowej na podstawie licencji niewyłącznej, jeżeli korzystanie to odbywa się za zgodą uprawnionego. Art. 99¹⁰. pr. aut. Przepisy ustawy stosuje się do publikacji prasowych: 1) wydawcy, który ma miejsce zamieszkania lub siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub 2) wydawcy, który ma miejsce zamieszkania lub siedzibę na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym. Art. 100. pr. aut. Wykonywanie praw pokrewnych podlega odpowiednio ograniczeniom wynikającym z przepisów art. 23–35.
	4. Prawa, o których mowa w ust. 1, wygasają dwa lata po opublikowaniu danej publikacji prasowej. Termin ten liczy się od dnia 1 stycznia roku następującego po dniu, w którym ta publikacja prasowa została opublikowana. Ust. 1 nie ma zastosowania do publikacji prasowych opublikowanych po raz pierwszy przed dniem 6 czerwca 2019 r.	T	art. 1 pkt 20 projektu ustawy (dot. art. 99⁸ i art. 99⁷ ust. 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 99⁸. pr. aut. Prawo, o którym mowa w art. 99⁷ ust. 2, wygasa z upływem dwóch lat następujących po roku, w którym publikacja prasowa została rozpowszechniona po raz pierwszy. Art. 99⁷. 3. pr. aut. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do: 1) własnego użytku osobistego, niezwiązanego z celem zarobkowym; 2) publicznego udostępniania hiperłącza do publikacji prasowej; 3) pojedynczych słów lub bardzo krótkich fragmentów publikacji prasowej; 4) utworów lub przedmiotów praw pokrewnych zamieszczonych w publikacji prasowej, których ochrona wygasła lub które nigdy nie były przedmiotem ochrony.
	5. Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące, że twórcy utworów zamieszczanych w publikacjach prasowych otrzymują odpowiednią część przychodów uzyskiwanych przez wydawców prasy z tytułu korzystania z ich publikacji prasowych przez dostawców usług społeczeństwa informacyjnego.	T	art. 1 pkt 20 projektu ustawy (dot. art. 99⁹ ustawy o prawie autorskim i	Art. 99⁹. 1. pr. aut. Twórcy utworów zamieszczonych w publikacji prasowej mają prawo do 50% wynagrodzenia należnego wydawcy z tytułu korzystania z prawa, o którym mowa w art. 99⁷ ust. 2. 2. Wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 1, wydawca wypłaca twórcy nie później niż w terminie 30 dni od dnia otrzymania tego wynagrodzenia przez wydawcę.

			prawach pokrewnych)	
Art. 16	Roszczenia o godziwą rekompensatę Państwa członkowskie mogą wprowadzić przepisy przewidujące, że jeżeli twórca przenosi prawo na wydawcę lub udziela wydawcy licencji na dane prawo, to takie przeniesienie lub licencja stanowią wystarczającą podstawę prawną dla wydawcy do bycia uprawnionym do udziału w rekompensacie za korzystanie z utworu, które miało miejsce na podstawie wyjątku lub ograniczenia w zakresie prawa będącego przedmiotem przeniesienia lub licencji. Akapit pierwszy nie narusza istniejących i przyszłych regulacji w państwach członkowskich odnośnie do praw publicznego użyczenia.	N		<i>Ten przepis dyrektywy należy uznać za już wdrożony do porządku krajowego. Wydawcom przysługuje bowiem udział w opłatach, o których mowa w art. 20 i art. 20¹ ustawy o prawie autorskim, oraz w podziale wynagrodzenia za publiczne użyczenie egzemplarzy bibliotecznych, o którym mowa w art. 28 ust. 4 i 5 tej ustawy.</i>
Art. 17	Korzystanie przez dostawców usług udostępniania treści online z treści chronionych 1. Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące, że dostawca usług udostępniania treści online dokonuje czynności publicznego udostępniania lub czynności podawania do publicznej wiadomości do celów niniejszej dyrektywy, w przypadku gdy udziela on publicznego dostępu do chronionych prawem autorskim utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną zamieszczanych przez jego użytkowników.	T	art. 1 pkt 5 projektu ustawy (dot. art. 22a ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 22a. 1. pr. aut. Udzielenie przez dostawcę usług udostępniania treści online publicznego dostępu do utworu zamieszczonego przez usługobiorcę stanowi publiczne udostępnienie utworu przez tego dostawcę.
	2. Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące, że w przypadku gdy dostawca usług udostępniania treści online uzyska zezwolenie, na przykład poprzez zawarcie umowy licencyjnej, zezwolenie to obejmuje swoim zakresem również czynności wykonywane przez użytkowników usług objętych zakresem stosowania art. 3 dyrektywy 2001/29/WE, w przypadku gdy nie działają oni na zasadach komercyjnych lub gdy ich działalność nie przynosi znaczących przychodów.		art. 1 pkt 5 projektu ustawy (dot. art. 22a ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 22a. 2. pr. aut. Zgoda uprawnionego na publiczne udostępnienie utworu przez dostawcę usług udostępniania treści online obejmuje również zgodę na publiczne udostępnienie tego utworu przez usługobiorcę za pośrednictwem tego dostawcy, jeżeli nie jest dokonywane przez usługobiorcę w celach zarobkowych lub nie przynosi mu znaczących przychodów.

	3. Jeżeli dostawca usług udostępniania treści online dokonuje czynności publicznego udostępniania lub czynności podawania do publicznej wiadomości na warunkach określonych w niniejszej dyrektywie, ograniczeń odpowiedzialności ustanowionych w art. 14 ust. 1 dyrektywy 2000/31/WE nie stosuje się do sytuacji objętych niniejszym artykułem. Akapit pierwszy niniejszego ustępu nie ma wpływu na ewentualne stosowanie art. 14 ust. 1 dyrektywy 2000/31/WE w odniesieniu do tych dostawców usług do celów wykraczających poza zakres stosowania niniejszej dyrektywy.	T	art. 1 pkt 5 projektu ustawy (dot. art. 22a ust. 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 22a. 3. pr. aut. Do czynności publicznego udostępniania, o których mowa w ust. 1, nie stosuje się przepisu art. 14 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną.
	4. Jeżeli nie udzielono zezwolenia, dostawcy usług udostępniania treści online ponoszą odpowiedzialność za nieobjęte zezwoleniem czynności publicznego udostępniania, w tym podawania do wiadomości publicznej, chronionych prawem autorskim utworów i innych przedmiotów objętych ochroną, chyba że wykażą, że: a) dołożyli wszelkich starań, aby uzyskać zezwolenia, oraz b) dołożyli wszelkich starań – zgodnie z wysokimi standardami staranności zawodowej w sektorze – aby zapewnić brak dostępu do poszczególnych utworów i innych przedmiotów objętych ochroną, w odniesieniu do których podmioty uprawnione przekazały dostawcom usług odpowiednie i niezbędne informacje; oraz w każdym przypadku c) działali niezwłocznie po otrzymaniu odpowiednio uzasadnionego zastrzeżenia od podmiotów uprawnionych w celu zablokowania dostępu do utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, których dotyczy zastrzeżenie, lub usunięcia ich ze swoich stron internetowych, a także dołożyli wszelkich starań, aby zapobiec ich przyszłemu zamieszczaniu zgodnie z lit. b).	T	art. 1 pkt 5 projektu ustawy (dot. art. 22b ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 22b. 1. pr. aut. Dostawca usług udostępniania treści online, który bez wymaganej zgody uprawnionego dokonał publicznego udostępnienia utworu zamieszczonego przez usługobiorcę, ponosi odpowiedzialność z tytułu naruszenia prawa autorskiego, chyba że wykaże, że: 1) dołożył należytej staranności, aby uzyskać tę zgodę oraz 2) dołożył należytej staranności, aby uniemożliwić dostęp do tego utworu, jeżeli uprawniony przekazał mu informacje odpowiednie i niezbędne do osiągnięcia tego celu, pozwalające w szczególności na ustalenie uprawnionego i identyfikację utworu z uwzględnieniem dostępnych środków technologicznych, oraz 3) działał niezwłocznie po otrzymaniu od uprawnionego należycie uzasadnionego żądania zablokowania dostępu do tego utworu lub usunięcia go ze swoich stron internetowych, a także dołożył należytej staranności, aby uniemożliwić dostęp do tego utworu w przyszłości, jeżeli uprawniony przekazał mu informacje, o których mowa w pkt 2.
	5. Przy dokonywaniu oceny, czy dany dostawca usług spełnia obowiązki, o których mowa w ust. 4, oraz w świetle zasady proporcjonalności, należy, między innymi, wziąć pod uwagę: a) rodzaj, odbiorców i skalę świadczonych usług oraz rodzaj utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną zamieszczanych przez użytkowników usługi; oraz b) dostępność odpowiednich i skutecznych środków oraz ich koszt dla dostawców usług.	T	art. 1 pkt 5 projektu ustawy (dot. art. 22b ust. 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 22b. 3. pr. aut. Oceny, czy dany dostawca usług udostępniania treści online spełnił przesłanki zwolnienia z odpowiedzialności, określone w ust. 1 i 2, dokonuje się, biorąc pod uwagę wszystkie istotne okoliczności sprawy, takie jak rodzaj i skala świadczonych usług, krąg usługobiorców, rodzaj udostępnianych utworów oraz dostępność i koszt odpowiednich i skutecznych środków uniemożliwiających dostęp do poszczególnych utworów lub zapobiegających ich ponownemu zamieszczaniu przez usługobiorców.
	6. Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące, że w przypadku gdy nowi dostawcy usług udostępniania treści online, których usługi są dostępne publicznie w Unii krócej niż trzy lata i których roczny obrót, obliczony zgodnie z zaleceniem Komisji 2003/361/WE (20), nie przekracza 10 mln EUR, warunki wynikające z systemu odpowiedzialności, o którym mowa w ust. 4, są ograniczone do działania na podstawie ust. 4 lit. a), oraz do niezwłocznego podjęcia działań po otrzymaniu odpowiednio uzasadnionego zastrzeżenia w celu zablokowania dostępu do utworów i przedmiotów objętych ochroną,	T	art. 1 pkt 5 projektu ustawy (dot. art. 22b ust. 2 ustawy o prawie autorskim i	Art. 22b. 2. pr. aut. Dostawca usług udostępniania treści online, którego usługi są dostępne publicznie na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym krócej niż trzy lata i którego roczny obrót nie przekracza równowartości 10 milionów euro, ustalonej według kursu średniego walut obcych ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień obliczenia tego obrotu, ponosi odpowiedzialność za publiczne udostępnienie utworu bez wymaganej zgody uprawnionego, chyba że wykaże okoliczności,

	których dotyczy zastrzeżenie, lub usunięcia tych utworów i przedmiotów objętych ochroną ze swych stron internetowych. Jeżeli średnia miesięczna liczba pojedynczych odwiedzających tych dostawców usług, obliczona na podstawie poprzedniego roku kalendarzowego, przekracza 5 milionów, wykazują oni również, że dołożyli wszelkich starań, aby zapobiec dalszemu zamieszczaniu zgłoszonych utworów i innych przedmiotów objętych ochroną, w odniesieniu do których podmioty uprawnione przekazały odpowiednie i niezbędne informacje.		prawach pokrewnych)	o których mowa w ust. 1 pkt 1, a także że działał niezwłocznie po otrzymaniu od uprawnionego należycie uzasadnionego żądania zablokowania dostępu do tego utworu lub usunięcia go ze swoich stron internetowych. Jeżeli średnia miesięczna liczba odwiedzających tego dostawcy, obliczona na podstawie poprzedniego roku kalendarzowego przekracza 5 milionów euro, jest on również obowiązany wykazać, że dołożył należytej staranności, aby uniemożliwić dostęp do utworu, jeżeli uprawniony przekazał mu informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 2. Roczny obrót oblicza się zgodnie z zaleceniem Komisji Europejskiej z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącym definicji przedsiębiorstw mikro-, małych i średnich (Dz. Urz. UE L 124 z 20.05.2003, str. 36).
	7. Współpraca między dostawcami usług udostępniania treści internetowych a podmiotami uprawnionymi nie może prowadzić do uniemożliwiania dostępności utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną zamieszczanych przez użytkowników, które nie naruszają prawa autorskiego i praw pokrewnych, w tym również w przypadku gdy takie utwory lub inne przedmioty objęte ochroną są objęte wyjątkiem lub ograniczeniem. Państwa członkowskie zapewniają, aby użytkownicy w każdym państwie członkowskim mogli opierać na następujących obowiązujących wyjątkach lub ograniczeniach przy zamieszczaniu i udostępnianiu treści wygenerowanych przez użytkowników w ramach usług udostępniania treści online: a) cytowanie, krytyka, recenzowanie; b) korzystanie do celów karykatury, parodii lub pastiszu.	T	art. 1 pkt 5 projektu ustawy (dot. art. 22c ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 22c. pr. aut. 1. Współpraca między dostawcą usług udostępniania treści online a uprawnionym w zakresie stosowania przepisów art. 22b ust. 1 i 2 nie może prowadzić do niedostępności utworów zamieszczanych przez usługobiorcę zgodnie z prawem, w szczególności na podstawie przepisów o dozwolonym użytku. Działania podejmowane przez dostawcę usług udostępniania treści online nie mogą prowadzić do zautomatyzowanego uniemożliwiania dostępu do utworów, blokowania dostępu lub ich usuwania, jeżeli publiczne udostępnienie tych utworów nie narusza praw autorskich w sposób oczywisty. 2. Dostawca usług udostępniania treści online niezwłocznie informuje usługobiorcę o każdym przypadku uniemożliwienia dostępu do zamieszczonego przez niego utworu, zablokowania dostępu lub usunięcia utworu. <i>Art. 17 ust. 7 dyrektywy nakazuje także stosowanie do omawianej działalności użytkowników usług DUUTO instytucji dozwolonego użytku w zakresie cytowania, krytyki, recenzowania, karykatury, parodii i pastiszu, stanowiąc tym samym przepisy szczególne względem dyrektywy 2001/29/WE, która traktuje te instytucje dozwolonego użytku jako fakultatywne. W ustawie o prawie autorskim zostały one wprowadzone w art. 29 i 29¹, mają zastosowanie do wszystkich utworów i przedmiotów praw pokrewnych. Nie ma zatem potrzeby wprowadzania w tym zakresie szczególnej regulacji dotyczącej DUUTO.</i>
	8. Stosowanie niniejszego artykułu nie wywołuje skutku w postaci ogólnego obowiązku w zakresie nadzoru. Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące, że dostawcy usług udostępniania treści online udostępniają podmiotom uprawnionym, na ich żądanie, odpowiednie informacje na temat funkcjonowania swoich praktyk w odniesieniu do współpracy, o której mowa w ust. 4, oraz – w przypadku zawierania umów licencyjnych między dostawcami usług a podmiotami uprawnionymi – informacje na temat wykorzystywania treści objętych umowami.	T	art. 1 pkt 5 projektu ustawy (dot. art. 22d i art. 22g ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 22d. pr. aut. Dostawca usług udostępniania treści online udostępnia uprawnionemu, na jego żądanie: 1) informacje na temat stosowanej przez niego praktyki w zakresie współpracy z uprawnionymi, o której mowa w art. 22c; 2) informacje na temat wykorzystywania utworów, co do których uzyskał zgodę uprawnionego na ich publiczne udostępnienie, niezbędne do określenia wysokości wynagrodzenia należnego uprawnionemu od dostawcy usług udostępniania treści online. Art. 22g. pr. aut. Przepisy niniejszego oddziału nie nakładają na dostawcę usług udostępniania treści online ogólnego obowiązku monitorowania, czy publiczne udostępnienie utworu zamieszczonego przez usługobiorcę następuje zgodnie z prawem.

9. Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące, że dostawcy usług udostępniania treści online muszą wprowadzić skuteczny i sprawny mechanizm składania skarg i dochodzenia roszczeń, dostępny dla użytkowników ich usług w przypadku sporów dotyczących zablokowania dostępu do zamieszczonych przez nich utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną lub ich usunięcia. Jeżeli podmioty uprawnione żądają zablokowania dostępu do swoich poszczególnych utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną lub ich usunięcia, muszą należycie uzasadnić swoje żądanie. Skargi złożone w ramach tego mechanizmu rozpatruje się bez zbędnej zwłoki, a decyzje o zablokowaniu dostępu zamieszczonych treści lub o ich usunięciu podlegają kontroli przeprowadzanej przez człowieka. Państwa członkowskie zapewniają także, aby do celów rozstrzygania sporów dostępne były pozasądowe mechanizmy dochodzenia roszczeń. Takie mechanizmy muszą umożliwiać bezstronne rozwiązywanie sporów i nie mogą pozbawiać użytkownika ochrony prawnej zapewnianej przez prawo krajowe, z zastrzeżeniem praw użytkowników do korzystania ze skutecznych środków ochrony prawnej. W szczególności państwa członkowskie zapewniają, aby użytkownicy mieli dostęp do sądu lub innego właściwego organu sądowego w celu dochodzenia prawa do korzystania z wyjątku lub ograniczenia w zakresie prawa autorskiego i praw pokrewnych. Niniejsza dyrektywa nie wpływa w żaden sposób na zgodne z prawem sposoby korzystania, takie jak korzystanie na podstawie wyjątków lub ograniczeń przewidzianych w prawie Unii, i nie może prowadzić do identyfikacji indywidualnych użytkowników, ani do przetwarzania danych osobowych, chyba że ma to miejsce zgodnie z dyrektywą 2002/58/WE i rozporządzeniem (UE) 2016/679. Dostawcy usług udostępniania treści online informują swoich użytkowników w swoich warunkach korzystania, że mogą oni korzystać z utworów i innych przedmiotów objętych ochroną na podstawie wyjątków lub ograniczeń w zakresie prawa autorskiego i praw pokrewnych przewidzianych w prawie Unii.		T	art. 1 pkt 5 projektu ustawy (dot. art. 22e i art. 22f ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 22e. 1. pr. aut. Dostawca usług udostępniania treści online umożliwia usługobiorcy składanie skarg, przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, w przypadku uniemożliwienia dostępu do utworu zamieszczonego przez usługobiorcę, zablokowania dostępu do tego utworu lub jego usunięcia. 2. Skarga nie podlega opłacie i jest rozpatrywana bez zbędnej zwłoki, wyłącznie na podstawie zamieszczonych w niej informacji i załączonych do niej dokumentów oraz informacji i żądań uprawnionego, o których mowa w art. 22b ust. 1 pkt 2 i 3. 3. W przypadku uznania skargi za uzasadnioną dostawca usług udostępniania treści online niezwłocznie umożliwia dostęp do utworu, odblokowuje dostęp do utworu lub przywraca usunięty utwór oraz niezwłocznie informuje usługobiorcę o pozytywnym rozpatrzeniu skargi. Skargę uważa się za uzasadnioną w szczególności wtedy, gdy zamieszczenie utworu nastąpiło za zgodą uprawnionego lub na podstawie przepisów o dozwolonym użytku. 4. W przypadku uznania skargi za nieuzasadnioną dostawca usług udostępniania treści online niezwłocznie informuje o tym usługobiorcę i przedstawia pisemne uzasadnienie faktyczne i prawne. 5. Uznanie skargi za nieuzasadnioną nie może nastąpić w sposób zautomatyzowany. Art. 22f. 1. pr. aut. Działania dostawcy usług udostępniania treści online oraz uprawnionego, o których mowa w art. 22a–22e, nie mogą prowadzić do identyfikacji indywidualnych usługobiorców ani do przetwarzania ich danych osobowych, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. 2. Dostawca usług udostępniania treści online informuje usługobiorcę o warunkach korzystania ze swoich usług, w tym o możliwości korzystania z utworów na podstawie przepisów o dozwolonym użytku.
10. Od dnia 6 czerwca 2019 r. Komisja, we współpracy z państwami członkowskimi, organizuje dialog zainteresowanych stron, aby omówić najlepsze praktyki w zakresie współpracy między dostawcami usług udostępniania treści online a podmiotami uprawnionymi. Komisja – w porozumieniu z dostawcami usług udostępniania treści online, podmiotami uprawnionymi, organizacjami użytkowników i innymi właściwymi zainteresowanymi stronami oraz uwzględniając wyniki rozmów zainteresowanych stron – wydaje wytyczne dotyczące stosowania niniejszego artykułu, w szczególności w odniesieniu do współpracy, o której mowa w ust. 4. Przy omawianiu najlepszych praktyk w szczególności uwzględnia się, między innymi, potrzebę wyważenia praw podstawowych oraz stosowania wyjątków i ograniczeń. Do celów dialogu zainteresowanych stron organizacje		N		

	użytkowników mają dostęp do odpowiednich informacji przekazanych przez dostawców usług udostępniania treści online na temat funkcjonowania ich praktyk w odniesieniu do ust. 4.			
Art. 18	Zasada odpowiedniego i proporcjonalnego wynagrodzenia 1. Państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku gdy twórcy i wykonawcy udzielają licencji lub przenoszą swoje wyłączne prawa do eksploatacji ich utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, mieli oni prawo do odpowiedniego i proporcjonalnego wynagrodzenia. 2. Przy wdrażaniu zasady określonej w ust. 1 do prawa krajowego państwa członkowskie mogą stosować różne mechanizmy i uwzględniają zasadę swobody zawierania umów oraz sprawiedliwą równowagę praw i interesów.	T	art. 1 pkt 15 i 19 projektu ustawy (dot. art. 70 ust. 2¹ pkt 5 i art. 86a ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych) art. 1 pkt 3 projektu ustawy (dot. art. 18 ust. 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 70. 2¹. pkt 5 pr. aut. 5) stosownego wynagrodzenia z tytułu publicznego udostępniania utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym. Art. 86a. pr. aut. Artyści wykonawcy utworu muzycznego lub słowno-muzycznego są uprawnieni do stosownego wynagrodzenia z tytułu publicznego udostępniania utrwalenia artystycznego wykonania w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym. Art. 18. 3. pr. aut. Prawo do wynagrodzenia, o którym mowa w art. 19 ust. 1, art. 19¹, art. 20 ust. 2–4, art. 20¹, art. 70 ust. 2¹ i art. 86a, nie podlega zrzeczeniu się, zbyciu ani egzekucji. Nie dotyczy to wymagalnych wierzytelności.
Art. 19	Obowiązek przejrzystości 1. Państwa członkowskie zapewniają, aby twórcy i wykonawcy otrzymywali regularnie, co najmniej raz w roku, a także z uwzględnieniem specyfiki każdego sektora, aktualne, istotne i wyczerpujące informacje na temat eksploatacji swoich utworów i wykonań od stron, którym udzielili licencji lub na które	T	art. 1 pkt 12 projektu ustawy (dot. art. 47a ust. 1 i 2 ustawy o prawie	Art. 47a. 1. pr. aut. Twórca ma prawo do regularnego otrzymywania od osoby, na którą przeniósł autorskie prawa majątkowe, lub od osoby, której udzielił licencji, aktualnej informacji o przychodach z korzystania ze swojego utworu oraz o wynagrodzeniu należnym w związku z tym korzystaniem, odrębnie dla każdego ze sposobów korzystania. Informacja może być wykorzystana przez twórcę wyłącznie w celu ustalenia wartości majątkowej praw przeniesionych albo stanowiących przedmiot licencji.

	przenieśli swoje prawa lub ich następców prawnych, zwłaszcza w odniesieniu do sposobów eksploatacji, wszystkich uzyskanych przychodów i należnego wynagrodzenia.		autorskim i prawach pokrewnych)	2. Informacja, o której mowa w ust. 1, jest przekazywana z regularnością odpowiednią do rodzaju działalności, w ramach której utwór jest wykorzystywany, nie rzadziej niż raz w roku i nie częściej niż raz na kwartał. <i>Obowiązujący art. 92 ustawy o prawie autorskim.</i>
	2. Państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku gdy w odniesieniu do praw, o których mowa w ust. 1, udzielono następnie licencji, twórcy i wykonawcy lub ich przedstawiciele otrzymali, na ich wniosek, dodatkowe informacje od sublicencjobiorców, w przypadku gdy ich pierwszy kontrahent nie posiada wszystkich informacji, które byłyby niezbędne do celów ust. 1. Jeżeli takie dodatkowe informacje zostaną zażądane, pierwszy kontrahent twórców i wykonawców dostarcza informacje na temat tożsamości tych sublicencjobiorców. Państwa członkowskie mogą wprowadzić przepisy przewidujące, że każdy wniosek kierowany do sublicencjobiorców zgodnie z akapitem pierwszym jest składany bezpośrednio lub pośrednio za pośrednictwem kontrahenta twórcy lub wykonawcy.	T	art. 1 pkt 12 projektu ustawy (dot. art. 47a ust. 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 47a. 3. pr. aut. Jeżeli obowiązani, o których mowa w ust. 1, następnie przenieśli prawa majątkowe lub udzielili licencji i w związku z tym nie posiadają pełnej informacji, o której mowa w ust. 1, powiadamiają o tym fakcie twórcę i udostępniają mu, na jego żądanie, imię i nazwisko lub nazwę oraz adres zamieszkania lub siedzibę i adres nabywcy praw lub licencjobiorcy. W takim przypadku na żądanie twórcy brakującej informacji udziela ten nabywca lub licencjobiorca.
	3. Obowiązek określony w ust. 1 musi być proporcjonalny i skuteczny dla zapewnienia wysokiego poziomu przejrzystości w każdym sektorze. Państwa członkowskie mogą wprowadzić przepisy przewidujące, że w należycie uzasadnionych przypadkach, w których obciążenie administracyjne wynikające z obowiązku określonego w ust. 1 stałoby się nieproporcjonalne w świetle przychodów uzyskanych z eksploatacji utworu lub wykonania, obowiązek ogranicza się do rodzajów i poziomu szczegółowości informacji, jakich można racjonalnie oczekiwać w takich przypadkach.	T	art. 1 pkt 12 projektu ustawy (dot. art. 47a ust. 5 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 47a. 5. pr. aut. W uzasadnionych przypadkach, jeżeli koszty lub obciążenie administracyjne związane z realizacją obowiązku wynikającego z przepisów ust. 1 lub 3 okazałyby się niewspółmiernie uciążliwe w stosunku do przychodów z korzystania z utworu, wykonanie obowiązku można ograniczyć do informacji o łącznych przychodach z korzystania z utworu oraz o łącznym wynagrodzeniu należnym w związku z tym korzystaniem.
	4. Państwa członkowskie mogą zdecydować, że obowiązek określony w ust. 1 niniejszego artykułu nie ma zastosowania, jeżeli wkład twórcy lub wykonawcy nie jest znaczący w stosunku do całego utworu lub wykonania, chyba że twórca lub wykonawca wykaże, że potrzebuje informacji do wykonywania swoich praw na podstawie art. 20 ust. 1, i w tym celu zwraca się o te informacje.	T	art. 1 pkt 12 projektu ustawy (dot. art. 47a ust. 4 ustawy o	Art. 47a. 4. pr. aut. Przepisów ust. 1–3 nie stosuje się w przypadku, gdy wkład twórczy nie jest znaczący w stosunku do wykorzystywanej całości, chyba że twórca, który żąda informacji, o której mowa w ust. 1, wykaże, że informacja ta jest niezbędna do wykonania prawa, o którym mowa w art. 44. W przypadku utworu zbiorowego, zbioru utworów oraz utworu współautorskiego domniemywa się, że wkład twórczy nie jest znaczący w stosunku

			prawie autorskim i prawach pokrewnych)	do wykorzystywanej całości. W przypadku utworu audiowizualnego domniemanie to nie ma zastosowania do reżysera, operatora obrazu, twórcy adaptacji utworu literackiego, twórcy stworzonych dla utworu audiowizualnego utworów muzycznych lub słowno-muzycznych oraz twórcy scenariusza.
	5. Państwa członkowskie mogą wprowadzić przepisy przewidujące, że w przypadku umów, które podlegają uzgodnieniom zbiorowym lub opierają się na uzgodnieniach zbiorowych, zasady przejrzystości określone w odpowiednim uzgodnieniu zbiorowym mają zastosowanie, pod warunkiem że spełniają kryteria określone w ust. 1–4.	N		<i>Przepisy Rozdziału 5 chroniące twórcę uznawane są za mające charakter co najmniej semiimperatywny.</i>
	6. Jeżeli zastosowanie ma art. 18 dyrektywy 2014/26/UE, obowiązek określony w ust. 1 niniejszego artykułu nie ma zastosowania w odniesieniu do umów zawieranych przez podmioty określone w art. 3 lit. a) i b) tej dyrektywy lub przez inne podmioty podlegające przepisom krajowym wdrażającym tę dyrektywę.	T	art. 1 pkt 12 projektu ustawy (dot. art. 47a ust. 6 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 47a. 6. pr. aut. Przepisów ust. 1–5 nie stosuje się do korzystania dokonywanego na podstawie: 1) umowy o korzystanie z utworów zawartej z organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi albo z niezależnym podmiotem zarządzającym, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi; 2) nieodpłatnej licencji udzielonej przez twórcę ogółowi społeczeństwa; 3) nabycia praw, o którym mowa w art. 12.
Art. 20	Mechanizm dostosowania umów 1. Państwa członkowskie zapewniają, aby – w przypadku braku obowiązujących uzgodnień zbiorowych przewidujących mechanizm porównywalny do mechanizmu określonego w niniejszym artykule – twórcy i wykonawcy lub ich przedstawiciele mieli prawo zażądać dodatkowego, odpowiedniego i godziwego wynagrodzenia od strony, z którą zawarli umowę o eksploatację praw, lub następców prawnych tej strony, jeżeli pierwotnie uzgodnione wynagrodzenie okazuje się być niewspółmiernie niskie w porównaniu do wszystkich późniejszych odnośnych przychodów uzyskiwanych z eksploatacji utworów lub wykoną. 2. Ust. 1 niniejszego artykułu nie ma zastosowania do umów zawieranych przez podmioty określone w art. 3 lit. a) i b) dyrektywy 2014/26/UE, ani przez inne podmioty, które już podlegają przepisom krajowym wdrażającym tę dyrektywę.	T	art. 1 pkt 10 projektu ustawy (dot. art. 44 ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 44. 2. pr. aut. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do umów o korzystanie z utworów zawieranych z organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi albo z niezależnym podmiotem zarządzającym, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi.
Art. 21	Alternatywna procedura rozstrzygania sporów Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące możliwość rozstrzygania sporów dotyczących obowiązku przejrzystości na podstawie art. 19 oraz mechanizmu dostosowania umów na podstawie art. 20 w drodze dobrowolnej, alternatywnej procedury rozstrzygania sporów. Państwa członkowskie zapewniają, aby organizacje reprezentujące twórców i wykonawców mogły wszczynać takie procedury na konkretny wniosek jednego lub większej liczby twórców lub wykonawców.	N		<i>W projektowanej ustawie nie przewiduje się utworzenia żadnego nowego organu mediacyjnego. Nastąpi zatem wykorzystanie istniejącego już w polskim porządku prawnym mechanizmu mediacji sądowej uregulowanego w art. 183¹–183¹⁵ Kodeksu postępowania cywilnego. Mechanizm ten w wystarczającym stopniu spełnia kryteria określone w art. 21 dyrektywy.</i>

Art. 22	Prawo do odwołania 1. Państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku, gdy twórca lub wykonawca udzielili licencji lub przenieśli swoje prawa dotyczące utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną na zasadzie wyłączności, twórca lub wykonawca mogli odwołać w całości lub w części licencję lub przeniesienie praw, jeżeli ten utwór lub inny przedmiot objęty ochroną nie jest eksploatowany. 2. Szczegółowe przepisy dotyczące mechanizmu odwołania, określone w ust. 1, mogą być wprowadzone w prawie krajowym, biorąc pod uwagę: a) specyfikę poszczególnych sektorów i poszczególnych rodzajów utworów i wykonawców; oraz b) jeżeli utwór lub inny przedmiot objęty ochroną zawiera wkład więcej niż jednego twórcy lub wykonawcy, stosunkowe znaczenie poszczególnych wkładów i uzasadnione interesy wszystkich twórców i wykonawców, których dotyczy zastosowanie mechanizmu odwołania przez pojedynczego twórcę lub wykonawcę. Państwa członkowskie mogą wyłączyć utwory lub inne przedmioty objęte ochroną ze stosowania mechanizmu odwołania, jeżeli takie utwory lub inne przedmioty objęte ochroną zazwyczaj zawierają wkłady wielu twórców lub wykonawców. Państwa członkowskie mogą wprowadzić przepisy przewidujące, że mechanizm odwołania stosowany jest wyłącznie w określonych ramach czasowych, jeżeli takie ograniczenie jest należyście uzasadnione specyfiką sektora lub rodzajem utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną. Państwa członkowskie mogą wprowadzić przepisy przewidujące, że twórcy lub wykonawcy mogą podjąć decyzję o zakończeniu wyłączności umowy zamiast odwołania licencji lub przeniesienia praw. 3. Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące, że odwołania przewidzianego w ust. 1 można dokonać dopiero po upływie rozsądnego czasu od zawarcia umowy licencyjnej lub przeniesienia praw. Twórca lub wykonawca powiadamia osobę, której udzielono licencji lub na którą przeniesiono prawa, i określa odpowiedni termin, do którego odbywa się eksploatacja praw przyznanych w ramach licencji lub przeniesienia praw. Po upływie tego terminu twórca lub wykonawca może podjąć decyzję o zakończeniu wyłączności umowy zamiast odwołania licencji lub przeniesienia praw. 4. Ust. 1 nie ma zastosowania, jeżeli brak eksploatacji wynika w przeważającej mierze z okoliczności, co do których można w sposób uzasadniony oczekiwać, że twórca lub wykonawca może im zaradzić. 5. Państwa członkowskie mogą wprowadzić przepisy przewidujące, że wszelkie postanowienia umowne stanowiące odstępstwo od mechanizmu odwołania, o	T	art. 1 pkt 13 projektu ustawy (dot. art. 57 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych) art. 1 pkt 16 projektu ustawy (dot. art. 72 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	Art. 57. 1. pr. aut. Jeżeli nabywca autorskich praw majątkowych lub licencjobiorca, któremu udzielono licencji wyłącznej, zobowiązany do rozpowszechnienia utworu nie przystąpi do jego rozpowszechnienia w uzgodnionym terminie, twórca może wyznaczyć mu dodatkowy termin na rozpowszechnienie utworu, nie krótszy niż 6 miesięcy, z zastrzeżeniem że w razie bezskutecznego upływu tego terminu będzie uprawniony do odstąpienia od umowy lub jej wypowiedzenia. 2. Niezależnie od terminu uzgodnionego w umowie, twórca może odstąpić od umowy lub ją wypowiedzieć, jeżeli nabywca autorskich praw majątkowych lub licencjobiorca, któremu udzielono licencji wyłącznej, zobowiązany do rozpowszechnienia utworu nie przystąpi do jego rozpowszechnienia w terminie 10 lat, a w przypadku utworów architektonicznych, architektoniczno-urbanistycznych i urbanistycznych – w terminie 20 lat od dnia przeniesienia majątkowych praw autorskich lub udzielenia licencji wyłącznej. Przed odstąpieniem od umowy lub jej wypowiedzeniem twórca wyznacza dodatkowy termin na rozpowszechnienie utworu, nie krótszy niż 6 miesięcy. 3. Twórca, który udzielił licencji wyłącznej, może po upływie dodatkowego terminu na rozpowszechnienie utworu, o którym mowa w ust. 1 i 2, zamiast wypowiedzieć umowę, udzielić licencji innym osobom. Licencja wyłączna staje się wówczas licencją niewyłączną. 4. Przepisów ust. 1–3 nie stosuje się, jeżeli brak rozpowszechnienia utworu wynika z okoliczności w przeważającej mierze zależnych od twórcy. 5. W przypadku współtwórców prawo, o którym mowa w ust. 1, przysługuje tylko tym, których wkłady pracy twórczej mają samodzielne znaczenie. Art. 1 pkt 16 pr. aut. 16) uchyla się art. 72;
---------	--	---	---	--

	którym mowa w ust. 1, są skuteczne wyłącznie wówczas, gdy opierają się na uzgodnieniach zbiorowych.			
Art. 23	Przepisy wspólne 1. Państwa członkowskie zapewniają, aby wszelkie postanowienia umowne, które uniemożliwiają przestrzeganie art. 19, 20 i 21, były bezskuteczne w odniesieniu do twórców i wykonawców. 2. Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące, że art. 18-22 niniejszej dyrektywy nie mają zastosowania do twórców programu komputerowego w rozumieniu art. 2 dyrektywy 2009/24/WE.	T	art. 1 pkt 18 projektu ustawy (dot. art. 77 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)	<i>Przepisy Rozdziału 5 chroniące twórcę uznawane są za mające charakter co najmniej semiimperatywny.</i> Art. 77. 1. pr. aut. Do programów komputerowych nie stosuje się przepisów art. 16 pkt 3–5, art. 20, art. 23, art. 23¹, art. 26², art. 33²–33⁵, art. 43, art. 44, art. 47a, art. 49 ust. 2, art. 56, art. 57, art. 60 i art. 62.
Art. 24	Zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE 1. W dyrektywie 96/9/WE wprowadza się następujące zmiany: a) art. 6 ust. 2 lit. b) otrzymuje brzmienie: „b) korzystania z baz danych wyłącznie w charakterze ilustracji w celach dydaktycznych lub badawczych, o ile wskazane jest źródło oraz w zakresie uzasadnionym przez niekomercyjny cel, który ma być osiągnięty, bez uszczerbku dla wyjątków i ograniczeń przewidzianych w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 b) art. 9 lit. b) otrzymuje brzmienie: „b) w przypadku pobierania w charakterze ilustracji w celach dydaktycznych lub badawczych, o ile wskazane jest źródło oraz w zakresie uzasadnionym przez niekomercyjny cel, który ma być osiągnięty, bez uszczerbku dla wyjątków i ograniczeń przewidzianych w dyrektywie (UE) 2019/790;”; 2. w dyrektywie 2001/29/WE wprowadza się następujące zmiany: a) art. 5 ust. 2 lit. c) otrzymuje brzmienie: „c) w odniesieniu do szczególnych czynności zwielokrotniania dokonywanych przez ogólnodostępne biblioteki, instytucje edukacyjne lub muzea, lub przez archiwa, których celem nie jest osiągnięcie bezpośredniej lub pośredniej korzyści majątkowej lub handlowej, z zastrzeżeniem wyjątków lub ograniczeń przewidzianych w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790; b) art. 5 ust. 3 lit. a) otrzymuje brzmienie: „a) korzystania wyłącznie w celach zilustrowania w ramach nauczania lub badań naukowych, o ile wskazane jest źródło, łącznie z imieniem i nazwiskiem twórcy, chyba że okaże się to niemożliwe, i w stopniu uzasadnionym przez	N		

	niekomercyjny cel, który ma być osiągnięty, bez uszczerbku dla wyjątków i ograniczeń przewidzianych w dyrektywie (UE) 2019/790;”; c) w art. 12 ust. 4 dodaje się litery w brzmieniu: „e) badanie wpływu transpozycji dyrektywy (UE) 2019/790 na funkcjonowanie rynku wewnętrznego i sygnalizowanie ewentualnych trudności związanych z transpozycją; f) ułatwianie wymiany informacji o istotnych zmianach zachodzących w ustawodawstwie i orzecznictwie, jak również o praktycznym zastosowaniu środków podjętych przez państwa członkowskie w celu wdrożenia dyrektywy (UE) 2019/790; g) omawianie wszelkich innych kwestii wynikających ze stosowania dyrektywy (UE) 2019/790.”.			
Art. 25	Relacja z wyjątkami i ograniczeniami określonymi w innych dyrektywach Państwa członkowskie mogą przyjmować lub utrzymywać w mocy szersze przepisy zgodne z wyjątkami lub ograniczeniami określonymi w dyrektywach 96/9/WE i 2001/29/WE w odniesieniu do sposobów lub obszarów korzystania objętych wyjątkami lub ograniczeniami przewidzianymi w niniejszej dyrektywie.	N		
Art. 26	Stosowanie w czasie 1. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do wszystkich utworów i innych przedmiotów objętych ochroną, które są chronione na podstawie przepisów prawa krajowego z dziedziny prawa autorskiego w dniu 7 czerwca 2021 r. lub po tej dacie. 2. Niniejszą dyrektywę stosuje się bez uszczerbku dla umów zawartych i praw uzyskanych przed dniem 7 czerwca 2021 r.	N		
Art. 27	Przepisy przejściowe Umowy dotyczące licencji lub przeniesienia praw twórców i wykonawców podlegają obowiązkowi przejrzystości określonego w art. 19 od dnia 7 czerwca 2022 r.	T	art. 4 ust. 2 projektu ustawy	Art. 4.2. pr. aut. Do obowiązujących w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy umów o przeniesienie autorskich praw majątkowych lub umów o korzystanie z utworu określony w art. 47a ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, obowiązek informacyjny stosuje się w zakresie korzystania z utworu lub artystycznego wykonania mającego miejsce od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.
Art. 28	Ochrona danych osobowych Przetwarzanie danych osobowych prowadzone w ramach niniejszej dyrektywy odbywa się zgodnie z dyrektywą 2002/58/WE oraz rozporządzeniem (UE) 2016/679.	N		
Art. 29	Transpozycja	N		

	1. Państwa członkowskie wprowadzą w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy do dnia 7 czerwca 2021 r. Niezwłocznie przekazują one Komisji tekst tych przepisów. Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Sposoby dokonywania takiego odniesienia określone są przez państwa członkowskie. 2. Państwa członkowskie przekazują Komisji teksty najważniejszych przepisów prawa krajowego w dziedzinie objętej zakresem niniejszej dyrektywy.			
Art. 30	Przegląd 1. Najwcześniej w dniu 7 czerwca 2026 r. Komisja dokonuje przeglądu niniejszej dyrektywy i przedstawia sprawozdanie na temat jego najistotniejszych wyników Parlamentowi Europejskiemu, Radzie i Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu. Do dnia 7 czerwca 2024 r. Komisja ocenia wpływ szczególnego systemu odpowiedzialności określonego w art. 17 i mającego zastosowanie do dostawców usług udostępniania treści online, których roczne obroty nie przekraczają 10 mln EUR i których usługi są dostępne publicznie w Unii krócej niż trzy lata, zgodnie z art. 17 ust. 6, oraz, w stosownych przypadkach, podejmują działania zgodnie z wnioskami wynikającymi z przeprowadzonej oceny. 2. Państwa członkowskie dostarczają Komisji informacji niezbędnych do sporządzenia sprawozdania, o którym mowa w ust. 1.	N		
Art. 31	Wejście w życie Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.	N		
Art. 32	Adresaci Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich.	N		

ODWRÓCONA TABELA ZGODNOŚCI

TYTUŁ AKTU PRAWNEGO:		USTAWA Z DNIA O ZMIANIE USTAWY o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw
Jedn. red.	Treść przepisu projektu krajowego	Uzasadnienie wprowadzenia przepisu
Art. 66 ust. 1	Art. 1. W ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2509) wprowadza się następujące zmiany: 14) w art. 66 ust. 1 otrzymuje brzmienie: „1. Umowa licencyjna uprawnia do korzystania z utworu w okresie 5 lat na terytorium państwa, w którym licencjodawca ma swoją siedzibę albo miejsce zamieszkania, chyba że w umowie postanowiono inaczej.”.	Nowelizacja art. 66 ust. 1 jest zgodna z dezyderatem nr 86 Komisji do Spraw Petycji z dnia 4 marca 2021 r. Przepis ten w obecnym brzmieniu nie uwzględnia faktu, że licencjodawcą może być także osoba fizyczna, która nie ma siedziby, a miejsce zamieszkania. Dlatego w ust. 1 zostanie dodane wyrażenie: „albo miejsce zamieszkania” – jest to zmiana o charakterze porządkującym i doprecyzowującym.

Minister do spraw Unii Europejskiej

Adam Szłapka

DPUE.920.1042.2022.JS(55)
Warszawa, 10 maja 2024 r.
Dot. RM-0610-36-24

Pani Joanna Knapińska
Sekretarz Rady Ministrów

Opinia

o zgodności z prawem Unii Europejskiej projektu ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw, wyrażona przez ministra właściwego do spraw członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej

Szanowna Pani Sekretarz,

w związku z przedłożonym projektem ustawy pozwalam sobie wyrazić poniższą opinię.

Projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Z wyrazami szacunku

z upoważnienia

Agnieszka Bartol-Saurel

Sekretarz Stanu

/dokument podpisany elektronicznie/

Do wiadomości:

Pan Bartłomiej Sienkiewicz

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego